

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СТАНАСЮК НАТАЛІЯ СТЕПАНІВНА

УДК 330.341.1

ДИСЕРТАЦІЯ

ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

08 – Економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

Ідентичність усіх примірників дисертації

ЗАСВІДЧУЮ:

*Учений секретар спеціалізованої
вченої ради*

Завербний А.С.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ / Н.С. Станасюк /

Науковий консультант Кузьмін Олег Євгенович, доктор економічних наук,
професор, заслужений працівник народної освіти України

Львів-2018

АНОТАЦІЯ

Станасюк Н.С. Економічне оцінювання та державне управління розвитком промислового потенціалу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2018.

У дисертаційній роботі запропоновано нове концептуальне вирішення наукового-практичного завдання – вдосконалення теоретико-методологічних та методико-прикладних засад економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу та розроблення на цій основі концептуальних засад державного управління, спрямованих на досягнення його збалансованого розвитку. Актуальність наукового дослідження зумовлена вирішальною роллю промислового сектора економіки для економічного розвитку держави, здатного стати каталізатором інноваційних зрушень та забезпечити перехід до формування більш вищих технологічних укладів в національній економіці. У зв'язку з цим виникає потреба в розробленні концепції державного управління розвитком промислового потенціалу, оснований на збалансованій взаємодії його складових, та відповідного методологічного забезпечення аналізування, оцінювання та моделювання розвитку промислового потенціалу.

У першому розділі “Теоретико-методологічні засади дослідження промислового потенціалу” проаналізовано генезу понятійно-категоріального апарату промислового потенціалу; виокремлено його внутрішню архітектуру; розкрито методологічні підходи до економічного оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу та узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід концептуальних засад державного управління його розвитком.

Уточнено понятійно-термінологічний апарат промислового потенціалу із врахуванням таких базових понять як “ресурси”, “можливість”, “система” та “результат”, що покладено в основу визначення базової дефініції. На основі змістовного наповнення дефініції “промисловий потенціал” визначено ресурсний, гіпотетичний, системний та результативний підходи до його структурування. Удосконалення його внутрішньої архітекτονіки базується на інтегрованому підході до розуміння його економічної сутності та передбачає виділення відтворювальних і забезпечувальних складових, збалансована взаємодія яких є основою розвитку промислового потенціалу.

У розрізі виділених складових сформовано систему показників економічного оцінювання промислового потенціалу за вхідними та вихідними індикаторами. Першу групу (вхідні індикатори) формують показники, що відображають кількісні та якісні параметри ресурсів, другу (вихідні індикатори) – результативність та ефективність їх використання. Інтегральний рівень розвитку промислового потенціалу визначено як результат інтегрування рівнів розвитку його окремих складових. При цьому запропоновано розрізняти відтворювальний та реалізований промисловий потенціал, які відповідно відображають потенційну та використану можливість, оцінювання яких за запропонованою модифікованою шкалою Харрінгтона дозволить провести групування видів промислової діяльності та адміністративно-територіальних одиниць з метою формування висновку про рівень розвитку промислового потенціалу як в галузевому, так і в просторовому аспекті та забезпечить комплексність оцінювання.

На основі узагальнення зарубіжного досвіду державного управління промисловим розвитком із врахуванням євроінтеграційного вектора розвитку держави обґрунтовано концептуальні засади державного управління розвитком промислового потенціалу. Проаналізовано вплив промислової політики на розвиток промислового потенціалу в країнах ЄС та визначено основні етапи її формування. Сформовано організаційні основи формування

системи державного управління через взаємозв'язок її основних складових на макро- та мезорівнях.

У другому розділі “Фактори впливу на розвиток промислового потенціалу” розвинуто концептуальні основи факторної концепції розвитку промислового потенціалу, проаналізовано тенденції розвитку основних факторів впливу та удосконалено методику оцінювання ефективності структурних зрушень в промисловому секторі економіки.

На основі узагальнення наукових розробок вітчизняних та зарубіжних вчених сформовано традиційну класифікацію факторів розвитку промислового потенціалу, в основу якої покладено принцип впливу на окремі елементи промислового потенціалу. Розвинуто факторну концепцію розвитку промислового потенціалу, що передбачає досягнення гармонійного розвитку в трьохвимірній системі координат: “ресурси – людина – простір”. На основі проведених досліджень сформовано класифікацію факторів за переліком ознак, що може стати основою для формування системи показників економічного оцінювання їх впливу на розвиток промислового потенціалу.

Здійснено прогнозування тенденційності змін основних макроекономічних факторів в короткостроковій перспективі за допомогою трендових моделей. Згідно з одержаними результатами вплив негативних факторів на розвиток промислового потенціалу буде продовжуватися у найближчій перспективі та може набути загрозливих значень для економічної безпеки країни.

Розкрито методичні аспекти аналізування впливу структурних зрушень на розвиток основних складових промислового потенціалу України. В контексті запропонованої методики наведено результати розрахунку впливу структурних зрушень в сфері зайнятості, капітальних інвестицій, інновацій, виробництва та реалізації промислової продукції на ефективність основних засобів, праці, інноваційного та інвестиційного розвитку промислового потенціалу. Зроблено висновки щодо отриманих аналітичних результатів із

визначенням змісту структурних перетворень промислового потенціалу України.

У третьому розділі “Комплексне економічне оцінювання розвитку промислового потенціалу” наведено результати дослідження промислового потенціалу України як динамічної поліструктурної системи, базовими елементами якої є соціально-трудова, виробничо-господарська, фінансово-інвестиційна та інноваційна компоненти; проведено комплексне економічне оцінювання стану та рівня його розвитку в секторальному розрізі та в розрізі окремих видів промислової діяльності.

На основі запропонованої методики проведено комплексне економічне оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу України в галузевому розрізі. Встановлено, що за рівнем розвитку як відтворювального, так і реалізованого потенціалів провідну позицію займає переробна промисловість. З огляду на стратегічне значення переробної промисловості для економічного розвитку держави проведено аналіз рівня розвитку промислового потенціалу окремих видів переробної діяльності та визначено тенденційність його зміни. Результати проведеного економічного оцінювання можуть бути враховані для удосконалення галузевої структури національної промисловості та формування ефективної покомпонентної структури промислового потенціалу в напрямі розвитку пріоритетних видів промислової діяльності та підвищення його конкурентоспроможності.

У четвертому розділі “Просторовий розвиток промислового потенціалу та засади його державного регулювання” проведено комплексне економічне оцінювання розвитку промислового потенціалу в просторовому аспекті, обґрунтовано необхідність застосування кластерного підходу до просторового розвитку промислового потенціалу та розглянуто можливості його впровадження в Україні.

У результаті проведення комплексного економічного оцінювання просторового розвитку промислового потенціалу встановлено, що за

інтегральним індексом розвитку як відтворювального, так і реалізованого промислового потенціалу перші позиції займає Запорізька область, яка сьогодні є провідним центром промислового розвитку в Україні. Одержані результати вказують на наявність значної просторової асиметрії у розвитку промислового потенціалу, що пов'язано із особливостями економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, відмінностями їх спеціалізації та недосконалістю економічної політики держави.

Проаналізовано основні переваги застосування кластерного підходу до розвитку промислового потенціалу та визначено головні перешкоди успішного застосування кластеризації в Україні. Розроблено концептуальну модель формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, розвиток яких базується на налагодженні взаємодії між наукою, державою та бізнесовими структурами. Проведено кластеризацію адміністративно-територіальних одиниць за допомогою методу нечітких С-середніх із врахуванням показників розвитку інтелектуальної та інноваційної складових та розвинуто типологію інтелектуально-інноваційних промислових кластерів. Для визначених типів інтелектуально-інноваційних кластерів сформовано набір важелів державного регулювання просторового розвитку промислового потенціалу.

У п'ятому розділі “Державне управління розвитком промислового потенціалу” визначено стратегічні орієнтири державного управління, запропонована концепція державного управління, основною ідеєю якої є досягнення збалансованого розвитку промислового потенціалу в галузевому та просторовому аспектах, сформовано механізм державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу, визначено стратегії розвитку промислового потенціалу з урахуванням досягнутих рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів окремих видів промислової діяльності.

Як основні стратегічні орієнтири державного управління визначено: створення сприятливого макросередовища, здатного активізувати інноваційну активність промислових підприємств; модернізацію галузевої структури промислового потенціалу із врахуванням досягнутих рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів та збалансування просторового розвитку на основі налагодження активної взаємодії між інтелектуальною та інноваційною складовими промислового потенціалу.

Розвинуто середовищний підхід до управління розвитком промислового потенціалу, що базується на визначенні факторів-стимуляторів розвитку промислового потенціалу, активізації їх позитивного впливу та мінімізації дії негативних чинників розвитку. Шляхом побудови дворівневих економетричних моделей визначено фактори формування сприятливого інноваційного середовища для переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку.

Запропоновано концепцію державного управління, у контексті якої збалансований розвиток промислового потенціалу слід розглядати як інтеграційне поєднання відтворювальної здатності його взаємопов'язаних складових, що забезпечують процеси формування і нарощування потенціалу, а їх зміни спричиняють розвиток, та економічний ефект, одержаний від використання, що вказує на доцільність залучення певного виду ресурсів у процес промислового виробництва.

Визначено концептуальні основи механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу за суб'єкто-об'єктним підходом. Виділено елементи механізму державного управління, що базується на мікро- та макроекономічних моделях "ресурс-результат" та одержанні максимально можливого результату при оптимальному поєднанні різних функціональних блоків. Сформовано систему показників оцінювання ефективності роботи механізму державного управління збалансованим

розвитком промислового потенціалу та розроблено матричний метод його діагностування за визначеними показниками.

В контексті реалізації концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу згідно авторської позиції проведено групування видів промислової діяльності за рівнями розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів. Результатом застосування вищезазначеного групування стало виділення трьох груп видів промислової діяльності, для яких запропоновано застосування відповідних стратегій розвитку промислового потенціалу.

Ключові слова: промисловий потенціал, складові, збалансований розвиток, індикатори, комплексне економічне оцінювання, інтелектуально-інноваційні кластери, інноваційне середовище, концепція державного управління, механізм державного управління, стратегії розвитку.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1.1. Монографії

1. Станасюк, Н.С., 2018. Розвиток промислового потенціалу: економічне оцінювання, просторові аспекти, державне управління. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 300 с.

2. Станасюк, Н.С. та Кузьмін, О.Є., 2016. Державне управління розвитком промислового потенціалу (теоретико-методологічні засади). В: В.В. Прохорова, ред. *Стійкий розвиток в умовах соціально-орієнтованої економіки*. Харків: Смугаста типографія. С. 127-135. *(Особистий внесок автора: сформовано концептуальний базис державного управління розвитком промислового потенціалу із виділенням основних складових елементів із врахуванням ієрархічних рівнів управління та обґрунтуванням організаційних основ)*.

3. Станасюк, Н.С. та Кузьмін, О.Є., 2016. Фактори розвитку промислового потенціалу (концепція, місце і роль). В: В.А. Ткаченко, ред. *Инновационный менеджмент сложных социально-экономических систем*. Днепропетровск: ДУАН; Монолит. С. 300-310. (Особистий внесок автора: сформовано факторну концепцію розвитку промислового потенціалу, що передбачає досягнення гармонійного розвитку в трьохвимірній системі координат: “ресурси – людина – простір”).

4. Станасюк, Н.С., 2016. Концептуальні засади державного управління формуванням і розвитком промислового потенціалу (європейський досвід та можливості його використання в Україні). В: Авт. кол. Львович И.Я., Орлов Н.М., Преображенский А.П. и др. *Научные ответы на вызовы современности: менеджмент, юриспруденция*. Одесса: КУПРИЕНКО СВ. С.118-129.

1.2. Публікації в наукових фахових виданнях України

5. *Stanasiuk, N., Shpak, N., and Hlushko, O., 2017. Tools for interpretation of economic information for a management of development of industrial potential.¹ *Науковий вісник Полісся*. 4 (12), ч. 2, с. 117-124. (Особистий внесок автора: виокремлено інструменти управління процесом розвитку промислового потенціалу). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Web of Science (Thomson Reuters), EBSCO, Ulrichsweb Global Serials Directory, Crossref, Google Scholar, PИЦ, Index Copernicus, Українська науково-освітня мережа УРАН, ResearchBib, BASE, WorldCat*).

6. *Stanasyuk, N., Kuzmin, O., and Olichovskaya, M., 2017. Application of cluster approach to the development of industrial potential: innovative policy and management support. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 1 (4), p.41-48. (Особистий внесок автора: виділено основні переваги застосування кластерного підходу до розвитку промислового потенціалу та запропоновано напрями державної підтримки щодо формування

*Видання також входить до наукометричних баз даних.

сприятливих умов для створення промислових кластерів). (Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща).

7. * Станасюк, Н.С. та Кузьмін О.Є., 2017. Оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу та формування стратегій його нарощування (галузевий аспект). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 14, с. 168–172. *(Особистий внесок автора: проведено оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу за видами промислової діяльності та запропоновано стратегії нарощування промислового потенціалу). (Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)).*

8. * Станасюк, Н.С., 2017. Модернізація галузевої структури промислового потенціалу. *Економіка та суспільство*, [online] 11, Режим доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua> [Дата звернення 24 квітня 2018]. *(Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus).*

9. Станасюк, Н.С., 2017. Стратегічні орієнтири державного управління розвитком промислового потенціалу в Україні. *Науково-практичний журнал “Причорноморські економічні студії”*, 17, с. 66–70.

10. Станасюк, Н.С., 2017. Чинники формування сприятливого інноваційного середовища для розвитку промислового потенціалу в Україні. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”* Серія: “*Менеджмент та підприємництво: етапи становлення та проблеми розвитку*”, 875, с. 356–364.

11. Станасюк, Н.С., 2017. Визначення індикаторів оцінювання промислового потенціалу переробної промисловості. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”* Серія: “*Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*”, 862, с. 247–253.

* Видання також входить до наукометричних баз даних.

12. *Stanasyuk, N.S., 2016. Structural Development of Industrial Potential of Ukraine. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (1), p. 57–61. (Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія), *Index Copernicus (Польща)*).

13. *Станасюк, Н.С., 2016. Інтегральне оцінювання розвитку промислового потенціалу регіонів. *Економічний простір*, 115, с. 91–98 (Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія), *Index Copernicus (Польща)*, *Google Scholar*).

14. *Stanasyuk, N., 2016. Formation of Mechanism of the Industrial Potential Developmant State Administration. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (2), p. 77–82. (Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія), *Index Copernicus (Польща)*).

15. Станасюк, Н.С., 2016. Економетричне моделювання розвитку інноваційної складової промислового потенціалу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, [online] 3, Режим доступу: <http://easterneurope-ebm.in.ua> [Дата звернення 20 квітня 2018].

16. *Станасюк, Н.С. та Глушко, О.В., 2016. Генеза понятійно-категорійного апарату дослідження промислового потенціалу. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. Серія: економічна*, 26 (2), с.109-115. (Особистий внесок автора: уточнено понятійно-термінологічний апарат дослідження промислового потенціалу із врахуванням таких базових понять як “ресурси”, “можливість”, “система” та “результат”).(Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus (Польща)*, *WorldCat*).

17. Станасюк, Н.С., 2016. Промисловий потенціал та тенденції його розвитку в Україні. *Вісник Одеського національного університету. Серія: економічна*, 8 (50). с.46-49.

* Видання також входить до наукометричних баз даних.

18. Станасюк, Н.С., 2016. Аналізування факторів впливу на розвиток промислового потенціалу. *Глобальні та національні проблеми економіки*, [online] 12. Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua> [Дата звернення 20 квітня 2018].

19. Станасюк, Н.С., 2016. Умови розвитку промислового потенціалу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*, [online] 13. Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua> [Дата звернення 20 квітня 2018].

20. Станасюк, Н.С., 2016. Методологічні аспекти оцінювання промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія “Проблеми економіки та управління”, 847, с. 261–267.

21. Stanasyuk N., 2016. Integrated evaluation of national industrial potential. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія “Логістика”, 848, с. 82–88.

22. Станасюк, Н.С., 2016. Формування промислових кластерів як перспективний напрям розвитку промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “Менеджмент та підприємництво: етапи становлення та проблеми розвитку”, 851, с. 110–117.

23. Станасюк, Н.С., 2016. Методичний підхід до оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку”, 858, с. 59–66.

24. Станасюк, Н.С. та Грицай, О.І., 2014. Розвиток системи облікового забезпечення процесу управління витратами на інновації промислового підприємства. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Серія економічна*, 24.11, с. 293-299. (Особистий внесок автора: сформовано інформаційне забезпечення процесу управління інноваціями).

25. Станасюк, Н.С. та Марущак, О.Я., 2010. Аналіз маркетингового потенціалу підприємства в контексті стратегічного підходу. *Науковий вісник*

національного лісотехнічного університету України. Серія економічна, 20.7, с. 225-228. (Особистий внесок автора: визначено основні етапи проведення стратегічного аналізу маркетингового потенціалу).

26. Станасюк, Н.С. та Угольков, Є.О., 2010. Концептуальні основи стратегічного аналізу. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. Серія економічна*, 20.4, с. 268-272. (Особистий внесок автора: узагальнено концептуальні підходи до трактування економічної сутності потенціалу та визначено його елементно-структурні складові як об'єкта стратегічного аналізу).

27. Станасюк, Н.С., 2009. Аналіз стратегічного планування місцевого розвитку. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку"*, 647, с. 212-217.

1.3. Публікації в наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

28. Stanasiuk, N., Kuzmin, O. and Shpak, N., 2017. Innovation Clusters as an Important Factor Providing Industrial Potential. *Econtechmod*, 6(1), p.71-80. (Особистий внесок автора: Побудовано концептуальну модель формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, проведено дослідження просторової концентрації інтелектуальної та інноваційної складових промислового потенціалу, розвинуто типологію промислових кластерів). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *VazTech*, *Index Copernicus* (Польща)).

29. Станасюк, Н.С., 2016 Структурування промислового потенціалу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 1 (117), с.101-104. (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus* (Польща)).

30. Станасюк Н.С., 2016. Ресурсна структура промислового потенціалу. *Научные труды SWorld*, 8(1), с.14-18. (*Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія)*).

1.4. Опубліковані праці апробаційного характеру

31. Станасюк, Н.С., 2017. Індикатори оцінювання виробничо-господарської складової промислового потенціалу. В: *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: XIII науково-практична конференція*. Львів, Україна, 27 - 31 Березень 2017. Львів: Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій НУ "Львівська політехніка".

32. Станасюк, Н.С., 2017. Удосконалення нормативно-правового забезпечення державного управління розвитком промислового потенціалу на засадах державно-приватного партнерства. В: *Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни: Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 26-27 травень 2017. Львів: Львівська економічна фундація.

33. Станасюк, Н.С., 2017. Пріоритетні напрями організації співпраці держава-університети-промисловість. В: *Сучасний фундамент розвитку національної економіки: Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 2-3 червень 2017. Київ: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського.

34. Станасюк, Н.С., 2017. Формування інноваційної атмосфери в регіонах України. В: *Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: International Conferece*. Kielce, Poland, 27 January 2017. Kielce: Baltija Publishing.

35. Станасюк, Н.С., 2017. Державне регулювання інноваційного розвитку промислового потенціалу з позиції кластерного підходу. В: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки: IV Міжнародна науково-практична*

конференція. Львів, Україна, 18–19 травень 2017. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

36. Станасюк, Н.С., 2017. Соціально-трудова складова промислового потенціалу України. В: *Economy and Society: A Modern Foundation For Human Developmant. II International Scientific Conference*. Leipzig, Germany, 23 June 2017. Leipzig: Baltija Publishing.

37. Станасюк, Н.С., 2016. Аналізування принципів формування і розвитку промислового потенціалу. В: *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: XII Науково-практична конференція*. Львів, Україна, 4 - 8 Квітень 2016. Львів: Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету “Львівська політехніка”.

38. Станасюк, Н.С. та Оліховська, М.В., 2016. Державне управління розвитком промислового потенціалу: європейський досвід України. В: *Управління економічними процесами на макро- і макrorівні: проблеми та перспективи вирішення. II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених*. Львів, 14 -15 квітень 2016. Львів: НУ “Львівська політехніка”. (Особистий внесок автора: обґрунтовано можливості застосування європейського досвіду державного управління розвитком промислового потенціалу в умовах України).

39. Станасюк, Н.С., 2016. Оцінювання інноваційного потенціалу як невід’ємної складової промислового потенціалу. В: *Управління інноваційним процесом в Україні: економічні, соціальні та політичні трансформації: VI Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 19-21 травень 2016. Львів: НУ “Львівська політехніка”.

40. Станасюк Н.С., 2016. Показники оцінювання розвитку промислового потенціалу. В: *Інновації та трансфер технологій: VII науково-практична конференція*. Дніпропетровськ, Україна, 25-27 травень 2016. Дніпропетровськ: НГУ.

41. Станасюк Н.С., 2016. Дослідження категорії “розвиток промислового потенціалу”. В: *Перспективи розвитку національної економіки. III Міжнародна науково-практична конференція*. Запоріжжя, Україна, 9-10 вересень 2016. Запоріжжя: ГО “СІЕУ”.

42. Станасюк, Н.С., 2016. Інноваційний розвиток промислового потенціалу. В: *Економічний механізм управління інноваціями: методологія, теорія та практика: Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 16-17 вересень. 2016. Львів: Львівська економічна фундація.

43. Станасюк, Н.С., 2016. Концепція комплексного економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу. В: *Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку держави та регіонів: Міжнародна науково-практична конференція*. Дніпро, Україна, 16-17 вересень 2016. Дніпро: НО “Перспектива”.

44. Станасюк, Н.С., 2016. Визначення основних факторів впливу на розвиток промислового потенціалу. *Фінанси, банківництво, страхування: Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених*. Львів, Україна, 22-23 вересень 2016. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

45. Станасюк, Н.С., 2016. Прогнозування факторів розвитку промислового потенціалу. В: *Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники. Міжнародна науково-практична конференція*. Одеса, Україна, 23-24 вересень 2016. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова.

46. Станасюк, Н.С., 2016. Вплив структурних змін на розвиток промислового потенціалу. *Маркетинг та логістика в системі менеджменту: XI Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 3-5 листопад 2016. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

47. Stanasyuk, N. and Gryniv, T., 2015. Podejście koncepcyjne do zarządzania kosztami przedsiębiorstwa. В: *Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie: Międzynarodowa konferencja naukowa*.

Lublin, Polska, 21-22 maja 2015. Lublin: Uniwersytet Marii Curie -Skłodowskiej. *(Особистий внесок автора: обґрунтовано концептуальні підходи до управління витратами підприємств).*

48. Станасюк, Н.С. та Біжок, А.І., 2014. Управління економікою держави в умовах євроінтеграції. В: *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених.* Львів, Україна, 11-12 квітень 2014. Львів: НУ “Львівська політехніка”. *(Особистий внесок автора: проаналізовано можливості інтеграції України у ЄС).*

49. Станасюк, Н.С., 2011. Дослідження основних концепцій стратегічного управління. В: *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю. VII Міжнародна науково-практична конференція.* Черкаси, Україна, 18-20 травень 2011. Черкаси: Черкаський державний технологічний університет.

50. Станасюк, Н.С., 2009. Підвищення ролі громадськості в проведенні стратегічного планування у містах. В: *Наукові дослідження – теорія та експеримент, 2009. V Міжнародна науково-практична конференція.* Полтава, Україна, 18-20 травень 2009. Полтава: “ІнтерГрафіка”

51. Станасюк, Н.С., 2006. Методичні основи реформування адміністративно-територіального устрою. В: *Земельні відносини і просторовий розвиток: Міжнародна науково-практична конференція.* Київ, Україна, 13-14 квітень 2006. Київ: РВПС України НАН України.

ANNOTATION

Stanasiuk N.S. Economic evaluation and state administration of industrial potential development. Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Economic Sciences. Speciality 08.00.03. – Economics and Administration of National Economy. – Lviv

Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2018.

New conceptual solution of scientific-practical task is offered in the scientific work – improvement of theoretical and methodological as well as practical principles of economic evaluation of industrial potential development and, on this basis, conceptual principles of state administration aimed at its balanced development are worked out. Urgency of the scientific research is determined by the decisive role of industrial sector of economy for economic state development, that is able to become the catalyst of innovative changes and provide a transition to form more advanced technological systems in the national economy. Thus, a need to develop the conception of state administration of industrial potential development arises based on the balanced collaboration of its components, relevant methodological background of analysis, evaluation, and modelling of industrial potential development.

The first chapter "Theoretical and methodological research principles of industrial potential" gives analysis of genesis of conceptual-category nomenclature of industrial potential; distinguishes its internal architectonics, provides methodological approaches to economic evaluation, and generalizes national and foreign experience of conceptual principles of state administration of its development.

The conceptual-terminological nomenclature of industrial potential is specified paying attention to the following basic notions "resources", "possibility", "system" and "result", which are the basis of the main definition. Resource, hypothetical, system and effective approaches are defined on the basis of definition of "industrial potential" content to its structuring. Improvement of its internal architectonics is based on the integrated approach to understanding of its economic essence and involves distinguishing of reproductive and providing constituents, their balanced cooperation is the basis of industrial potential development.

In the context of the distinguished components, the system of indexes of economic evaluation of industrial potential is formed by input and output indicators. The first group (input indicators) includes indexes that represent quantitative and qualitative resources parameters, the second one (output indicators) represents effectiveness and efficiency of their use. Integral level of industrial potential development is defined as a result of integration of the development levels of its separate components. Thus, it is offered to differentiate reproductive and realized industrial potentials, that represent potential and used possibility accordingly. Their evaluation by the offered modified Harrington's scale will allow to group types of industrial activity and administrative-territorial units with the aim to make a conclusion about the level of industrial potential development both in branch and spatial aspects and will provide an evaluation comprehensiveness.

Conceptual principles of state administration of industrial potential development are grounded on the basis of generalization of foreign experience of industrial development state administration taking into account Euro integration vector of development. Influence of industrial policy on the development of industrial potential in EU countries was analyzed, and the basic stages of its formation were defined. Organizational bases of the state administration system formation were established through interconnection of its basic components on macro- and meso- levels.

In the second chapter "Influence factors on the development of industrial potential" theoretical bases of factor conception of industrial potential development are developed, tendencies of the main influence factors progress are analyzed, evaluation methodology of structural changes efficiency in the industrial sector of economy is improved.

On the basis of generalization of scientific works of national and foreign scientists, traditional classification of factors of industrial potential development is worked out, the principle of influence on separate elements of industrial potential

is used for its basis. The factor concept of the industrial potential growth is developed, which involves the achievement of harmonious development in a three-dimensional coordinate system: "resources - man - space". On the basis of the conducted researches, classification of factors is developed by the system features, that may become the basis for the system of indexes of economic evaluation of their influence on the industrial potential development.

Forecasting of tendency changes of basic macroeconomic factors in a short-term prospect by means of trend models is made. According to the achieved results, influence of negative factors on the industrial potential development will continue in the nearest future and can acquire threatening meaning for economic security of the country.

The methodical aspects of analysis of structural changes influence on the development of basic components of industrial potential of Ukraine are exposed. In the context the offered methodology, the results of calculation of structural changes influence in employment, capital investments, innovations, production and realization of industrial products on efficiency of the fixed assets, labour, innovative and investment development of industrial potential are shown. Conclusions as to the received analytical results with determination of structural transformations context of the industrial potential of Ukraine were made.

In the third chapter "Comprehensive economic evaluation of the industrial potential development", the results of research of industrial potential of Ukraine as a dynamic polystructural system with basic social and labour, industrial and economic, financial and investment, and innovative components are provided; complete economic evaluation of the state and level of its development in industrial and spatial aspects was conducted.

On the basis of the offered methodology, the complete evaluation of the condition and level of the industrial potential development of Ukraine was conducted in the branch context. It was found out, that by the level of development of both reproductive and realized potential, processing industry ranks the leading

position. Taking into account the strategic meaning of processing industry for economic development of the country, the analysis of the level of industrial potential development of certain types of processing activity was conducted and tendency of its changes was defined. The results of the conducted evaluation can be taken into account for the improvement of the branch structure of the national industry and creation of effective component structure of the industrial potential in direction of the development of priority types of industrial activity and increase of its competitiveness.

In the fourth chapter "Spatial development of the industrial potential and the grounds of its state regulation" comprehensive economic assessment of the development of industrial potential in the spatial aspect is carried out; the necessity of cluster approach application to the industrial potential development is grounded and possibilities of its introduction in Ukraine are considered.

As a result of comprehensive evaluation of spatial development of industrial potential, it was found out, that, by the integral development index of both reproductive and realized industrial potential, Zaporizhzhya region ranks the first place, which is the leading center of industrial development in Ukraine today. Obtained results indicate the existence of considerable spatial asymmetry in the development of industrial potential, that is connected with the peculiarities of economic development of administrative-territorial units, differences of their specialization and imperfection of economic policy of the state.

Principal advantages of cluster approach application to the development of industrial potential are analyzed, and the main obstacles of successful application of clusterization in Ukraine are identified. A conceptual model of intellectual and innovative industrial clusters formation is worked out, their development is based on cooperation between science, the state and business structures. Clusterization of administrative-territorial units was carried out by fuzzy C-average method taking into account indexes of intellectual and innovative components development and the typology of intellectually-innovative industrial clusters was developed. The

levers of state regulation of spatial development of industrial potential were formed for the defined types of intellectually-innovative clusters.

In the fifth chapter "State administration of the industrial potential development", strategic targets of state administration are pointed out, conception of state administration is offered, the basic idea of which is achievement of the balanced development of the industrial potential in industrial and spatial aspects, the mechanism of state management of balanced development of industrial potential is formed; strategies for the development of industrial potential, taking into account the achieved levels of development of reproductive and realized potential of certain types of industrial activity are defined.

The main strategic targets of state administration are: creation of favourable macromedia able to activate innovative activity of industrial enterprises; modernization of branch structure of industrial potential, taking into account the attained levels of development of reproductive and realized potentials and balance of spatial development on the basis of active cooperation between intellectual and innovative components of the industrial potential.

An environmental approach to the management of industrial potential development based on determination of factors-stimulators of industrial potential development, activation of their positive influence and minimization of negative development factors is expounded. By creating two-level econometric models, factors of the formation of a favorable innovation environment to transfer industrial potential onto the innovative basis of development have been identified.

Conception of state administration is offered, in the context of which, the balanced development of the industrial potential should be considered as an integrative combination of reproductive ability of its interconnected components that provide the processes of formation and increase of the potential, whereas their changes cause development, and the economic effect, obtained from their usage, that indicates practicality of application of certain type of resources in the process of industrial production.

Conceptual bases of management mechanism of the industrial potential development are defined by subject-object approach. Elements of state administration mechanism are distinguished that is based on micro- and macroeconomic "resource-result" models and obtaining of maximum possible result at optimal combination of different function units. A system of indicators for assessing the effectiveness of the mechanism of state management of a balanced development of industrial potential has been formed and a matrix method for its diagnosis based on definite indicators has been developed.

In the context of the implementation of the concept of public administration of the balanced development of industrial potential, according to the author's view, grouping of types of industrial activity was conducted by the development levels of reproductive and realized potentials. The result of the above-mentioned grouping was the distinguishing of three groups of industrial activity types, for which application of certain strategies of industrial potential growth was offered.

Key words: industrial potential, components, development, indicators, comprehensive economic evaluation, intellectual and innovative clusters, innovative environment, state administration concept, state administration mechanism, development strategies.

LIST OF PUBLICATIONS BY THE THEME OF DISSERTATION

1. Publications, in which there are published main scientific results of dissertation

1.1. Monographs

1. Stanasyuk, N.S., 2018. *Development of industrial potential: economic evaluation, spatial aspects, public administration*. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House.

2. Stanasyuk, N.S. and Kuzmin, O.Ye., 2016. State management of the development of industrial potential (theoretical and methodological foundations).

In: Ed. V.V. Prokhorov, *Sustainable development in a socially oriented economy*. Kharkiv "Stroke typography". pp. 127-135. (*Personal contribution of the author: the conceptual basis of the state management is formed for the development of industrial potential with the allocation of the main components of the elements, taking into account the hierarchical levels of management and the justification of organizational foundations*).

3. Stanasyuk, N.S. and Kuzmin, O.E., 2016. Factors for the development of industrial potential (concept, place and role). In: Ed. V.A. Tkachenko, *Innovative management of complex socio-economic systems*. Dnipropetrovsk DUAN; Monolith pp. 300-310. (*Personal contribution of the author: the factor concept of the development of industrial potential is formed, which involves the achievement of harmonious development in the three-dimensional coordinate system: "resources - man - space"*).

4. Stanasyuk, N.S., 2016. Conceptual principles of state management of the formation and development of industrial potential (European experience and possibilities of its use in Ukraine). Aut. team: Lvovich I.Ya., Orlov N.M., Preobrazhensky A.P. and other. *Scientific answers to the challenges of the present: management, jurisprudence*. Odessa: Kuprienko Sv. pp.118-129.

1.2. Publications in professional editions of Ukraine

5. *Stanasiuk N., Shpak, N., and Hlushko, O., 2017. Tools for the interpretation of economic potential for the management of industrial potential development, *Polissya Scientific Bulletin*. 4 (12), part 2, pp. 117-124. (*Personal contribution of the author: the management tools for the development of industrial potential are identified*). (*Datebases: Web of Science (Thomson Reuters), EBSCO, Ulrichsweb Global Serials Directory, Crossref, Google Scholar, RINC, Index Copernicus, URAN Ukrainian Science and Education Network, ResearchBib, BASE, WorldCat*).

* The journals are also included in scientific databases

6. *Stanasyuk, N., Kuzmin O., and Olichovskaya M., 2017. Application of the cluster approach to the development of industrial potential: innovative policy and management support. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 1 (4), pp.41-48. (*Personal contribution of the author: the main advantages of applying the cluster approach to the development of industrial potential are highlighted, and the directions of state support for the creation of favorable conditions for the creation of industrial clusters are proposed*). (Datebases: *Russian Index of Scientific Citation (Russia), Index Copernicus (Poland)*).

7. *Stanasyuk, N.S. and Kuzmin, O.Ye., 2017. Assessment of the level of development of industrial potential and the formation of strategies for its development (sectoral aspect). *Scientific herald of Uzhgorod National University*. 14, p. 168-172. (*Personal contribution of the author: an assessment of the level of development of industrial potential by types of industrial activity has been carried out and industrial capacity building strategies have been proposed*). (Datebases: *Index Copernicus (Poland)*).

8. *Stanasyuk, N.S., 2017. Modernization of the sectoral structure of industrial potential. *Economics and Society*. [online] 11, Available at: <<http://www.economyandsociety.in.ua>> [Date of reference April 24, 2018] (*Datebases: Index Copernicus (Poland)*).

9. Stanasyuk, N.S., 2017. Strategic guidelines for public administration development of industrial potential in Ukraine. *Scientific and Practical Journal "Black Sea Economic Studies"*, 17, pp. 66-70.

10. Stanasyuk, N.S., 2017. Factors of formation of favorable innovative environment for the development of industrial potential in Ukraine. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" "Management and entrepreneurship: stages of formation and development problems"*, 875, pp. 356-364.

* The journals are also included in scientific databases

11. Stanasyuk, N.S., 2017. Definition of indicators for estimating the industrial potential of the processing industry. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" "Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Development and Development Problems"*. 862, pp. 247-253.

12. *Stanasyuk, N.S., 2016. Structural Development of Industrial Potential of Ukraine. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (1), pp. 57-61. (Datebases: *Russian Index of Scientific Citation (Russia)*, *Index Copernicus (Poland)*).

13. *Stanasyuk, N.S., 2016. Integral assessment of industrial potential development of regions. *Economic space: a collection of scientific works*, 115, pp. 91-98 (Datebases: *Russian Index of Scientific Citation (Russia)*, *Index Copernicus (Poland)*, *Google Scholar*).

14. *Stanasyuk, N., 2016. Formation of the Mechanism of the Industrial Potential Developing State Administration. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (2), p. 77-82. (Datebases: *Russian Index of Scientific Citation (Russia)*, *Index Copernicus (Poland)*).

15. Stanasyuk, N.S., 2016. Econometric modeling of the development of the innovative component of industrial potential. *Eastern Europe: Economics, Business and Management*, [online] 3, Available at: <http://easterneurope-ebm.in.ua> [Date of reference April 20, 2018].

16. *Stanasyuk, N.S. and Glushko, O.V., 2016. Genesis of the conceptual-categorical apparatus of research of industrial potential. *Scientific herald of the National Forestry University of Ukraine: Series: economic*. 26 (2), pp.109-115. (Personal contribution of the author: the conceptual-terminological apparatus of the research of industrial potential is specified with consideration of such basic concepts as "resources", "opportunity", "system" and "result").(Datebases: *Index Copernicus (Poland)*, *WorldCat*).

* The journals are also included in scientific databases

17. Stanasyuk, N.S., 2016. Industrial potential and trends of its development in Ukraine. *Bulletin of the Odessa National University: Series: economic*. 8 (50). pp. 46-49.

18. Stanasyuk, N.S., 2016. Analysis of the factors of influence on the development of industrial potential. *Global and national problems of the economy*, [online] 12, Available at: <http://www.global-national.in.ua> [Date of reference April 20, 2018].

19. Stanasyuk, N.S., 2016. Conditions of Development of Industrial Potential of Ukraine. *Global and national problems of the economy*, [online] 13, Available at: <http://www.global-national.in.ua>[Date of reference April 20, 2018].

20. Stanasyuk, N.S., 2016. Methodological aspects of evaluation of industrial potential. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" "Problems of Economics and Management"*, 847, pp. 261-267.

21. Stanasyuk, N., 2016 Integrated assessment of national industrial potential. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" "Logistics"*. 848, pp. 82-88.

22. Stanasyuk, N.S., 2016. Formation of industrial clusters as a promising direction for the development of industrial potential. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" "Management and entrepreneurship: stages of formation and development problems"*, 851, pp. 110-117.

23. Stanasyuk, N.S., 2016. Methodical Approach to Assessing the Level of Development of Industrial Potential. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University "Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Formation and Development Problems"*, 858, pp. 59-66.

24. Stanasyuk, N.S. and Gritsay, O.I., 2014. Development of the Accounting System of the Cost Management Process for the Innovation of an Industrial Enterprise. *Scientific herald of the National Forestry University of Ukraine: a series of economic*, 24.11, pp.293-299. (Personal contribution of the author: the information provision of innovation management process has been formed).

25. Stanasyuk, N.S. and Maruschak, O.Ya. 2010. Analysis of the marketing potential of the enterprise in the context of a strategic approach. *Scientific herald of the National Forestry University of Ukraine: an economic series*, 20.7, pp.225-228. (Personal contribution of the author: the main stages of strategic analysis of marketing potential are defined).

26. Stanasyuk, N.S. and Uhol'kov, E.O., 2010. Conceptual bases of strategic analysis. *Scientific herald of the National Forestry University of Ukraine: collection of scientific and technical works*, 20 (4), pp.268-272. (Personal contribution of the author: conceptual approaches to the interpretation of the economic essence of the potential are generalized, and its elemental-structural components as the object of strategic analysis are defined).

27. Stanasyuk, N.S., 2009. Analysis of strategic planning of local development. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" Series: "Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Development and Development Problems"*, 647, pp. 212-217.

1.3 Articles in scientific periodicals and journals of Ukraine and other countries, that are cited in the list of international scientometric (peerreviewed) databases

28. Stanasiuk, N., Kuzmin, O. and Shpak, N., 2017. Innovation Clusters as an Important Factor Providing Industrial Potential, *Econtechmod*. 1(6), pp.71-80. (Personal contribution of the author: A conceptual model for the formation of intellectual-innovative industrial clusters has been constructed, the study of the spatial concentration of intellectual and innovative components of industrial potential has been carried out, and the typology of industrial clusters has been developed). (Datebases: BazTech, Index Copernicus (Poland)).

29. Stanasyuk, N.S., 2016. Structuring of Industrial Potential. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. 1 (117), 2016. p.101-104. (Datebases: Index Copernicus (Poland)).

30. Stanasyuk, N.S., 2016. Resource structure of industrial potential. *Scientific works SWorld*, 8 (1), p.14-18. (*Datebases: Russian Index of Scientific Citation (Russia)*).

2. Publications that reflect approbations

31. Stanasyuk, N.S., 2017. Indicators of estimation of the productive and economic component of industrial potential. *Problems and Prospects for the Development of Economics and Entrepreneurship and Computer Technologies in Ukraine: XIII Scientific and Practical Conference*. Lviv, Ukraine, 27 - 31 March 2017, 2017. Lviv: Educational-Scientific Institute of Entrepreneurship and Advanced Technologies of the National University "Lviv Polytechnic".

32. Stanasyuk, N.S., 2017. Improvement of the normative and legal support of the state administration for the development of industrial potential on the basis of public-private partnership. *Modern ways of stabilizing the financial and economic situation of the country: International scientific and practical conference*. Lviv, Ukraine, 26-27 May, 2017. Lviv: Lviv Economic Foundation.

33. Stanasyuk, N.S., 2017. Priority directions of the organization of cooperation state-universities-industry. *The modern foundation for the development of the national economy: International scientific and practical conference*. Kyiv, Ukraine, 2-3 June 2017. Kyiv: Tavria National University named after V.I. Vernadsky.

34. Stanasyuk, N.S., 2017. Formation of innovative atmosphere in the regions of Ukraine. *Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: International Conference*. Kielce, Poland, 27 January 2017. Kielce: Baltic Publishing.

35. Stanasyuk, N.S., 2017. State regulation of innovation development of industrial potential from a position of cluster approach. *Problems of the formation and development of innovation infrastructure: the challenges of the post-industrial economy IV International Scientific and Practical Conference*. Lviv, Ukraine, 18-19 May, 2017. Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic.

36. Stanasyuk, N.S., 2017. Social and labor component of industrial potential of Ukraine. *Economy and Society: Modern Foundation for Human Development: II International Scientific Conference*. Leipzig, Germany 23 June, 2017. Leipzig: Baltic Publishing.

37. Stanasyuk, N.S., 2016. Analysis of the principles of formation and development of industrial potential. *Problems and Prospects for the Development of Economics and Entrepreneurship and Computer Technologies in Ukraine: XII Scientific and Practical Conference*. Lviv, Ukraine, 4 - 8 April, 2016. Lviv: Educational-Scientific Institute of Entrepreneurship and Advanced Technologies of the National University "Lviv Polytechnic".

38. Stanasyuk, N.S. and Olichovskaya, M.V., 2016. State management of development of industrial potential: the European experience for Ukraine. *Management of economic processes at the macro and macro levels: problems and perspectives of solution: II International scientific and practical Internet conference of young scientists*. Lviv, 14-15 April, 2016. Lviv: Lviv Polytechnic National University. (*Personal contribution of the author: the possibility of using the European experience of public administration in developing the industrial potential in Ukraine conditions is grounded*).

39. Stanasyuk, N. S., 2016. Estimation of the innovative potential as an component of the industrial potential. *Managing the Innovation Process in Ukraine: Economic, Social and Political Transformations: VI International Scientific and Practical Conference*. Lviv, Ukraine, 19-21 May, 2016. Lviv: Lviv Polytechnic National University.

40. Stanasyuk, N. S., 2016. Indicators of evaluation of the development of industrial potential. *Innovation and Technology Transfer: VII Scientific and Practical Conference*. Dnipropetrovsk, Ukraine, 25-27 May, 2016. Dnipropetrovsk: NMU.

41. Stanasyuk, N.S., 2016. Study of the category "development of industrial potential". *Prospects for the development of the national economy: III*

International Scientific and Practical Conference. Zaporozhye, Ukraine, 9-10 September, 2016. Zaporozhye: SUEU.

42. Stanasyuk, N.S., 2016. Innovative development of industrial potential. *Economic Innovation Management Mechanism: Methodology, Theory and Practice: International Scientific and Practical Conference*. Lviv, Ukraine, 16-17 September, 2016. Lviv: Lviv Economic Foundation.

43. Stanasyuk, N.S. 2016. Concept of integrated economic estimation of industrial potential development. *Priority directions of socio-economic development of the state and regions: International scientific and practical conference*. Dnipro, Ukraine, 16-17 September, 2016. Dnipro: NO Perspective.

44. Stanasyuk, N.S. 2016. Determination of the main factors of influence on the development of industrial potential. *Finance, Banking, Insurance: International Scientific and Practical Conference of Young Scientists*. Lviv, Ukraine, 22-23 September, 2016. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing.

45. Stanasyuk, N.S., 2016. Forecasting of Factors of Development of Industrial Potential. *Development of modern international economic relations: financial and economic and social factors: International scientific and practical conference*. Odessa, Ukraine, 23-24 September, 2016. Odessa: ONU named after I.I. Mechnikov.

46. Stanasyuk, N.S., 2016. The Influence of Structural Changes on the Development of Industrial Potential. *Marketing and logistics in the management system: XI International Scientific and Practical Conference*. Lviv, Ukraine, 3-5 November, 2016. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing.

47. Stanasyuk, N. and Gruniv, T., 2015. Conceptual approaches to management by means of the enterprise. *Selected issues of modern accounting in Poland and Ukraine: International Scientific Conference*. Lublin, Poland 2015. Lublin: Marie-Curie Skłodowska University.

48. Stanasyuk, N.S. and Bijok, A.I., 2014. Management of the state economy in the conditions of European integration. *Managing Economic*

Processes at Macro and Micro Levels: Problems and Perspectives for Solving: Science-practice Internet Conference of Young Scientists. Lviv, Ukraine, 11-12 April, 2014. Lviv: Lviv Polytechnic National University.

49. Stanasyuk, N.S., 2011. Research of the basic concepts of strategic management. *Accounting, control and analysis in the management of entrepreneurial activity: VII International Scientific and Practical Conference.* Cherkasy, Ukraine, 18-20 May, 2011. Cherkasy: Cherkasy State Technological University.

50. Stanasyuk, N.S., 2009. Increasing the role of the public in conducting strategic planning in cities. *Research - Theory and Experiment, 2009: International Scientific and Practical Conference.* Poltava, Ukraine, 18-20 May, 2009. Poltava: InterGraphics.

51. Stanasyuk, N.S., 2006. Methodical bases for reforming the administrative-territorial system. *Land relations and spatial development: International scientific and practical conference.* Kyiv, Ukraine, 13-14 April, 2006. Kyiv: CSPF Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	35
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	48
1.1. Генеза понятійно-категоріального апарату дослідження промислового потенціалу	48
1.2. Теоретико-методологічні підходи до структуризації промислового потенціалу	68
1.3. Metodологічні підходи до економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу	83
1.4. Концептуальні засади державного управління розвитком промислового потенціалу	115
Висновки за розділом 1	139
РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	146
2.1. Класифікація факторів впливу на розвиток промислового потенціалу	146
2.2. Аналізування факторів впливу на розвиток промислового потенціалу та тенденційності їх зміни	162
2.3. Вплив факторів на структурний розвиток промислового потенціалу	179
Висновки за розділом 2	200
РОЗДІЛ 3. КОМПЛЕКСНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	205
3.1. Аналізування тенденцій розвитку промислового потенціалу	205
3.2. Економічне оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу на засадах комплексного підходу	230
Висновки за розділом 3	256

РОЗДІЛ 4. ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЗАСАДИ ЙОГО ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	262
4.1. Комплексне економічне оцінювання просторового розвитку промислового потенціалу	262
4.2. Кластерний підхід до розвитку промислового потенціалу	280
4.3. Формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів та регулююча роль держави в цьому процесі	301
Висновки за розділом 4	333
РОЗДІЛ 5. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	340
5.1. Стратегічні орієнтири державного управління розвитком промислового потенціалу	340
5.2. Формування сприятливого інноваційного середовища в державі для розвитку промислового потенціалу	350
5.3. Концепція державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу та її інституційне забезпечення	373
Висновки за розділом 5	404
ВИСНОВКИ	412
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	423
ДОДАТКИ	466

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах обрання Україною стратегічного курсу на євроінтеграцію важливими інструментами економічної політики країни повинні стати структурна перебудова та модернізація промисловості, розвиток інноваційно-інвестиційної моделі національної економіки, що базована на впровадженні нових прогресивних технологій в економіку та управління господарською діяльністю підприємств. Незважаючи на це, розвиток промислового виробництва в нашій країні досі не став належним засобом підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та національної безпеки держави. Сучасну вітчизняну промисловість можна розглядати в якості не збалансованої системи взаємодії як старих технологічних систем, що залишилися в спадок від радянської економіки, так і нових, виникнення яких зумовлено розвитком процесів глобалізації та індустріалізації в світовій економіці.

Підтримання високих темпів розвитку промисловості та рівня прибутковості промислових підприємств не можливе без ефективного використання промислового потенціалу національної економіки як первинної ланки господарського механізму, що акумулює в собі всі ресурси, завдяки результативному використанню яких можна здійснювати основні економічні процеси, формувати збалансовані виробничо-господарські відносини між суб'єктами господарювання, створювати національний дохід.

Варто зазначити, що теоретичне дослідження змістовної сутності потенціалу як економічної категорії, його наукової атрибуції, типології та концептуальних засад формування має значний еволюційний шлях розвитку. Найбільш ранні публікації, які можна вважати фундаментальними для розвитку доктрини потенціалів сягають початку ХХ століття та присвячені дослідженню потенційних можливостей економічних систем. Значний внесок у вивчення зазначеної проблематики належить таким відомим ученим, як Л.

Абалкін, І. Ансофф, В. Архипов, А. Анчишкін, В. Бабич, Т. Бернс, К. Воблий, В. Вейнц, Д. Вудворд, О. Гранберг, М. Іванов, Г. Клеймер, В. Леонт'єв, Д. Львов, Е. Менсфілд, І. Разумов, Л. Сайлес, Р. Солоу, Д. Столкер, І. Хорват, М. Чумаченко, Й. Шумпетер та ін. Проте, не зважаючи на значну кількість публікацій за зазначеною проблематикою, дослідження промислового потенціалу як об'єкта оцінювання та управління на макрорівні практично відсутні, що вказує на доцільність проведення досліджень в обраному напрямі.

Необхідність національного промислового відродження актуалізує процес оцінювання промислового потенціалу та аналізування його складових, оскільки за його результатами можна визначити подальшу стратегію промислового розвитку держави із врахуванням наявних можливостей та проводити ефективне державне управління спрямоване на підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Окремі аспекти проблеми оцінювання економічного потенціалу, його окремих складових знайшли відображення у працях таких вчених, як О. Балацький, П. Беленькій, Є. Бойко, В. Боронос, Н. Георгіаді, С. Іщук, С. Князь, Ю. Кудріна, В. Козик, Є. Лапін, О. Маслак, О. Мельник, Й. Петрович, І. Тернова, О. Федонін, Р. Фещур, Л. Шкварчук, І. Яремко та ін. Пошуку ефективних підходів до державного управління економічними процесами присвячені праці Е. Алаєва, О. Амоші, В. Гейця, З. Герасимчука, С. Давимуки, М. Долішнього, Г. Захарчин, В. Кравціва, О. Кузьміна, І. Лукінова, А. Мазур, І. Михасюка, Н. Мікули, О. Носова, В. Павлова, Н. Подольчака, В. Симоненка, Л. Федулової, Н. Шпака та ряду інших вітчизняних науковців. Обрання стратегічного орієнтира країни на Євроінтеграцію, необхідність зміни пріоритетів промислового розвитку привертають увагу вчених до питань вдосконалення та модернізації структури національного промислового потенціалу. Вагомі теоретико-методологічній дослідження в зазначеному напрямі зроблено І. Алексєвим,

А. Гальчинським, Б. Данилишиним, О. Пирог, Ю. Кіндзерським, О. Лапко, Б. Малицьким, М. Одрехівським, С. Філіповою, М. Чумаченком, Н. Чухрай та ін.

Водночас представленні наукові здобутки вітчизняних й зарубіжних дослідників щодо розвитку теорії не вирішують проблематику збалансованого розвитку промислового потенціалу як невід'ємної частини національної економіки із урахуванням особливостей розвитку його складових, їх структурних змін, встановлення зв'язку між процесами відтворення та використання, визначення факторного впливу, що потребує розробки відповідного методичного інструментарію, завдяки застосуванню якого можна було б одержати його комплексне аналітичне представлення. Наростання деформаційних процесів у промисловому розвитку негативно позначається на економічній безпеці держави та свідчить про відсутність ефективного механізму державного управління розвитком промислового потенціалу, спрямованого на подолання загрозливих тенденцій, як в галузевому, так і просторовому аспектах. Це зумовило необхідність розроблення прикладного інструментарію комплексного економічного оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу з метою налагодження ефективної взаємодії між його складовими завдяки використанню відповідних інструментів державного управління та визначило актуальність обраної тематики, зумовило постановку мети та завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тематика проведених досліджень відповідає основним напрямам науково-дослідних робіт, які проводяться в Національному університеті “Львівська політехніка”. Одержані результати були використані при виконанні науково-дослідних тем кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, серед яких “Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку національного господарства та його суб'єктів в умовах дослідження моделі глобалізації”,

державний реєстраційний номер 0115U006723, в якій визначено чинники формування сприятливого інноваційного середовища для розвитку промислового потенціалу; “Розвиток міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації та євроінтеграції”, державний реєстраційний номер 0117U001462, в якій досліджено європейський досвід державного управління формування і розвитком промислового потенціалу та можливості його використання в Україні; кафедри менеджменту персоналу та адміністрування “Прогнозування впливу креативної економіки на молодіжний ринок праці”, державний реєстраційний номер 0118U000411, в якій сформовано методологічний підхід до комплексного економічного оцінювання соціально-трудової компоненти промислового потенціалу в контексті формування стратегії соціальної відповідальності бізнесу (акт про використання результатів від 15.05.2018 р.). Матеріали дисертації використані при виконанні науково-дослідної теми відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України” “Механізм регулювання міграції населення в умовах трансформації регіональних ринків праці”, державний реєстраційний номер 0116U004032, в якій до потреб аналізу трансформації регіональних ринків праці було запропоновано методологічні положення з комплексного економічного оцінювання стану та рівня розвитку соціально-трудової компоненти промислового потенціалу в галузевому розрізі та просторовому аспекті (довідка про використання результатів від 01.10.2018р.).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у розробленні теоретико-методологічних та прикладних засад щодо проведення комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу та формування концептуальної основи управління його розвитком в умовах становлення інноваційно-орієнтованої моделі економіки.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено вирішення таких завдань:

- уточнити понятійно-термінологічний апарат “промислового потенціалу” на основі аналізування концептуальних підходів до трактування його економічної сутності;
- розвинути поелементну декомпозицію промислового потенціалу з огляду на змістовне наповнення категорії, встановити взаємозв’язок між еволюційними етапами економічного розвитку та його внутрішньою архітектонікою;
- розробити методологічні засади комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу як полікомпонентної категорії, визначити підходи, принципи, сформуванню систему індикаторів та показників оцінювання;
- обґрунтувати концептуальні засади державного управління розвитком промислового потенціалу та основні тенденції його модернізації в Україні;
- побудувати концептуальну модель формування системи факторів впливу на розвиток промислового потенціалу та розвинути класифікацію факторів;
- встановити взаємозв’язки між структурними змінами факторів та критеріями ефективності розвитку промислового потенціалу;
- розвинути типологію промислових кластерів як центрів налагодження взаємодії між державою, університетами та бізнесовими структурами та сформуванню набір важелів державного регулювання просторового розвитку промислового потенціалу;
- розробити комплекс моделей формування сприятливого макросередовища для переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку;
- обґрунтувати концепцію державного управління розвитком промислового потенціалу на основі збалансованого поєднання його внутрішньоструктурного наповнення;

- сформувати механізм державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу та методологічні положення з економічного оцінювання його ефективності;

- визначити стратегії розвитку промислового потенціалу із урахуванням досягнутих рівнів розвитку відтворювального і реалізованого потенціалів.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку промислового потенціалу, його економічне оцінювання та державне управління.

Предметом дослідження послужили концептуальні, методологічні та прикладні положення з розроблення засад економічного оцінювання та державного управління розвитком промислового потенціалу як невід'ємної характеристики національного господарства в умовах становлення інноваційної моделі розвитку.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження формують класичні положення економічної теорії, фундаментальні концепції теорії і методології державного управління, а також дослідження науковців, в яких висвітлено теоретичні та прикладні аспекти розвитку національного господарства, його окремих складових, промислового сектора економіки.

Для досягнення постановленої мети використано сукупність загальнонаукових і спеціальних прийомів та методів наукового пізнання, а саме: семантичний аналіз – для уточнення понятійно-термінологічного апарату дослідження промислового потенціалу (підр. 1.1, 1.2, 1.4, 2.1, 4.2, 5.3); компаративний аналіз – для вивчення зарубіжного досвіду державного управління розвитком промислового потенціалу, формування концептуальних основ промислової політики (підр. 1.4, 5.1); проведення кластеризації національної економіки (підр. 4.2); системний – для формування системи показників та індикаторів оцінювання промислового потенціалу (підр. 1.3, 3.2), показників формування інтелектуально-

інноваційних промислових кластерів (підр.4.2), системи державного управління розвитком промислового потенціалу (підр.1.4); розроблення концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу (підр.5.3); групування – для розвитку класифікації методів оцінювання промислового потенціалу (підр. 1.3), удосконалення класифікації факторів впливу на розвиток промислового потенціалу (підр. 2.1), розвитку типології промислових кластерів (підр. 4.3); статистичного аналізу – для виявлення тенденційності зміни факторів впливу на розвиток промислового потенціалу (підр. 2.2), аналізування показників розвитку промислового потенціалу (підр. 3.1); інтегрального оцінювання – для проведення комплексного оцінювання рівнів розвитку промислового потенціалу як в галузевому так і в просторовому аспектах (підр.3.2, 4.1); формування системи індикаторів оцінювання сприятливості макросередовища (підр. 5.3); прогнозування – для визначення прогнозних значень факторів розвитку промислового потенціалу (підр.2.2); факторного аналізу – для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між структурними зрушеннями та результативними показниками розвитку промислового потенціалу (підр.2.3); нечіткого кластерного аналізу – для побудови інтелектуально-інноваційних промислових кластерів (підр.4.3); структурно-логічного моделювання – для поелементної декомпозиції механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу (підр.5.3); багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу – для моделювання сприятливого інноваційного середовища для розвитку промислового потенціалу (підр. 5.2); абстрактно-логічний метод – для формулювання висновків та теоретичного узагальнення результатів дисертаційного дослідження.

Інформаційною основою для проведення дослідження були нормативно-правові документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, відповідних міністерств та відомств, дані Державної служби статистики України, матеріали міжнародних рейтингів, наукові доробки

вітчизняних і зарубіжних вчених у визначеній площині досліджень, а також аналітичні розрахунки, зроблені автором під час проведення дослідження у сфері економічного оцінювання та державного управління розвитком промислового потенціалу.

Наукова новизна одержаних результатів базується на концептуальному вирішенні проблеми економічного оцінювання та державного управління розвитком промислового потенціалу в умовах формування та реалізування нової економічної парадигми. Найбільш вагомими результатами теоретичного та прикладного характеру є такі:

вперше:

– обґрунтовано на умовах полікомпонентності систему індикаторів комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу, що базується на формуванні вхідних та вихідних індикаторів за складовими промислового потенціалу. Пропонований методологічний підхід дозволяє виділити два рівні розвитку промислового потенціалу (відтворювальний та реалізований), збалансована взаємодія яких є основою його розвитку як в галузевому, так і в просторовому аспектах, що слід враховувати при формуванні стратегії промислового розвитку в державі;

– запропоновано комплекс моделей формування сприятливого інноваційного середовища як результату мультиколінеарного впливу факторів макросередовища з огляду на результативні показники розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу. Встановлено, що інноваційний розвиток промислового потенціалу детермінується чинниками сталого розвитку, що дозволяє розробити практичні рекомендації щодо реалізації концепції сталого промислового розвитку в Україні;

– розроблено відповідно до типології інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, що базується на результатах нечіткого кластеризування просторової концентрації інтелектуальної та інноваційної

компонент, набір важелів державного регулювання просторового розвитку промислового потенціалу;

удосконалено:

– категорійний апарат теорії потенціалів, а саме: представлено авторське тлумачення категорії “промисловий потенціал”, що, на відміну від відомих, розглядається з позиції інтегрованого підходу та об’єднує ресурсний, гіпотетичний, системний та результативний підходи до тлумачення його економічної сутності та категорії “збалансований розвиток промислового потенціалу” як діалектичної взаємодії відтворювального та реалізованого потенціалів його відтворювальних та забезпечувальних складових, що, на відміну від існуючих, характеризується дуалістичним тлумаченням промислового потенціалу як наявної можливості та результатами її використання;

– сучасну факторну концепцію розвитку промислового потенціалу, що передбачає досягнення гармонійного розвитку в трьохвимірній системі координат: “ресурси – людина – простір”, яка, на відміну від відомих, розглядає людину як основний центр впливу на процеси, що відбуваються в промисловому секторі економіки;

– концепцію державного управління розвитком промислового потенціалу, формування якої, на відміну від інших, базується на досягненні збалансованої взаємодії між відтворювальними складовими потенціалу в галузевому та просторовому аспектах;

набули подальшого розвитку:

– структурні складові промислового потенціалу, які формуються в процесі його розвитку, що, на відміну від наявних, згруповані з огляду на сутнісне економічне наповнення таких понять, як “ресурси”, “можливість”, “система” та “результат”, покладених в основу визначення базової дефініції;

– сформований концептуальний базис державного управління розвитком промислового потенціалу, що, на відміну від наявних, базується

на виділенні основних складових елементів із врахуванням ієрархічних рівнів управління та обґрунтуванням організаційних основ розвитку;

- методологічні положення з оцінювання ефективності структурних змін факторів впливу на розвиток промислового потенціалу, що, на відміну від існуючих, дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки між макроекономічними чинниками та критеріями ефективності промислового розвитку за відтворювальними складовими;

- методологічні положення з оцінювання економічної ефективності механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу, що, на відміну від наявних, базуються на мікро- та макроекономічних моделях “ресурс-результат” та одержанні максимально можливого соціально-економічного ефекту при оптимальному поєднанні різних функціональних складових промислового потенціалу;

- теоретико-методологічні положення щодо формування стратегій розвитку промислового потенціалу, що, на відміну від відомих, базуються на врахуванні рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів окремих видів промислової діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні прикладного інструментарію реалізування державного впливу на розвиток промислового потенціалу із врахуванням результатів проведеного економічного оцінювання, надбань зарубіжного досвіду та особливостей розвитку національного господарства. Наведені результати можуть бути використані при формуванні стратегій розвитку промислового сектора економіки, формуванні набору інструментів механізму державного управління розвитком промислового потенціалу з метою призупинення та ліквідації негативних тенденцій притаманних сучасного етапу економічного розвитку.

Сформульовані в дисертаційній роботі висновки та пропозиції використовуються у практичній діяльності Комітету з питань промислової

політики та підприємництва Верховної ради України (довідка №04-30/14-192/104611 від 17.05.2018 р.); Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка №3903-06/44103-07 від 09.10.2018 р.), Департаментом економічної політики Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 1-10-1157 від 05.05.2018), а також промисловими підприємствами України: ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод” (довідка № 055 від 23.10.2017 р.), ТзОВ “Торгово-виробнича фірма “Ніка” (довідка № 5/12-7165 від 25.12.2017 р.), ТзОВ “Сервіс” ПАТ “Стрийський завод ковальсько-пресового обладнання” (довідка №17-55 від 23.02.2018 р.), ППФ “Фаворит АМ” (довідка № 02/04-1 від 02.04.2018 р.), ТОВ “Вент-сервіс” (довідка № 31/1 від 26.03.2018 р.), ТзОВ “Франківської фармацевтичної фабрики” (довідка № 1-25-05 від 22.01.2018 р.).

Теоретико-методичні розробки, одержані в процесі проведення дисертаційного дослідження, впроваджені у навчальний процес Національного університету “Львівська політехніка” та мають практичне застосування при викладанні дисциплін: “Глобальна економіка” для студентів спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини”; “Адміністрування державно-приватного партнерства у бізнесі” спеціалізації “Бізнес-адміністрування”, “Системний аналіз та прийняття інноваційних рішень” спеціалізації “Управління інноваційною діяльністю” освітньо-кваліфікаційного рівня магістр; “Економіка зарубіжних країн” для студентів спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини”; “Accounting and auditing” для студентів спеціальності 073 “Менеджмент” “Економіка зарубіжних країн” освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (довідка №67-01-830 від 07.05.2018).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота містить результати самостійно виконаних наукових досліджень та розкриває авторський підхід до розв’язання важливої науково-практичної проблеми, пов’язаної із необхідністю розвитку промислового потенціалу держави як рушійної

основи інноваційних зрушень в національній економіці. Із наукових праць, що публікувалися у співавторстві, було використані лише особисті внески здобувача, які конкретизовано у наведеному списку наукових праць.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретико-методологічні положення та результати дослідження розглянуто на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: “Земельні відносини і просторовий розвиток” (м. Київ, 13-14 квітня 2006 р.); “Наукові дослідження – теорія та експеримент” (м. Полтава, 18-20 травня 2009 р.); “Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю” (м. Черкаси, 18-20 травня 2011 р.); “Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення” м. Львів, 11-12 квітня 2014 р.); “Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie” (m. Lublin, 21-22 maja 2015 r.); “Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп’ютерних технологій в Україні” (м. Львів, 4-8 квітня 2016 р.); “Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення” (м. Львів, 14-15 квітня, 2016 р.); “Управління інноваційним процесом в Україні: економічні, соціальні та політичні трансформації” (м. Львів, 19-21 травня, 2016 р.); “Інновації та трансфер технологій” (м. Дніпропетровськ, 25-27 травня, 2016 р.); “Перспективи розвитку національної економіки” (м. Запоріжжя, 9-10 вересня, 2016 р.); “Економічний механізм управління інноваціями: методологія, теорія та практика” (м. Львів, 16-17 вересня, 2016 р.); “Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку держави та регіонів” (м. Дніпро, 16-17 вересня, 2016 р.); “Фінанси, банківництво, страхування ” (м. Львів, 22-23 вересня, 2016 р.); “Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники. ” (м. Одеса, 23-24 вересня, 2016 р.); “Маркетинг та логістика в системі менеджменту ” (м. Львів, 3-5 листопада, 2016 р.); “Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та

комп'ютерних технологій в Україні ” (м. Львів, 27-31 березня, 2017 р.); “Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни” (м. Львів, 26-27 травня, 2017 р.); “Сучасний фундамент розвитку національної економіки.” (м. Київ, 2-3 червня, 2017 р.); “Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies” (м. Кельце, Польща, 27 січня, 2017 р.); “Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки.” (м. Львів, 18-19 травня, 2017 р.); “Economy and Society: A Modern Foundation For Human Developmant.” (м. Лейпціг, Німеччина, 23 червня, 2017 р.) та наукових семінарах кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету “Львівська політехніка”.

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 51 наукова праця із загальним обсягом 39,5 друк.арк. (особистий внесок автора становить 35,0 друк.арк.), в тому числі: 4 – монографії (з них 1 одноосібна), 23 – статті у наукових фахових виданнях України (з них 8 – у наукових періодичних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних), 3 – статті належать до періодичних видань інших держав або видань України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 21 – до тез доповідей наукових конференцій.

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, 5 розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 388 сторінках тексту. Робота містить 84 таблиці, 28 рисунків, 8 додатків і список використаних джерел із 405 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

1.1. Генеза понятійно-категоріального апарату дослідження промислового потенціалу

Дослідженням актуальних проблем, пов'язаних із розвитком потенціалу як економічної категорії, займалося багато як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, зокрема: І. Ансофф, О. Амоша, В. Бабич, Т. Бернс, П. Беленький, Є. Бойко, Д. Вудворд, В. Геєць, О. Гранберг, М. Іванов, Г. Клеймер, О. Кузьмін, Д. Львов, Е. Менсфілд, І. Разумов, Л. Сайлес, Р. Солоу, Д. Столкер, Л. Федулова, І. Хорват, М. Чумаченко, Й. Шумпетер та інші. Загалом усю сукупність наукових досліджень умовно можна поділити на дві групи, а саме:

- представники першої зорієнтовані на формування і удосконалення понятійно-категорійного апарату, пов'язаного із розвитком економічної суті потенціалу;

- другої – на вирішення стратегічних проблем національної економіки, пов'язаних із ефективним використанням економічного потенціалу та його окремих складових.

Проте відсутність єдиного концептуального підходу до трактування поняття “потенціал” ускладнює вибір методичних прийомів дослідження, хаотичні та часткові наукові дослідження не сприяють вирішенню ключових проблем національного господарства.

У перекладі з латинської “*potentia*” означає сила, міць. Вважається, що економічна наука запозичила даний термін з точних наук, таких як фізика, математика, хімія. Відповідно “первинними” термінами були “електричний потенціал”, “магнітний потенціал”, “електростатичний потенціал”, “хімічний потенціал”. Зазначимо, що кожне тлумачення “потенціалу” пов'язане із

відповідним об'єктом, зокрема магнітний потенціал є характеристикою магнітного поля, електростатичний – електростатичного поля тощо. З розвитком економічних відносин змістовне наповнення потенціалу стало значно ширшим, багатоаспектним, що пов'язано із можливістю його застосування до різних сфер діяльності.

Сучасна економічна наука оперує такими термінами, як “економічний потенціал”, “соціально-економічний потенціал”, “виробничий потенціал”, “трудова потенція”, “фінансовий потенціал”, “інвестиційний потенціал”, “природний потенціал”, “ресурсний потенціал” тощо. Впродовж останніх років почастишали дослідження “інноваційного потенціалу”, “інформаційного потенціалу”, “наукового потенціалу”, “науково-технічного потенціалу”, “інтелектуального потенціалу”. Такий напрям наукових досліджень зумовлений стратегічним орієнтиром держави щодо становлення інноваційної економіки та світовими тенденціями розвитку глобального економічного простору щодо побудови економіки, базованої на знаннях та зростанні рівня інформатизації суспільства. Як бачимо, різноманіття потенціалів зумовлює багатоаспектність ключової категорії та відповідно спричиняє велику кількість наукових досліджень у цій площині.

Найбільш ранні публікації, які можна вважати фундаментальними для розвитку доктрини потенціалів, сягають початку ХХ століття та присвячені дослідженню потенційних можливостей економічних систем (Воблий, 1924; Вейц, 1927; Струмилін, 1954).

Так, К. Г. Воблий визначає потенціал виробничих сил як потенційну можливість країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб населення (1924, с.128).

На думку В. Вейца, потенційні виробничі сили – не тільки матеріальні елементи, а також ті чи інші матеріальні умови, за яких здійснюється виробничий процес (1927, с.29).

При цьому на ранніх етапах еволюційного розвитку теорії потенціалів домінував виробничий підхід до тлумачення його економічної сутності. Потенціал часто ототожнювався із виробничими ресурсами, їх кількісними та якісними параметрами, здатністю виробничої бази, виробничими відносинами (Анчишкін, 1973; Абалкін, 1981; Черніков, 1981, Свободін, 1984; Шевченко, 1984; Лукінов, 1988; Авдєєнко, 1989).

Проте не слід забувати, що потенціал є значно ширшим поняттям, яке виходить за межі виробничих можливостей, а в умовах ринкової економіки набуває нового якісного наповнення. Процес становлення і розвитку теоретико-методологічних основ дослідження потенціалу відзначається суперечливістю та неоднозначністю, що зумовлено різними етапами соціально-економічного розвитку та пошуком відповідей на низку проблемних питань, які виникали на кожному етапі.

Як зазначає розробник концепції наукових революцій, наукові проблеми, які не можливо вирішити в межах загальноприйнятої парадигми, свідчать про виникнення наукових криз, які часто супроводжуються зміною старої парадигми на нову (Кун, 1977).

Еволюційний розвиток трактування поняття “потенціал”, як економічної категорії, наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Тлумачення поняття “потенціал” у науковій, навчальній та довідковій літературі

Рік	Автор	Вид потенціалу	Визначення
1	2	3	4
1973	Анчишкін А. І.	Виробничий (макрорівень)	Набір ресурсів, які в процесі виробництва набувають форми факторів виробництва.
1981	Абалкін Л. І.	Потенціал (макрорівень)	Узагальнена збірна характеристика ресурсів.
1981	Черніков Д. О.	Виробничий (макрорівень)	Сукупність ресурсів без урахування їх реальних взаємозв'язків, які складаються в процесі виробництва.

Продовження табл.1.1

1	2	3	4
1982	Мочалов Б. М.	Економічний (макрорівень)	Об'єм виробництва матеріальних благ та послуг, які можна досягнути в перспективі, при оптимальному використанні ресурсів.
1982	Фігурнов Е. Б.	Виробничий (макрорівень)	Характеристика ресурсів виробництва, кількісних і якісних їх параметрів, що визначають максимальні можливості суспільства по виробництву матеріальних благ.
1984	Свободін В. І.	Виробничий (мікрорівень)	Сукупність ресурсів, що наділені здатністю виготовляти певний обсяг продукції.
1984	Шевченко Д. К.	Економічний (макрорівень)	Сукупність виробничих ресурсів, об'єднаних в процесі виробництва.
1984	Архипов В. М.	Виробничий (мікрорівень)	Узагальнена характеристика системи ресурсів, в склад якої входять виробничі фонди, кадри, ресурси управління та організації виробництва, а також науково-технічна інформація.
1989	Авдєєнко В. М., Котлов В. А.	Виробничий (мікрорівень)	Складна система ресурсів виробництва, які знаходяться у взаємозв'язку та взаємозалежності.
2000	Загородній А.Г. та ін.	Потенціал (мікрорівень)	Мобілізовані економічним суб'єктом ресурси для досягнення головної цілі.
2000	Воронкова А. Є.	Потенціал (мікрорівень)	Сукупність вартісних та натурально-речовинних характеристик виробничої бази, яка виражається в потенційних можливостях виробляти продукцію певного складу, технічного рівня і якості в необхідному обсязі.
2001	Борисов А. Б.	Економічний	Сукупна здатність економіки, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію, товари, послуги, задовольняти потреби населення.
2002	Джаїн І. О.	Трудовий (макрорівень)	Можливості, наявні продуктивні сили, що можуть бути реалізовані в перспективі.
2002	Ковальова Т. В., Коврига Л. П.	Трудовий потенціал (мікрорівень)	Приховані здатності, сили для творчої діяльності, що можуть виявитися за певних умов.
2004	Лапін Є. В.	Економічний потенціал (мікрорівень)	Максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують ефективне використання за часом і продуктивністю економічних ресурсів.
2005	Бикова В. Г.	Фінансово-економічний (мікрорівень)	Сукупна можливість використання економічних ресурсів.
2005	Бусел В. Т. та ін.	Економічний (макрорівень)	Сукупність економічних можливостей держави, які можуть бути використані для забезпечення всіх матеріальних благ.

Продовження табл.1.1

1	2	3	4
2006	Федонін О. С. та ін.	Потенціал (мікрорівень)	Можливості соціально-економічної системи до перетворення ресурсів в економічні блага з метою досягнення поставленої мети.
2006	Іщук С. О.	Виробничий (мікрорівень)	Складна, організована, динамічна система, яка формується з множини елементів, що перебувають у взаємозв'язку та взаємодії і виконують різні функції в процесі виготовлення продукції.
2007	Гетьман О. О., Шаповал В. М.	Економічний (мікрорівень)	Можливості підприємства щодо виготовлення продукції певного асортименту в потрібній споживачам кількості.
2007	Азріліян А. Н. та ін.	Економічний (макрорівень)	Здатність наявних трудових і матеріальних ресурсів країни забезпечити максимально можливий рівень виробництва продукції та послуг.
2007	Кіндзерський Ю. В. та ін.	Промисловий (мезорівень)	Системне явище, що характеризує можливості галузі виконувати суспільну місію із задоволення потреб суспільства
2007	Косіюк О. М.	Потенціал (мікрорівень)	Складна, динамічна, поліструктурна система, що має певні закономірності розвитку.
2007	Шумська С. С.	Фінансовий (макрорівень)	Сукупність накопичених ресурсів та їх використаних і невикористаних потенційних можливостей у сфері виробництва матеріальних благ та послуг з метою задоволення потреб суспільства.
2008	Ажажа М. А.	Інноваційний	Сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни, необхідних для інноваційного розвитку економіки.
2008	Круш П. В. та ін.	Економічний (макрорівень)	Сукупність ресурсів і можливостей сфери науки будь-якої системи, яка дає змогу за наявних форм організації та управління ефективно вирішувати господарські завдання
2008	Максименко І.О.	Економічний (мікрорівень)	Сукупність економічних ресурсів і можливостей, які можуть бути використані для досягнення поставлених цілей.
2008	Сочівець О.П.	Економічний (мікрорівень)	Сукупність ресурсів, що знаходяться в розпорядженні і є об'єктивно обмеженими, та компетенцій підприємства по досягненню глобальних й стратегічних цілей з урахуванням умов зовнішнього середовища.
2009	Монастирський Г. Л.	Ресурсний (мезорівень)	Інтегрована система ресурсів, використання яких забезпечить розвиток системи.
2009	Шаманська О. І.	Економічний	Наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, які можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-чого.

Продовження табл.1.1

1	2	3	4
2009	Гончар О. І.	Потенціал (мікрорівень)	Система ресурсів і компетенцій підприємства створювати результат для зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес-процесів.
2009	Андрощук Д. В.	Потенціал (мікрорівень)	Сукупність реальних можливостей, використання яких залежить від здатностей створювати систему компетенцій для адаптації до умов зовнішнього середовища.
2009	Цибульська Е. І.	Економічний (мікрорівень)	Сукупність трудових, виробничих, природних, інноваційних, інвестиційних ресурсів підприємства.
2010	Новікова М. М.	Трудовий (мікрорівень)	Накопичений результат об'єднання трудових потенціалів працівників, які мають якісні та кількісні ознаки, з певними можливостями та станом внутрішнього середовища.
2010	Шаманська О. І.	Ресурсний (мікрорівень)	Складна система, яка завдяки своїм властивостям, забезпечує короткострокове та довгострокове функціонування підприємства і досягнення стратегічних цілей.
2011	Дубічинський В. В. та ін.	Економічний (макрорівень)	Сукупність економічних ресурсів і можливостей країни, що можуть бути використані для досягнення цілей соціально-економічного розвитку суспільства.
2011	Боронос В. Г.	Фінансовий (мезорівень)	Гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення її ефективного функціонування.
2013	Шкроміда В. В., Шкроміда Н. Я.	Економічний (мікрорівень)	Спроможність суб'єкта господарювання щодо реалізації розробленої ним стратегії або досягнення конкретних комерційних цілей.
2013	Фещур Р. В. та ін.	Потенціал (мікрорівень)	Можливості досягнення встановленої мети розвитку підприємства в умовах відносної стабільності зовнішнього середовища і мети діяльності з урахуванням тенденції зміни внутрішніх параметрів.
2013	Князь С. В.	Трансферний (мікрорівень)	Сукупність можливостей з акумулювання, на умовах трансферу, прав інтелектуальної власності, технологій, інноваційної продукції, фінансових та інших ресурсів.
2014	Лібанова Е. М., Хвесик М. А.	Соціально- економічний (макрорівень)	Результат взаємодії пріоритетних на певному шляху суспільно-економічних відносин людини з природою, не лише наявних, а й прихованих, проте здатних відбутися.
2014	Кудріна О. Ю.	Промисловий (мезорівень)	Системне явище, що характеризує можливість виду економічної діяльності виконувати суспільну місію із задоволення потреб регіонального суспільства.

Закінчення табл.1.1

1	2	3	4
2014	Балацький О. Ф. та ін.	Економічний (макрорівень)	Сукупна можливість визначати, формувати й задовольняти потреби споживачів в умовах раціональної взаємодії з навколишнім середовищем і оптимального використання економічних ресурсів.
2015	Мосійчук І. В.	Ресурсний (макрорівень)	Система елементів, які, взаємодіючи, формують систему фінансового, кадрового, матеріально-технічного та інфраструктурного забезпечення процесу реалізації соціальних послуг на макро- та мезорівні.

Примітка: сформовано автором

На основі аналізу наукових досліджень, пов'язаних із дефініцією “потенціал”, можна виокремити декілька концептуальних підходів до трактування її економічного змісту.

Прихильники першого підходу (Анчишкін А.І., Абалкін Л.І., Черніков Д.О., Свободін В.І., Шевченко Д.К. та ін.) заклали ресурсну концепцію формування потенціалу, яка набула особливої популярності у 80-х роках ХХ століття. Тлумачення “потенціалу” як сукупності ресурсів було виправданим, коли національне господарство розвивалося екстенсивним шляхом при адміністративно-командній економіці. Проте економіка, яка базується на кількісному критерію ресурсів, не має майбутнього, та неминучим є крах такої економічної системи. Основним недоліком зазначеного підходу було ігнорування взаємозв'язків між ресурсами та їх ролі у процесі виробництва.

Загалом ресурсна концепція еволюціонувала від домінуючого критерію наявності ресурсів до здатності ресурсів перетворюватися на матеріальні блага, необхідні суспільству. Зокрема, слово “потенційний”, що має французьке походження трактується як “здатний”. Така наукова позиція також прослідковується у праці Шевченка Д. К., який вважав, що “ресурси володіють потенційними властивостями у сфері виробництва матеріальних благ та послуг” (1984, с.17).

Трактування потенціалу, як здатності, набуло розвитку та стало застосовуватися до складніших економічних систем. Зокрема, у Великому економічному словнику потенціал розглядається як “сукупна здатність економіки, її галузей, підприємств здійснювати виробничо-економічну діяльність, задовольняти потреби населення” (Борисов, 2001, с.833).

З позиції представників другого підходу (Ажажа М.А., Воронкова А.Е., Джаїн І.О., Гетьман О.О., Шаповал В.М., Шумська С.С., Боронос В.Г., Князь С.В., Лібанова Е.М., Хвесик М.А. та ін.) потенціал розглядається як можливість. Цей концептуальний підхід можна визначити як “гіпотетичний”, оскільки можливість може бути реалізована або втрачена. Гіпотетична концепція до тлумачення суті потенціалу передбачає виділення двох наукових напрямів. Представники першого розглядають потенціал як можливість для розвитку певного явища. Так, Гетьман О.О. та Шаповал В.М. розглядають потенціал як “можливості підприємства щодо виготовлення продукції” (2007, с.27), Кіндзерський Ю.В. – як “можливості галузі виконувати свою суспільну місію” (2007, с.25), Ажажа М.А. – як “можливості країни, необхідні для інноваційного розвитку економіки” (2008, с.14).

Загалом між потенціалом та об’єктом, основою розвитку якого він є, спостерігається причинно-наслідковий зв’язок, а саме накопичення величини потенціалу, його примноження (використання можливості) веде до розвитку економічного явища, і, навпаки, втрата (не використана можливість) провокує занепад.

Представники другого напрямку розглядають потенціал як можливість досягнення певної визначеної цілі (задовольняти потреби населення, забезпечувати попит на продукцію, підтримувати економічну безпеку держави). Різноманітність поставлених цілей зумовлює внутрішнє наповнення економічної сутності потенціалу, а діалектичне поєднання можливості та мети формує траєкторію його руху.

Деякі дослідники (Авдеєнко В.М., Котлов В.А., Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І., Іщук С.О., Мосійчук І.В. та ін.) розглядають потенціал як економічну категорію більш вищого порядку. Зокрема, відомі радянські вчені визначали потенціал як “систему ресурсів” (Авдеєнко та Котлов, 1989). Сучасні дослідники О. Косіюк та А. Батик вважають, що потенціал є більш складною, поліструктурною системою, що “має певні закономірності розвитку, від уміння використовувати які вирішальною мірою залежить ефективність економіки ” (2007, с.59). У монографії “Виробничий потенціал промислових підприємств” детально обґрунтовано системний підхід до визначення потенціалу (Іщук, 2006). Відповідно потенціал складається із сукупності елементів, які перебувають у взаємодії та взаємозв’язку, утворюючи певну структуру. Ресурси можна виділяти як елементи потенціалу, які підпорядковані спільній меті. Потенціал, як система, наділений ознаками цілісності, ємерджентності та подільності.

Формування промислового потенціалу, як системи, ґрунтується як на макросистемних принципах (єдності, індивідуальності та гармонійності), так і на специфічних принципах структуризації, узгодженості та пріоритетності, виділених М.М. Габрелем (2004, с.182). Принцип структуризації передбачає створення необхідної різноманітності в організації системи. Принцип узгодженості націлює на раціональне використання ресурсів. Принцип пріоритетності впливає з необхідності врахування сучасного етапу економічного розвитку суспільства.

Наслідком тісної взаємодії між елементами є одержання синергетичного ефекту. Тобто, з позиції системного підходу потенціал розглядається як синергетичне поєднанням ресурсів, процесів, факторів та інших елементів в єдине ціле.

В умовах ринкових відносин, коли ключовими чинниками економічного розвитку стають попит та пропозиція, ринкова кон’юнктура визначення потенціалу набуває нового якісного змісту та ототожнюється із

“кількісними і якісними параметрами виробництва матеріальних благ” (Федонін, 2006). Так, Є.В. Лапін визначає потенціал як “максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг” (2006, с.17). За цим підходом (Л.Д. Ревуцький, Є.В. Лапін, М.М. Новікова) потенціал визначається як накопичений результат за ефективного використання різних видів ресурсів (матеріальних, трудових, технічних та ін.).

Як бачимо, у сучасній економічній науці не існує єдиного визначення поняття “потенціал”, особливо стосовно промислового розвитку, що зумовлено складністю та багатогранністю категорії та її ключовою роллю для розвитку національного господарства. За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що промислового потенціалу, як економічній категорії, притаманне амбівалентне тлумачення (рис.1.1).

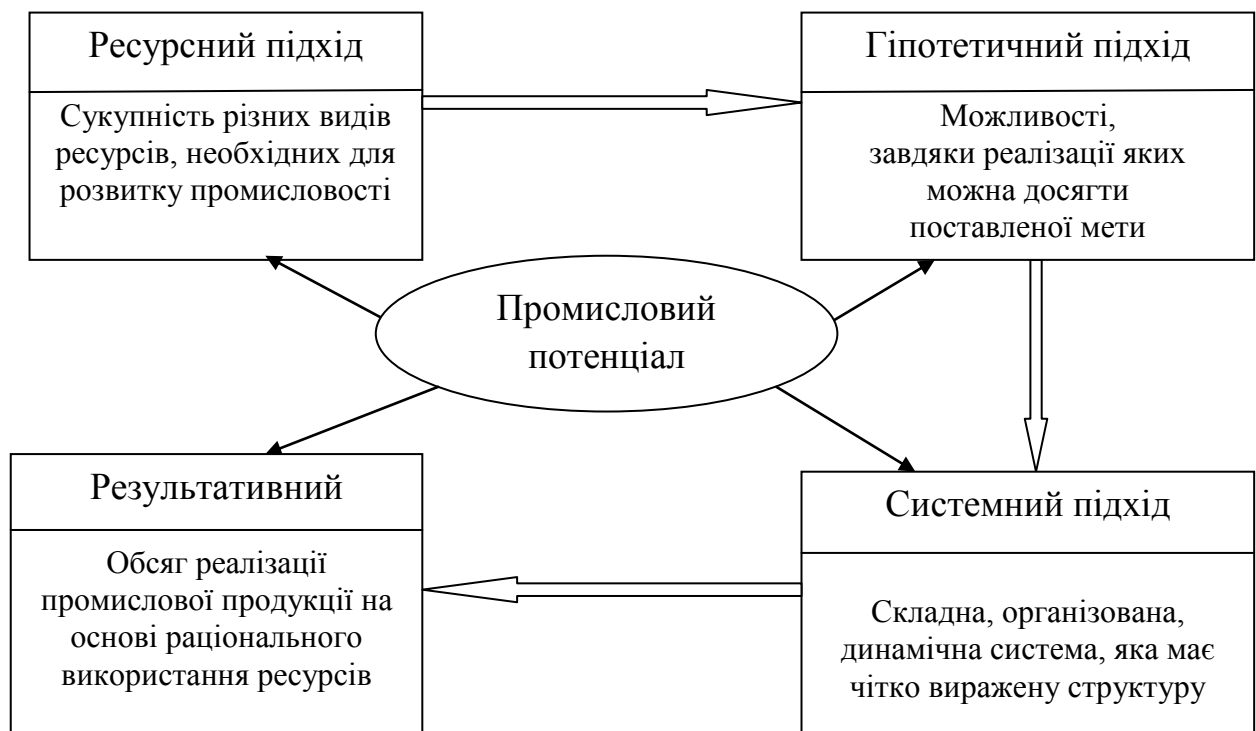

Рис. 1.1. Змістовне наповнення промислового потенціалу

Примітка: розроблено автором

Проте, очевидним є взаємозв'язок між різними етапами розвитку економіки та науковими дослідженнями. На нашу думку, кожен із наукових

підходів не заперечує іншого, а доповнює сутнісне наповнення категорії новим якісним розумінням економічної природи потенціалу.

Незаперечним є факт, що фундаментальною основою потенціалу є ресурси, їх кількісний і якісний склад, здатність до відтворення. Хибною є думка щодо ототожнення понять “ресурси” та “потенціал”, оскільки ресурси можуть існувати самостійно, а потенціал завжди має пов’язаний із певною економічною системою, функціонування якої він забезпечує. Виходячи із наведених визначень, усі ресурси наділені здатністю видозмінюватися і перетворюватися у промисловому виробництві, яке можна визначити як єдиний поліаспектний процес. Процес об’єднує різноманітні ресурси в єдине ціле для досягнення відповідного соціально-економічного ефекту, що можна трактувати як систему, яка на цій стадії трансформується у промисловий потенціал. Проте визначення потенціалу як системи не є абсолютно коректним, оскільки потенціал, насамперед, відображає приховані можливості, завдяки реалізації яких розвивається економічна система. Між потенціалом і економічною системою існує зв’язок, як між “базисом” та “надбудовою”. В умовах ринкових відносин досліджувана категорія набуває суспільного значення. Задоволення матеріальних благ суспільства стає ключовим фактором формування промислового потенціалу та сприяє розвитку концепції соціальної відповідальності бізнесу.

На основі проведеного аналізування та узагальнення різних концептуальних підходів пропонуємо розглядати промисловий потенціал як накопичений результат від функціонування скоординованої системи взаємопов’язаних елементів, які створюють можливість досягнення як тактичних, так і стратегічно важливих цілей промислової політики, задоволення потреб населення у промисловій продукції та підтримання економічної безпеки держави.

Процес формування потенціалу передбачає, що результатом взаємодії елементів є досягнення певної тактичної чи стратегічної мети. Тому, окрім

базових (концептуальних) підходів до визначення економічної сутності потенціалу, слід розрізняти цільові, враховуючи динамічність його розвитку як економічного явища (рис.1.2).

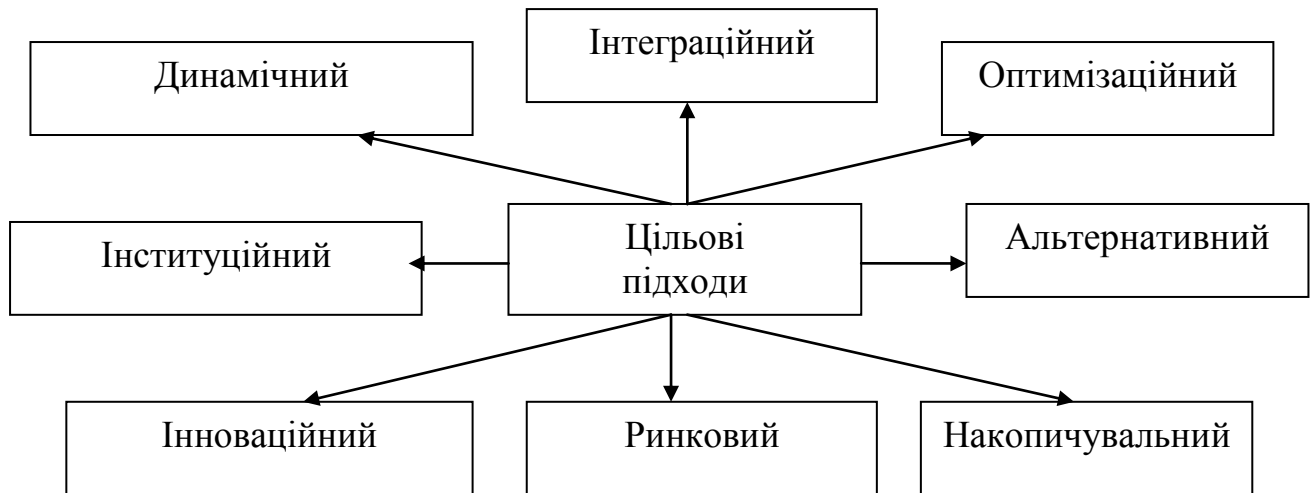

Рис. 1.2. Цільові підходи до формування промислового потенціалу

Примітка: сформовано автором на підставі (Амоша, 2017; Андрощук, 2009; Бугай, 2011; Ващенко, 2011; Воронкова, 2000; Гончар, 2009; Джаїн, 2002; Ішук, 2005; Кудріна, 2015; Мельник, 2010; Міценко, 2010; Остапенко, 2014; Шаманська, 2009; Шумська, 2007).

Виділення групи перших трьох цільових підходів пов'язано із розумінням промислового потенціалу як системи. Динамічний підхід передбачає визначення причинно-наслідкових зв'язків між складовими потенціалу. Інтеграційний підхід спрямований на посилення взаємозв'язків та взаємодії між його елементами. Оптимізаційний підхід реалізується через визначення його оптимальної структури, що забезпечить ефективне використання потенціалу.

Своєю чергою, поява накопичувального, ринкового та інноваційного підходів зумовлена різними етапами розвитку економічної системи держави, вибором стратегічних пріоритетів економічного розвитку. Накопичувальний підхід орієнтований не тільки на просте, але й на розширене відтворення виробництва промислової продукції. Ринковий підхід передбачає орієнтацію на національні і міжнародні ринки збуту промислової продукції.

Інноваційний підхід орієнтований на активізацію інноваційної складової промислового потенціалу.

Наступні два цільові підходи можна розглядати як такі, що доповнюють попередні. Альтернативний підхід передбачає можливість компенсації одних ресурсів іншими. Інституційний підхід передбачає прийняття нормативно-правових актів, пов'язаних із формуванням елементів потенціалу та регулюванням їх розвитку.

Формування промислового потенціалу, насамперед, пов'язане із створенням сприятливих можливостей для стабільного розвитку промисловості та має бути максимально зорієнтоване на підтримання економічної безпеки країни. Це складний процес, без якого не можливе ефективне функціонування національного господарства, забезпечення випуску конкурентоспроможної промислової продукції. Він повинен бути зорієнтованим на максимальну взаємодію всіх елементів потенціалу, об'єднаних спільною метою функціонування, що забезпечить розвиток промислового потенціалу.

Поняття “розвиток” є фундаментальним для багатьох наук (суспільних, економічних, природничих, філософських тощо) та означає:

- процес удосконалення;
- набуття нових якісних характеристик;
- досягнення нових станів;
- одержання імпульсів, що спричинять майбутні зміни.

Філософське трактування категорії означає закономірну зміну об'єкта.

І. Ю. Єпіфанова (2011, с.191) виділила наступні властивості характерні для процесів розвитку:

- зворотність змін, що характеризує процеси функціонування;
- відсутність закономірності характерна для випадкових процесів, які не повторюються;
- при відсутності направленості зміни не можуть накопичуватися.

Загалом розвиток можна розглядати як реакцію на зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві. Сьогодні особлива увага надається інноваційному та технологічному розвитку, що зумовлено становленням інноваційної моделі розвитку економіки в Україні. Інноваційний розвиток промислового потенціалу, як основу майбутнього економічного зростання, розглянуто в працях провідних українських вчених, таких як: О. Амоша, В. Геєць, Б. Данилишин, Ю. Кіндзерський, О. Кузьмін, М. Чумаченко та інших.

На думку провідного українського вченого Ю. В. Кіндзерського, промисловість повинна стати “тим фундаментом українського суспільства, на якому має видобуватися його майбутнє” (2013, с.7).

Як зазначає, О.В. Пирог “трансформація економічного розвитку під впливом науково-технічного прогресу супроводжується технологічним розвитком національної економіки” (2011, с.248).

Розвиток промислового потенціалу передбачає перехід від одного стану до іншого при цьому повинні бути збережені попередні досягнення та створені умови для майбутніх змін. Виходячи із зазначеного, розвиток промислового потенціалу неодмінно повинен бути пов'язаний із становленням стратегічних орієнтирів національної економіки. Зазначимо, що орієнтири розвитку змінювалися під впливом еволюційного розвитку суспільства.

Так, в умовах ресурсної концепції розвиток промислового потенціалу, в першу чергу, був зорієнтований на кількісне зростання його базових елементів (екстенсивний тип розвитку). Така орієнтація спричинила сировинний характер промислового виробництва та накопичення робочої сили у ресурсомістких видах промислової діяльності.

Наступним типом розвитку промислового потенціалу став інтенсивний, який пов'язувався із якісними змінами елементів промислового потенціалу (оновлення виробничих потужностей, підвищення кваліфікації робочої сили тощо). Процес формування інтенсивного типу розвитку є значно складнішим

від попереднього та вимагає формування сприятливого макросередовища, здатного забезпечити позитивні зміни. При цьому значну роль відіграє науково-технічний прогрес та запровадження його досягнень у практику господарювання.

Узагальнюючи дослідження науковців (Алимов, 2014; Варналій, 2013; Васильєва, 2010; Войнаренко, 2010; Геєць, 2006; Федулова ред. 2005; Кендюхов, 2008; Князєв, 2007; Кокорін, 2001; Колодко, 2002; Мяснікова, 2001; Носов, 2014; Пирог, 2011; Полтерович, 2009; Ситник, 2017; Хансен, 1959; Шумпетер, 1982; Afgan, 2010; Badillo, 2014; Fingar, 2008; Kroszner, 2006; Krugman, 1979; Rogers, 2002; Sevastyanova, 2011) про типи економічного розвитку, можна виділити три моделі розвитку національної економіки:

- інформаційна економіка;
- інноваційна економіка;
- економіка знань.

Вибір певної моделі розвитку національної економіки має суттєвий вплив на розвиток промислового потенціалу. Можливі результати такого впливу відображено в табл.1.2.

Сучасна стратегічна мета держави, спрямована на побудову інноваційної економіки, відображає закономірний процес характерний для розвинутих країн світу, де інновації виступають рушіями економічного поступу суспільства. Сьогодні Україна перебуває на перехідному етапі до становлення інноваційно-орієнтованої моделі економіки, тому розвиток промислового потенціалу, у першу чергу, пов'язаний із запровадження інновацій та проведенням інноваційної діяльності промисловими підприємствами.

Як зазначає О.І. Продіус, основною проблемою національної економіки є “відсутність механізму трансферу інноваційної продукції у виробництво” (2010, с.109).

Таблиця 1.2

Вплив вибору моделі національної економіки на
розвиток промислового потенціалу

Тип моделі	Сутнісна характеристика	Основні результати впливу на розвиток промислового потенціалу
Інформаційна модель	Високий рівень інформатизації економічного розвитку, широке застосування ІТ-технологій, раціональне використання інформаційного потенціалу	Збільшення частки інформаційної складової у собівартості промислової продукції, автоматизація та комп'ютеризація промислового виробництва
Інноваційна модель	Активне впровадження продуктових, технологічних, організаційних інновацій у практику господарювання	Зростання частки наукомісткої продукції, зниження енерго- та матеріломісткості промислового виробництва
Знаннєва модель	Активне використання знансєвих ресурсів для підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, розвиток інтелектуального потенціалу	Зростає питома вага доданої вартості промислової продукції, створеної за рахунок використання інтелектуального потенціалу, спостерігається динамічне нарощування високотехнологічного промислового виробництва

Примітка: узагальнено автором

Тому надзвичайно важливим завданням сьогодні є реалізація концепції розвитку національної інноваційної системи, згідно якої в країні необхідно створити сприятливі умови для запровадження інновацій, а інноваційна система повинна стати основою формування національної економіки.

На думку одного із основоположників зазначеної концепції, технологічні інновації слід розглядати як “ядро економіки” (Nelson, 1993).

Становлення постіндустріального суспільства зумовлює якісно новий тип розвитку промислового потенціалу, зорієнтований на високотехнологічні

види промислової діяльності. Структурно-технологічна модернізація промислового потенціалу є закономірним процесом, спричиненим світовими тенденціями розвитку.

Проте сьогодні в Україні спостерігається домінування третього та четвертого технологічних укладів, а для економік розвинених країн є характерним домінування п'ятого технологічного укладу та розвиток шостого, що свідчить про значну технологічну відсталість нашої держави.

З огляду на вищевикладене, пропонуємо під поняттям “розвиток промислового потенціалу” розуміти прогресивні зміни його компонентної структури відповідно до стратегічної орієнтації держави.

У зв'язку з цим, розмежовуючи етимологічне значення слів “формування” (становлення чого-небудь) та “розвиток” (зміна явища), доцільно розрізняти:

- принципи формування промислового потенціалу;
- принципи розвитку промислового потенціалу.

В основу визначення принципів формування покладено необхідність створення як матеріальної, так і нематеріальної основи для розвитку національної промисловості. Своєю чергою, принципи розвитку потенціалу забезпечують розвиток підприємства, галузі, виду промислової діяльності, регіону, держави тощо (рис.1.3).

З-поміж принципів формування промислового потенціалу доцільно виділити:

1. Ресурсність, яка відповідає первинній природі потенціалу як сукупності наявних ресурсів.

2. Комплексність, як принцип формування потенціалу, передбачає необхідність врахування впливу усіх складових (соціальних, економічних, технологічних тощо).

3. Функціональність, в основі якої покладено, що усі складові потенціалу можуть змінювати свої функції відповідно до поставленої мети.

Рис. 1.3. Принципи формування і розвитку промислового потенціалу

Примітка: узагальнено автором за на підставі (Амоша, 2013; Балабанюк, 2011; Буняк, 2011; Равнева, 2006; Жаліла ред., 2010; Смачило, 2013; Чечін, 2014)

4. Взаємозв'язок елементів надає потенціалу цілісності та неподільності.

5. Впорядкованість передбачає організовану взаємодію елементів.

6. Адекватність полягає у тому, що складові потенціалу мають бути адекватними характеристикам системи вищого порядку, функціонування якої вони забезпечують.

7. Складність надає єдності елементам потенціалу, об'єднаних спільною метою.

8. Подільність означає, що потенціал є полікомпонентним економічним явищем, яке має складну внутрішню будову.

9. Ієрархічність визначає промисловий потенціал як проміжну ланку ієрархічної моделі структури економічного потенціалу національного господарства.

10. Обмеженість пов'язана із невіддільністю потенціалу від певного об'єкта, тобто можна розрізняти потенціал території, потенціал підприємства, потенціал певного виду діяльності тощо.

11. Відкритість передбачає взаємодію із зовнішніми умовами та чинниками.

12. Емерджентність пов'язана із набуттям особливих властивостей, притаманних потенціалу як цілісному системному утворенню.

Принципи розвитку забезпечують можливість накопичення потенціалу, зокрема:

- цільова орієнтація передбачає спрямованість на досягнення поставлених цілей, які значно відрізняються залежно від ієрархічного рівня розвитку економічної системи;

- принцип трансформації пов'язаний із набуттям нових властивостей в результаті взаємодії елементів;

- завдяки збалансованій взаємодії всіх складових можна досягти оптимальної структури потенціалу за певних економічних умов;

- альтернативність визначає можливість заміни одних ресурсів іншими;

- потенціал постійно перебуває в діалектичному розвитку, а саме збільшення потенціалу веде до зростання обсягів промислового виробництва, підвищення рівня конкурентоспроможності економіки і, навпаки, зменшення провокує занепад, спад показників економічного розвитку, що пояснюється принципом невіддільності;

- економічна доцільність визначається можливістю одержання позитивних економічних ефектів від розвитку промислового потенціалу (накопичення фінансових ресурсів, підвищення рівня зайнятості економічно активного населення тощо);

- високий рівень невизначеності зовнішнього середовища зумовлює адаптивність окремих елементів потенціалу та може привести до зміни напрямку розвитку, обрання нового стратегічного курсу;

- перехід від кількісних до якісних показників розвитку пояснюється принципом діалектичності;

- циклічність пов'язана із зміною параметрів розвитку промислового потенціалу.

Розглянуті принципи є взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного, а тому повинні діяти разом. Відповідно недотримання одного може зумовити негативну дію та деструктивно позначитися на формуванні і розвитку промислового потенціалу загалом.

Окрім базових принципів, доцільно виділити специфічні, а саме:

- пріоритетність інноваційного розвитку;
- забезпечення захисту інтелектуальної власності;
- сприяння розвитку конкуренції;
- визначення пріоритетних напрямів розвитку;
- гнучкість промислової політики;
- співпраця держави та бізнесу;
- сприяння розвитку транскордонного співробітництва.

Дотримання зазначених принципів забезпечить розвиток національної промисловості як конкурентоспроможної сфери національної економіки. Зазначимо, що економіки विकорозвинутих країн базуються на розвитку наукомісткого промислового виробництва. У більшості європейських країн урядові установи підтримують постійний діалог із представниками бізнесових структур. Розроблені інструменти промислової політики дозволяють у короткий час реагувати на “провали” ринку, тим самим, підтримуючи економічний баланс країни. Правильне визначення пріоритетних напрямів дозволить підвищити економічність змін, оскільки ресурси будуть використовуватися за потребами в напрямі досягнення єдиної мети, а не хаотично. Розвиток конкуренції між суб’єктами господарювання стане основою ринкових перетворень.

Отже, промисловий потенціал є складним, багатоаспектним економічним поняттям, змістовна інтерпретація якого еволюціонувала під впливом зміни пріоритетів економічного розвитку держави.

Формування і розвиток промислового потенціалу в динамічних умовах ринкової економіки потребує чіткого визначення базових принципів, адекватних соціально-економічним трансформаціям. Їх діалектична взаємодія забезпечить процес переходу економіки України на інноваційну модель розвитку та ефективний розвиток національної промисловості, яка в умовах модернізації повинна стати основою національного господарства.

1.2. Теоретико-методологічні підходи до структуризації промислового потенціалу

Активізування розвитку національної промисловості неможливе без активізування складових її промислового потенціалу, формування його

збалансованої структури. На основі цих даних можна визначити, який саме вид діяльності буде оптимальним на певній території. Знаючи рівень тенденцій розвитку окремих складових потенціалу, можна мобілізувати зусилля, визначити резерви, планові показники розвитку галузі, видів діяльності, підприємств тощо. Саме за допомогою структурування можна перейти від загальнотеоретичної площини до більш прикладних досліджень.

Дослідженням проблематики, пов'язаної із структуруванням потенціалу як економічної категорії, займалися такі вчені-економісти: В. Г. Боронос, О. Ф. Балацький, О. В. Величко, І. О. Джаїн, С. В. Зенченко, С. О. Іщук, Ю. В. Кіндзерський, О. Є. Кузьмін, Є. В. Лапін, Р. Б. Матковський, І. А. Тернова, Б. Г. Шелегеда та ряд інших. Незважаючи на велику кількість наукових напрацювань, питання пов'язані із формуванням його структури постійно залишаються об'єктом дискусій, що зумовлено різноманітністю його внутрішньої архітекtonіки.

Термін “структура” походить від латинського слова “structura”, що перекладається як будова та відображає внутрішню будову певного об'єкта через взаємозв'язок його складових. В основу визначення структури потенціалу покладено концептуальні підходи до визначення його економічної сутності.

Зазначимо, що найчастіше сучасна економічна наука ототожнює потенціал із “ресурсами”, “можливістю”, “системою” та “результатом”. Виходячи з лінгвістичного тлумачення категорії, можна стверджувати, що економічний потенціал будь-якої держави є основою, що забезпечує її стійкий економічний розвиток, ефективне функціонування національного господарства.

На сучасному етапі спостерігається не тільки відсутність єдиного підходу до трактування поняття “потенціал”, але й немає цілісного бачення його структури. Незаперечним є факт, що промисловий потенціал є

функціональною складовою економічного потенціалу, який розглядають як економічну категорію вищого ієрархічного рівня.

З огляду на зазначене, промислового потенціалу притаманні ті самі елементи, які є типовими для економічного потенціалу загалом, а відмінність полягає лише в їх функціональному призначенні.

Дослідження науковців Інституту економіки та прогнозування НАН України свідчать, що у 58% випадків у вітчизняній науковій літературі “потенціал асоціюється з ресурсними можливостями господарських систем” (Кіндзерський ред, 2007, с.26).

Це підтверджує і проведений нами аналіз наукових праць, пов’язаних із визначенням економічної сутності потенціалу, за результатами якого у понад 50% випадків потенціал розглядається як сукупність різноманітних (трудових, матеріально-технічних, фінансових тощо) ресурсів.

Погляди різних вчених на компонентну структуру економічного потенціалу з позиції ресурсного підходу відображено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Компонентна структура економічного потенціалу

Компоненти	1	2	3	4	5	6	7	8
Виробничий	+		+	+	+	+	+	+
Трудовий	+		+	+	+	+		
Природний	+			+	+	+		
Інноваційний	+		+	+	+	+		
Інституційний	+							
Ресурсний		+	+		+		+	+
Фінансовий		+	+	+	+			
Інвестиційний					+			
Організаційний		+			+			
Інформаційний				+	+	+		

Примітка: узагальнено автором на підставі (Балацький ред, 2006 (1); Зенченко, 2009 (2); Шелегеда та Савченко, 2003 (3); Тернова, 2005 (4); Боронос, 2011 (5); Матковський, 2003 (6); Бикова та Ряснянський, 2005 (7), Лепьохіна, 2010 (8)).

Так, ряд науковців виокремлює в структурі економічного потенціалу (Балацький ред, 2006):

- виробничий потенціал,
- трудовий потенціал,
- природний потенціал,
- інноваційний потенціал,
- інституційний потенціал.

Зазначені складові можна умовно поділити на об'єктні та суб'єктні. Перша група формує матеріальну основу розвитку промислового потенціалу, а інституційна складова здійснює управлінський вплив на їх використання.

Тернова І.А. розширює перелік складових та доповнює його виділенням фінансового та інформаційного потенціалів (2005, с.10). Виділення останнього зумовлено зростанням ролі інформатизації суспільства та зумовлює створення нематеріальної основи розвитку промислового потенціалу.

Найповніша структуризація економічного потенціалу запропонована Боронос В.Г. (2011, с.138), що передбачає виділення: виробничого, трудового, природного, інноваційного, ресурсного, фінансового, інвестиційного, інформаційного та організаційного потенціалів.

Виділення окремими науковцями (Бикова, 2005; Зенченко, 2009; Лепьохіна, 2010, Шелегеда та Савченко, 2003) ресурсного потенціалу пов'язано із застосуванням ресурсно-функціонального підходу до структуризації економічного потенціалу, тобто враховується функціональне призначення ресурсів, їх використання для досягнення встановлених цілей.

Незаперечною заслугою Матковського Р.Б. (6, с.12) є те, що на відміну від інших науковців, розглядаючи економічний потенціал з позиції елементів економічної системи, окрім ресурсних складових він виділяє:

- потенціал техніко-економічних відносин,
- потенціал організаційно-економічних відносин,

- потенціал відносин економічної власності;
- потенціал господарського механізму.

Автор наголошує таким чином на визначній ролі відносин, які характеризують взаємозв'язки між елементами та забезпечують функціонування системи. Від того, наскільки налагоджені відносини між різними складовими залежить можливість подальшого розвитку економічного потенціалу.

Отже, представники ресурсного підходу основну увагу зосереджують на тих видах ресурсів, які можна задіяти для формування матеріальної основи економічного потенціалу. Проте, враховуючи функціональне призначення ресурсів, усі складові потенціалу можна поділити на:

- відтворювальні (ресурси, які безпосередньо задіяні у процесі промислового виробництва);
- забезпечувальні (створюють умови для його розвитку). До них доречно зараховувати інформаційний, організаційний, інституційний потенціали тощо.

Узагальнивши розглянуті підходи, можна виділити такі основні елементи промислового потенціалу:

- виробничо-господарський потенціал,
- соціально-трудова потенціал,
- природний потенціал,
- інноваційний потенціал,
- фінансово-економічний потенціал.

Усі визначені елементи споживаються і відтворюються в процесі розвитку промислового потенціалу. Однак у жодному із зазначених підходів не визначено місця просторового потенціалу, який, на нашу думку, є важливою складовою промислового потенціалу. Зазначимо, що у розвинених країнах саме просторовий потенціал є продуктивною силою економічного розвитку та основою економічної безпеки країни.

На рис. 1.4 наведено загальнотеоретичну модель формування внутрішньої архітектури промислового потенціалу.

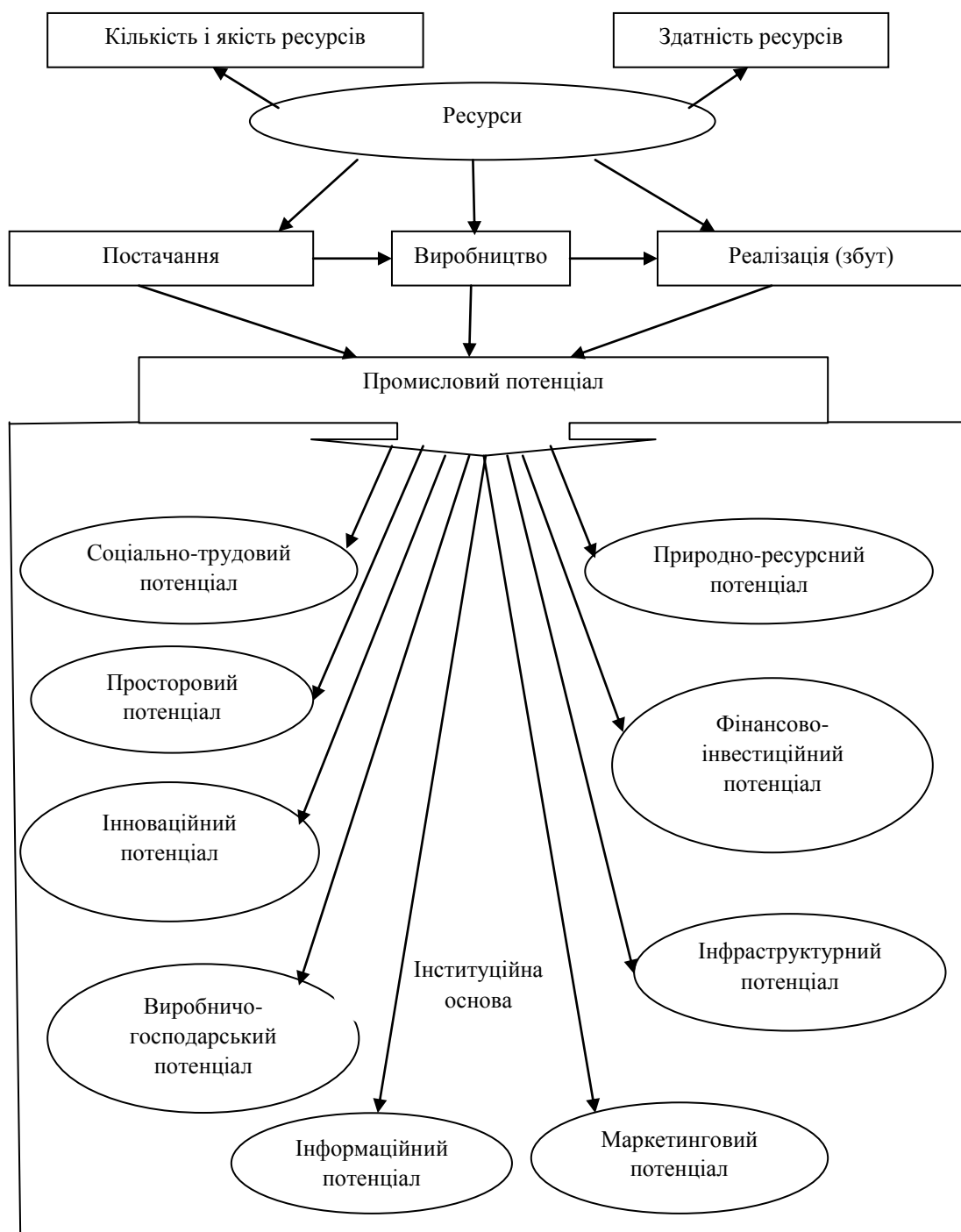

Рис. 1.4 Загальнотеоретична модель формування внутрішньої архітектури промислового потенціалу (ресурсний аспект)

Примітка: запропоновано автором

Кожна змістовна складова промислового потенціалу наділена певною сукупністю ресурсів відповідного цільового призначення.

Так, при визначенні природно-ресурсного потенціалу провідну роль відіграють природні умови і ресурси, які мають безпосередній вплив на розвиток промислового виробництва.

Як зазначають науковці Інституту економіки та прогнозування, “природні ресурси в процесі виробництва перетворюються в продукти праці, набуваючи таких форм і властивостей, які необхідні людині для задоволення як власних, так і суспільних потреб” (Кіндзерський ред., с.61).

Природа виступає двояко по відношенню до розвитку промисловості. З одного боку – це сировинна база, а з іншого – це обмежуюча детермінанта, екологічний критерій формування промислового потенціалу.

Соціально-трудова потенція формується як сукупність потенційних працівників, які беруть участь у виробництві промислової продукції та забезпечують його якість та ефективність. Якісний склад потенціалу визначається їх кваліфікацією, досвідом, організованістю.

Під інноваційним потенціалом розуміють сукупність інтелектуальних, технологічних, науково-виробничих ресурсів, які здатні продукувати нові знання та реалізувати нововведення на практиці.

До інновацій у промисловості належать як інноваційна продукція, так і засоби виробництва, які відносять до процесних виробничих інновацій та забезпечують вироблення інноваційної продукції.

Фінансово-інвестиційний потенціал визнається рівнем забезпеченості промисловості наявними фінансовими ресурсами як за рахунок власних, так і запозичених джерел, а також потенційними фінансовими ресурсами, рівнем прибутковості промислових підприємств, податковою базою, наявністю субсидій та субвенцій, відображає можливість вкладень у розвиток промисловості держави.

Ця складова гарантує стабільність формування промислового потенціалу, визначає його економічну ефективність. Активний розвиток зазначеної складової в сучасних умовах є рушійною силою економічного піднесення країни загалом.

Виробничо-господарський потенціал реалізується через здатність промислового виробництва виготовляти продукцію на основі використання всіх видів ресурсів. До виробничого потенціалу належать засоби і предмети праці, виробничий апарат, рівень технології, наявна техніка тощо.

Формування інформаційного потенціалу пов'язане із накопиченням, обробленням та поширенням інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень у сфері промислового виробництва.

Інфраструктурний потенціал передбачає наявність транспортних комунікацій, засобів зв'язку, їх розгалуженість та створює передумови для формування інших складових.

В умовах ринкових відносин вагомого значення набув маркетинговий потенціал, який визначається потенційними можливостями покупців промислової продукції та створює умови для розвитку промислового виробництва за законами ринку.

Просторовий потенціал слід розглядати крізь призму теорії “штандорта”, згідно з якою промисловість повинна розміщуватися по території країни за принципом оптимізації витрат. Якісним критерієм просторового потенціалу є придатність простору до ведення того чи іншого виду промислового виробництва.

Просторовий потенціал створює реальну основу для здійснення продуктивних змін в економіці країни.

Вагомість кожної складової залежить від типу економічної системи країни (сировинний, індустріальний, постіндустріальний). Проте результативність використання кожної складової має вплив не тільки на

розвиток промислового потенціалу, але й на розвиток національного господарства загалом.

Формування та розвиток промислового потенціалу мають сенс лише на інституційній основі. Інституційний фактор забезпечує господарські зв'язки між суб'єктами господарювання на мікрорівні та розвиток міжгосподарських відносин на мезо- та макрорівнях.

Незважаючи на високу популярність ресурсного підходу, його основним недоліком є те, що наявність ресурсів не означає їх здатність сприяти досягненню поставленої мети.

З позиції гіпотетичного підходу промисловий потенціал можна поділити на два види, з яких перший відображає наявні ресурси, які можуть бути використані, а другий характеризується невикористаними можливостями. О.В. Величко вважає, що “потенціал характеризується двома рівнями:

- досягнутим (або наявним);
- перспективним (або майбутнім) (2015, с.17).

Зазначений підхід став основою для виділення реалізованого та нереалізованого потенціалів під час розроблення методики оцінювання потенціалу модернізації промисловості регіону провідними науковцями Інституту регіональних досліджень НАН України (Шульц ред., 2013).

Також слід враховувати, що потенціал містить як наявні можливості (Андрощук, 2009; Величко, 2015; Джаїн, 2002), так і “приховані, що можуть виявитися за певних умов” (Ковальова та Коврига, 2002).

На основі результатів аналізування наукової та довідкової літератури (Авдеєнко, 1989; Бугай, Горбунова та Ключова, 2011; Буняк, 2011; Гончар та Галкіна, 2009; Загородній, Вознюк та Смовженко, 2000; Князь, 2013; Косіюк та Батик, 2007; Кудріна, 2014; Лапін, 2007; Монастирський, 2009; Мосійчук, 2015; Новікова, 2010; Осовська та Феценко, 2015; Сочівець, 2008; Федонін, 2006; Цибульська, 2009; Шкроміда, 2013; Шумська, 2007) з досліджуваної

проблематики за просторово-територіальним охопленням можна виділити п'ять рівнів дослідження економічного потенціалу:

- метарівень;
- мегарівень;
- макрорівень;
- мезорівень;
- мікрорівень.

В умовах глобалізації економіки найвищим ієрархічним рівнем розвитку промислового потенціалу є метарівень, який характеризується наявністю міжнародних зв'язків галузевого та регіонального значення. Мегарівень визначається конкурентоспроможністю національної економіки на світовому ринку, рівнем взаємодії суверенних держав як суб'єктів міжнародного права, міждержавних і наддержавних інститутів, міжнародних неурядових економічних організацій. Макрорівень потенціалу пов'язаний із економічним розвитком країни загалом, із врахуванням її міжнародних зв'язків. Мезорівень дослідження потенціалу, як правило, пов'язаний із регіональною та галузевою структурами національної економіки. Дослідження потенціалу на мікрорівні, пов'язані із функціонуванням окремих підприємств, домогосподарств тощо. Саме на цьому рівні визначальну роль відіграють ресурси, їх наявність та здатність до відтворення забезпечують задоволення інтересів власників, реалізацію бізнес-проектів.

При переході від мікрорівня до наступних, більш вищих ієрархічних рівнів ресурсна теорія потенціалу стає надто обмеженою. Іншими словами визначення потенціалу можливе лише на основі врахування системного підходу.

Потенціал як регіону, так і країни в цілому є більш складними економічними системами, ніж підприємство. Вони виступають елементами державного управління економікою та виконують місію підтримання

економічної безпеки держави. Потенціал вже не може виступати як ресурсна складова, а повинен розглядатися як організована, складна економічна система, елементи якої перебувають у взаємозв'язку з метою досягнення єдиної стратегічної мети.

Слід зазначити, що переважна більшість досліджень присвячена саме промислому потенціалу підприємства, а макрорівень та мезорівень досліджень залишається поза увагою. Водночас здатність промисловості ефективно розвиватися перебуває у безпосередньому зв'язку із станом промислового потенціалу.

Згідно з системним підходом промисловий потенціал є багаторівневою ієрархічною системою, розвиток якої залежить від ефективної взаємодії різних ієрархічних рівнів. Як зазначає Є.В. Лапін, економічний потенціал окремих підприємств, регіонів, країни слід розглядати в цілому (2006, с.10).

Потенціали різних ієрархічних рівнів не можна розглядати відокремлено, між ними існує взаємозумовлений зв'язок, що в кінцевому результаті призводить до накопичення промислового потенціалу найвищого ієрархічного рівня.

Стратегію структурування промислового потенціалу за результативним підходом слід розглядати з позицій вимог суспільства до побудови майбутньої економічної моделі розвитку, бачення ролі і місця окремих видів промислової діяльності у складі національної економічної системи.

За напрямками розвитку промисловий потенціал доцільно поділяти на:

- внутрішній,
- зовнішній.

Внутрішній потенціал зорієнтований на задоволення потреб країни та регіонів у промисловій продукції. Зовнішній характеризує можливість національної промисловості задовольняти потреби світових ринків.

Як наголошує Д.І. Кокурін, структура потенціалу окрім ресурсної складової, містить внутрішню та результативну, через взаємодію яких

проявляється його триєдина сутність (2001, с.345). Такої думки дотримуються вітчизняні вчені, які виділяють ресурсну, структурну та результативну компоненти (Федулова ред., 2011). При цьому структурна складова відіграє роль інтегратора між ресурсною та результативною, оскільки використання рівноцінних ресурсів не забезпечує однакового результату.

У найзагальнішому вигляді ресурсна складова представляє видову різноманітність потенціалу, а результативна є цільовою характеристикою використання певних видів ресурсів, мірою досягнення поставленої мети.

Основними властивостями компонентної структури промислового потенціалу є (Балацький та Теліженко ред, с.98):

- стійкість виражається здатністю зберігати властивості, бути стійкою до зовнішнього впливу;
- стабільність щодо виконання покладених функцій, як на потенціал загалом, так і на його окремі структурні компоненти;
- гнучкість проявляється у здатності видозмінюватися під впливом чинників зовнішнього середовища;
- пропорційність передбачає встановлення пропорцій між складовими потенціалу, його матеріальною та нематеріальною основою;
- збалансованість зумовлює досягнення оптимальних зв'язків між елементами.

На основі опрацювання згаданих вище підходів пропонуємо виділення компонентної структури промислового потенціалу, скореговане в авторській редакції з позиції: ресурсного, гіпотетичного підходу, системного та результативного підходів (табл.1.4). Застосування запропонованого комплексного підходу дозволить провести найбільш повну структурування промислового потенціалу із врахуванням основних положень базових концептуальних підходів до розуміння його економічної сутності.

Таблиця 1.4

Структурування промислового потенціалу

Назва підходу	Критерій виділення	Складові елементи	Сутнісне наповнення дефініції “потенціал”
Ресурсний	за видами ресурсів	-соціально-трудоий потенціал; -виробничо-господарський потенціал; - природно-ресурсний потенціал; - фінансово-інвестиційний потенціал; - просторовий потенціал; - інноваційний потенціал; - маркетинговий потенціал; - інфраструктурний потенціал; - інформаційний потенціал.	сукупність ресурсів
	за характером участі у процесі промислового виробництва	- відтворювальний потенціал (ресурсні складові, які споживаються і відтворюються в процесі промислового виробництва); - забезпечуючий потенціал (ресурсні складові, які створюють умови для здійснення процесу промислового виробництва).	
Гіпотетичний	за рівнями визначеності	- наявний потенціал; - прихований потенціал.	можливість
	за можливістю реалізації	- реалізований потенціал; - нереалізований потенціал.	
Системний	за ієрархічними рівнями	- глобальний (транснаціональний) промисловий потенціал; - національний промисловий потенціал; - промисловий потенціал галузі, регіону тощо; - промисловий потенціал певного виду промислової діяльності; - промисловий потенціал підприємства.	система
Результативний	за видами діяльності	- потенціал добувної промисловості і розроблення кар’єрів; - потенціал переробної промисловості; - потенціал виробництва та розподілення електроенергії, газу та води.	накопичений результат
	за напрямками використання	- внутрішній потенціал; - зовнішній потенціал.	

Примітка: розроблено автором

Проте компонентна структура промислового потенціалу не може бути сталою величиною, оскільки існуючі елементи можуть доповнюватися

новими. Такий динамізм зумовлений зміною типів економічного розвитку, появою нових нетрадиційних факторів виробництва, нестабільністю зовнішнього середовища, ринковою кон'юнктурою тощо. Внаслідок цього постійно відбуваються структурні зрушення, які виступають факторами розвитку промислового потенціалу.

Загалом розвиток здійснюється під впливом екзогенних та ендогенних факторів, які доповнюють один одного, будучи рушійними силами розвитку, тому факторна концепція є фундаментальною основою розвитку промислового потенціалу. Промисловий потенціал не можна розглядати ізольовано від певних умов, чинників, які впливають на ефективність його використання, визначають рівень розвитку. Можливі зміни чинників спричиняють розвиток промислового потенціалу в напрямі визначених стратегічних орієнтирів.

Зазначимо, що згідно закону синергії для будь-якої системи існує такий набір елементів, за якого її потенціал буде значно більшим або меншим, ніж проста арифметична сума потенціалів елементів, що до неї входять.

Як зазначає С.О. Іщук, застосування системних особливостей потенціалу дозволяє сформувати таку структуру, що забезпечить “можливість реалізації потенцій не лише її окремих елементів, але й ефектів їх взаємодії, що значно збільшує за рахунок синергії продуктивність діяльності підприємств при наявному (чи навіть меншому) рівні необхідних ресурсів” (2006, с.25).

Процес оптимізації структури промислового потенціалу, зважаючи на ефект синергії, потрібно здійснювати за такими етапами:

- 1) формування системи тактичних і стратегічних цілей;
- 2) підбір ресурсів, необхідних для їх досягнення;
- 3) оцінювання альтернативних варіантів;
- 4) формування показників результативності;
- 5) оцінювання отриманих результатів.

Синтезуючи поняття “потенціал” та “структура”, промисловий потенціал можна визначити як синергетичний ефект, досягнутий у результаті ефективної взаємодії різних видових елементів, розвиток яких спрямований на задоволення потреб населення у промисловій продукції та забезпечення економічної безпеки держави.

Розгляд промислового потенціалу крізь призму часткових потенціалів може стати основою для побудови системи показників його оцінювання. Проведення його структуризації із визначенням ключових елементів дозволить здійснити його комплексне оцінювання, на основі якого можна визначити вектор розвитку промисловості держави, запропонувати моделі розвитку національної економіки загалом.

Розвиток промислового потенціалу – це не будь-які зміни, а зміни у його внутрішній структурі, що призводять до утворення нових якісних характеристик, що надає ключовій дефініції комплексності. Мірою ефективності розвитку може виступати збільшення чи якісне удосконалення промислового потенціалу, що вимірюється через оцінювання його складових елементів.

Загалом промисловий потенціал є динамічною структурованою системою, виділення елементів якої пов’язано із ресурсною природою потенціалу та еволюційним етапом економічного розвитку країни. Проведення змістовної структуризації промислового потенціалу дозволяє виявляти “слабкі місця” у його розвитку на початковому етапі.

З огляду на стратегічні орієнтири держави, сьогодні доцільно говорити про інноваційно-технологічний тип розвитку промислового потенціалу, який стане підґрунтям майбутніх позитивних змін в економіці країни.

1.3. Методологічні підходи до економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу

В економічній теорії проблема оцінювання промислового потенціалу є однією із найбільш дискусійних, що зумовлено складністю та багатогранністю об'єкта оцінювання. Різноюнапрямленість існуючих методологічних підходів не сприяє формуванню об'єктивної оцінки та знижує ефективність управління його розвитком.

Враховуючи важливість зазначеної проблеми, визначенню величини потенціалу, показників розвитку його окремих компонент присвячено дослідження багатьох українських та зарубіжних вчених (Буняк, 2011; Васильківський, 2014; Волощук, 2014; Гавриляк, 2007; Газуда, 2013; Гетьман та Шаповал, 2007; Гришко, 2011; Джаїн, 2002; Дунська, 2013; Дьоміна, Кіщак, Шевчук та Штепа, 2014; Захарченко, 2015; Зеленська, 2011; Зенченко, 2009; Зима, 2016; Козик, Ємельянов та Лесик, 2014; Коновал, 2014; Косінок та Батик, 2007; Кудріна, 2014; Кузьмін та Мельник, 2011; Кулиняк та Глянцева, 2014; Кунцевич, 2005; Лапін, 2007; Лесик, 2014; Максименко та Бокій, 2008; Марків, 2016; Маслак, О.І., 2014; Маслак, О.І., Гришко, Н.Є. та Безручко, О.О., 2015; Швець та Соловійова ред., 2013; Портна, 2015; Фещур та Самуляк, 2007; Сидорчук, 2014; Сочівець та Сметанюк, 2008; Таранюк, 2014; Тимошук, 2003; Тищенко, 2004; Федонін, Рєпіна та Олексюк, 2006; Фещур та Самуляк, 2010; Фещур, Самуляк та Шишковський, 2012; Цибульська та Сотник, 2009; Чорна та Глухова, 2012; Шелегеда та Савченко, 2003; Шипуліна, 2008; Фещур, Самуляк та Шишковський, 2012; Шумська, 2007).

Проте сучасні дослідження потенціалу, як правило, проводяться на рівні суб'єктів господарювання із врахуванням мікропроцесів. Водночас в умовах реалізації нової стратегії розвитку держави актуалізуються питання, пов'язані із визначенням потенціалу на макрорівні.

Адекватне оцінювання останнього сприятиме розробленню ефективних заходів, спрямованих на раціональне використання та розвиток промислового потенціалу, та повинно стати методологічною основою модернізації національної економіки.

Загалом всю сукупність концептуальних підходів до оцінювання промислового потенціалу доцільно поділяти на дві групи: статичний підхід та динамічний підхід (табл.1.5).

Таблиця 1.5

Методологічні підходи до оцінювання потенціалу як економічної категорії

Автор	Концептуальний підхід	Базова основа
1	2	3
Балацький та Теліженко ред., 2014	Статичний	Вартісна оцінка активної частини (ресурси, залучені в економічну діяльність).
Бельтюков та Черкасов, 2008	Статичний	Максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ.
Дьоміна, Кішак, Шевчук, Штепа, 2014	Динамічний	Врахування впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.
Захарченко, 2015	Динамічний	Оцінювання внутрішньої структури об'єкта дослідження, впливу зовнішнього середовища та просторових аспектів.
Качуріна, 2011	Динамічний	Врахування впливу факторів.
Климахіна, 2006	Динамічний	Різниця між об'ємами виробництва у період підйому та спаду.
Клиновий та Пепа, 2006	Статичний	Сукупність потенціалів використаних та не використаних ресурсів.
Кіндзерський, 2013	Динамічний	Дослідження структурних пропорцій та їх змін.
Князь, 2013	Динамічний	Сукупність можливостей залучати ресурси для інноваційного розвитку.
Козловський, 2010	Динамічний	Теоретичне узагальнення економічних явищ, пов'язаних з виконанням цільових функцій накопичених економічних ресурсів.

Продовження табл.1.5

1	2	3
Коновал, 2014	Динамічний	Можливість досягнення поставлених цілей.
Кулиняк та Глянцева, 2014	Статичний	Оцінювання потенціалу на засадах кластеризації підприємств.
Лапін, 2004	Динамічний	Максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг.
Мочалов ред., 1982	Статичний	Сума вартості витрат минулої праці у вигляді виробничих фондів та матеріальних витрат.
Економічна енциклопедія, 2002	Статичний	Реальний обсяг продукції, який можна виготовити за повного використання наявних ресурсів.
Подольчак., Яремко та Сухай, 2013	Динамічний	Визначається сукупним обсягом і збалансованістю потенціалів соціально-економічних систем, ефектом синергії від їх взаємодії.
Ревуцький, 1997	Статичний	Об'єм робіт в приведених одиницях виміру витрат праці (нормо - години), який може бути виконано впродовж деякого періоду (наприклад, року) основними виробничими робітниками на базі наявних виробничих фондів.
Зима , Голуб, 2016	Динамічний	Оцінювання потенціалу на засадах кластеризації регіонів України
Сидорчук, 2014	Статичний	Оцінювання потенціалу на основі виділення його окремих складових
Таранюк, 2014	Динамічний	Поділ економічного потенціалу на складові за видами діяльності із виділенням стадій формування, адаптації та розвитку.
Хвесик , Горбач та Пастушенко, 2004	Статичний	Економічна оцінка окремих видів ресурсів.

Примітка: узагальнено автором

В основу статичного підходу покладено стан потенціалу, його системоутворювальні зв'язки. Динамічний підхід базується на врахуванні процесів зміни потенціалу: формування, використання, розвиток.

З цього приводу ми погоджуємося із думкою авторів монографії “Потенціал соціально-економічних систем національного господарства”, що “комплексну оцінку потенціалу доцільно здійснювати на засадах синтезу статичного і динамічного підходів” (Подольчак, Яремко, Сухай, 2013, с.51).

Критичний аналіз розглянутих методологічних підходів до оцінювання економічного потенціалу та його окремих видів став основою для розроблення концептуальних засад економічного оцінювання промислового потенціалу (табл.1.6).

Таблиця 1.6

Концептуальні основи економічного оцінювання промислового потенціалу

Принципи економічного оцінювання	Концептуальні підходи до економічного оцінювання							
	Статичний підхід			Динамічний підхід				
<ul style="list-style-type: none"> - системності; - узгодженості; - цілеспрямованості; - оптимальності; - адекватності; - комплексності; - логічності; - варіантності; - інтегрування; - ефективності; - декомпозиційності; - об’єктивності; - інформаційної доступності; - обмеженості; - завершеності; - дієвості. 	Методологічні підходи до економічного оцінювання							
	Ресурсний підхід			Структурний підхід	Факторний підхід	Системний підхід	Цільовий підхід	Кластерний підхід
	Ресурсно-загратний	Ресурсно-результативний	Ресурсно-відтворювальний					
	Методи економічного оцінювання							
Методи прямого оцінювання			Методи непрямого оцінювання					

Примітка: виокремлено автором

Одним із найбільш досліджених у сучасній літературі є ресурсний підхід до економічного оцінювання потенціалу, в основу якого покладено

видову різноманітність ресурсів (природні, виробничі, трудові, фінансові, інвестиційні, інформаційні, інфраструктурні, інноваційні тощо), необхідних для формування і розвитку промислового потенціалу.

Внаслідок детального опрацювання методологічних основ зазначеного підходу залежно від мети оцінювання пропонуємо виділяти такі його підвиди:

- затратно-ресурсний підхід (потенціал оцінюють за величиною понесених витрат);
- ресурсно-результативний підхід (потенціал визначають як результат від використання ресурсів),
- ресурсно-відтворювальний підхід (потенціал розглядають як здатність забезпечити розвиток).

Прихильники затратно-ресурсного підходу дотримуються позиції, що оцінювання потенціалу пов'язано із витратами на його формування і розвиток. Найчастіше представники зазначеного підходу визначають величину потенціалу шляхом сумування вартісних оцінок його окремих складових.

Так, Авдеєнко В.Н. та Котлов В.А. пропонують застосування такої формули для визначення вартісної величини виробничого потенціалу (1989, с.74):

$$П = B_{оф} + B_{тр} + B_{ер} + B_m + B_i, \quad (1.1)$$

де $П$ – загальна величина виробничого потенціалу, грн.; $B_{оф}$ – вартість основних фондів, грн.; $B_{тр}$ – вартість трудових ресурсів, грн.; $B_{ер}$ – вартість енергетичних ресурсів, грн.; B_m – вартість технологічних ресурсів, грн.; B_i – вартість інформаційних ресурсів, грн.

При цьому автори беруть до уваги як кількісні, так і якісні характеристики ресурсів. Наприклад, при визначенні вартості трудових ресурсів враховують витрати на навчання та підвищення кваліфікації працівників.

З позиції ресурсного підходу величину промислового потенціалу можна визначити як вартісну оцінку його ресурсних компонент:

$$P_{np} = B_{np} + B_e + B_{mp} + B_\phi + B_{in} + B_{inf} + B_{inn} + B_m + B_t, \quad (1.2)$$

де P_{np} – вартість промислового потенціалу, грн.; B_{np} – вартість природних ресурсів, грн.; B_e – вартість виробничих ресурсів, грн.; B_{mp} – вартість трудових ресурсів, грн.; B_ϕ – вартість фінансово-інвестиційних ресурсів, грн.; B_{in} – вартість інформаційних ресурсів, грн.; B_{inf} – вартість інфраструктурних ресурсів, грн.; B_{inn} – вартість інноваційних ресурсів, грн.; B_m – вартість маркетингових ресурсів, грн.; B_t – вартість територіальних ресурсів, грн.

Позитивною характеристикою зазначеного підходу є можливість проведення вартісного вимірювання промислового потенціалу. Проте, часто його використання призводить до нераціонального використання ресурсів. Тому зазначений підхід може бути доцільним лише тоді, коли проводяться відповідні порівняння із аналогічними показниками, одержаними результатами тощо.

Авторський колектив праці “Экономический потенциал административных и производственных систем” пропонує виділяти активну і пасивну частину в структурі економічного потенціалу території на основі гіпотетичного підходу до розуміння потенціалу (Балацький ред., 2006). Активна частина відображає використану можливість, а пасивна – незадіяні ресурси, втрачені потенційні можливості.

На завершальному етапі автор пропонує проводити оцінювання ефективності вкладених коштів для формування і розвитку потенціалу через зіставлення його економічної оцінки із витраченими ресурсами. Проте врахування лише використаних можливостей не дає змогу визначити величину прихованого потенціалу. Зазначеного недоліку позбавлена методика, згідно якої економічний потенціал держави є сукупністю потенціалів використаних потужностей загальноресурсного комплексу, невикористаних ресурсів та освоєних нових потужностей (Клиновий та Пепа,

2006). Як бачимо, на відміну від попередніх дослідників, потенціал є сукупністю усіх можливостей, що дозволяє визначити його перспективну величину.

Однак, як зазначають провідні вчені ІРД НАН України, визначення нереалізованого потенціалу є доволі проблематичним з практичної точки зору, оскільки потрібно “враховувати як фактичні, так і частково граничні показники” (Шульц ред., 2013, с.46).

Так, для визначення величини нереалізованого інноваційного потенціалу пропонується використовувати таку формулу:

$$I_{инн} = (I_{ввi} - I_{ин}) / I_{ввi} \times K_{ni} / K_n, \quad (1.3)$$

де $I_{инн}$ – індекс нереалізованого інноваційного потенціалу; $I_{ввi}$ – кількість запропонованих до впровадження у виробництво інновацій i -го регіону, од.; $I_{ин}$ – кількість впроваджених у виробництво інновацій, од.; K_{ni} – коефіцієнт плинності працівників зайнятих у НДДКР i -го регіону; K_n – коефіцієнт плинності працівників зайнятих у НДДКР в країні.

Представлена формула може бути модифікована для визначення величини нереалізованого промислового потенціалу та набуде такого вигляду:

$$I_{прн} = (O_{впл} - O_{вф}) / O_{впл} \times K_{zi} / K_z, \quad (1.4)$$

де $I_{прн}$ – індекс нереалізованого промислового потенціалу; $O_{впл}$ – плановий обсяг виробництва промислової продукції i -го регіону або i -го виду промислової діяльності, тис. грн.; $O_{вф}$ – фактичний обсяг виробництва промислової продукції i -го регіону та i -го виду промислової діяльності, тис. грн.; K_{pi} – коефіцієнт завантаженості виробничих потужностей i -го регіону або i -го виду промислової діяльності; K_n – коефіцієнт завантаженості виробничих потужностей в країні.

Величина нереалізованого промислового потенціалу є вагомим параметром для формування стратегії розвитку промислового потенціалу як окремої адміністративно-територіальної одиниці, так і країни загалом.

Представники ресурсно-результативного підходу пропонують формувати базисну основу для оцінювання потенціалу з використанням показників максимально можливого обсягу виробництва продукції, одержання сукупного ефекту від здійснення діяльності, визначення економічних результатів. В умовах зазначеного підходу промисловий потенціал можна визначити як функцію виду:

$$P_{np} = f(B_{np}, B_v, B_{mp}, B_f, B_{in}, B_{inf}, B_{inn}, B_m, B_t) \quad (1.5)$$

У праці Козика, Ємельянова та Лесик зроблено спробу синтезу витратного та результативного підходів до оцінювання потенціалу та запропоновано як узагальнюючий показник ендогенного економічного потенціалу підприємства використовувати величину прибутку, одержаного від його реалізації (2014, с.176).

При цьому проведення відповідних порівнянь дозволяє обрати найкращий варіант використання потенціалу.

Зокрема, для встановлення зв'язку між ефективністю різних видів господарської діяльності та ефективністю використаного потенціалу пропонується використовувати такі показники:

- виробничої ефективності;
- фінансової ефективності;
- інвестиційної ефективності.

Варто звернути увагу на те, що сьогодні все більшої уваги набуває питання щодо встановлення соціальної відповідальності бізнесу, тому наведену систему показників слід доповнити показниками соціальної ефективності.

В умовах ринкової економіки, коли важливу роль відіграє конкурентоспроможність національної економіки, все більшої уваги набуває порівняльний підхід, коли потенціал розглядається як можливість одержання кращих результатів. Завдяки застосуванню зазначеного підходу здійснюється селективний відбір кращих ресурсів, які можуть дати вищі результати при

однаковому рівні затрат. Це сприяє зростанню ролі інноваційного потенціалу як складової промислового, коли нововведення займають домінуючу позицію на ринку.

Згідно з Тищенком Т.І. (2015, с. 66), інноваційний потенціал підприємства визначається як сукупність двох складових:

- сприйнятливість (відчуття потреби у змінах);
- реалізованість (здатність до змін, наявність можливостей).

Виникнення ресурсно-відтворювального підходу пов'язано із можливостями використання ресурсів для забезпечення розвитку певного виду діяльності, простого та розширеного відтворення певного економічного явища.

Поширеним у науковій літературі є розгляд оцінювання промислового потенціалу на основі його покомпонентної структуризації. У праці І.В. Тараненко та О.В. Охінько (2011, с.99) структура економічного потенціалу промислового підприємства розглядається в розрізі складових господарської діяльності:

- фінансова,
- виробнича,
- кадрова,
- маркетингова.

Основою оцінювання кожної із компонент економічного потенціалу є система показників (індикаторів). Так, наприклад, для оцінювання фінансової складової використовують показники, що характеризують вартість нематеріальних активів, основних засобів, незавершеного будівництва, довгострокові фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, довгострокові та поточні зобов'язання, валовий та чистий прибуток, кредити банків. При цьому важко погодитися із віднесенням основних засобів до фінансової складової, оскільки в

класичному розумінні вони є факторами виробництва, то коректніше віднести їх до виробничої складової.

На основі динамічного підходу запропоновано формувати систему індикаторів за складовими господарської діяльності в розрізі стадій формування, адаптації та розвитку економічного потенціалу.

Типовим етапом обраної методики є нормалізація показників складових економічного потенціалу шляхом їх зіставлення із еталонним значенням, що дозволяє їх стандартизувати.

Визначення величини економічного потенціалу проводиться на основі інтегрального показника. Найчастіше узагальнювальний показник формується із застосуванням формул середньої геометричної або середньої арифметичної із врахуванням відповідних вагових коефіцієнтів.

В умовах зазначеного підходу система базових показників оцінювання потенціалу формується залежно від видової різноманітності його складових.

Структурний підхід повинен бути зорієнтований на формування раціональної структури промислового потенціалу із врахуванням нормативних співвідношень між окремими видами промислової діяльності, високо-, середньо- та низькотехнологічними промисловими виробництвами.

Значний вплив на розвиток промислового потенціалу здійснюють внутрішнє та зовнішнє середовище, що стало основою виділення факторного підходу. Внутрішнє середовище формують природні ресурси регіону, виробничі потужності, трудовий потенціал тощо.

Згідно з Качуріною Н.М., оцінювання промислового потенціалу регіону базується на порівняльному аналізі рівнів його використання та рівнів прогресивності та масштабності, що визначаються на основі врахування впливу факторів (2011, с.7).

Найчастіше, як основний інструмент оцінювання внутрішнього і зовнішнього середовища, використовується SWOT – аналіз, методологія

якого базується на виявленні сильних і слабких сторін внутрішнього середовища, а також можливостей і загроз зовнішнього середовища.

Колективом авторів проведено визначення експортного потенціалу з використанням методики SWOT – аналізу (Дьоміна, Кіщак, Шевчук та Штепа, 2014). При цьому інформаційна база була сформована експертним методом шляхом анкетування та виявлення спільних думок експертів. Використання розглянутого методу є доречним на етапі визначення факторів, які мають визначальний вплив на розвиток промислового потенціалу.

Так, із використанням зазначеної методики Лимич Ю.В. (2015, с.8-9) проведено систематизацію чинників розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу та визначено як основні загрози:

- високий ступінь фізичного та морального зносу основних засобів;
- низька доступність кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання;
- посилення міждержавної конкуренції на світовому ринку товарів та послуг;
- енергетичні кризи;
- низька частка інноваційно-активних підприємств;
- погіршення інвестиційного клімату в державі, різке скорочення іноземного інвестування;
- слабка розвиненість банківської системи, зниження рівня довіри до банків;
- нестабільність національної валюти тощо.

Врахування одержаних результатів необхідне для ліквідації “слабких місць” економічного розвитку держави та створення сприятливого середовища для розвитку промислового потенціалу.

Цікавим в методологічному аспекті є підхід, запропонований Кузьмінім О.Є. та Мельник О.Г. (2011, с. 157), згідно з яким потенціал підприємства формується під впливом таких чинників, як:

- конкурентоспроможність,

- інвестиційна привабливість,
- розвиток підприємства.

Оцінювання потенціалу базується на інтегруванні потенціалоутворювальних чинників. Тобто чинники є основою формування потенціалу та рушіями його розвитку.

Згідно системного підходу, оцінювання зводиться до поєднання різноманітних ресурсів, економічних процесів та явищ у складну динамічну систему, результатами функціонування якої є одержання промислової продукції.

Незаперечною заслугою автора В.В. Ходикіної є те, що вона не обмежується лише визначенням інтегрального показника, а прораховує вплив синергетичного ефекту на економічний потенціал підприємства, використовуючи формулу, яка дозволяє визначити сумарний синергетичний ефект (S_n) на основі врахування додатного (S_n^+) і від'ємного впливів (S_n^-) (2005, с.165):

$$S_n = S_n^- + S_n^+ . \quad (1.6)$$

У результаті встановлено, що на етапі розвитку фінансова складова має від'ємне значення, що зумовлено реалізацією нових проектів, які потребують капіталовкладень.

Встановлена закономірність буде характерна і для мезо- та макрорівнів. Розбудова національної економіки є значно затратним процесом. Лише на етапі стабілізації відбувається окупність проектів шляхом одержання додаткових надходжень від реалізації нововведень.

В табл. 1.7. проаналізовано взаємовплив між компонентами промислового потенціалу з позиції системного підходу.

Відсутність просторової компоненти пояснюється тим, що вона відіграє роль інтегратора між усіма складовими потенціалу.

Таблиця 1.7

Взаємовплив компонентів промислового потенціалу

Об'єкт впливу	Соціально-трудова	Виробничо-господарська	Фінансово-інвестиційна	Інноваційна	Природно-ресурсна	Інформаційна	Інфраструктурна	Маркетингова
Суб'єкт впливу								
Соціально-трудова	-	Працевдатне населення	Ефективність праці	Інтелектуальні ресурси	Споживачі природних ресурсів	Носії інформації	Наявність об'єктів соціальної інфраструктури	Формування пропозиції промислової продукції
Виробничо-господарська	Наявність засобів виробництва	-	Ефективність виробничого обладнання	Наявність виробничої бази	Забруднення навколишнього середовища	Засоби обробки інформації	Наявність об'єктів виробничої інфраструктури	Забезпечення попиту на промислову продукцію
Фінансово-інвестиційна	Рівень оплати праці	Витрати, пов'язані з оновленням виробничих фондів	-	Інноваційні витрати	Витрати на охорону навколишнього середовища	Витрати на придбання програмних продуктів	Витрати на будівництво об'єктів інфраструктури	Витрати на рекламу, дослідження ринку
Інноваційна	Автоматизація праці	Впровадження нових технологій	Ефективність інновацій	-	Впровадження маловідходних та ресурсоощадних технологій	Удосконалення інформаційного обміну	Покращення умов праці та відпочинку	Формування нового сегмента ринку
Природно-ресурсна	Стан здоров'я працевдатного населення	Сировинна основа	Вартість природних ресурсів	Сировинна основа	-	Джерела інформації	Придатність території	Забезпечення попиту на промислову продукцію
Інформаційна	Наявність вакансій	Наявність виробничого обладнання	Вартість інформаційних послуг	Наявність інновацій	Наявність джерел сировини	-	Наявність об'єктів інфраструктури	Ринкові дослідження
Інфраструктурна	Сприятливість умов праці	Створення умов для здійснення виробничого процесу	Можливість одержання додаткових коштів	Створення умов для інноваційної діяльності	Створення умов для збереження навколишнього середовища	Створення умов для налагодження інформаційного обміну	-	Створення умов для продажу промислової продукції
Маркетингова	Формування попиту на робочу силу	Формування попиту на промислову продукцію	Збільшення обсягів реалізації промислової продукції	Формування попиту на інноваційну продукцію	Формування попиту на природні ресурси	Формування попиту на інформаційні ресурси	Наявність об'єктів ринкової інфраструктури	-

Примітка.: розроблено автором

З огляду на цільовий підхід найпроблемнішим аспектом є визначення кінцевої цілі (цілі найвищого рівня), яка може бути досягнута внаслідок ефективного використання потенціалу.

Наприклад, найзагальнішими цілями на мікрорівні є:

- отримання максимального прибутку суб'єктами господарювання в промисловості,
- збільшення доходів від здійснення промислової діяльності, зростання рівня рентабельності;
- покращення конкурентних позицій підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

З переходом на макрорівень різноманітність цілей значно збільшується. Вони набувають більш глобального характеру і у результаті зводяться до підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зростання рівня добробуту населення, тощо.

За своєю суттю цільовий підхід у найзагальнішому вигляді можна подати засобами економіко-математичного моделювання, за допомогою яких можна досягти оптимальних результатів за найбажанішої комбінації компонент.

Структурний математичний запис моделі задачі оптимізації промислового потенціалу може мати такий вигляд:

1. Цільова функція

$$X'_{ir} - X_{ir} \rightarrow \max, \quad (1.7)$$

де X'_{ir} - змінна i - го виду, яка означає сумарну вартість по всіх блоках промислової продукції; X_{ir} - змінна i - го виду, яка означає загальну суму матеріально-грошових витрат по всіх блоках; r - індекс номера блока

2. Обмеження з визначення матеріально-грошових витрат

$$\sum_{j \in N} \sum_{r \in R} S_{ijr} X_{jr} - X_{ir} = 0 (i \in M), \quad (1.8)$$

де S_{ijr} – норматив матеріально-грошових витрат на одиницю змінної; j – індекс номера змінної; R – множина блоків; M – множина обмежень з матеріально-грошових витрат.

Запровадження кластерних принципів управління промисловим виробництвом сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки завдяки досягненню збалансованої взаємодії між суб'єктами господарювання.

Згідно Кулиняка І.Я. та Глянцевої О.І. оцінювання рівня потенціалу підприємства базується на оцінюванні його окремих видів:

- виробничого потенціалу,
- фінансового потенціалу,
- інноваційно-інвестиційного потенціалу,
- трудового потенціалу,
- маркетингового потенціалу (2014, с.98).

Проведення кластеризації підприємств проводиться за видами потенціалів.

Найбільш часто використовуваними методами для проведення кластерного аналізу є:

- метод К-середніх (K-means);
- проведення нечіткої кластеризації із застосуванням С-середніх (C-means);
- графові та статистичні алгоритми кластеризації;
- алгоритми сімейства FOREL;
- ієрархічна кластеризація або таксономія;
- нейронна мережа Кохонена;
- ансамбль кластери заторів;
- алгоритми сімейства KRAB;
- EM-алгоритм;
- метод просіювання (Тараскіна, 2013).

У сучасних умовах даний підхід широко використовується для дослідження галузевих та просторових аспектів розвитку промислового потенціалу. Прикладами успішного застосування кластерного аналізу для потреб національного господарства є праці, які спрямовані на дослідження просторової концентрації техногенних збитків, спричинених різними видами економічної діяльності, та розроблення відповідних важелів державного регулювання (Бублик, 2014, 2015).

Оцінювання промислового потенціалу в регіональному масштабі має вагоме практичне значення для держави, оскільки в умовах децентралізації влади регіональний розвиток має стати запорукою майбутнього економічного зростання держави та основою переходу на інноваційну економіку.

Усі зазначені підходи можна назвати класичними та еволюційними. Так, різновиди ресурсного підходу були актуальними у період радянської економіки, коли зростання потенціалу країни пов'язувалося із вартісною оцінкою витрачених ресурсів.

На початку XXI століття все частіше стали використовувати підходи, в основу яких покладено процеси, які зумовлюють зміни потенціалу та пов'язані із його формуванням, використанням та розвитком на інноваційній основі. Зокрема, Ю. С. Шипуліна для оцінювання стану інноваційного потенціалу пропонує застосовувати показники:

- оцінки інтелектуальної складової (винахідницька активність, інженерно-технічне і наукове забезпечення, плинність кадрів високої кваліфікації, оновлення знань),
- оцінки інформаційної складової (повноти інформації, точності інформації, суперечливості інформації),
- оцінки інтерфейсної складової (ступінь надійності взаємодії з суб'єктами інноваційного процесу),
- оцінки науково-дослідної складової (частка витрат на НДДКР, частка витрат на використання науково-технічних досягнень в обсязі товарної

продукції, співвідношення витрат на НДДКР і витрат на впровадження нової техніки) (2008, с.58-62).

Поглиблюючи дослідження попередників, А. Р. Дунська пропонує систему індикаторів оцінювання інноваційного потенціалу розвитку промислового підприємства за такими складовими:

- інноваційний рівень виробництва,
- фінансові ресурси підприємства,
- кадрова та організаційна складові інноваційного потенціалу,
- науково-дослідна складова,
- маркетингова складова,
- інформаційно-комунікативна складова,
- рівень експортного потенціалу (2013, с.50).

Певні напрацювання в цьому напрямі зроблено науковцями Інституту економіки та прогнозування НАН України, які пропонують застосування інтегрального показника технологічної інноваційності, що відображає можливості галузі впливати на національну економіку через такі види потенціалу:

- ресурсний потенціал інноваційної діяльності (наявність умов для інноваційного розвитку),
- технологічний потенціал (можливість технологічного оновлення виробництва),
- ринковий потенціал (можливість промисловості щодо насичення ринку інноваційною продукцією) (Кіндзерський ред., 2007, с.379).

Водночас усі запропоновані методики є дуже вузькими та потребують подальшого уточнення в напрямку розширення складових промислового потенціалу, що дозволить досягнути більшої об'єктивності одержаних результатів.

Зазначимо, що розглядаючи промисловий потенціал за ресурсно-результативним підходом найбільш узагальненим показником його розвитку

є максимально можливий обсяг виробництва промислової продукції, який відображає потенційну можливість, яка може бути досягнутою.

Опираючись на базові положення теорії факторів виробництва, як основні чинники формування потенціалу, доцільно виділяти робочу силу, капітал та засоби виробництва, які споживаються в процесі промислового виробництва. Зазначені чинники формують відтворювальну основу розвитку промислового потенціалу.

Згідно цільового підходу, враховуючи стратегічний вектор держави на становлення інноваційної моделі розвитку, інновації слід розглядати як рушійну силу розвитку промислового потенціалу в сучасних умовах. При цьому інноваційний тип розвитку зумовлює зростання ролі технологічного та інтелектуального потенціалів, які виступають основними чинниками переходу до “знаннєвої” економіки в умовах поступу до постіндустріального суспільства. В умовах економіки, що базується на знаннях, провідна роль буде належати нематеріальним складовим промислового потенціалу. Зазначимо, що у розвинених країнах світу спостерігається збільшення частки нематеріальних активів та зменшення питомої ваги матеріальних активів, оскільки рушійною силою економічного розвитку виступають знаннєві ресурси.

Досягнення позитивних результатів розвитку вищезазначених складових не можливе без формування інфраструктурного, маркетингового, інформаційного, просторового потенціалів, які створюють умови для розвитку промисловості, формуючи тим самим забезпечувальну основу розвитку промислового потенціалу.

З позиції системного підходу між усіма складовими потенціалу існує взаємозв'язок, що пояснюється можливістю одержання синергетичного ефекту. Наприклад, розвиток виробничо-господарської та інноваційної складових обумовлюється наявністю відповідного фінансово-інвестиційного потенціалу, що в кінцевому результаті підвищує рівень розвитку

промислового потенціалу як скоординованої системи взаємопов'язаних елементів.

Розвиток промислового потенціалу забезпечується розвитком його складових (природно-ресурсної, соціально-трудової, виробничо-господарської, фінансово-інвестиційної, інноваційної, інфраструктурної, маркетингової, інформаційної тощо). Змістовну характеристику відтворювальних та забезпечувальних складових промислового потенціалу наведено у табл.1.8.

Таблиця 1.8

Характеристика складових промислового потенціалу

Види	Складові	Змістовна характеристика складової
1	2	3
Відтворювальні	Природно-ресурсна	Відображає наявність природних ресурсів та умов, які приймають безпосередню участь у його формуванні. Формує сировинну базу розвитку промислового потенціалу.
	Соціально-трудова	Передбачає визначення наявності робочої сили, її кваліфікаційних і освітніх характеристик, рівня зайнятості та безробіття. Характеризує привабливість промислового виробництва для економічно активного населення за рахунок рівня середньомісячної заробітної плати, престижу праці у певному виді промислової діяльності, умов праці.
	Виробничо-господарська	Характеризується можливістю використання засобів і предметів праці, наявністю основних засобів, показниками їх технічного стану, придатності та руху. Формує матеріально-технічну базу розвитку промислового потенціалу.
	Фінансово-інвестиційна	Відображає фінансову ситуацію, яка склалася у промисловому секторі та рівень його інвестиційної привабливості для здійснення промислового виробництва. Характеризує інвестиційний клімат в промисловому секторі національної економіки та фінансову спроможність промислових підприємств до відтворення та накопичення потенціалу.

Продовження табл.1.8

1	2	3
	Інноваційна	Визначається рівнем інноваційної активності промислових підприємств та наявністю відповідних фінансових ресурсів, результатами інноваційної діяльності. Характеризує потенційну здатність до технологічного оновлення промислового потенціалу.
Забезпечувальні	Інфраструктурна	Характеризується наявністю інфраструктурних об'єктів, кількістю та якістю наданих послуг, створює передумови для розвитку потенціалу.
	Маркетингова	Демонструє конкурентоспроможність промислового потенціалу та визначається ринковим сегментом промислового виробництва.
	Інформаційна	Характеризується станом інформаційного середовища, рівнем інформаційного розвитку. В умовах зростаючої інформатизації суспільства є невід'ємною складовою розвитку потенціалу.
	Просторова	Визначається оптимальним розміщенням промислового потенціалу із врахуванням понесених витрат на його формування. Характеризує придатність простору до промислового розвитку.

Примітка: згруповано автором

Проведені дослідження дозволили виокремити принципи економічного оцінювання промислового потенціалу як базові концептуальні засади, які забезпечують правильність побудови системи показників:

1. Системності – передбачає врахування того, що усі показники повинні бути взаємопов'язані між собою;
2. Узгодженості – пов'язаний із необхідністю узгодження показників, оскільки вони можуть характеризувати різнохарактерні процеси;
3. Цілеспрямованості – означає, що процес оцінювання повинен мати визначену мету;
4. Оптимальності – передбачає вибір найбільш вдалої для даних умов методики оцінювання;

5. Адекватності – пов'язаний із необхідністю врахування сутнісних характеристик об'єкта оцінювання з метою отримання об'єктивних результатів;

6. Комплексності – характеризує рівень охоплення складових потенціалу, можливості врахування їх найбільш повного переліку, що забезпечує об'єктивні результати оцінювання;

7. Логічності – пов'язаний із поетапністю оцінювання, дотриманням відповідної послідовності між окремими етапами оцінювання;

8. Варіантності – пов'язаний із можливістю вибору різних методів оцінювання;

9. Інтегрування – передбачає поєднання різнопланових показників з метою отримання комплексного результату;

10. Ефективності – характеризує економічну доцільність проведення оцінювання;

11. Декомпозиційності – передбачає досягнення відповідного рівня деталізації показників, їх аналітичне розчленування;

12. Об'єктивності – передбачає достовірне відображення потенціалу як економічного явища, основних тенденцій його розвитку;

13. Інформаційної доступності – пов'язаний із формуванням реальної інформаційної бази, яка стане основою для розрахунку відповідних показників;

14. Обмеженості – передбачає вибір найбільш суттєвих показників та уникнення надмірної деталізації, що призводить до непродуктивних затрат;

15. Завершеності – означає можливість формування на основі одержаних результатів висновків про рівень розвитку промислового потенціалу;

16. Дієвості – пов'язаний із необхідністю прийняття відповідних управлінських рішень, спрямованих на ефективний розвиток промислового потенціалу.

Розроблення системи показників оцінювання промислового потенціалу повинно здійснюватися у такій послідовності (рис.1.5).

Рис. 1.5. Етапи розроблення системи показників оцінювання промислового потенціалу

Примітка: виокремлено автором

Формування системи показників оцінювання складових промислового потенціалу базується на його первинній ресурсній природі. При цьому до уваги слід брати не лише показники, що характеризують кількісні та якісні параметри ресурсів, але й ті, що відображають результативність та ефективність їх використання. Зазначимо, що за економічною сутністю категорія “промисловий потенціал” має дуалістичне тлумачення, оскільки на вході ми маємо сукупність ресурсів, а на виході – результат. Таке дуалістичне розмежування базової категорії стало основою виділення вхідних та вихідних індикаторів (табл.1.9).

Таблиця 1.9

Система показників оцінювання промислового потенціалу

Складові потенціалу		Показники
1	2	3
Природно-ресурсна	Вхідні індикатори	1.1. Обсяг різних видів природних ресурсів. 1.2. Рівень споживання природних ресурсів.
	Вихідні індикатори	1.3. Ресурсоемність промислового виробництва. 1.4. Ресурсовіддача промислового виробництва.
Соціально-трудова	Вхідні індикатори	2.1. Середньооблікова чисельність працівників. 2.2. Чисельність найманих працівників. 2.3. Чисельність працівників на умовах неповної зайнятості. 2.4. Рівень попиту на робочу силу. 2.5. Рівень пропозиції робочої сили. 2.6. Рівень зайнятості працездатного населення. 2.7. Рівень безробіття працездатного населення. 2.8. Рівень оплати праці працівників. 2.9. Рівень освіти працівників. 2.10. Вікова структура населення. 2.11. Кваліфікаційний рівень працівників. 2.12. Коефіцієнт складності праці. 2.13. Частка працівників на роботах із шкідливими умовами праці.

Продовження табл.1.9

1	2	3
	Вихідні індикатори	2.14. Коефіцієнт використання фонду робочого часу. 2.15. Коефіцієнт віддачі заробітної плати. 2.16. Продуктивність праці.
Виробничо-господарська	Вхідні індикатори	3.1. Середньорічна вартість основних засобів. 3.2. Ступінь зносу основних засобів. 3.3. Коефіцієнт оновлення основних засобів. 3.4. Коефіцієнт вибуття основних засобів. 3.5. Коефіцієнт введення в дію нових основних засобів. 3.6. Коефіцієнт приросту основних засобів. 3.7. Вартість матеріально-технічних та енергетичних ресурсів.
	Вихідні індикатори	3.8. Рівень завантаження виробничих потужностей. 3.9. Обсяг промислового виробництва. 3.10. Обсяг валової доданої вартості. 3.11. Фондовіддача основних засобів
Фінансово-інвестиційна	Вхідні індикатори	4.1. Обсяг реалізованої промислової продукції. 4.2. Коефіцієнт загальної ліквідності. 4.3. Коефіцієнт швидкої ліквідності. 4.4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності. 4.5. Коефіцієнт автономії. 4.6. Коефіцієнт фінансового левериджу. 4.7. Коефіцієнт маневреності власного капіталу. 4.8. Коефіцієнт цільовості довгострокових вкладень. 4.9. Коефіцієнт оборотності активів. 4.10. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості. 4.11. Середній термін погашення кредиторської заборгованості. 4.12. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. 4.13. Середній термін погашення дебіторської заборгованості. 4.14. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів. 4.15. Середній термін обороту виробничих запасів.

Продовження табл.1.9

1	2	3
		4.16. Коефіцієнт оборотності власного капіталу. 4.17. Коефіцієнт оборотності основних засобів. 4.18. Обсяг капітальних інвестицій. 4.19. Рівень інвестування основного капіталу. 4.20. Частка прямих іноземних інвестицій у загальному обсязі інвестицій. 4.21. Коефіцієнт інвестиційної привабливості промислових проектів.
	Вихідні індикатори	4.22. Фінансовий результат діяльності. 4.23. Рівень рентабельності діяльності промислових підприємств. 4.24. Рівень рентабельності операційної діяльності промислових підприємств. 4.25. Коефіцієнт ефективності капіталовкладень.
Інноваційна	Вхідні індикатори	5.1. Частка інноваційно активних промислових підприємств. 5.2. Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції. 5.3. Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси. 5.4. Частка підприємств, що впроваджували організаційні інновації. 5.5. Частка підприємств, що впроваджували маркетингові інновації. 5.6. Коефіцієнт технологічної інноваційності промислових підприємств. 5.7. Коефіцієнт процесової інноваційності промислових підприємств. 5.8. Обсяг інноваційних витрат. 5.9. Коефіцієнт патентної активності.
	Вихідні індикатори	5.10. Обсяг реалізованої інноваційної продукції. 5.11. Коефіцієнт ефективності інновацій.
Інфраструктурна	Вхідні індикатори	6.1. Рівень забезпеченості житлом. 6.2. Рівень забезпеченості медичними закладами. 6.3. Рівень забезпеченості закладами освіти. 6.4. Рівень забезпеченості дошкільними закладами. 6.5. Рівень забезпеченості закладами культури.
	Вихідні індикатори	6.6. Обсяг реалізованих медичних послуг. 6.7. Обсяг реалізованих освітніх послуг.

Закінчення табл.1.9

1	2	3
		6.8. Обсяг послуг наданих дошкільними закладами. 6.9. Рівень якості наданих послуг.
Марке-тингова	Вхідні індикатори	7.1. Рівень попиту на промислову продукцію. 7.2. Рівень пропозиції промислової продукції. 7.3. Витрати на маркетингові дослідження. 7.4. Коефіцієнт ринкової кон'юнктури.
	Вихідні індикатори	7.5. Рівень насичення ринку промисловою продукцією. 7.6. Коефіцієнт ефективності маркетингових заходів.
Інфор-маційна	Вхідні індикатори	8.1. Коефіцієнт повноти інформації. 8.2. Коефіцієнт точності інформації. 8.3. Коефіцієнт суперечливості інформації.
	Вихідні індикатори	8.4. Обсяг реалізованих інформаційних послуг. 8.5. Рівень надійності інформації.
Просто-рова	Вхідні індикатори	9.1. Довжина шляхів сполучення. 9.2. Щільність шляхів сполучення. 9.3. Вартість перевезення одиниці промислової продукції. 9.4. Рівень наближеності до ринків збуту та ресурсів.
	Вихідні індикатори	9.5. Коефіцієнт економії витрат. 9.6. Рівень просторової концентрації промислового виробництва.

Примітка: систематизовано автором

Представлений перелік показників дає якісно-кількісну оцінку стану та розвитку промислового потенціалу. При цьому наявність абсолютних та відносних показників із різними одиницями вимірювання зумовлює необхідність їх стандартизації, яку можна проводити за формулами (2.9, 2.10) (Мельник, 2012, с.147):

$$X_{ij}^I = \frac{x_{ij}}{x_{m+1j}} ; \quad (1.9)$$

$$X_{iy}^I = \frac{X_{m+1j}}{x_{ij}}, \quad (1.10)$$

де $i = 1, 2, \dots, m; j = 1, 2, \dots, n$; X_{m+1j} – j -й економічний показник еталонного виду промислової діяльності або еталонної адміністративно-територіальної одиниці.

Формулу (1.9) слід використовувати, коли за еталон береться максимальне значення показника, а формулу (1.10), коли еталоном є мінімальне значення. Відхилення від еталону характеризує розвиток певної складової промислового потенціалу у певному виді промислової діяльності або відповідній адміністративно-територіальній одиниці (формула 1.11).

$$Y_{iy} = 1 - X_{ij}^1. \quad (1.11)$$

Інший загальновідомий спосіб стандартизації первинних показників для знаходження відповідного інтегрального показника базується на врахуванні стандартизованих відхилень (Мельник, 2005, с.156).

$$S_j = \sqrt{\sum_{i=1}^m (x_{ij} - \bar{x}_j)^2 / m}, \quad (1.12)$$

де S_j – стандартизоване відхилення j -ого економічного показника; x_{ij} – значення j -ого економічного показника для i -го виду промислової діяльності або i -ої адміністративно-територіальної одиниці; \bar{x}_j – середнє значення j -ого економічного показника; m – кількість видів промислової діяльності або адміністративно-територіальних одиниць.

Стандартизований показник для i -го виду промислової діяльності або i -ої адміністративно-територіальної одиниці обчислюється за формулою (1.13).

$$X_{iy}^I = \frac{x_{ij}}{S_j}, \quad (1.13)$$

де X_{ij}^I – стандартизований j -ий економічний показник.

Вихідною точкою економічного оцінювання промислового потенціалу є вибір відповідного методу оцінювання (табл. 1.10).

Таблиця 1.10

Класифікація методів оцінювання промислового потенціалу

Класифікаційна ознака	Методи	Базова основа
Залежно від способу формування інформаційної бази	Статистичні методи	Базуються на використанні даних статистики
	Експертні методи	Формування інформаційної бази шляхом анкетування
Залежно від напрямку оцінювання	Методи прямого оцінювання	Оцінювання сукупного потенціалу
	Методи непрямого оцінювання	Базуються на показниках, що характеризують результати його використання
Залежно від часової орієнтації	Методи оцінювання поточного стану	Оцінювання теперішнього розвитку
	Методи стратегічного аналізу	Оцінювання майбутніх перспектив розвитку
За способами оцінювання	Індикаторні	Базуються на формуванні системи індикаторів
	Матричні	Орієнтовані на врахування процесів зміни стану об'єкта
	Методи математичного програмування	Базуються на використанні математичного інструментарію
В залежності від методики визначення оцінних показників	Коефіцієнтні	Грунтуються на використанні певного переліку коефіцієнтів
	Індексні	Передбачають розрахунок динамічних змін стану об'єкта дослідження у часі
В залежності від методики дослідження оцінних показників	Динамічний аналіз	Вивчення показників за декілька періодів
	Статичний аналіз	Вивчення показників за період
	Еталонний аналіз	Порівняння фактичного значення з еталонним

Примітка: сформовано автором на підставі (Лапін, 2004; Портна, 2015)

Вибір методів оцінювання залежить від обраного методологічного підходу, можливості одержання вихідної інформації, мети оцінювання. Поєднання статичного і динамічного підходів забезпечить критичне оцінювання промислового потенціалу, визначення тенденцій змін його розвитку, а також “проблемних місць”. Застосування різних методів оцінювання дозволить відійти від класичної сумарної оцінки та сприятиме проведенню комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу, підвищить ефективність його розвитку та управління.

Проте через відсутність необхідної інформаційної бази їх вибір є досить обмеженим, що значною мірою знижує об’єктивність оцінювання промислового потенціалу. Зважаючи на високу складність формалізації об’єкта економічного оцінювання, обмежені можливості регіональної статистики, сьогодні у наукових колах спостерігається широке застосування експертних методів. Не заперечною перевагою їх використання є подолання інформаційної обмеженості, а недолік – суб’єктивність одержаних результатів.

Аналіз існуючих теоретико-методологічних підходів до оцінювання потенціалу показав, що найбільш широко використовуваними є методи інтегрального оцінювання, коли визначення потенціалу зводиться до знаходження інтегрального показника як середньозваженої величини (середньої арифметичної чи середньої геометричної). На основі виділення вхідних та вихідних індикаторів можна сформулювати два інтегральні індекси для визначення величини відтворювального та реалізованого промислового потенціалу в розрізі виділених компонент.

Для розрахунку інтегральних рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів пропонуємо використовувати таку формулу (1.14):

$$I_{впн(рпн)} = \sqrt[9]{I_{нрр} \cdot I_{стк} \cdot I_{вгк} \cdot I_{фік} \cdot I_{інк} \cdot I_{інфр} \cdot I_{нр} \cdot I_{м} \cdot I_{інф}}, \quad (1.14)$$

де $I_{enn(pnn)}$ – інтегральний рівень розвитку промислового потенціалу (відтворювального або реалізованого), I_{npp} – інтегральний рівень розвитку природно-ресурсної складової, I_{ct} – інтегральний рівень розвитку соціально-трудової складової, I_{ez} – інтегральний рівень розвитку виробничо-господарської складової, I_{fik} – інтегральний рівень розвитку фінансово-інвестиційної складової, I_{in} – інтегральний рівень розвитку інноваційної складової, I_{infr} – інтегральний рівень розвитку інфраструктурної складової, I_m – інтегральний рівень розвитку маркетингової складової, I_{inf} – інтегральний рівень розвитку інформаційної складової, I_{np} – інтегральний рівень розвитку просторової складової.

За аналогічною формулою проводиться зведення індикаторів у межах певної компоненти промислового потенціалу. Тобто інтегральне оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу визначається станом рівня розвитку його окремих складових.

Для оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу пропонуємо використовувати шкалу Харрінгтона, яка передбачає досягнення різних рівнів стану об'єкта (табл.1.11). Пороговим значенням у зазначеній шкалі є 0,37, відхилення від якого формують високий або низький рівень розвитку промислового потенціалу. Пропонуємо виділяти наступні рівні розвитку промислового потенціалу:

(0-0,2) – дуже високий, оскільки спостерігається мінімальне відхилення від еталону);

(0,2-0,37) – високий, є незначні відхилення від еталону;

(0,37-0,63) – середній;

(0,63-0,80) – низький, спостерігаються суттєві відхилення;

(0,80-1,00) – дуже низький

Таблиця 1.11

Застосування шкали Харрігтона для оцінювання рівня розвитку
промислового потенціалу

Інтервали шкали	Лінгвістичне оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу	Економічна інтерпретація
0-0,2	Дуже високий	Збалансований розвиток промислового потенціалу, який характеризується високими показниками рівня розвитку складових промислового потенціалу
0,2-0,37	Високий	Промисловий потенціал достатньо розвинений, хоча можуть спостерігатися незначні відхилення в розрізі окремих складових
0,37-0,63	Середній	Спостерігаються певні негативні тенденції по окремих складових промислового потенціалу, які не мають загрозливого значення для його розвитку
0,63-0,80	Низький	Розвиток промислового потенціалу є значно збалансований, спостерігаються суттєві відхилення в розрізі окремих складових
0,80-1,0	Дуже низький	Відхилення показників настільки значні, що можуть призвести до втрати промислового потенціалу

Примітка: модифіковано автором

Модель взаємозв'язку ключових критеріїв, показників та основних етапів комплексного оцінювання промислового потенціалу наведено на рис. 1.6.

Проведення оцінювання промислового потенціалу на основі відповідних інтегральних індексів у розрізі видів промислової діяльності та в просторовому аспекті стане основою для визначення галузевих пріоритетів розвитку та удосконалення структурної політики.

Таким чином, концепція комплексного економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу базується на наступних положеннях:

Рис. 1.6. Модель комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу

Примітка: запропоновано автором

- промисловий потенціал має структуровану внутрішню будову, яка змінюється під впливом факторів;
- його розвиток характеризується змінами складових елементів у динаміці у просторовому аспекті та в розрізі видів промислової діяльності.

Відповідно за результатами комплексного оцінювання промислового потенціалу можна:

- визначити рівень його розвитку в минулих періодах та спрогнозувати на перспективу;

- провести міжгалузеві порівняння з метою оптимізації структурних пропорцій;
- порівняти рівні його розвитку в просторовому аспекті з метою усунення регіональних диспропорцій;
- оцінити ефективність його використання шляхом порівняння відтворювального та реалізованого потенціалів;
- планувати заходи спрямовані на зростання його величини та підвищення ефективності використання.

Методологічні основи оцінювання промислового потенціалу будуть конкретизовані у подальших дослідженнях шляхом побудови системи індикаторів, які відображають стан та зміни окремих складових потенціалу.

1.4. Концептуальні підходи до державного управління розвитком промислового потенціалу

Дослідження присвячені розробленню концептуальних засад управління розвитком промислового потенціалу, можна поділити на три окремих напрями:

- державне управління,
- регіоналістика;
- управління суб'єктами господарювання.

Зазвичай зазначені напрями досліджень розглядаються науковцями відокремлено, що не сприяє формуванню цілісної концепції державного управління. Водночас неузгодженість між різними рівнями управління унеможливорює застосування системного підходу до управління промисловим потенціалом. Неврахування просторових аспектів робить існуючий механізм

неефективним, що негативно позначається на розвитку промисловості держави загалом.

Пошуку ефективних підходів до державного управління економічними процесами присвячені праці Е. Алаєва, О. Амоші, В. Гейця, З. Герасимчука, М. Долішнього, Ю. Кіндзерського, В. Кравціва, І. Лукінова, А. Мазур, О. Мельник, І. Михасюка, Н. Мікули, В. Павлова, В. Симоненка, Л. Федулової та інших вітчизняних науковців. Проте зазначені вчені розглядають лише окремі аспекти державного управління розвитком промислового потенціалу, що актуалізує проведення досліджень в обраному напрямі.

Ключовою проблемою управління впродовж багатьох років є підтримання балансу між ринковими і державними інструментами регулювання. Роль держави щодо стимулювання економічного розвитку впродовж ХХ століття було неоднозначною. Зокрема, думка, що ефективна економіка – це “максимальна” держава, панувала до кінця 80-х років.

Пізніше роль держави була зведена до мінімуму, а провідну роль відіграло ринкове регулювання, яке ґрунтується на об’єктивних економічних законах, які визначають поведінку учасників ринку. Закони попиту, пропозиції, співвідношення попиту та пропозиції стали основою розвитку суб’єктів економічних відносин.

Переконливими прихильниками ринкової теорії управління були теоретики маржиналізму і засновники неокласичної теорії (Л. Вальрас, А. Маршал, В. Джевонс, Дж.-Б. Кларк), фундатори класичної політичної економії (В. Петті, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, Д. Рікардо, А. Хаєк), які вважали, що взаємодія попиту і пропозиції в умовах ринку є саморегульованою. Проте виникнення світових економічних криз свідчить про неефективність саморегулювання економіки та необхідність посилення ролі держави.

Як зазначив американський філософ Ф. Фукуяма, головною проблемою багатьох країн стало зниження функцій держави, що значно послабило її силу (2004, с.20).

На необхідності державного регулювання ринку наголошено у працях відомого німецького економіста А. Вагнера, згідно з отриманими ним результатами у провідних країнах світу постійно зростають державні витрати і ця тенденція є характерною і для сучасного етапу розвитку (2010, с.260).

Ця ідея широко пропагується зарубіжними науковцями та підтримується урядами Західноєвропейських країн.

Водночас заходи державного регулювання повинні бути зорієнтовані на:

- створення сприятливих умов для розвитку ринкових відносин,
- недопущення недобросовісної конкуренції на вітчизняному ринку,
- дотримання вимог чинного законодавства.

На цьому наголошується у Римському договорі про заснування Європейського товариства, в якому зазначається, що державна допомога, яка спотворює конкуренцію на ринку, шляхом надання переваг окремим товаровиробникам не може існувати (1957).

Україна вибрала ЄС як пріоритетний напрямок інтеграції. Зазначимо, що першим кроком на цьому шляху стало підписання 21 березня 2014 року у Брюсселі політичної частини Угоди про асоціацію з ЄС за участі українського прем'єр-міністра Арсенія Яценюка.

Для України процес інтеграції потенційно несе ряд позитивних ефектів:

- можливість додаткової модернізації економіки;
- залучення іноземних інвестицій і новітніх передових технологій;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробника через можливість виходу на єдиний зовнішній ринок;
- наближення соціальних умов до світових стандартів;
- підвищення рівня життя й добробуту населення;
- відкриття кордонів для вільного пересування населення;
- загальне зміцнення національної безпеки;

- реформування соціальної сфери.

Сучасні тенденції розвитку світової економіки визначаються постійним розширенням господарських зв'язків. Інтеграційні процеси передбачають створення умов для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів і робочої сили.

Обрання Україною курсу на євроінтеграцію потребує глибшого вивчення досвіду розвитку промислового потенціалу в країнах ЄС, оскільки розумне використання апробованих підходів дасть змогу скоротити шлях до досягнення фінансово-економічної стабільності країни.

Протягом багатьох років європейські країни займають передові позиції у рейтингу глобальної конкурентоспроможності, який формується серед країн світу (табл.1.12).

Серед країн ЄС очолює рейтинг Німеччина, яка впродовж останніх п'яти років входить у першу "п'ятірку". Своєю чергою, Швеція, Фінляндія, Велика Британія, Нідерланди належать до першої "десятки" країн світу за рівнем конкурентоспроможності національної економіки. Протягом останніх п'яти років Чехія піднялась в рейтингу з 46 до 31 місця, Литва – з 48 до 41 місця, а Латвія – з 64 до 54 місця.

Отже, Україна значно відстає від європейських країн за рівнем конкурентоспроможності національної економіки, оскільки починаючи з 2011 року не піднімалася вище 73 місця.

Одержання європейськими країнами передових позицій у глобальній конкурентоспроможності значною мірою залежить від ефективної державної економічної політики. Сьогодні для економіки більшості високорозвинених країн характерний перехід до постіндустріальної стадії, що зумовлено розвитком науково-технічного прогресу, який відіграв провідну роль у формуванні їх промислового потенціалу.

Зазначимо, що європейські країни досягли значного успіху саме завдяки проведенню "жорсткої" промислової політики.

Таблиця 1.12

Рейтинг країн ЄС та України за індексом глобальної
конкурентоспроможності

Країна	2011- 2012 рр. (142 країн)	2012- 2013 рр. (144 країн)	2013- 2014 рр. (148 країн)	2014- 2015 рр. (144 країн)	2015- 2016 рр. (140 країн)	2016- 2017 рр. (138 країн)	2017- 2018 рр. (137 країн)
1	2	3	4	5	6	7	8
Данія	8	12	15	12	12	12	12
Швеція	3	4	6	9	9	6	7
Фінляндія	4	3	3	8	8	10	10
Німеччина	6	6	4	4	4	5	5
Велика Британія	10	8	10	10	10	7	8
Нідерланди	7	5	8	5	5	4	4
Австрія	19	16	16	23	23	19	18
Бельгія	15	17	17	18	19	17	20
Франція	18	21	23	22	22	21	22
Люксембург	23	22	22	20	20	20	19
Естонія	33	34	32	30	30	30	29
Чехія	38	39	46	37	31	31	31
Іспанія	36	36	35	33	33	32	34
Литва	44	45	48	36	36	35	41
Італія	43	42	49	43	43	44	43
Латвія	64	55	52	44	44	49	54
Угорщина	48	60	63	63	63	69	60
Польща	41	41	42	41	41	36	39
Україна	82	73	84	76	79	85	81

Примітка: побудовано автором на підставі World Economic Forum 2011-2018 рр.

Досвід Франції демонструє її ефективність, де головним інструментом практично до кінця ХХ століття виступало індикативне планування як одна з форм державного регулювання ринкової економіки. Індикативне планування набуло значного поширення у багатьох зарубіжних країнах після Другої світової війни. Розробленням індикативних планів у Франції займався спеціально створений орган – Комісаріат планування.

Своєю чергою, органи державного управління працювали в напрямку створення потужних національних компаній у стратегічних галузях промисловості, зокрема:

- ядерній енергетиці,
- авіації,
- мікроелектроніці.

Для підтримки розвитку перспективних галузей держава виділяла субсидії, створювалися системи державних закупівель та розроблялися державні програми розвитку.

Після децентралізації влади не лише у Франції, але і в інших європейських країнах промислова політика отримала регіональний акцент спрямований на формування конкурентоспроможних кластерів, які забезпечують ефективне поєднання центрів НДДКР та промислового виробництва. Фінансують регіональні програми за умов рівноправності уряду та регіону.

У країнах ЄС організаційну основу промислового потенціалу формують підприємства малого і середнього бізнесу. Саме вони змушують потужні національні компанії, які є “обличчям” викорозвинених країн впроваджувати інновації та покращувати ефективність діяльності.

У 1993 році в країнах ЄС було опубліковано “Білу книгу”, в якій розкрито основні засади політики підтримки малих і середніх підприємств, що розглядаються як основа соціально-економічної моделі розвитку. На їх частку припадає близько 2/3 зайнятих і 60 відсотків доданої вартості (Цетера, 2007).

Тому до функції органів державного управління усіх рівнів належить створення максимально сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу в країні (пільгове оподаткування, субсидіювання, пільгове кредитування, сприятливий інвестиційний клімат, підтримання державою проведення науково-дослідних робіт тощо).

Промислова політика закладає основи формування промислового потенціалу, а її стратегічні орієнтири визначають основні напрями його розвитку (табл.1.13).

Таблиця 1.13

Вплив промислової політики на
розвиток промислового потенціалу країн ЄС

Країна	Основи промислової політики	Розвиток промислового потенціалу
Німеччина	Створення сприятливих рамкових умов для промислових інновацій, інвестицій та промислового виробництва	- підтримка високотехнологічних галузей, - формування промислових кластерів, - фінансування НДДКР.
Швеція	Модернізація технічної бази, стимулювання розвитку наукоємних компаній і малого бізнесу	- стимулювання фінансування НДДКР великими промисловими підприємствами, - державна підтримка малого бізнесу, - скорочення нерентабельних галузей, - розвиток інформаційних технологій.
Велика Британія	Інвестування в інновації та створення нових робочих місць	- активне запровадження низьковуглеводних технологій.
Франція	Підвищення конкурентоздатності промислових підприємств	- стимулювання вкладення інвестицій у приватний сектор економіки, - удосконалення спеціалізації промислового потенціалу.
Італія	Розвиток науково-технічної бази промисловості	- зміцнення конкурентних позицій малих і середніх підприємств, - розвиток НДДКР, - стимулювання енергозбереження та ресурсозбереження.

Примітка: сформовано автором на підставі (Васільєва, 2013)

Як бачимо, різні за рівнем економічного розвитку країни ЄС обрали єдиний орієнтир промислової політики, спрямований на розвиток НДДКР та підтримку високотехнологічних галузей.

Зазначимо, що у країнах ЄС постійно відбувається процес удосконалення інструментів промислової політики, а накопичений досвід використовується для формування єдиної промислової політики.

Загалом можна виділити п'ять основних етапів її формування, виникнення кожного з яких супроводжувалося прийняттям відповідних законодавчих актів, які визначили основні орієнтири промислової політики (рис.1.7).

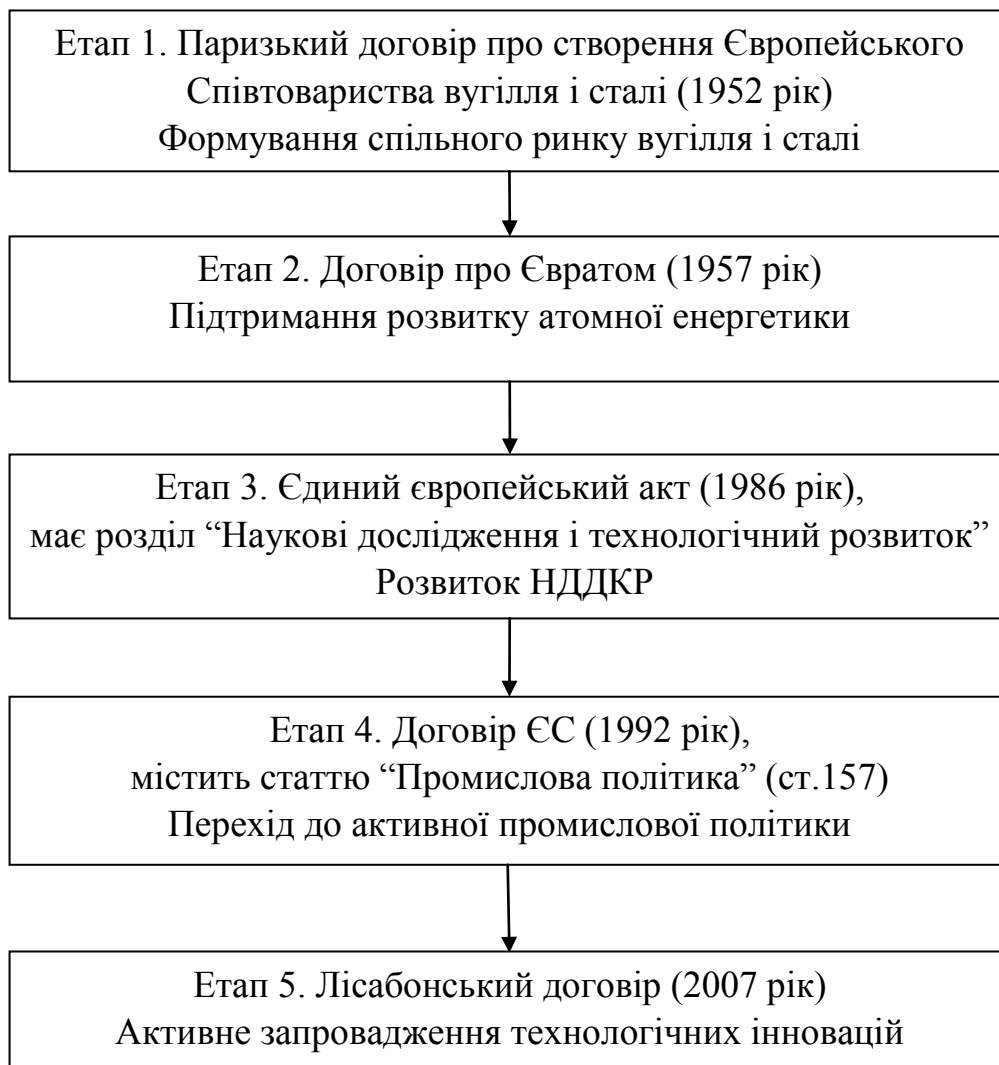

Рис.1.7. Етапи формування загальної промислової політики країнами ЄС

Примітка: виокремлено автором

Протягом першого та другого етапів кожна з держав повинна була привести свої митні тарифи до рівня, загального для Співтовариства.

Інституційна структура проведення інтеграційних процесів була сформована створенням Верховного органу, Асамблеї, Спеціальної Ради Міністрів та Суду Справедливості. Верховний орган наділений повноваженнями приймати відповідні нормативно-правові акти як на рівні держави, так і для окремих суб'єктів економічних відносин.

На етапі формування спільного ринку державам заборонялося застосовувати будь-які заходи, спрямовані на створення дискримінаційних умов для товаровиробників. Вважається, що формування митного союзу було завершено у 1968 році, коли було скасовано останні митні збори при здійсненні торгівлі між європейськими державами.

Починаючи з третього етапу, в ЄС було обрано стратегічний курс на подолання технологічного відставання промисловості від провідних країн світу. Промислова політика стала розглядатися як інструмент формування потужного конкурентоспроможного промислового потенціалу.

В епоху тотальної глобалізації вага кожної держави багато в чому залежить від її здатності впроваджувати нові промислові технології, інвестиційної та інноваційної активності бізнесових структур.

Зазначимо, що кожна країна має свої особливості щодо організації системи державного управління, оскільки знаходиться на певній стадії еволюційного розвитку. В Україні постійний конфлікт між президентом та Верховною Радою, неефективність управління зумовили утворення у 1997 р. Державної комісії з проведення адміністративної реформи та розроблення Концепції Державної цільової програми реформування державного управління і державної служби, основною метою якої є організація державного управління відповідно до вимог європейських держав. У зв'язку з цим розглянемо європейський досвід реформування державного управління.

Франція як одна з провідних країн ЄС впродовж майже двісті років була країною, що характеризувалася високим ступенем централізації місцевого самоврядування. Проте через неефективність такого управління, яке негативно позначилося на розвитку адміністративно-територіальних одиниць, у 1982 році уряд обрав курс на децентралізацію, яку можна розглядати як процес перерозподілення функцій влади від центру до периферій.

Зараз у Франції існують три рівні організації влади:

- загальнодержавний рівень,
- управління на рівні регіонів,
- управління на рівні адміністративно-територіальних одиниць.

Децентралізація передбачала поетапне впровадження таких заходів:

- посилення фінансової самостійності місцевої влади,
- полегшення навантаження на центральний уряд,
- розширення повноважень виконавчих органів по відношенню до місцевих рад у зв'язку із зростанням кількості та підвищенням технічної складності функцій, які вони виконують.

Вплив держави на регіони та місцеву владу був заново реалізований через план держава-регіон, який був чітко окреслений у прийнятому в 1982 році децентралізаційному законі (Ковбасюк ред., 2010).

Подібні трансформаційні процеси відбувалися і в інших європейських державах. Зокрема, у 1990 році в Польщі був прийнятий закон “Про територіальне самоврядування”, положення якого стали основою для формування локального рівня місцевого самоврядування та внесення змін до територіального поділу. У результаті в країні було відновлено гміни, які одержали комунальне майно та право вирішувати питання місцевого значення. У 1997 році Конституцією Польщі було визначено місцеве самоврядування як суб’єкт здійснення публічної влади.

В кінці 90-х років XX століття в країні було досягнуто трьохрівневий територіальний поділ:

- гміна,
- повіт,
- воєводство.

Результатом такого поділу став перерозподіл компетенцій між органами управління. Зараз кожний територіальний рівень характеризується відносною незалежністю у вирішенні питань та домінуючим є використання принципу “знизу до гори”, тобто питання, які не можна вирішити на нижчому територіальному рівні передаються у вищий по ієрархії рівень (Новіков та Гайко, 2018).

Принцип децентралізації є закріплений у Європейській хартії місцевого самоврядування, прийнятій у 1985 році в Страсбурзі, де йдеться про розподіл повноважень між загальнодержавним і регіональним рівнями управління в напрямі заохочення місцевих ініціатив. Управлінська модель європейських держав базується на оптимальному поєднанні децентралізації на локальному рівні з централізацією на рівні урядової адміністрації.

Водночас в багатьох європейських країнах, зокрема Італії, Бельгії, Данії, Швеції, Німеччині, Фінляндії, Чехії, Латвії існувала політика укрупнення адміністративно-територіальних одиниць, у результаті здійснення якої кількість комун у Швеції скоротилася з 2000 до 288 одиниць (Бориславська, Заверуха, Школик та ін., 2012). При чому таке об’єднання в основному проходило не адміністративним методом, а шляхом розробки механізмів фінансового стимулювання. Зокрема, у Фінляндії пішли шляхом надання державних дотацій, які були диференційовані залежно від розмірів об’єднань, тобто чим більша територіальна громада, тим більший розмір допомоги (Забейворота, 2014).

Показовим прикладом реалізації політики укрупнення адміністративно-територіальних одиниць є досвід Латвії, де на першому етапі оптимізація

розмірів адміністративно-територіальних одиниць здійснювалася на добровільних засадах, а на другому етапі було застосовано адміністративний метод, і, таким чином, завершено реформу.

Зазначимо, що у країнах Європейського Союзу децентралізація влади розглядається як один з основних принципів розвитку демократії та є основою побудови “нової” системи державного управління, яка базується на розширенні можливостей органів місцевого самоврядування. Водночас укрупнення адміністративно-територіальних одиниць сприятиме ліквідації нефективних ланок державного управління. Вагомим результатом проведення реформ в європейських країнах є фінансова децентралізація, яка здійснюється за трьома напрямками:

- децентралізація доходів,
- децентралізація видатків,
- процесуальна і організаційна самостійність (Забейворота, 2014).

Децентралізація закладає основи для розроблення регіональної промислової політики та ефективного використання внутрішнього промислового потенціалу. У багатьох європейських державах створено агенції з питань регіонального розвитку, які виконують функцію органів виконавчої влади та допомагають відповідному міністерству по розвитку промисловості.

На теренах ЄС їхній статус значно відрізняється, зокрема, в Румунії вони законодавчо визначені як громадські неприбуткові організації, в Польщі мають статус фондів, а в Чехії – це прибуткові або неприбуткові асоціації, які взаємодіють з державними інституціями.

Ефективне державне управління розвитком промислового потенціалу в Україні не можливе без проведення загальнодержавної адміністративної реформи, одним із завдань якої є удосконалення організації системи державного управління. Зазначимо, що Україна впродовж багатьох років характеризувалася високим ступенем централізації місцевого

самоврядування, що призводило до ігнорування інтересів територіальних органів влади та виникнення протиріч між регіонами і центром.

Так званий “попередній контроль” позбавляв органи місцевого самоврядування можливості діяти, пропонувати та реалізувати власні проекти, програми, організувати нові служби. Ключову роль відіграла центральна влада, яка була наділена широкими повноваженнями щодо схвалення, перегляду, заміни, відкликання, розпуску територіальних органів.

Водночас, опираючись на передовий досвід провідних європейських держав, передача державних повноважень регіональним і місцевим органам влади в Україні дозволить оптимізувати управління адміністративно-територіальною одиницею, сформувати громадське суспільство та ефективну взаємодію громадян із державою.

У контексті зазначеного надзвичайно показовим для України є досвід країн ЄС щодо проведення політики укрупнення адміністративно-територіальних одиниць. Адже країна характеризується великою кількістю дрібних міст та сіл, які не можуть самостійно себе забезпечити та перебувають у стані постійного дефіциту фінансових ресурсів.

У межах адміністративно-територіальної реформи в Україні планується створення 1500-2000 територіальних громад замість понад 11 тисяч місцевих рад. Зазначимо, що децентралізація необхідна не тільки для раціоналізації управління, але й дозволить подолати певні проблеми, пов'язані із відносинами власності. Сьогодні в Україні існує суперечність між власністю та владою, а саме сформована влада здатна управляти державною власністю, а більше 90 % підприємств перебувають у приватній власності.

Як влучно зазначає Пельтак Л.В., “децентралізація влади дозволить розв'язати конфлікт у ланці влада-власність” (2010, с.45). Відносини власності є основою для формування промислового потенціалу, налагодження ефективної взаємодії між його складовими. В умовах децентралізації регіони і держава виступають як рівноправні партнери, а,

отже, можуть не погоджуватися з вимогами центру, лобіюючи власні інтереси. Мезоврядування повинно характеризуватися незалежною формою розроблення промислової політики як невід’ємної складової національної стратегії розвитку країни.

Проте немає сталого набору інструментів, за допомогою яких можна досягнути економічного піднесення промисловості (рис.1.8).

Рис. 1.8. Формування і розвиток промислового потенціалу залежно від стадії економічного розвитку країни

Примітка: узагальнено автором за (Полтерович, 2006, 2009)

Постійно змінюються моделі промислової політики та механізми її реалізації, що зумовлено різними етапами економічного розвитку країн. У зв'язку з цим ми підтримуємо позицію В. Полтеровича щодо необхідності врахування стадії розвитку країни при формуванні та виборі інструментів

промислової політики. Україна зараз перебуває лише на початковій стадії, на якій промислова політика повинна бути зорієнтована на розвиток інноваційно-інвестиційної складової промислового потенціалу.

Як зазначає С. Глазьев, “доречно використовувати “перевагу відсталості” не наздоганяючи, а орієнтуватися на те, що розвинені країни матимуть у майбутньому” (2009, с. 27). Держава повинна активно використовувати селективні інструменти для розвитку пріоритетних галузей та обмеження імпорту промислової кінцевої продукції.

Сьогодні для економіки більшості високорозвинених країн характерний перехід до постіндустріальної стадії, що зумовлено розвитком науково-технічного прогресу, який відіграв провідну роль у формуванні їх промислового потенціалу. Фактично сучасний світовий промисловий потенціал є результатом науково-технічної революції, яка зумовила значні зміни у структурі промисловості в напрямі розвитку наукоємних галузей та надала їй пріоритетного значення для підтримання високих темпів економічного розвитку.

Зрозуміло, що Україна не може залишатися осторонь від світових тенденцій, тому розвиток вітчизняного промислового потенціалу повинен стати одним із основних завдань державного управління. Проте слід пам'ятати, що кожна країна має свої особливості, зумовлені певними етапами економічного розвитку, тому імплементація досвіду європейських держав повинна бути дуже обережною, оскільки позитивний досвід однієї країни може стати негативним для іншої через неготовність її економіки до проведення реформ та запровадження нововведень.

Метою управлінської діяльності держави є досягнення стратегічних орієнтирів, які визначають розвиток промислового потенціалу. При розробленні концептуальних основ державного управління розвитком промислового потенціалу необхідно враховувати три базові рівні:

- макрорівень, на якому провідну роль відіграють стратегічні орієнтири держави;

- мезорівень (регіональний), який в умовах децентралізації влади стає ключовим та зорієнтований на максимальне врахування потреб регіонів;

- мікрорівень (локальний), на якому держава безпосередньо взаємодіє із суб'єктами господарювання.

Концептуальні рішення приймаються, передусім, на вищому стратегічному рівні управління (макрорівень) та знаходять відображення у концепціях розвитку промисловості держави як загалом, так і в розрізі окремих галузей промисловості. Зокрема, в Україні впродовж останніх років реалізовувалися:

- концепція державної промислової політики (2003),

- державна програма розвитку легкої промисловості (2006),

- концепція державної цільової науково-технічної програми “Розробка і освоєння мікроелектронних технологій, організація серійного випуску приладів і систем на їх основі” (2007),

- державної цільової науково-технічної програми “Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію” (2009),

- концепція Державної цільової науково-технічної програми “Нанотехнології та наноматеріали” (2009).

Також було сформовано:

- стратегію розвитку вітчизняної авіаційної промисловості (2008),

- стратегію розвитку суднобудування (2009).

Зазначені документи визначають пріоритетний розвиток окремих видів промислової діяльності в Україні.

Зараз реалізується Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р., в межах якої передбачено два основних стратегічних орієнтири розвитку промислового потенціалу, а саме:

- структурно-технологічну модернізацію вітчизняної промисловості у напрямі збільшення частки високотехнологічних видів діяльності в обсягах виробництва та експорту;

- задоволення потреб внутрішнього ринку у продукції власного виробництва.

Проте, незважаючи на стратегічну орієнтацію держави на розвиток наукомістких галузей, стан вітчизняного промислового потенціалу не тільки не покращився, а значно погіршився на тлі світових тенденцій. Стратегічні орієнтири так і не були досягнуті, а питання розвитку промислового потенціалу нерозривно пов'язані із модернізаційними тенденціями провідних європейських країн, так і залишаються відкритими.

Основою для розвитку регіонального рівня управління стало внесення змін до Конституції України. Зазначимо, що сьогодні децентралізація влади розглядається як один з основних принципів розвитку демократії та є основою побудови “нової” системи державного управління, яка базується на розширенні можливостей органів місцевого самоврядування.

Вагомий внесок у формування уявлень про підходи до управління регіональним розвитком зроблено О.Б. Коротич, який визначив, що “державне регіональне управління повинно включати державне управління регіональним розвитком усієї країни та державне управління розвитком її регіонів” (2006, с.16).

Виходячи із зазначеного, управління розвитком промислового потенціалу базується на врахуванні регіональних особливостей, що забезпечать прогресивні зміни в державі в цілому. У контексті зазначеного розробляються регіональні програми розвитку промисловості, її окремих галузей із врахуванням стратегічних пріоритетів держави. Фінансування регіональних програм здійснюється на умовах рівноправності уряду та регіону. При цьому необхідно враховувати особливості соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, що

дозволить вірно визначити вектори розвитку промислового потенціалу кожного регіону.

На локальному рівні з огляду на світовий досвід слід реалізовувати концепцію приватно-державного партнерства, яка базується на формуванні промислових кластерів. Формування кластерів створює умови для ефективного використання промислового потенціалу, оскільки об'єднані підприємства функціонують в рамках спільної стратегії розвитку. Яскравим прикладом державного підходу до формування кластерів є досвід Данії, де створено 16 національних промислових кластерів, промислові підприємства яких характеризуються вищим, ніж у середньому по країні рівнем продуктивності праці.

Ще в кінці ХХ століття було відзначено, що галузевий підхід до державного управління поступово втрачає актуальність, поступаючись кластерному підходу (Porter, 1998). Кластерний підхід суттєво змінює зміст державного управління, оскільки головний акцент робиться не на підприємство, а на розвиток взаємовідносин між суб'єктами господарювання. Кластерне управління супроводжується реалізацією спільних промислових проектів на суміжних територіях та вимагає певної структурної перебудови системи державного управління, зміни традиційної орієнтації органів місцевого самоврядування.

Формування промислових кластерів, насамперед, базується на регіональній спеціалізації. В умовах кластерного підходу до управління суб'єктами господарювання замість поняття “управління розвитком потенціалу промислових підприємств” доцільно використовувати поняття “управління розвитком промислового потенціалу”, оскільки об'єктом управління держави стає не окреме підприємство, а певна соціально-економічна система, в основу якої покладено економічні зв'язки.

Розкриємо сутність державного управління розвитком промислового потенціалу через взаємозв'язок його складових (рис.1.9).

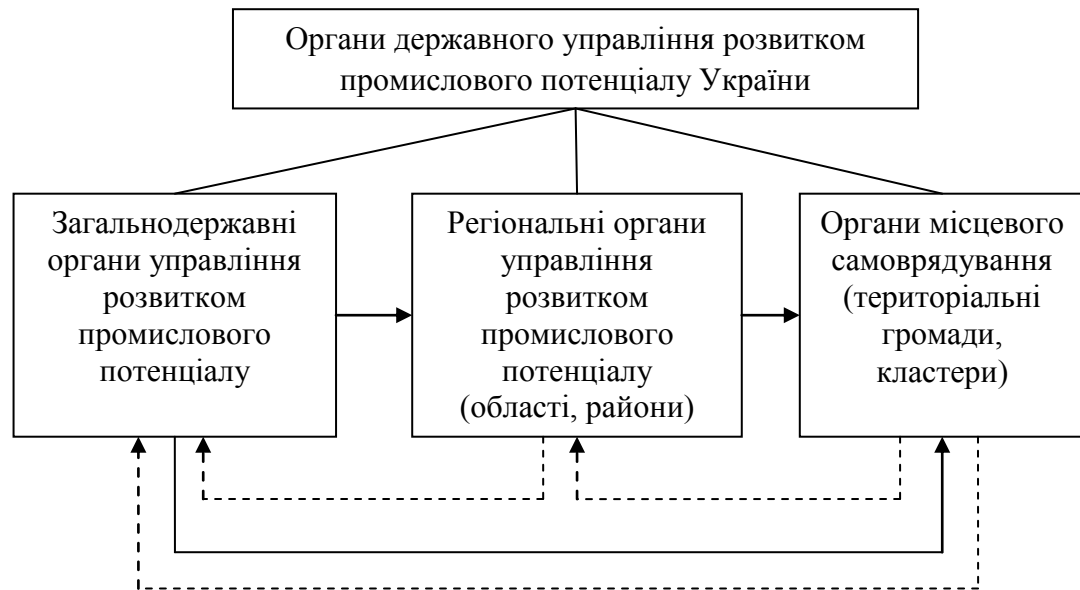

Рис.1.9 Складові державного управління розвитком промислового потенціалу

Примітка 1 : побудовано автором. Примітка 2 :

————— управлінські рішення (накази, розпорядження, вказівки, директиви);

- - - - - зворотний зв'язок (інформація про виконання наказів, розпоряджень,

вказівок, директив).

За суб'єктним складом державне управління являє собою складну систему, діяльність якої спрямована на забезпечення позитивної динаміки розвитку промислового потенціалу, а в кризових умовах усунення негативних тенденцій, що уповільнюють досягнення позитивних економічних змін.

Реалізація управлінської діяльності держави здійснюється через функції. Поняття “функція” в перекладі з латинської означає “виконати, здійснити”. Виходячи із етимологічного значення поняття, визначення основних функцій є важливим практичним аспектом. З огляду на зазначене, державне управління можна розглядати як цілеспрямовану діяльність держави в напрямі розвитку промислового потенціалу. До загальних функцій держави доцільно відносити планування, організування, мотивування, контролювання, регулювання (Кузьмін та Мельник, 2007, с.65) (рис. 1.10).

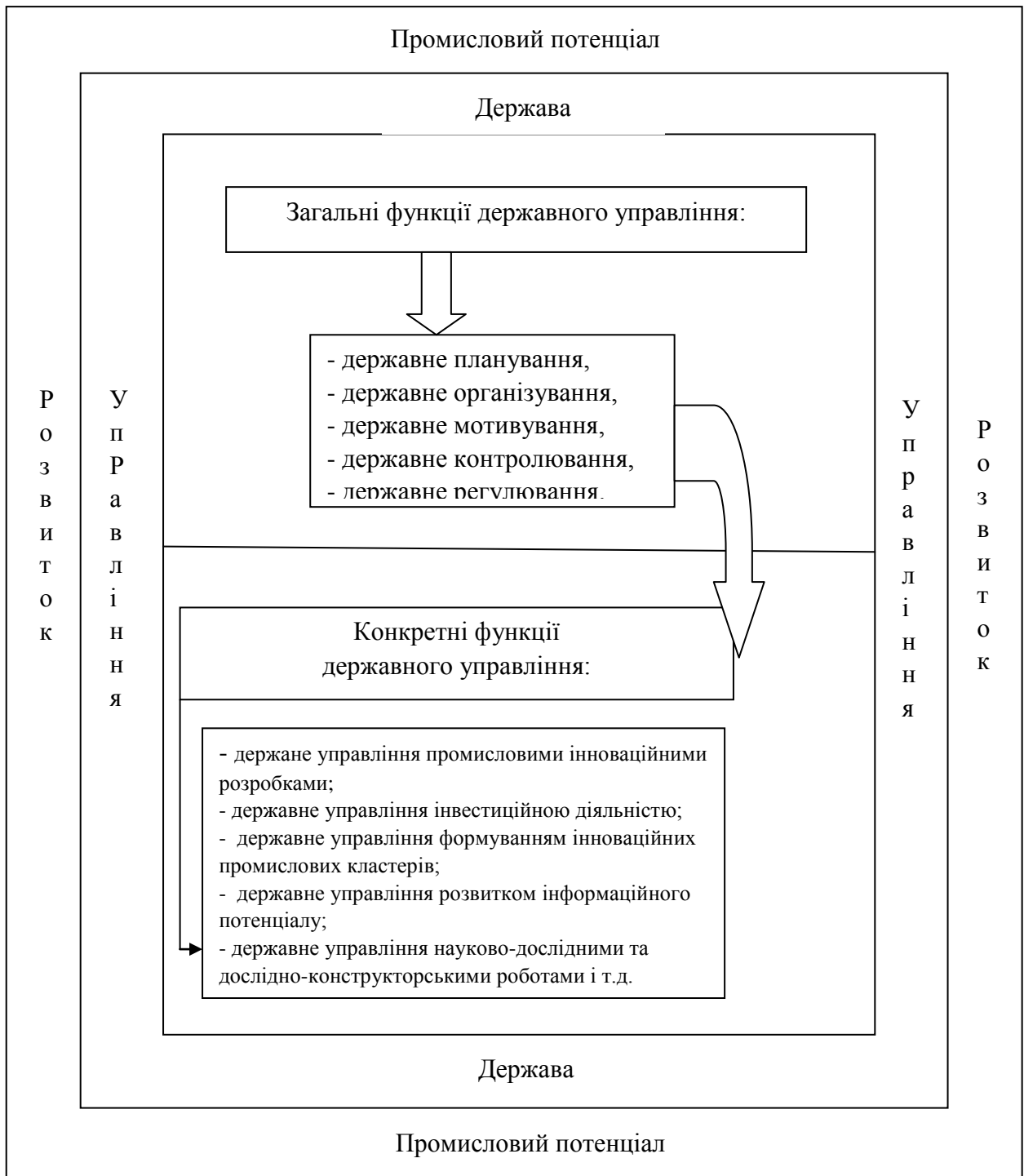

Рис.1.10. Взаємозв'язок між загальними та конкретними функціями державного управління розвитком промислового потенціалу

Примітка: побудовано автором

Функція планування має бути зорієнтована на перспективи розвитку промислового потенціалу. На рівні держави провідну роль відіграє

стратегічне планування, яке реалізується через прийняття відповідних концепцій та стратегій розвитку. Продовженням стратегічного планування виступає тактичне планування, яке реалізується на більш низьких рівнях управління та спрямоване на формування механізмів реалізації стратегії. Схематично процес реалізації зазначеної функції має наступний вигляд: потреба — завдання — функція — мета. Тому планування потребує глибокого наукового обґрунтування в напрямі визначення поточних і довгострокових цілей.

Організування, в першу чергу, пов'язане із побудовою структури державного управління. Організація державного управління в умовах Євроінтеграції передбачає децентралізацію влади з акцентом на посилення незалежності органів місцевого самоврядування, розширення їх повноважень. Вплив держави на регіони повинен бути переосмислений через надання їм фінансової самостійності та зменшення навантаження на них центрального уряду.

Мотивування реалізується через застосування державою стимулів у вигляді пільгового оподаткування, субсидювання, пільгового кредитування з метою створення максимально сприятливих умов для розвитку промислового потенціалу. З огляду на стратегічні орієнтири держави, в першу чергу, необхідно забезпечити державну підтримку наукоємних, експортноорієнтованих галузей. Мотивування їх розвитку сприятиме структурній трансформації промислового потенціалу.

Контролювання проявляється у виявленні відхилень, негативних тенденцій розвитку, подоланні існуючих проблем. Необхідність контролювання зумовлена невизначеністю зовнішнього середовища, його значною мінливістю. Контрольна функція держави реалізується через оцінювання ступеня виконання поставлених завдань. Так, невиконання Стратегії щодо розвитку оборонно-промислового комплексу спричинило

занепад української армії, що мало драматичні наслідки під час російської експансії на Україну.

Сучасне державне управління не можливо уявити без здійснення регулювання, яке передбачає проведення коректив для досягнення визначеної мети. Саме завдяки регулюванню можна досягнути збалансованої взаємодії складових промислового потенціалу. Під впливом регулювання управлінські процеси відбуваються в заданому напрямі та відповідно до встановленої мети.

Кожна складова промислового потенціалу генерується під час виконання функцій управління: планування, організування, мотивування, контролювання, регулювання. У процесі управління розвитком промислового потенціалу загальні функції з абстрактного стану переходять у конкретні, тобто набувають певного змісту. Кожна конкретна функція реалізується шляхом застосування комплексу загальних. Дослідження взаємозв'язку між функціями зумовлює вдосконалення процесу управління.

Функції державного управління необхідно розглядати комплексно, у поєднанні із відповідними засобами, що їх забезпечують. Вони виступають інструментом досягнення стратегічної мети, що поставлена сучасним суспільством. Зміст функцій державного управління у промисловому секторі економіки полягає у максимально ефективному використанні промислового потенціалу, створенню належних умов для його розвитку.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку національної економіки, основними орієнтирами держави в промисловому секторі повинні стати:

- створення сприятливих умов для інноваційної діяльності; підтримка розвитку високотехнологічних галузей;
- сприяння створенню конкурентноспроможних промислових кластерів; розвиток інформаційних технологій;
- стимулювання інвестиційної діяльності;
- удосконалення спеціалізації промисловості;

- зміцнення конкурентних позицій малих і середніх підприємств, розвиток НДДКР, стимулювання енергозбереження.

Зазначені пріоритети слід реалізовувати на усіх рівнях управління, зокрема на загальнонаціональному рівні через центральні органи державної влади, на регіональному рівні через органи місцевого самоврядування шляхом делегування повноважень відповідно до законодавчо визначених принципів.

Отже, існує кілька концептуальних підходів до державного управління, в основі виділення яких покладена суперечлива взаємодія між державою та ринком. Переслідуючи однакову мету, одні вчені наполягають на визначній ролі держави в економічному розвитку, інші прихильні до саморегулювання ринку. Домінування лібералістично-монетарної моделі розвитку економіки держави призвело до затяжної фінансової кризи.

В результаті більшість сучасних дослідників схиляються до думки щодо необхідності управління державою розвитком економіки. Загалом державне регулювання не повинно протидіяти ринковому, а навпаки виступати його партнером в досягненні єдиної стратегічної мети – формування конкурентоспроможної економіки країни та досягнення економічного зростання та добробуту громадян. Держава повинна реагувати на “провали” ринку та надавати підтримку суб’єктам господарювання, стимулюючи тим структурні зміни та запровадження інновацій.

На шляху до євроінтеграції Україна повинна здійснити реформування системи державного управління, оскільки децентралізація виступає однією із головних умов вступу до Європейського Союзу. Досвід проведення децентралізації в європейських країнах, безперечно, може бути використаний в Україні із врахуванням адаптації до вимог українського суспільства. Оптимізація організації системи державного управління дозволить усунути неефективні ланки управління. Проведення децентралізації влади підвищує статус органів місцевого самоврядування, їх повноваження та сприяє

формуванню якісно нових відносин у взаєминах “держава-регіон”. Самоврядування регіонів, в першу чергу, зорієнтоване на ефективне використання власного промислового потенціалу в контексті визначених державою стратегічних орієнтирів. Регіональний акцент державного управління спрямований на формування конкурентоспроможних кластерів, які забезпечують ефективне поєднання центрів НДДКР та промислового виробництва.

Розуміння промислової політики в Україні повинно пройти трансформацію залежно від стадій економічного розвитку. Враховуючи досвід провідних європейських держав, пропонуємо наступні принципи реалізації національної промислової політики:

- в умовах децентралізації влади формування промислової політики повинно здійснюватися на регіональному рівні в контексті національної економічної політики;

- програми розвитку промислового потенціалу можуть розроблятися не лише для однієї адміністративно-територіальної одиниці, але й для декількох, а їх реалізація повинна здійснюватися з одночасним адміністративним контролем з боку центральної влади;

- держава повинна відійти від енергетично-сировинної структури промислового потенціалу та обрати орієнтир на розвиток інноваційної складової;

- державна підтримка розвитку малих і середніх підприємств як організаційної основи формування конкурентоспроможного промислового потенціалу, які є стимулом розвитку конкуренції у країнах ЄС.

Здійснення державного управління неможливе без виконання відповідних функцій. При чому конкретні функції управління розвитком промислового потенціалу реалізуються через загальні.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного узагальнення досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, в яких розкрито класичні положення економічної теорії, теорії потенціалу, фундаментальні концепції теорії і методології державного управління; висвітлено теоретичні та прикладні аспекти розвитку промислового потенціалу, його окремих складових, промислового сектора національного господарства сформульовано такі висновки.

1. Встановлено, що науковою спільнотою приділено значну увагу дослідженню різних сутнісних аспектів поняття “потенціал”, зокрема найбільш часто досліджуваними економічними категоріями є “економічний потенціал”, “виробничий потенціал”, “трудоий потенціал”, “фінансовий потенціал”, “інвестиційний потенціал”, “інноваційний потенціал” тощо. На основі дослідження генезису поняття “потенціал” у економічній літературі визначено, що промисловий потенціал є багатогранною категорією, в основі якої покладено такі поняття, як “ресурси”, “можливість”, “система” та “результат”, що стало основою формування чотирьох базових підходів до його трактування, а саме: ресурсного, згідно якого потенціал трактується як сукупність ресурсів або здатність ресурсів перетворюватися у матеріальні блага; гіпотетичного, що розглядає потенціал як можливість, що може бути використана або втрачена; системного, що базується на тлумаченні потенціалу як складної економічної системи, та результативного, відповідно до якого потенціал визначається як накопичений результат від функціонування системи, використання ресурсів тощо.

2. Обґрунтовано, що кожен із зазначених підходів не заперечує інший, а доповнює економічне трактування категорії новим якісним змістом. З огляду на різноманітність концептуальних підходів до трактування економічної сутності базової дефініції запропоновано з позиції інтегрованого

підходу під поняттям “промисловий потенціал” розуміти накопичений результат від функціонування скоординованої системи взаємопов’язаних елементів, що створюють можливість досягнення як тактичних, так і стратегічно важливих цілей промислової політики та задоволення потреб населення у промисловій продукції з метою підтримання економічної безпеки держави.

3. Запропоновано окрім визначених базових підходів до трактування поняття “потенціал” розрізняти цільові (динамічний, інтеграційний, оптимізаційний, альтернативний, накопичувальний, ринковий, інституційний, інноваційний), виділення яких пов’язано із динамічністю його розвитку як економічного явища. Виокремлення динамічного, інтеграційного та оптимізаційного підходів пов’язано із розумінням промислового потенціалу як системи. Накопичувальний, ринковий та інноваційний підходи пов’язані із етапами економічного розвитку держави, визначенням стратегічних орієнтирів розвитку. Інституційний та альтернативний підходи слід розглядати як доповнюючі до попередніх.

4. Встановлено, що розвиток промислового потенціалу передбачає перехід від одного стану до іншого з одночасним збереженням попередніх досягнень. При цьому відбувається зміна пріоритетів розвитку з огляду на стратегічні орієнтири держави (становлення інноваційної, інформаційної чи знаннєвої моделі розвитку національної економіки). Інноваційний розвиток промислового потенціалу, пов’язаний із запровадженням інновацій та проведенням інноваційної діяльності промисловими підприємствами повинен стати основою для становлення інноваційної економіки. На основі проведених досліджень запропоновано під поняттям “розвиток промислового потенціалу” розуміти прогресивні зміни його компонентної структури відповідно до визначених стратегічних орієнтирів держави. Становлення інноваційної моделі економіки зумовлює перехід до розвитку конкуренції на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу та активного

використання знанневих ресурсів, що забезпечують отримання конкурентних переваг промислового сектора національної економіки у довгостроковій перспективі.

5. Запропоновано розрізняти принципи формування промислового потенціалу, в основу визначення яких покладено необхідність створення матеріальної та не матеріальної основи розвитку, та принципи розвитку промислового потенціалу, що забезпечують можливість накопичення потенціалу. Дотримання зазначених принципів дозволить акумулювати промисловий потенціал та досягнути збалансованого розвитку.

6. На основі опрацювання розробок вітчизняних дослідників узагальнено наукові підходи до структуризації економічного потенціалу та розглянуто промисловий потенціал як його функціональну компоненту. Обґрунтовано, що промисловий потенціал є полікомпонентною категорією із складною внутрішньою архітектонікою, виділення елементів якої пов'язано із ресурсною природою потенціалу та еволюційним етапом економічного розвитку країни. Побудовано загальнотеоретичну модель формування його компонентної структури з позиції ресурсного підходу, згідно якої кожна змістовна складова наділена певною сукупністю ресурсів відповідного цільового призначення. Налагодження ефективної взаємодії між складовими промислового потенціалу потребує формування відповідної інституційної основи.

7. Запропоновано структуризацію промислового потенціалу з позиції ресурсного, гіпотетичного, системного та результативного підходів. З позиції ресурсного підходу, враховуючи базові положення теорії факторів виробництва та сучасний стратегічний вектор розвитку держави, як відтворювальні компоненти розвитку промислового потенціалу визначено його виробничо-господарську, соціально-трудова, фінансово-інвестиційну та інноваційну складові. Визначену базову основу слід доповнити виділенням інформаційної, маркетингово-логістичної, інфраструктурної та просторової

компонент, що забезпечують розвиток промислового потенціалу та взаємодію між відтворювальними складовими. Така глибока структуризація промислового потенціалу дозволяє виявляти “слабкі місця” у його розвитку на початковому етапі та повинна стати основою для формування системи показників його економічного оцінювання.

8. Розвинуто концептуальні засади економічного оцінювання промислового потенціалу, виходячи із дуалістичного тлумачення економічної сутності промислового потенціалу. Проаналізовано можливості застосування ресурсного, структурного, факторного, системного, цільового та кластерного методологічних підходів до економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу, визначено їх переваги та недоліки. Проведені дослідження дозволили акумулювати набутий досвід попередніх науковців та розширити дослідження промислового потенціалу як комплексної економічної категорії, розвиток якої обумовлюється певним набором відтворювальних та забезпечувальних складових, що формують цілісну динамічну систему.

9. Як базові концептуальні засади визначено такі принципи: системності, узгодженості, цілеспрямованості, оптимальності, адекватності, комплексності, логічності, варіантності, інтегрування, ефективності, декомпозиційності, об’єктивності, інформаційної доступності, обмеженості, завершеності та дієвості, дотримання яких забезпечить правильність побудови системи показників економічного оцінювання промислового потенціалу. Запропонована комплексна система показників оцінювання промислового потенціалу включає оптимальний набір показників, що дозволить об’єктивно виміряти його складові, виявити наявні можливості та проаналізувати економічну доцільність їх використання, визначити “критичні зони” у його розвитку для прийняття відповідних управлінських рішень для їх ліквідації та корегування стратегії розвитку. Виділення в розрізі структурних складових вхідних та вихідних індикаторів дозволило

розглянути промисловий потенціал за ресурсно-результативним підходом та виділити два основних узагальнюючих показники його розвитку (рівень розвитку відтворювального потенціалу та рівень розвитку реалізованого потенціалу), оцінювання яких за шкалою Харрінгтона дозволить провести групування видів промислової діяльності та адміністративно-територіальних одиниць з метою формування висновку про рівень розвитку промислового потенціалу як в галузевому, так і в просторовому аспекті та забезпечить комплексність оцінювання. Запропонований методологічний підхід може стати основою для подальшого розроблення методології комплексного економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу.

10. Обґрунтовано необхідність державного управління розвитком промислового потенціалу, яке повинно бути зорієнтоване на створення сприятливих умов для розвитку ринкових відносин, розвиток добросовісної конкуренції на вітчизняному ринку промислової продукції, дотримання вимог чинного законодавства, розвиток міжнародних економічних відносин.

12. Сформовано концептуальні засади системи державного управління розвитком промислового потенціалу, що є невід’ємним елементом системи державного управління економічним розвитком держави, тому визначені стратегічні пріоритети розвитку мають безпосередній вплив на формування основних засад національної промислової політики. З огляду на досвід країн Європейського Союзу класичними методами проведення “жорсткої” промислової політики є застосування протекціоністських заходів, стимулювання експорту, організація системи держзамовлень на промислову продукцію, регулювання цін та державна підтримка проведення наукових та науково-технічних робіт. Як стратегічний орієнтир сучасної промислової політики визначено розвиток НДДКР та підтримку високотехнологічних видів промислової діяльності.

13. Проаналізовано зарубіжний досвід побудови ефективної системи державного управління та обґрунтовано необхідність проведення

децентралізації влади в державі, що зумовить підвищення рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування та зменшення навантаження на центральні органи влади. Як основні складові системи державного управління визначено: управління розвитком промислового потенціалу держави, регіональне управління, що включає управління розвитком промислового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, та управління розвитком промислового потенціалу на рівні органів місцевого самоврядування, невід'ємною складовою якого повинно стати управління кластерами з метою проведення кластеризації національної економіки.

14. Розглянуто реалізацію управлінської функції держави зорієнтованої на розвиток промислового потенціалу крізь призму загальних (планування, організування, мотивування, контролювання, регулювання) та конкретних функцій (державне управління промисловими інноваціями, інвестиційною діяльністю, створенням промислових кластерів, розвитком інформаційного потенціалу тощо). При цьому кожна конкретна функція може бути реалізована через застосування загальних.

15. З огляду на європейський досвід встановлено, що сучасний світовий промисловий потенціал є результатом науково-технічної революції, яка зумовила значні зміни у його структурі в напрямі розвитку високотехнологічних промислових виробництв та надала їм пріоритетного значення. Зрозуміло, що Україна не може залишатися осторонь від світових тенденцій, тому структурна модернізація вітчизняного промислового потенціалу повинна бути визначена як одне із основних завдань державного управління на сучасному етапі розвитку. Для підвищення рівня розвитку промислового потенціалу важливо раціонально використовувати наявні можливості, оптимізувати його структуру, налагодити збалансовану взаємодію між складовими та активізувати розвиток інноваційної компоненти.

Одержані результати опубліковано в таких працях автора: (Станасюк, 2006; Станасюк, 2010а; Станасюк, 2014а; Станасюк, 2016b; Станасюк, 2016с; Станасюк, 2016d; Станасюк, 2016е; Станасюк, 2014а; Станасюк, 2016g; Станасюк, 2016m; Станасюк, 2016s; Станасюк, 2016и; Станасюк, 2016v; Станасюк, 2017f; Станасюк, 2018; Stanasiuk, 2017a.

РОЗДІЛ 2

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

2.1. Класифікація факторів впливу на розвиток промислового потенціалу

Розвиток промислового потенціалу зумовлюється впливом певних факторів, які є рушійними силами будь-якого процесу. Саме тому факторна концепція є однією з основних напрямів досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених та вважається фундаментальною для різних наук. Завдяки науково обґрунтованому врахуванню їх впливу можна досягти значного економічного ефекту в державі.

Концептуальні засади формування системи факторів розвитку економічного потенціалу розкрито в працях О.М. Алімова, О.І. Амоші, О.Ф. Балацького, В.Г. Бороноса, В.М. Гейця, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, С.О. Іщук, Ю.В. Кіндзерського, О.Ю. Кудріної, О.Є. Кузьміна, Є.В. Крикавського, Є.В. Лапіна, О.В. Пабат, Л. Т. Шевчук, С.С. Шумської, Н.І. Чухрай та ряду інших науковців. Зазначені вчені віддають перевагу різному переліку факторів з огляду на предмет дослідження (економічний, виробничий, ресурсний, трудовий, фінансовий, маркетинговий, інформаційний, інноваційний, інфраструктурний, промисловий потенціали тощо) та стратегічні орієнтири держави на різних етапах розвитку економіки.

Водночас сучасні тенденції до зміни традиційної структури національного господарства потребують перегляду факторної концепції, одним із основних етапів розроблення якої є ідентифікація факторів,

вивчення впливу яких дасть змогу науково обґрунтувати розвиток промислового потенціалу та визначити детермінанти його розвитку.

Фактори розглядають як умови та рушійні сили будь-якого процесу та явища. В економічній енциклопедії термін “фактор” трактується як “істотне об’єктивне причинне явище” (Мочерний ред., 2002, с.781).

У фінансово-економічному словнику за редакцією П.І. Юхименка, фактор розглядається з трьох сторін:

- як рушійна сила;
- як причина певного процесу, явища;
- як суттєва обставина певного процесу, явища (2012, с.238).

Кожен фактор породжується дією відповідних економічних законів. Вплив фактора відрізняється силою дії та рівнем просторового охоплення. Фактори зазнають змін у часі та просторі та взаємодіють між собою.

Різноманітність факторів спричиняє необхідність їх узагальнення та групування. У контексті зазначеного заслуговує уваги підхід, згідно якого існуючі класифікації факторів доцільно об’єднати у дві групи:

- традиційну класифікацію;
- класифікацію за пріоритетністю їх дії.

В основу традиційної покладено найбільш уживаний установлений порядок факторів. Щодо класифікації факторів за пріоритетністю їх дії, то, в першу чергу, до уваги, беруться фактори, які мають визначальний вплив на процес, систему, явище тощо (Шевчук, 2003).

На основі опрацювання наукових праць (Боронос, 2011; Гринкевич, 2015; Данько, 2009; Іщук, 2006; Кудріна, 2015; Мосійчук, 2015; Пабат, 2012; Прайс, 1999; Кіндзерський ред. 2009; Чухрай, 2012; Яковлева, 2011; Барней, 1986; Коліс, 1999; Дасгупта, Гупта та Сахай, 2011; Допфер, Фостер та Потс, 2004), пропонуємо до традиційних факторів розвитку промислового потенціалу відносити: природні, соціальні, фінансові, інноваційні,

інвестиційні, господарські, інформаційні, інфраструктурні, споживчі, інституційні чинники (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Традиційна класифікація факторів розвитку промислового потенціалу

Групи факторів	Перелік факторів
Природні	Природні умови, природні ресурси, демографічна ситуація, географічне розміщення
Соціальні	Кваліфікація, досвід, рівень освіти кадрів, здоров'я населення, працездатність населення
Фінансові	Наявні і потенційні фінансові ресурси, організація фінансової системи, джерела фінансування, податкова база, система бюджетних відносин, розмір трансфертів, субсидії, субвенції
Інноваційні	Інтелектуальні ресурси, нові знання, інновації, здатність до нововведень, науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки
Інвестиційні	Інвестиційний ризик, вітчизняні та іноземні інвестиції, інвестиційна активність населення, інвестиційний клімат
Господарські	Основний і оборотний капітал, технологія, матеріальне виробництво, ділова активність, міжгосподарські зв'язки
Споживчі	Кон'юнктура ринку, міждержавний і міжрегіональний поділ праці, споживчі потреби
Інституційні	Правові та інституційні обмеження, державна та регіональна політика, свобода бізнесу, рівень корупції
Інфра-структурні	Розгалуженість транспортних шляхів, соціальна, виробнича, ринкова, фінансова, інноваційна інфраструктура
Інформаційні	Інформація, інформаційний простір, інформаційна політика

Примітка: сформовано автором

В основу визначення цих факторів покладено принцип впливу на окремі елементи потенціалу. У результаті їх сукупної дії відбувається розвиток промислового потенціалу.

При чому їх роль була неоднозначною на різних етапах еволюційного розвитку сутнісного наповнення промислового потенціалу, що пояснюється

зміною пріоритетів. Зокрема, на більш ранніх етапах розвитку теорії потенціалів домінуючу роль відігравали природні, соціальні, фінансові, господарські фактори, що зумовлено ресурсним підходом до визначення сутності ключової дефініції. Розвиток промислового потенціалу, в першу чергу, був пов'язаний із наявністю основних факторів виробництва (природні ресурси, капітал та трудові ресурси).

Водночас у сучасній теорії факторів виробництва вже виділяють не три, а п'ять основних факторів, доповнюючи традиційний перелік розвитком підприємницької діяльності та науково-технічного прогресу. При проведенні досліджень є зазначеному напрямі Є.В. Лапін обґрунтував базові засади теорії факторів виробництва на мікрорівні, зазначаючи, що “додану вартість підприємства можна визначити як суму додаткових вартостей від використання факторів виробництва” (2006, с.12).

В міру переходу від планової економіки до економіки ринкового типу зросла роль споживчих та інфраструктурних факторів. Як відомо, розвиток ринкової економіки здійснюється під впливом факторів попиту, пропозиції, розподілу. Вони визначають можливість розвитку промислового потенціалу на основі функціонування законів ринку, його конкурентоспроможність.

На шляху становлення інноваційно-інвестиційної економіки та глобальної інформатизації суспільства ключовими факторами розвитку промислового потенціалу повинні стати:

- інвестиції,
- інновації,
- інформація.

Щодо інституційних факторів, то відбувся перехід від домінуючої ролі держави до “вільного” ринку. Проте сучасні дослідники все частіше схиляються до думки щодо необхідності державного регулювання із зміною акцентів у напрямку розгляду держави як партнера бізнес-структур. На таких засадах функціонують економіки розвинених країн, в яких основною

функцією державних органів є не обмежувати ринок, а ліквідувати його недоліки.

Зазначимо, що сьогодні змінилася базисна основа факторної теорії конкурентних переваг. Як зазначають Н.Ю. Подольчак, І.І. Яремко та О.Є. Сухай, “фактори зазнають істотних змін під впливом багатьох чинників – конкурентні переваги набувають вибіркової чутливості до факторів” (2013, с.16).

Зокрема, з розвитком науково-технічного прогресу та переходом на інноваційну модель розвитку, конкурентоспроможність національної економіки визначається не основними факторами промислового виробництва, а розвиненими, зокрема:

- науковим потенціалом,
- рівнем освіти населення,
- розвиненістю інфраструктури.

Сучасні промислові підприємства, насамперед, повинні бути зорієнтовані на випуск наукомісткої та високотехнологічної продукції, що буде мати високий рівень конкурентоспроможності на глобальному ринку промислових товарів.

Науковці так і практики в один голос зазначають, що при переході від пострадянської концепції розвитку промислового потенціалу, зорієнтованої на максимальне використання ресурсного потенціалу, інновації повинні стати рушійним фактором економічного зростання країни. Як зазначає О. В. Пабат, інноваційні фактори відіграють провідну роль у забезпеченні економічної безпеки держави та формують основу для розвитку інформаційного потенціалу (2012, с.19).

Залежно від напряму впливу на розвиток промислового потенціалу доцільно всю сукупність факторів поділити на дві групи:

- фактори-стимулятори, що спричиняють позитивний вплив на розвиток промислового потенціалу, сприяють його накопиченню;

- фактори-дестимулятори, що призводять до втрат промислового потенціалу, провокують виникнення негативних тенденцій у його розвитку (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Стимулювальні та дестимулювальні чинники
розвитку промислового потенціалу

Фактори-стимулятори	Фактори-дестимулятори
<ul style="list-style-type: none"> - стимулювальна державна промислова політика; - наявність стратегій із визначеними пріоритетами розвитку; - розвинена грошово-кредитна система; - стабільна нормативно-правова база; - висока конкурентоспроможність промислового виробництва; - ділова активність суб'єктів господарювання; - розвиток інтелектуального потенціалу; - новітні технології; - державне фінансування інновацій; - висока продуктивність праці та ефективність основних засобів; - високий рівень розвитку економіки; - високі темпи економічного зростання; - сприятливі природні умови; - розвиток добросовісної конкуренції на промислових ринках; - високий рівень інфраструктурного забезпечення; - формування платоспроможного попиту населення; - сприятливий інвестиційний клімат; - експорт промислової продукції; - просторове концентрування промислового виробництва. 	<ul style="list-style-type: none"> - високий інвестиційний ризик; - соціальна напруженість; - відсутність державної підтримки розвитку промисловості; - відсутність відповідних регіональних програм розвитку промислового виробництва; - старіння нації; - незадовільний стан здоров'я населення; - високий рівень забруднення навколишнього середовища; - екологічні катастрофи; - часта зміна законодавства країни; - радіаційна небезпека; - нестабільність політичної ситуації в країні; - нерозвиненість інноваційної інфраструктури; - низький рівень доходів населення; - неефективне використання наявних ресурсів; - високий рівень інвестиційного ризику; - зовнішньополітичний тиск; - відсутність фінансового забезпечення реалізації стратегій; - нерозвиненість банківської системи; - високий рівень інфляції; - дефіцит державного бюджету та погіршення фінансової кон'юнктури.

Примітка: узагальнено автором

В сучасних умовах роль інноваційних факторів постійно зростає, що зумовлено світовими глобалізаційними процесами та необхідністю боротьби за ринки збуту промислової продукції. З огляду на стратегічний орієнтир спрямований на становлення інноваційної моделі розвитку держави їх роль є визначальною для економічного розвитку.

Фактори-дестимулятори розвитку промислового потенціалу можна поділити на:

- негативні, дія яких спричиняє занепад промисловості країни,
- обмежувальні, які лімітують обсяги промислового виробництва (стан навколишнього середовища, рівень підприємницького ризику, стан здоров'я населення тощо).

В значній мірі вплив зазначених факторів залежить від стану об'єкта. В умовах нестабільності незначні зміни одного фактора можуть суттєво вплинути на систему в цілому. Водночас у врівноваженому стані вплив фактора може мати виключно локальне значення.

Розглянутий перелік факторів потребує систематизації за концептуальною ідентифікацією (рис.2.1).

У сучасних умовах концептуальні засади формування системи факторів розвитку промислового потенціалу повинні ґрунтуватися на взаємопов'язаній основі “ресурси-людина-простір”. Виходячи із характеристик тривимірної системи, пропонуємо виділяти такі основні групи факторів, які мають визначальний вплив на розвиток промислового потенціалу:

- ресурсні, які не зазнають значних змін у часі і формують основу розвитку потенціалу (сировинні, енергетичні, людські ресурси);
- суспільні, які пов'язані з діяльністю людей і зумовлюють розвиток потенціалу (рівень розвитку продуктивних сил, стан ринку, законодавча база, фінансово-кредитна система);
- просторові, які надають специфічні особливості розвитку потенціалу (географічне розміщення, наявність транспортних шляхів).

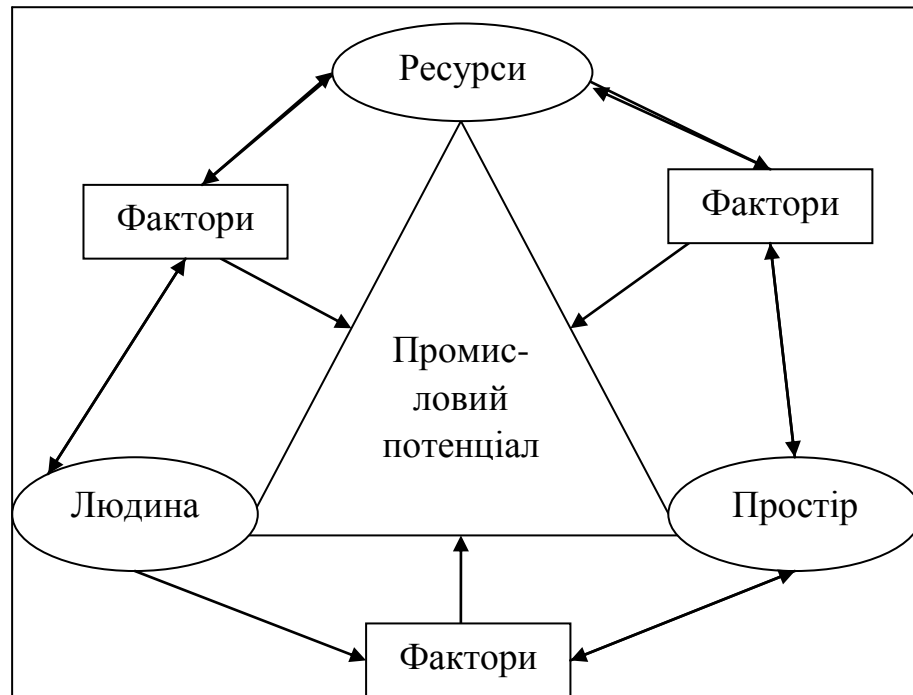

Рис.2.1. Концептуальна модель формування системи факторів розвитку промислового потенціалу

Примітка: побудовано автором

З позиції ресурсного підходу розвиток промислового потенціалу базується на максимальному використанні наявних ресурсів. Така позиція є типовою для країн із низьким рівнем економічного розвитку та екстенсивним типом розвитку промислового потенціалу.

До екстенсивних факторів відносять збільшення видобутку сировини, споживання електроенергії, розробку нових родовищ корисних копалин тощо. На жаль, Україна сьогодні характеризується значною сировинно-енергетичною орієнтацією промислового сектора економіки. Водночас досвід Японії свідчить, що, незважаючи на обмеженість ресурсів, завдяки ефективному використанню факторів другої групи можна досягти високих темпів економічного зростання.

Фактори другої групи доцільно поділити на три основні блоки:

- соціальні чинники,
- економічні чинники,

- екологічні чинники.

Дуже часто вони діють у напрямку єдиного вектора, тим самим підсилюючи вплив один одного. В основу їх виділення покладено базові положення концепції сталого розвитку, яка стала домінантною ідеологією розвитку сучасного суспільства.

Стан національної економіки можна охарактеризувати як фатальний результат мультиколінеарності суспільних факторів, який проявляється у:

- гострій фінансово-економічній кризі,
- зростанні соціальної напруженості суспільства,
- незадовільному стані навколишнього природного середовища.

Безумовно, це також спричиняє негативний вплив на розвиток промислового потенціалу, призводить до занепаду промислового виробництва та депресивного стану національної промисловості.

Серед соціальних чинників вагомий вплив на розвиток промислового потенціалу має наявність об'єктів соціальної інфраструктури, яка для забезпечення зростання промислового виробництва повинна розвиватися випереджувальними темпами. Дослідження соціологів свідчать, що в Україні спостерігається значний розрив у розвитку соціальної сфери між регіонами, окремими адміністративними районами, містами та селищами.

Подолати цю негативну тенденцію можливо за умови концентрації зусиль на основних показниках соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць. У зв'язку з цим зменшення диференціації рівня розвитку соціальної сфери повинно стати одним з найбільш важливих пріоритетів соціальної політики держави.

До групи економічних факторів відносять фактори, які впливають на обсяг і структуру промислового виробництва, зайнятість населення та його дохід. Впродовж останніх років спостерігається зниження зайнятості населення, розвиток міграційних процесів та падіння рівня добробуту

населення, що зумовлено затяжною фінансово-економічною кризою в державі.

В умовах високого рівня забруднення навколишнього природного середовища значний вплив на розвиток промислового потенціалу мають екологічні фактори. Вплив факторів зазначеної групи є визначальним при гармонізації відносин “людина-природа”. Результатом наукових досліджень в зазначеному напрямі стали:

- концепція політики “зеленої” економіки, що базується на управлінні природним і людським капіталами та передбачає збільшення витрат на охорону навколишнього середовища та обсягів інвестицій у види господарської діяльності, які чинять деструктивний вплив на довкілля та забруднюють навколишнє природне середовище;

- напрацювання коаліції за екологічно відповідальний бізнес (The Coalition for Environmentally Responsible Economics) в напрямку створення засад гармонійного розвитку на рівні міжнародних корпорацій;

- Програма з навколишнього середовища, розроблена ООН (United Nations Environmental Program), згідно якої планується зменшити споживання енергії та матеріалів на 90%.

Зазначений в UNEP підхід отримав позитивну оцінку в Європі та був визначений як нова парадигма для реалізації переходу до сталого розвитку. Н.В. Шандова до принципів сталого розвитку промислового потенціалу відносить (2013, с.176):

- структурність,
- взаємозв’язок продуктивних сил і виробничих відносин,
- інноваційність,
- екологічність та безпеку розвитку.

Дотримання зазначених принципів забезпечить раціональне використання природних та енергетичних ресурсів та сприятиме зниженню техногенних збитків.

Важливу роль у формуванні промислового потенціалу в країнах з високим рівнем економічного розвитку відіграють просторові фактори. Зазначимо, що базові положення просторової концепції факторів були закладені німецькими економістами і соціологами Й. Тюненом (1783-1850) та А. Вебером (1868-1958), які сконцентрували увагу на розвитку локалізаційної теорії.

Ще у ІХ столітті, А. Вебер у теорії штандарта промисловості довів, що прибуток підприємства залежить від ефекту агломерування таких факторів, як сировина, праця і транспорт, які сучасними дослідниками трактуються як фактори розміщення. Водночас основою розміщення капіталістичної промисловості по території країни став принцип найменших витрат.

Проте в сучасній науковій думці не спостерігається однастайності у визначенні факторів розміщення. Одні науковці включають у зазначене поняття лише локалізаційні характеристики певного об'єкту, інші відносять умови розміщення.

В руслі зазначеного вагомий внесок у розвиток просторової концепції факторів зроблено М.М. Габрелем, який при дослідженні просторової організації містобудівних систем розглядав містобудівний простір через п'ятивимірну систему координат “людина-функція-умови-геометрія-час” (2004, с.51).

Економічна ефективність від врахування просторових факторів досягається завдяки:

- просторовій концентрації промислового виробництва,
- спільного використання інфраструктури,
- налагодження тісних виробничо-господарських зв'язків,
- обміну відповідною економічною інформацією тощо.

Така просторова концентрація промислових підприємств зумовлює виникнення агломераційного ефекту. Позитивний ефект концентрування забезпечує розвиток промислового потенціалу.

За рівнем просторового охоплення фактори розвитку промислового потенціалу доцільно поділяти на:

- глобальні, що мають вплив на формування світового промислового потенціалу;
- загальнодержавні, які визначаються макроекономічними процесами держави;
- регіональні, що локалізуються на регіональному рівні та місцеві, характерні для певної адміністративно-територіальної одиниці.

Враховуючи ієрархічність промислового потенціалу, у працях науковців знайшла відображення систематизація факторів на макро-, мезо- та мікрорівнях. Проте завжди слід враховувати взаємовплив факторів мікро-, макро- та мезорівня. На цьому наголошується у дослідженнях Є.В. Лапіна, який обґрунтував взаємозалежність потенціалу економічних систем різних ієрархічних рівнів (2004, 2006, 2007).

На основі аналізу напрямів досліджень дисертаційних робіт сучасних науковців можна зробити висновок, що сьогодні спостерігається зміщення акценту наукових досліджень у напрямі макрорівня, а підприємство розглядається як базисна основа формування потенціалу більш складних економічних систем. Така позиція не дає можливості врахування дії просторових факторів, оскільки вони відіграють провідну роль на макро- і мезорівнях. Проте саме завдяки врахуванню їх впливу можна створити сприятливе середовище для розвитку промислового потенціалу і це доказано економікою провідних європейських країн. На мікрорівні, в першу чергу, в силу вступають фактори обумовлені специфікою діяльності підприємства, що значно звужує дослідження.

У результаті проведеного аналізування факторів з позиції впливу на розвиток промислового потенціалу пропонуємо виділити такі їх види за системою відповідних ознак:

- за концептуальною ідентифікацією,

- за походженням,
- за напрямом впливу,
- за характером дії,
- за масштабом впливу,
- за значущістю,
- за часовою належністю,
- за просторовим охопленням,
- за ієрархічними рівнями,
- за урегульованістю,
- за типом розвитку,
- за характером впливу,
- за тривалістю дії,
- за характером дії,
- за особливостями відтворення,
- за внутрішньою будовою,
- за внутрішнім змістом (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Класифікація факторів впливу на розвиток промислового потенціалу

Ознаки класифікації	Типи факторів	Характеристика
1	2	3
1. За концептуальною ідентифікацією	1.1. Ресурсні	Формують ресурсну основу розвитку промислового потенціалу
	1.2. Суспільні	Пов'язані із цілеспрямованою людською діяльністю, що впливає на розвиток промислового потенціалу
	1.3. Просторові	Створюють умови для розвитку промислового потенціалу
2. За походженням	2.1. Екзогенні	Впливають із зовнішнього середовища та важко піддаються корегуванню
	2.2. Ендогенні	Обумовлені внутрішнім розвитком промислового потенціалу

Продовження табл.2.3

1	2	3
3. За напрямом впливу	3.1. Стимулюючі	Сприяють розвитку, призводять до нагромадження потенціалу
	3.2. Дестимулюючі	Мають негативну дію та спричиняють втрати потенціалу
4. За характером дії	4.1. Активні	Активізують процеси розвитку, спричиняють, зумовлюють підвищення рівня розвитку промислового потенціалу
	4.2. Пасивні	Мають опосередкований вплив на розвиток промислового потенціалу
	4.3. Нейтральні	Є стабільними по відношенню до об'єкта впливу (наприклад, географічне розміщення)
5. За масштабом впливу	5.1. Локальні	Спричиняють точкові зміни, не впливають на систему загалом
	5.2. Комплексні	Мають вплив на всі елементи системи, але не порушують системоутворювальних зв'язків
	5.3. Системні	Впливають на промисловий потенціал як динамічне системне утворення, сприяють одержанню синергетичного ефекту
6. За значущістю	6.1. Пріоритетні	Мають визначальний вплив на розвиток промислового потенціалу, визначають вектори розвитку
	6.2. Важливі	Сила їх дії є значною
	6.3. Другорядні	Не мають чітко вираженого впливу на розвиток промислового потенціалу
7. За часовою належністю	7.1. Еволюційні	Мали вагомий вплив на розвиток промислового потенціалу в минулому
	7.2. Сучасні	Є актуальні на сучасному етапі економічного розвитку
8. За просторовим охопленням	8.1. Глобальні	Впливають на розвиток промислового потенціалу в світовому масштабі
	8.2. Загальнодержавні	Обумовлюють розвиток промислового потенціалу певної держави
	8.3. Регіональні	Мають вплив на розвиток промислового потенціалу на мезорівні
	8.4. Місцеві	Притаманні певній місцевості, надають специфічні особливості розвитку промислового потенціалу

Продовження табл.2.3

1	2	3
9.3а ієрархічними рівнями	9.1. Фактори макрорівня	Обумовлені світовими та загальнодержавними тенденціями розвитку
	9.2. Фактори мезорівня	Визначаються галузевими особливостями розвитку промислового потенціалу
	9.3. Фактори мікрорівня	Обумовлені специфікою функціонування суб'єкта господарювання
10. За регульованістю	10.1. Регульовані	Дія яких піддається управлінню. Завдяки їх розвитку можна створити сприятливе промислове середовище.
	10.2. Не регульовані	Якими не можна керувати, але вони мають вагомий вплив на розвиток промислового потенціалу
11. За типом розвитку	11.1. Екстенсивні	Мають переважно ресурсний характер, пов'язані із екстенсивним розвитком промислового потенціалу
	11.2. Інтенсивні	Пов'язані із розвитком науково-технічного прогресу, підвищують ефективність використання ресурсів
	11.3. Інноваційні	Забезпечують розвиток промислового потенціалу шляхом активного використання знанневих ресурсів
12. За характером впливу	12.1. Прямі	Мають безпосередній вплив на розвиток промислового потенціалу
	12.2. Непрямі	Чинять опосередкований вплив на розвиток промислового потенціалу
13. За тривалістю дії	13.1. Довгострокові	Мають тривалу дію та спричиняють значний вплив на розвиток промислового потенціалу
	13.2. Короткострокові	Тимчасовий вплив, що може суттєво не позначитися на розвитку промислового потенціалу
14. За характером дії	14.1. Об'єктивні	Носять об'єктивний характер
	14.2. Суб'єктивні	Не мають чітко вираженої дії, мають суб'єктивний характер
15. За особливостями відтворення	15.1. Основні (базові)	Створюють передумови для розвитку промислового потенціалу, формують його відтворювальну основу
	15.2. Розвинені	Це фактори вищого порядку, які дають потужний стимул для розвитку промислового потенціалу

Закінчення табл.2.3

1	2	3
16. За способом впливу	16.1. Відтворювальні	Забезпечують відтворення складових промислового потенціалу та їх динамічний розвиток
	16.2. Лімітуючі	Обмежують розвиток промислового потенціалу, встановлюють бар'єри розвитку
17. За внутрішньою будовою	17.1. Комплексні	Мають множинний характер та комплексно впливають на розвиток промислового потенціалу
	17.2. Одиничні	Представлені одиничними показниками та мають суттєвий вплив на розвиток промислового потенціалу
18. За внутрішнім змістом	18.1. Кількісні	Впливають на обсяги розвитку промислового потенціалу
	18.2. Якісні	Зумовлюють зміну якісних критеріїв розвитку промислового потенціалу

Примітка: узагальнено та доповнено автором

Класифікація факторів має вагомим практичне значення для формування системи показників для їх кількісного вимірювання. Проте, як влучно зазначила Г.Я. Глуха, системі факторів властиві такі ознаки, як “взаємозамінність та динамічність розвитку” (2014, с.64). Кожний етап розвитку промислового потенціалу матиме свої особливості, які будуть відображатися на формуванні системи.

Отже, фундаментальною основою розвитку промислового потенціалу є факторна концепція. За результатами проведених досліджень пропонуємо визначити дефініцію “фактор розвитку промислового потенціалу” як рушійну силу (внутрішнього і глобального характеру), що здатна вплинути на сучасний стан та перспективи розвитку промислового потенціалу.

Дослідження факторів впливу на розвиток промислового потенціалу свідчить, що не має єдиного всебічного їх переліку. Вони будуть відмінні з огляду, на якому етапі еволюційного розвитку перебуває національна

економіка та обраного типу економічного розвитку. Ці фактори також різняться інтенсивністю впливу та спектром дії, що зумовлено ієрархічністю ключової дефініції та переходом від мікрорівня до макрорівня. Для практичного використання фактори необхідно класифікувати за системою ознак, в межах якої вони взаємодіють.

2.2. Аналізування факторів впливу на розвиток промислового потенціалу та тенденційності їх зміни

Ідентифікація факторів впливу на розвиток промислового потенціалу є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних дослідників. Серед великого масиву наукових праць доцільно відзначити праці О.І. Амоша, О.М. Алімова, С.О. Іщук, О.В. Пирог, Н.М. Качуріної, Ю.В. Кіндзерського, О.Ю. Кудріної, О.М. Луцків. Зазначені вчені віддають перевагу різному переліку факторів з огляду на предмет дослідження та стратегічні орієнтири держави на різних етапах розвитку економіки. У сучасних умовах спостерігається збільшення кількості публікацій, присвячених дослідженню інноваційно-інвестиційних чинників, що зумовлено реалізацією інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Проте аналізування певної групи факторів та їх впливу не сприяє дослідженню промислового потенціалу як поліструктурної системи. Потенціал як системне утворення має складну внутрішню будову та функціонує у певному зовнішньому оточенні, яке чинить вплив на його розвиток. З метою систематизації різноманітного переліку факторів впливу на розвиток промислового потенціалу пропонуємо розділити їх на декілька груп із врахуванням його компонентної структури. В основу групування факторів покладено економічну гіпотезу, що промисловий потенціал є

результатом взаємодії чотирьох відтворювальних складових: соціально-трудової; виробничо-господарської; фінансово-інвестиційної; інноваційної.

Серед факторів впливу на розвиток соціально-трудової компоненти промислового потенціалу доцільно виділити:

- демографічні, які впливають на формування ресурсної основи потенціалу,
- економіко-мотиваційні, які характеризують розвиток споживчого потенціалу (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка факторів впливу на розвиток соціально-трудової компоненти промислового потенціалу

Рік	Демографічні				Економіко-мотиваційні			
	П _{пр.}	П _м	Т _{чпн}	Т _ж	Т _{нзп.}	Т _{рзп}	І _{сц}	Т _д
2000	-373,0	-133,6	99,1	67,72	129,6	99,1	125,8	131,2
2001	-369,5	-152,2	99,1	67,89	135,2	119,3	106,1	122,7
2002	-364,2	-33,8	99,1	68,32	121	118,2	99,4	117,1
2003	-356,8	-24,2	99,2	68,24	122,8	115,2	108,2	116,5
2004	-334,0	-7,6	99,3	68,22	127,5	123,8	112,3	127,2
2005	-355,9	4,6	99,3	67,96	136,7	120,3	110,3	139,1
2006	-297,7	14,2	99,4	68,10	129,2	118,3	111,6	123,8
2007	-290,2	16,8	99,4	68,25	129,7	112,5	116,6	132,0
2008	-243,9	14,9	99,5	68,27	133,7	106,3	122,3	137,4
2009	-194,2	13,4	99,6	69,29	105,5	90,8	112,3	105,8
2010	-200,5	16,1	99,6	70,44	120	110,2	109,1	117,1
2011	-162,0	17,1	99,7	71,02	117,6	108,7	104,6	108,0
2012	-142,4	61,8	99,8	71,15	114,9	114,4	99,8	113,9
2013	-158,7	31,9	99,7	71,37	107,9	108,2	100,5	106,1
2014	-166,4	22,6	99,7	71,37	106,0	93,5	124,9	97,9
2015	-183,0	14,2	99,6	71,38	120,5	79,8	143,3	114,4
2016	-186,6	10,6	99,6	71,70	123,6	109,0	112,4	115,3

Примітка: складено та розраховано автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: П_{пр.} – природний приріст, тис. осіб; П_м – міграційний приріст (скорочення), тис. осіб; Т_{чпн} – темп зростання (спаду) чисельності постійного населення, %; Т_ж – середня очікувана тривалість життя, років; Т_{нзп.} – темп зростання номінальної заробітної плати, %; Т_{рзп} – темп зростання

реальної заробітної плати, %; $I_{\text{ц}}$ – індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %; $T_{\text{д}}$ – темп зростання (спаду) доходів населення, %.

Дослідження демографічної ситуації свідчить, що в Україні спостерігається поступове скорочення чисельності постійного населення, оскільки значення показника природний приріст є від'ємним впродовж усього досліджуваного періоду, а темп зростання чисельності постійного населення менший за одиницю, що свідчить про відсутність навіть простого відтворення.

Зазначимо, що за показником середньої очікуваної тривалості життя при народженні (близько 70 років) Україна значно поступається європейським країнам. Так, у Великій Британії, Франції, Італії, Польщі, Іспанії очікувана тривалість життя жінок коливається в межах 81-86 років, а чоловіків – 73-80 років. В Україні зазначені показники у 2016 р. відповідно становили 76,5 років та 66,7 років.

Позитивним є той факт, що якщо у 2000 р. природне скорочення становило 373 тис. осіб, то у 2016 р. – 186,6 тис. осіб, тобто у 2 рази менше, що зумовлено зниженням кількості померлих від хвороб та збільшенням кількості живонароджених.

Проте зниження темпів депопуляції нації завдяки природним процесам відбувається на тлі розвитку міграційних процесів, що пов'язано із низьким рівнем доходів населення. В Україні у 2015 р. темп зростання реальної заробітної плати становив 79,8%, а індекс споживчих цін – 143,3%. Зазначимо, що у 2016 р. спостерігалось незначне покращення економічної ситуації в державі, що відповідно позитивно вплинуло на добробут її громадян.

За рівнем економічної активності жінок та чоловіків у віці 15-64 роки Україна значно відстає від провідних європейських країн, що свідчить про високий рівень безробіття та неспроможність працездатного населення

знайти роботу із гідними умовами праці. Величина середньомісячної заробітної плати в доларовому еквіваленті в Україні у 5,3 рази нижча, ніж в Польщі та у 4,6 рази, ніж в Угорщині, які є її найближчими сусідами.

Згідно даних наведених у праці М.І. Бублик, А.О. Карп'як, О.М. Рибицької, впродовж 2014-2015 рр. спостерігався від'ємний приріст обсягів заощадження громадян, що свідчить про виникнення загрозової тенденції для України як держави, населення якої з кожним роком стає біднішим (2016, с.99). Індекси реального наявного доходу населення в зазначених роках відповідно становили 93,5% та 79,8% до попереднього року.

Для формування уявлення про тенденційність зміни економіко-мотиваційних факторів розвитку промислового потенціалу відобразимо наочно їх темпи росту (спаду) на рис. 2.2.

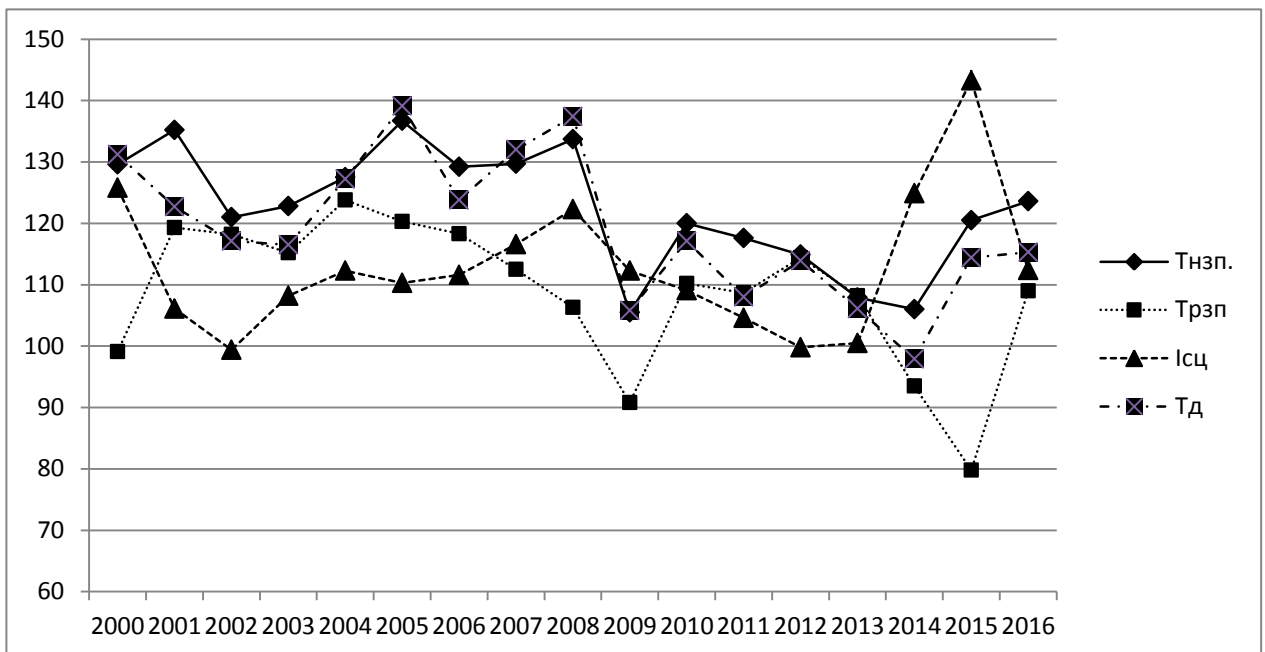

Рис. 2.2. Динаміка темпів росту (спаду) економіко-мотиваційних факторів впливу на розвиток промислового потенціалу

Примітка: побудовано автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Як видно з рис. 2.2., впродовж останніх років темп росту реальної заробітної плати мав тенденцію до зниження рівня, а індекс споживчих цін

демонстрував суттєве підвищення, що, в кінцевому результаті, зумовило значне зниження купівельної спроможності населення держави. Проте у 2016 р. спостерігається покращення тенденцій по всіх аналізованих показниках, що відображають економіко-мотиваційні фактори.

Згідно думок експертів, найбільш вагомими факторами впливу на розвиток фінансово-інвестиційної складової промислового потенціалу є:

- досягнення макроекономічної стабільності в державі,
- сприятливе бізнес-середовище;
- високий рівень правопорядку (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка факторів впливу на розвиток фінансово-інвестиційної компоненти промислового потенціалу

Рік	Макроекономічна стабільність				Розвиток бізнес-середовища		Рівень правопорядку	
	Д _{дб}	П _н	К _{но}	П _{вв}	Р _{оп}	К _п	К _{зл}	К _{злв}
2000	-1,0	-	544,02	631,6	2,7	834,9	11,5	5,46
2001	0,6	-	537,21	780,9	4,5	889,3	10,5	4,29
2002	-1,6	45,4	532,66	879,5	4,2	935,6	9,5	4,33
2003	0,5	54,3	533,27	1048,4	4,3	981,0	11,8	3,96
2004	11,0	63,1	531,92	1367,3	6,4	1023,4	11,1	2,73
2005	7,8	98,1	512,47	1828,8	7	1070,7	10,4	2,54
2006	3,7	125,7	505,00	2303,0	6,6	1133,2	9,1	1,92
2007	7,7	161,3	505,00	3068,5	6,8	1187,0	8,8	1,50
2008	14,1	227,2	526,72	3898,5	3,9	1228,9	8,4	1,29
2009	37,3	44,5	779,12	2545,4	3,3	1258,5	9,5	1,30
2010	64,7	234,4	796,20	3068,2	4,8	1294,6	11,0	1,09
2011	23,1	334,7	798,90	3695,0	5,9	1323,8	11,4	1,31
2012	50,8	360,6	799,10	4004,8	5,0	1341,7	9,8	0,88
2013	63,6	354,0	799,30	4187,8	3,9	1372,2	12,4	1,54
2014	72,0	367,5	1187,67	3067,8	-4,1	1331,2	11,6	1,32
2015	30,9	507,6	2184,47	2124,7	1,0	1159,5	13,2	1,40
2016	54,8	650,8	2555,13	2185,7	7,4	1095,7	14,0	1,41

Примітка: складено та розраховано автором за даними відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: Д_{дб} – перевищення видатків над доходами (дефіцит), млрд. грн.; П_н – податкові надходження, млн.грн.; К_{но} – середній офіційний курс національної грошової одиниці до долара США, грн (за 100 доларів США); П_{вв} – валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу, дол. США;

R_{op} – рентабельність операційної діяльності підприємств, %.; K_p – кількість суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПО), тис.од.; $K_{зл}$ – виявлено злочинів, од. на 1000 населення; $K_{злв}$ – кількість зареєстрованих злочинів за вимагання, од. на 100000 населення.

Одним із основних показників, що характеризує досягнення макроекономічної стабільності в державі є співвідношення між доходами та витратами державного бюджету. Зазначимо, що якщо у 2000 р. доходи державного бюджету перевищували видатки, то у 2016 р. державний борг становив 54,8 млрд. грн., що свідчить про виникнення загрозливих тенденцій для економічної безпеки держави.

Значне збільшення дефіциту державного бюджету та інфляційні процеси негативно позначаються на розвитку фінансово-інвестиційної складової промислового потенціалу. Особливо стрімке зростання курсу національної грошової одиниці спостерігалось у 2009 р., коли показник по відношенню до 2008 р. зріс у 1,5 рази. та у 2014 р. (показник по відношенню до 2013 р. також зріс у 1,5 рази. Стрімкий розвиток інфляції також спостерігався впродовж 2015 р.

Інфляційні процеси зумовлюють відтік іноземної валюти та згортання іноземного інвестування, що негативно позначається на розвитку бізнес-середовища. Збитковість операційної діяльності підприємств (-4,1% у 2014 р.) та низький рівень рентабельності (1% у 2015 р.) призвели до:

- закриття великої кількості суб'єктів господарювання через неспроможність накопичення власних фінансових ресурсів,
- зниження економічної активності господарської діяльності та переходу на тіньову основу ведення власного бізнесу.

Для порівняння зазначимо, що обсяг ВВП у розрахунку на одну особу становить:

- у Польщі – 23332 дол. США,
- в Угорщині – 23487 дол. США,

- в Італії – 29545 дол. США,
- у Франції – 34117 дол. США,
- у Німеччині – 39416 дол. США.

Наведені значення свідчать про 1,5-2,5 разове відставання України, як від найближчих сусідів, так і від провідних країн Європейського Союзу.

За результатами проведеного Н.В. Скринник вибіркового опитування представників бізнесу і місцевої влади розвиток фінансово-інвестиційної складової в значній мірі обумовлюється наявністю корупції (2010, с. 241), яка чинить негативний вплив на імідж країни в цілому.

Тому важливою позитивною тенденцією є зменшення в країні кількості злочинів за вимагання. Так, якщо у 2000 р. зазначений показник становив 5,46 од. на 100000 населення, то у 2016 р. спостерігалось його зменшення до 1,4 од. Проте за індексом сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) Україна у 2017 р. зайняла 130 місце по-між 180 країн та продовжує залишатися однією із найбільш корумпованих країн світу.

Такий результат можна вважати ганьбою держави, особливо після проведення Євромайдану або “Революції гідності” у 2013 р. Розвиток корупції, в першу чергу, пов’язаний із злиттям влади та капіталу, що зумовлює низький рівень ділової етики в країні та високий рівень хабарництва.

На рис.2.3 представлено наочно відображення тенденційності зміни темпів зростання (спаду) основних показників, що відображають фактори впливу на розвиток фінансово-інвестиційної компоненти промислового потенціалу.

Узагальнювальним показником рівня економічного розвитку країни є обсяг ВВП, тенденції зміни якого свідчать про незначне покращення економічної ситуації в державі. Так, якщо у 2014-2015 рр. індекс валового внутрішнього продукту у цінах попереднього року відповідно становив 93,4% та 90,2%, то у 2016 р. – 102,3%.

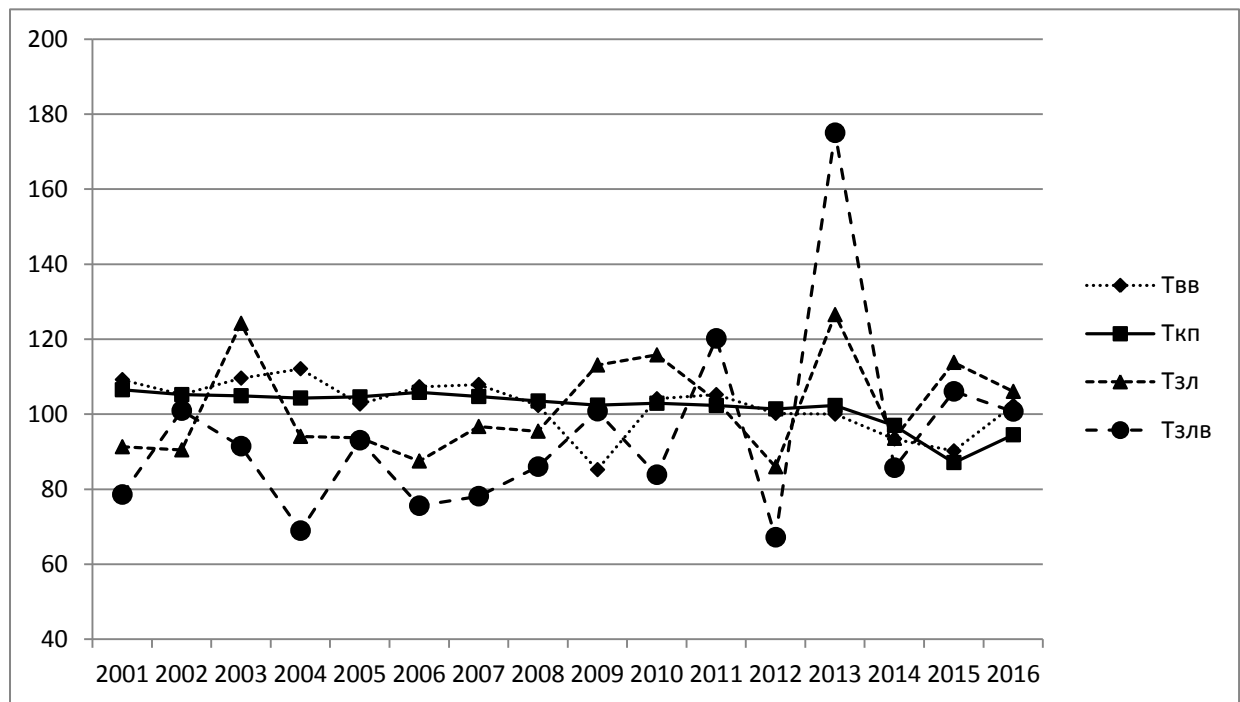

Рис. 2.3. Динаміка темпів росту (спаду) показників, що відображають фактори впливу на розвиток фінансово-інвестиційної компоненти

Примітка: Побудовано автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: $T_{вв}$ – темп зростання (спаду) валового внутрішнього продукту в цінах попереднього року, $T_{кп}$ – темп зростання (спаду) кількості суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПО), %; $T_{зл}$ – темп зростання (спаду) виявлених злочинів, %; $T_{злв}$ – темп зростання (спаду) кількості зареєстрованих злочинів за вимогами, %.

Щодо тенденційності зміни бізнес-середовища держави, то приріст кількості суб'єктів господарювання, який спостерігався впродовж 2001-2013 рр. протягом останніх років змінився тенденціями до значного зниження їх кількості.

Найбільший розвиток корупції як інституційної деформації бізнес-середовища спостерігався у 2013 р. зумовлений підвищенням рівня хабарництва в країні на рівні державних посадових осіб. Проте, процес поширення корупції та підвищення рівня правопорядку залежить від обох сторін, тому, як бачимо з рис.2.3, інтенсивна протикорупційна пропаганда спричиняє спад негативних тенденцій розвитку.

Провідними факторами-стимуляторами розвитку виробничо-господарської складової промислового потенціалу є інноваційно-інвестиційні та фінансово-економічні фактори, оскільки дають можливість суб'єктам господарювання в промисловому секторі економіки здобувати конкурентні переваги завдяки оновленню матеріально-технічної бази, забезпечують її якісне покращення (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка факторів впливу на розвиток виробничо-господарської складової промислового потенціалу

Рік	Інноваційно-інвестиційні				Фінансово-економічні	
	$V_{ін}$	$I_{ок}$	I_k	$I_{кі}$	$K_б$	E_T
2000	1760,1	23,6	87,8	-	19574	14572,5
2001	1979,4	32,6	124,0	138,1	28373	16264,7
2002	3018,3	37,2	180,4	142,8	42035	17957,1
2003	3059,8	51,0	234,0	128,6	67835	23066,8
2004	4534,6	75,7	352,6	149,1	88579	32666,1
2005	5751,6	93,1	458,8	124,5	143423	34228,4
2006	6160	125,3	628,6	134,0	245230	38368
2007	10850,9	188,5	945,3	149,5	426867	49296,1
2008	11994,2	233,1	1113,9	122,2	734022	66967,3
2009	7949,9	151,8	536,5	70,9	723295	39695,7
2010	8045,5	189,1	521,4	98,0	732823	51405,2
2011	14333,9	259,9	716,6	118,8	801809	68394,2
2012	11480,6	293,7	809,3	108,5	815142	68809,8
2013	9562,6	267,7	739,3	88,9	910782	63320,7
2014	7695,9	219,4	431,0	75,9	1020667	53901,7
2015	13813,7	273,1	293,0	98,3	981627	38127,1
2016	-	359,2	386,9	118,0	998682	36361,7

Примітка: складено та розраховано за даними відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: $V_{ін}$ – загальна сума інноваційних витрат, млн грн. (у 2016 р. значення відсутнє у зв'язку із зміною періодичності проведення державного статистичного спостереження інноваційної діяльності промислових підприємств); $I_{ок}$ – загальна сума інвестицій в основний капітал, млрд.грн; I_k – капітальні інвестиції у розрахунку на одну особу, дол. США; $I_{кі}$ – індекси капітальних інвестицій, % до попереднього року; $K_б$ – загальна сума кредитів, наданих банками (на кінець періоду), млн грн; E_T – загальна сума експорту товарів, млн дол. США.

Основними джерелами фінансування інвестицій в основний капітал є прибуток суб'єктів господарювання та амортизаційні відрахування. У зв'язку із зниженням рентабельності діяльності підприємств як вагомий чинник розвитку виробничо-господарської складової слід розглядати банківське кредитування.

На думку вчених Інституту економіки та прогнозування НАН України, розширення банківського кредитування є основним фактором виробничої модернізації промислового потенціалу (Ю.В. Кіндзерський ред., 2009, с.253). На даний час формування відтворювального промислового потенціалу не можливе без залучення позикових коштів, особливо гостро це відчувається у добувній промисловості та розробленні кар'єрів, для якої характерним є високий коефіцієнт зносу основних засобів.

Проте розвиток банківської системи України протягом останніх років характеризується не сприятливими тенденціями, зокрема:

- кількість банківських установ скоротилася практично вдвічі,
- рівень довіри населення до банківського сектора знизився до критичного значення,
- значно зменшився обсяг кредитних коштів.

У 2013-2015 рр. обсяг коштів фізичних осіб у кредитному портфелі зменшився з 433,7 млрд. грн. до 389,1 млрд. грн., а їх частка є найбільшою у зобов'язаннях банків. В результаті відтік депозитних вкладень дестабілізує діяльність банківських установ та унеможлиблює довготермінове кредитування, яке повинно відігравати провідну роль для розвитку виробничо-господарської складової промислового потенціалу.

Тенденційність зміни темпів зростання (спаду) показників, що відображають фактори впливу на розвиток виробничо-господарської складової промислового потенціалу представлено на рис.2.4. Як бачимо, особливо стрімке погіршення фінансово-економічних показників спостерігалось після кризи 2008 р.

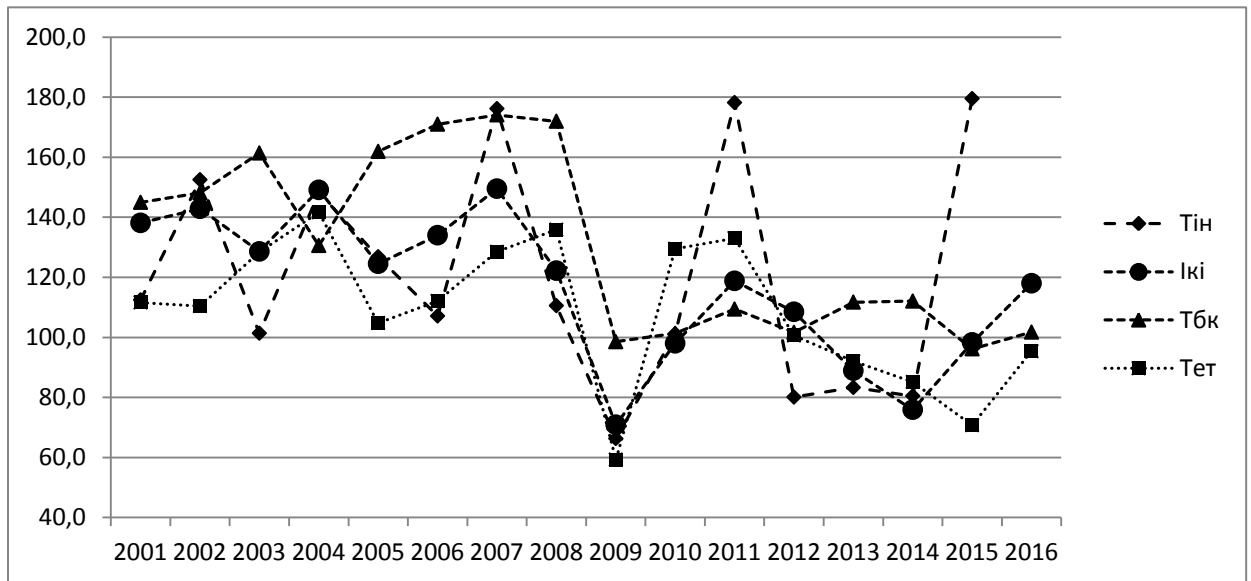

Рис. 2.4. Динаміка темпів росту (спад) показників, що відображають фактори впливу на розвиток виробничо-господарської компоненти

Примітка: побудовано автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: $T_{ін}$ – темп зростання (спад) інноваційних витрат, %; $T_{БК}$ – темп зростання (спад) банківського кредитування, %; $T_{ет}$ – темп зростання (спад) експорту товарів, %.

У 2012-2014 рр. спостерігалось значне зниження обсягу інноваційних витрат у промисловості. Позитивним є той факт, що 2015 р. характеризується суттєвим зростанням зазначено показника та досягненням рівня 2011 р. За підрахунками М.І. Мельник, зростання обсягу інноваційних витрат на 1 млн.грн спричиняє збільшення інвестицій в основний капітал на 14,968 млн. грн. (2012, с.155).

Результати аналізування тенденційності зміни показників свідчать, що у 2013-2015 рр. спостерігалось суттєве зниження індексу капітальних інвестицій, що негативно позначилося на розвитку виробничо-господарської компоненти промислового потенціалу. На сучасному етапі більшість промислових підприємств не мають інвестицій. Особливо негативним явищем є потрапляння у цю групу підприємств, які займаються виготовленням наукоємної продукції.

Зазначимо, що розвиток інтеграційних процесів між країнами також сприяє розвитку виробничо-господарської складової, оскільки спонукає підприємства до оновлення та ефективного використання наявної матеріально-технічної бази з метою виробництва промислової продукції конкурентоздатної на світовому ринку товарів. Проте негативні події останніх років, нестабільність політичної ситуації та виникнення воєнного конфлікту на сході країни спричинили різке зниження обсягу експорту товарів у 2013-2016 рр.

В умовах кризової економіки запровадження інновацій може стати основною рушійною силою економічного розвитку країни. Інноваційна складова промислового потенціалу розглядається як найважливіша в умовах становлення інноваційної економіки, що, передусім, пов'язана із освоєнням нових виробництв, запровадженням передових технологій у промисловий сектор економіки.

Варто відзначити, що інноваційний тип економіки змінює основу економічного зростання, оскільки рушійні сили переміщуються із масового промислового виробництва у сферу впровадження високотехнологічної продукції малої серійності. На думку О.В. Пирог, “реалізація стратегії “випереджаючого” економічного розвитку національної економіки потребує прискореного розвитку високотехнологічних промислових виробництв, спроможних виробляти наукоємну продукцію з високою доданою вартістю” (2011, с.252).

З огляду на зарубіжний досвід, вагомими стимулами розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу є науковий потенціал країни та розвиток іноземного інвестування (табл.2.7). Проте чисельність наукових працівників за досліджуваний період зменшилася на 90,1 тис. осіб, що є вкрай негативною тенденцією. Зазначимо, що майже удвічі скоротилася частка виконаних наукових та науково-технічних робіт у валовому внутрішньому продукті.

Таблиця 2.7

Динаміка факторів впливу на розвиток інноваційної компоненти
промислового потенціалу

Рік	Розвиток наукового потенціалу					Розвиток іноземного інвестування	
	$K_{нпр}$	$\mathcal{C}_д$	$\mathcal{C}_{нр}$	O_ϕ	$\mathcal{C}_{пд}$	I_1	Π_{ii}
2000	188,0	0,571	1,16	2046,3	22,07	3875,0	594
2001	181,5	0,542	1,11	2432,5	13,40	4555,3	769
2002	178,0	0,520	1,11	2611,7	13,76	5471,8	698
2003	173,9	5,085	1,24	3597,4	12,95	6794,4	1411
2004	173,6	0,518	1,19	4251,7	13,95	9047,0	1711
2005	170,6	0,515	1,09	5160,4	14,71	16890,0	7533
2006	160,8	0,488	0,98	5164,4	15,72	21607,3	5737
2007	155,5	4,699	0,93	6149,2	16,90	29542,7	9218
2008	149,7	0,455	0,90	8024,8	18,10	35616,4	9903
2009	146,8	0,455	0,95	7822,2	16,32	39175,7	4654
2010	141,1	0,443	0,90	8995,9	16,39	43836,8	5684
2011	134,7	0,420	0,79	9591,3	18,04	48991,4	4556
2012	129,9	0,402	0,80	10558,5	18,29	53679,3	4963
2013	123,2	0,380	0,80	11161,1	17,72	57056,4	1760
2014	109,6	0,365	0,69	10320,3	17,44	45744,8	-11140
2015	101,6	0,367	0,64	12223,2	18,01	43371,4	-2373,4
2016	97,9	0,355	0,58	11530,7	22,21	44037,2	665,8

Примітка: складено та розраховано за даними відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: $K_{нпр}$ – кількість працівників наукових організацій, тис. осіб; $\mathcal{C}_д$ – частка дослідників у чисельності економічно активного населення працездатного віку, %; $\mathcal{C}_{нр}$ – частка обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП, %; O_ϕ – обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), млн.грн; $\mathcal{C}_{пд}$ – частка прикладних досліджень у загальному обсязі, %; I_1 – загальна сума прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США; Π_{ii} – приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США.

Щодо якісних критеріїв розвитку наукового потенціалу, то характерним явищем є перехід наукових працівників, які мають ступінь кандидата чи доктора наук, в академічні вузи через недостатність бюджетного фінансування наукових установ.

Результати аналізування структури обсягу наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, свідчать, що у 2015 р. порівняно з 2000 р.:

- зросла частка витрат на фундаментальні дослідження (на 6,1%) та на надання науково-технічних послуг (на 2,2%),

- зменшилася питома вага витрат на прикладні дослідження (на 4,1%) та проведення науково-технічних розробок (на 4,2%) (табл.2.8).

Таблиця 2.8

Структура обсягу наукових та науково-технічних робіт виконаних
власними силами організацій

Роки	Всього, млн. грн.	у тому числі							
		фундаментальні дослідження		прикладні дослідження		науково- технічні розробки		науково- технічні послуги	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2000	1978,4	266,6	13,5	436,7	22,1	1106,3	55,9	168,8	8,5
2010	9867,1	2188,4	22,2	1617,1	16,4	5037,0	51,0	1024,6	10,4
2011	10349,9	2205,8	21,3	1866,7	18,0	4985,9	48,2	1291,5	12,5
2012	11252,7	2621,9	23,3	2057,7	18,3	5369,9	47,7	1203,2	10,7
2013	11781,1	2695,4	22,9	2087,7	17,7	5772,8	49,0	1225,1	10,4
2014	10950,7	2475,2	22,6	1910,1	17,4	5341,5	48,8	1223,8	11,2
2015	12611,0	2465,6	19,6	2271,3	18,0	6523,0	51,7	1351,1	10,7

Примітка: складено та розраховано за даними відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017.

У результаті наукові установи в основному надають науково-технічні послуги, а не працюють над створенням наукоємної та високотехнологічної промислової продукції здатної бути конкурентоспроможною на світовому ринку промислових товарів. Першочерговим завданням держави в процесі переходу на інноваційну модель розвитку має стати підтримка тих видів промислової діяльності, які створюють інноваційну продукцію, а саме:

машинобудування, виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, фармацевтичних препаратів тощо.

З огляду на досвід країн ЄС, інвестиції можна розглядати як основний фактор розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств. Однак погіршення економічної ситуації в Україні спричинило негативні значення приросту іноземних інвестицій у 2014-2015 рр. відповідно -11140 млн. дол. США та -2373,4 млн. дол. США, що мало дестабілізуючий вплив на розвиток інноваційної складової промислового потенціалу.

Динаміка темпів росту (спаду) показників, що відображають фактори впливу на розвиток інноваційної компоненти промислового потенціалу представлена на рис.2.5.

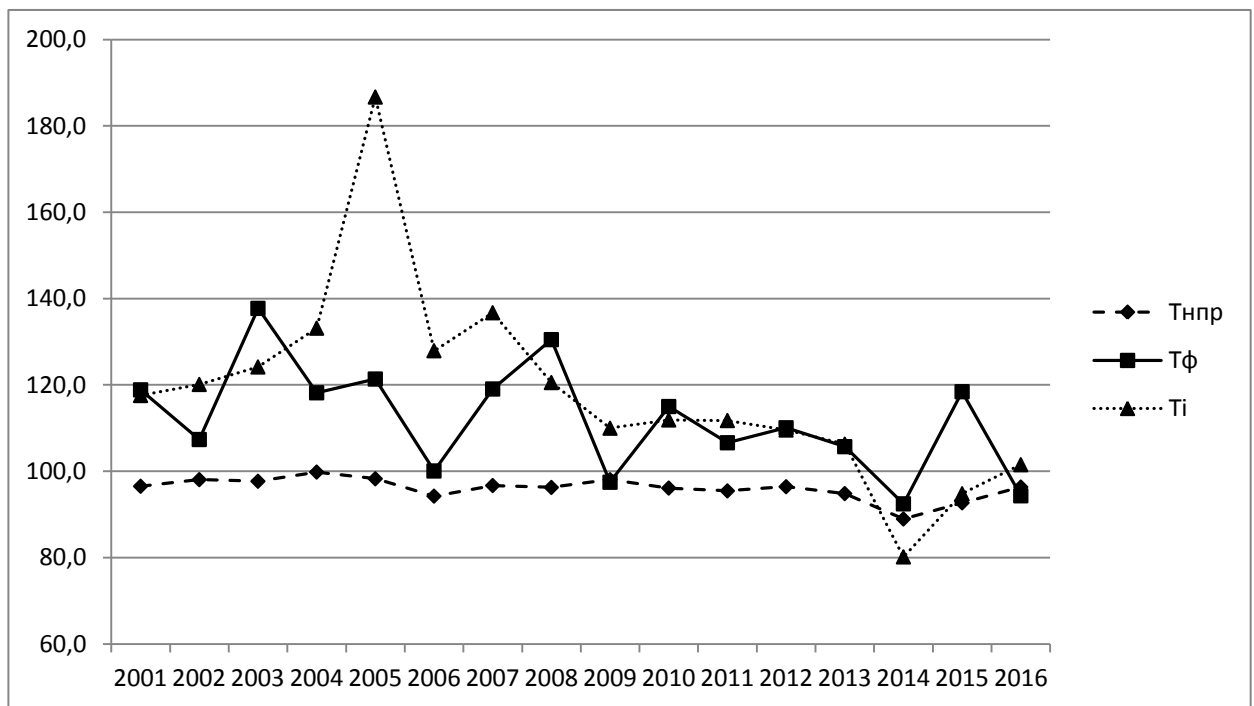

Рис. 2.5. Динаміка темпів росту (спаду) показників, що відображають фактори впливу на розвиток інноваційної компоненти

Примітка: побудовано автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: $T_{нпр}$ – темп зростання (спаду) чисельності працівників наукових організацій, %; $T_{ф}$ – темп зростання (спаду) обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт, %; $T_{і}$ – темп зростання (спаду) обсягу іноземного інвестування, %.

З огляду на виявлені тенденції найбільш стрімке зростання обсягу надходження прямих іноземних інвестицій в Україну спостерігалось у 2015 р. За підрахунками О.В. Пирог, обсяг інвестиційних потреб, які недоотримала країна у 2008 році становив 118,2 млрд грн. (2019, с.45), а за підрахунками В. І. Міщенко, В. В. Жупанін для стабілізації економіки в цілому необхідно щонайменше 600 млрд. грн. інвестицій (2008, с.44). Цей показник у декілька разів збільшився сьогодні через військову агресію на сході країни.

Як бачимо, протягом досліджуваного періоду спостерігається поступове скорочення чисельності працівників наукових організацій, що веде до втрати наукового потенціалу країни. Також скорочується обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт, що негативно позначається на розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу.

З метою здійснення ефективного державного управління розвитком промислового потенціалу важливе значення відіграє прогнозування, завдяки якому можна визначити прогностні тенденції змін основних факторів впливу. Для розрахунку прогностних значень показників використано пакет Microsoft Excel. Прогностні значення показників визначено шляхом побудови лінії трендів для визначених факторів впливу та базуючись на припущенні, що умови розвитку промислового потенціалу не будуть змінюватися за допомогою різних типів апроксимуючої залежності: лінійний, поліноміальний, експоненціальний, степеневий, логарифмічний.

Вибір виду апроксимуючої залежності проводився із врахуванням значення коефіцієнта детермінації. У результаті було відібрано макроекономічні фактори, для яких коефіцієнт детермінації становив більше 0,8, що дає можливість стверджувати про високу достовірність отриманих прогностних значень показників. Серед типів апроксимуючих залежностей найкраще себе зарекомендувала поліноміальна другого, третього та

четвертого ступенів. З огляду на значення коефіцієнта детермінації для відібраних факторів, можна говорити про песимістичний прогноз їх розвитку у найближчій перспективі, що створює значні перешкоди для розвитку промислового потенціалу (табл.2.9).

Таблиця 2.9

Прогнозні значення показників, які відображають фактори впливу на розвиток промислового потенціалу

Фактори впливу	Показники	Рівняння апроксимуючої залежності	R ²	Прогнозні значення		
				2017	2018	2019
На розвиток соціально-трудової компоненти	Темпи зростання (спаду) чисельності постійного населення, %	$y = -0,0009x^2 + 0,0618x - 98,965$	0,956	99,90	99,93	99,97
	Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу, тис.грн	$y = -0,119x^4 + 2,8737x^3 - 12,931x^2 + 46,204x + 92,709$	0,994	36,1	33,1	28,3
На розвиток фінансово-інвестиційної компоненти	Перевищення видатків над доходами (дефіцит), млрд.грн.	$y = -0,0029x^4 + 0,0794x^3 - 0,2387x^2 + 0,3118x - 0,5327$	0,842	86,4	85,9	81,4
	Кількість суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій, тис.	$y = -0,1763x^2 + 67713x + 751171$	0,991	1398	1401	1400
	Кількість зареєстрованих злочинів-вимагання, тис. од.	$y = 0,0002x^3 + 0,0121x^2 - 0,3945x + 3,0464$	0,975	1,0	1,3	1,6
На розвиток виробничого-господарської компоненти	Інвестиції в основний капітал, млрд.грн.	$y = -0,2707x^3 + 5,9743x^2 - 15,048x + 35,862$	0,911	121,9	49,9	-40,9
	Кредити, надані банками (на кінець періоду), млрд. грн	$y = -1004,9x^3 + 25334x^2 - 97833x + 106406$	0,964	693,1	500,5	244,1
На розвиток інноваційної компоненти	Кількість працівників наукових організацій, тис. осіб	$y = -0,01102x^3 + 0,0873x^2 - 4,2836x + 191,31$	0,992	83,00	71,48	58,96
	Приріст іноземних інвестицій, млрд. дол. США	$y = -33,525x^3 + 573,18x^2 - 1728,4x + 1832,1$	0,822	-39,1	-54,0	-71,7

Примітка: розраховано автором за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Згідно з проведеними розрахунками вплив негативних факторів на розвиток промислового потенціалу в найближчій перспективі буде продовжуватися. Особлива небезпечна ситуація може виникнути в сфері інвестиційного забезпечення промислового розвитку. Негативні тенденції характерні для більшості макроекономічних показників та одержані прогностні результати застерігають, що якщо не буде надалі вжито заходів для покращення стану економічної ситуації в країні, то явища стануть загрозливими.

Таким чином, розвиток промислового потенціалу потребує здійснення ефективного державного управління з метою формування сприятливого макросередовища. При цьому не можна не враховувати, що в умовах невизначеності незначний вплив одного фактора може спричинити зміну вектора розвитку промислового потенціалу в цілому.

Загалом на основі дослідження впливу факторів можна визначити якісні та кількісні показники промислового потенціалу, економічні, соціальні та екологічні пріоритети його розвитку. Лише врахування сукупної дії факторів забезпечить динамічний розвиток промислового потенціалу, що повинен стати основою національної економіки країни.

2.3. Вплив факторів на структурний розвиток промислового потенціалу

Виникнення структурної кризи в національній економіці спонукає до здійснення ефективного державного управління структурних зрушень, які виникли в певному секторі економіки. Сучасна галузева структура промислового потенціалу України є неефективною у зв'язку з тим, що має сировинну орієнтацію промислового розвитку із переважанням ресурсоємних

та енергозатратних промислових виробництв. Взяття Україною курсу на модернізацію промисловості спонукає до пошуку об'єктивних рішень, спрямованих на ефективну структурну перебудову промислового потенціалу.

Зазначимо, що процес модернізації може бути двох типів:

- адаптивна, що забезпечує наздоганяючий тип розвитку, оскільки здійснюються завдяки впровадженню запозиченого досвіду;

- креативна – здійснюється шляхом впровадження власних нововведень та забезпечує випереджаючий тип розвитку (Левковець, 2011, с.4-9).

Обрання стратегічного орієнтира країни на євроінтеграцію, необхідність зміни пріоритетів промислового розвитку привертають увагу вчених до питань вдосконалення та модернізації структури національного промислового потенціалу. Причиною цього процесу є структурні зміни, які відбулися в світі, зумовлені еволюційним розвитком економіки та необхідністю розвитку промислового потенціалу як причинно-наслідкового процесу, зумовленого дією об'єктивних факторів (інновації, інвестиції, трудовий потенціал, капітал тощо).

Зокрема, Т. В. Уманець та О. В. Дарієнко вважають, що сучасна структура промисловості повинна формуватися з урахуванням: інвестиційної привабливості галузей, сприятливості природно-кліматичних умов, наявності споживчого потенціалу (2017, с.60).

На необхідності зміни галузевих пропорцій наголошує Н. Я. Скірка та зазначає, що “сучасна структура національної економіки не має в собі потенціалу довгострокового економічного зростання і обумовлює потребу кардинальних змін” (2013). А. О. Касич пов'язує процес структурних трансформацій із модернізацією промисловості, яка передбачає проведення змін із врахуванням досягнень науки (2016, с.68).

На думку провідних вчених Інституту економіки та прогнозування НАН України, сучасна промисловість є основним генератором науково-технічного прогресу та інновацій (Шинкарук ред., 2015, с.102).

Усе вищезазначене актуалізує необхідність дослідження спрямованого на виявлення впливу факторів на структурний розвиток промислового потенціалу.

Класичним методичним інструментом визначення впливу окремих факторів на розвиток промислового потенціалу є факторний аналіз, який дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки між структурними зрушеннями та результативними показниками розвитку промислового потенціалу. При цьому часто при розрахунку використовують первинні показники без врахування тенденційності їх зміни. Це, в свою чергу, надає частковий характер одержаним результатам та не сприяє комплексному оцінюванню ситуації, яка склалася.

Аналізування взаємозв'язку між структурними змінами окремих факторів та окремими показниками ефективності не забезпечує розуміння тенденційності структурних зрушень та знижує ефективність державного управління структурною перебудовою промислового потенціалу.

Враховуючи важливість зазначеної тематики, як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями широко розкрито теорію структурних трансформацій в напрямі еволюційного розвитку економіки.

Серед зарубіжних дослідників варто відзначити Дж. Кейнса, засновника нової системи поглядів на розвиток економіки. Новаторство його теорії полягає у введенні в науковий обіг макроекономічного аналізу та встановленні макроекономічних залежностей між факторами та процесами та формування на цій основі ефективної економічної політики державного управління ринкової економіки з метою усунення виявлених недоліків та їх ліквідації.

Найвідомішим його послідовником став Р. Харрод, який вважається фундатором теорії економічного зростання. У його економічну модель було закладено фактори, які визначають потенційні можливості зростання національного доходу в довгостроковій перспективі (Harrod, 1952).

Аналогічних поглядів дотримувався Є. Домар, який розглядав інвестиції як стратегічний фактор економічного зростання (Domar, 1957).

Перехід від адміністративно-командної економіки до економіки ринкового типу у 90-х роках минулого століття спричинив розвиток вітчизняної теорії структурних трансформацій, а вибір вектора змін на євроінтеграцію став новим поштовхом для сучасних дослідників.

Як зазначає А. Гальчинський, сьогодні Україна ще не готова до проведення постіндустріальних перетворень (2015). Такий висновок є обґрунтованим та зумовлений значною економічною відсталістю держави від провідних європейських країн. Тому зараз надзвичайно важливо сформувати потужний промисловий потенціал у контексті інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки.

Багато вітчизняних і зарубіжних дослідників пов'язують структурні зрушення із виділенням певних циклів економічного розвитку.

Так, Ю. М. Чайка пропонує виділення:

- малих циклів (4-6 років),
- середніх циклів (7-11 років),
- довгострокових циклів (40-60 років) (2011, с.31).

Вважаємо слушним виділення І.І. Пасінович шести основних етапів циклу структурного розвитку економіки:

- структурна криза (невідповідність структури національної економіки зовнішнім та внутрішнім умовам);
- структурні зміни (зміни структурних елементів національної економіки);
- структурні зрушення (зміна пропорцій структури);
- структурні реформи (процес структурних зрушень, що реалізується державою);
- структурна перебудова (результат реалізації структурних реформ),

- структурна трансформація (якісно оновлена структура національної економіки) (2016, с.83).

Зазначені етапи характерні і для структурного розвитку промислового потенціалу який, з одного боку виступає: як результат спричинений внутрішньою структурною кризою, а з іншого – як наслідок від структурних зрушень в економіці країни загалом.

Водночас представлені наукові здобутки вітчизняних й зарубіжних дослідників щодо розвитку теорії структурних трансформацій не вирішують проблематики структурного розвитку промислового потенціалу як невід’ємної частини національної економіки із врахуванням особливостей структурних змін у зазначеному секторі, що потребує розроблення відповідного методичного інструментарію, завдяки застосуванню якого можна було б одержати комплексне аналітичне представлення їх впливу, проаналізувати ефективність структурних зрушень.

Структура промислового потенціалу є динамічною величиною, яка постійно змінюється під впливом об’єктивних факторів, тим самим модифікуючись та адаптуючись до певних економічних умов, тому її внутрішнє наповнення не може бути сталою величиною.

Структурний розвиток є закономірною реакцією на структурні зміни, що в кінцевому результаті призведе до формування більш вдосконаленої та адекватної сучасним економічним реаліям структури промислового потенціалу. Розвиток національного промислового потенціалу здійснюється під впливом структурних зрушень його основних відтворювальних складових, а саме: соціально-трудової, виробничо-господарської, фінансово-інвестиційної та інноваційної.

Для визначення впливу структурних зрушень на розвиток промислового потенціалу пропонуємо використовувати показники, які характеризують розвиток його відтворювальних складових: середньооблікової кількості штатних працівників, валової доданої вартості,

капітальних інвестицій, обсягу реалізованої інноваційної продукції (табл.2.10).

Таблиця 2.10
Структурні трансформації основних показників розвитку промислового потенціалу, питома вага, %

Види промислової діяльності		Добувна промисловість і перероблення кар'єрів	Переробна промисловість	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами
Валова додана вартість	2010	25,98	58,44	12,41	3,17
	2011	27,00	57,40	12,51	3,09
	2012	30,20	53,69	14,07	2,04
	2013	27,86	55,16	14,77	2,21
	2014	24,33	59,66	13,79	2,22
	2015	24,20	60,21	13,57	2,02
Капітальні інвестиції	2010	27,73	53,91	17,06	1,30
	2011	27,20	47,95	23,71	1,14
	2012	30,47	41,59	26,22	1,72
	2013	21,65	43,79	32,66	1,89
	2014	23,20	49,25	26,55	1,00
	2015	21,07	52,73	24,35	1,85
Середньо-облікова кількість штатних працівників	2010	15,24	64,97	14,37	5,42
	2011	15,42	64,92	14,18	5,48
	2012	15,23	64,30	14,37	6,10
	2013	15,75	64,09	14,85	5,31
	2014	13,45	65,78	15,15	5,62
	2015	12,51	65,67	15,99	5,83
Обсяг реалізованої інноваційної продукції	2010	0,75	99,25	0,00	0,00
	2011	0,53	99,47	0,00	0,00
	2012	0,37	99,63	0,00	0,00
	2013	0,14	99,19	0,04	0,63
	2014	0,04	99,51	0,42	0,03
	2015	0,23	99,34	0,42	0,01

Примітка: складено та розраховано за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016. (періодичність виходу – один раз на п'ять років).

Одержані результати щодо тенденційності зміни показників розвитку промислового потенціалу представлені в табл.2.11.

Таблиця 2.11

Темпи зростання (спаду) показників розвитку промислового потенціалу, %

Вид промислової діяльності		Добувна промисловість і перероблення кар'єрів	Переробна промисловість	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами
Валова додана вартість	2011	103,9	98,2	100,8	97,5
	2012	111,9	93,5	112,5	66,0
	2013	92,3	102,7	105,0	108,3
	2014	87,3	108,2	93,4	100,5
	2015	99,5	100,9	98,4	91,0
	середнє значення	99,0	100,7	102,0	92,7
Капітальні інвестиції	2011	98,1	88,9	139,0	87,7
	2012	112,0	86,7	110,6	150,9
	2013	71,1	105,3	124,6	109,9
	2014	107,2	112,5	81,3	52,9
	2015	90,8	107,1	91,7	185,0
	середнє значення	95,8	100,1	109,4	117,3
Середньо-облікова кількість штатних працівників	2011	101,2	99,9	98,7	101,1
	2012	98,8	99,0	101,3	111,3
	2013	103,4	99,7	103,3	87,0
	2014	85,4	102,6	102,0	105,8
	2015	93,0	99,8	105,5	103,7
	середнє значення	96,4	100,2	102,2	101,8
Обсяг реалізованої інноваційної продукції	2011	70,7	100,2	x	x
	2012	69,8	100,2	x	x
	2013	37,8	99,6	x	x
	2014	28,6	100,3	1050,0	4,8
	2015	575,0	99,8	100,0	33,3
	середнє значення	156,4	100,0	575,0	19,1

Примітка: розраховано автором за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Протягом досліджуваного періоду спостерігаються тенденції до збільшення частки капітальних інвестицій, чисельності працівників, валової доданої вартості, обсягів реалізованої інноваційної продукції у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Водночас абсолютно протилежна динаміка спостерігається у добувній промисловості та переробленні кар'єрів, де негативні тенденції виявлено практично по всіх показниках розвитку промислового потенціалу. В значній мірі така ситуація зумовлена незадовільною економічною ситуацією у східних регіонах України, які виступають основними центрами розвитку зазначеного виду промислової діяльності.

Приріст питомої ваги в структурі зайнятості, валової доданої вартості, капітальних інвестицій та обсягів реалізації інноваційної продукції у переробній промисловості (середньорічні темпи зростання відповідно становили 100,2 %, 100,7%, 100,1% та 100,0%) вказує на перспективи розвитку промислового потенціалу зазначеного виду промислової діяльності.

Водночас зниження частки валової доданої вартості та обсягів реалізованої інноваційної продукції у сфері водопостачання (середньорічні темпи спаду відповідно становили 92,7 % та 19,1%) та збільшення частки штатних працівників та капітальних інвестицій свідчить про неефективний розвиток промислового потенціалу зазначеного виду та наявність структурних деформацій.

Дослідження взаємозв'язку між структурними змінами основних показників розвитку промислового потенціалу проведено за допомогою коефіцієнтів чутливості, які пропонуємо обчислювати за наступними формулами (2.1, 2.2, 2.3, 2.4):

$$C_i^1 = \Delta V_i / \Delta H_i ; \quad (2.1)$$

$$C_i^2 = \Delta P_i / \Delta H_i ; \quad (2.2)$$

$$\mathcal{C}_i^3 = \Delta V_i / \Delta P_i ; \quad (2.3)$$

$$\mathcal{C}_i^4 = \Delta R_i / \Delta H_i , \quad (2.4)$$

де $\mathcal{C}_i^1, \mathcal{C}_i^2, \mathcal{C}_i^3, \mathcal{C}_i^4$ – коефіцієнти чутливості темпів зміни одного економічного показника до іншого в і-му виді промислової діяльності; $\Delta V_i, \Delta I_i, \Delta P_i, \Delta R_i$ – середньорічні темпи зміни частки відповідно валової доданої вартості, капітальних інвестицій, середньооблікової кількості штатних працівників та обсягу реалізованої інноваційної продукції і-го виду промислової діяльності за аналізований період, %.

Одержані результати щодо визначення коефіцієнтів чутливості структурних трансформацій факторів представлено в табл.2.12.

Таблиця 2.12

Коефіцієнти чутливості структурних трансформацій основних показників розвитку національного промислового потенціалу за видами промислової діяльності

Вид промислової діяльності	Коефіцієнти чутливості			
	\mathcal{C}_i^1	\mathcal{C}_i^2	\mathcal{C}_i^3	\mathcal{C}_i^4
Добувна промисловість і перероблення кар'єрів	1,03	1,01	1,03	1,63
Переробна промисловість	1,01	1,00	1,00	1,00
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,93	0,93	1,00	x
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,79	0,87	0,91	x

Примітка: розраховано за даними джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016

Як бачимо, найефективніші структурні зміни капітальних інвестицій у добувній промисловості та розробленні кар'єрів, де на зміну структури капітальних інвестицій на 1 в.п. структурні трансформації за обсягами

вальної доданої вартості, середньорічної кількості штатних працівників, обсягами реалізованої інноваційної продукції, відповідають відповідно змінам в 1,03 в.п., 1,01 в.п. та 1,63 в.п. Структурні зміни капітальних інвестицій у переробній промисловості зумовлюють зміни в 1,01 в.п. у структурі вальної доданої вартості.

Значення коефіцієнтів чутливості більше одиниці свідчать про високу залежність між показниками. Такі результати є логічними і науково обґрунтованими. Адже ще в 50-х роках минулого століття відомим прихильником кейсіанства було обґрунтовано залежність технічного прогресу від капіталовкладень (Хансен, 1959).

Можна погодитися із твердженням, що структурні перетворення зорієнтовані на критерії ефективності економічного розвитку (Прушківська, 2013). Виходячи із зазначеного, вплив структурних зрушень на розвиток промислового потенціалу буде аналізуватися за методикою наведеною в праці (Мельник, 2012, с.136-140) через виділення показників ефективності розвитку складових промислового потенціалу (фінансово-інвестиційної, виробничо-господарської, соціально-трудової), а саме через:

- ефективність капіталовкладень,
- ефективність основних засобів,
- ефективність праці.

Для розрахунку відповідних показників пропонуємо використовувати такі формули (2.5-2.11):

$$\beta_{ki} = \sum_{i=1}^n (E_3 - \overline{E_3}) \times (I_1 - I_0); \quad (2.5)$$

$$\beta_{\text{одв}} = \sum_{i=1}^n (E_3 - \overline{E_3}) \times (B_{\text{од1}} - B_{\text{од0}}); \quad (2.6)$$

$$\varphi_{ki} = \sum_{i=1}^n (E_{ki} - \overline{E_{ki}}) \times (I_1 - I_0); \quad (2.7)$$

$$\varphi_3 = \sum_{i=1}^n (E_{ki} - \overline{E_{ki}}) \times (Z_1 - Z_0); \quad (2.8)$$

$$\lambda_{\text{вдв}} = \sum_{i=1}^n (E_{o3} - \overline{E_{o3}}) \times (B_{\text{вд1}} - B_{\text{вд0}}); \quad (2.9)$$

$$\lambda_3 = \sum_{i=1}^n (E_{o3} - \overline{E_{o3}}) \times (Z_1 - Z_0); \quad (2.10)$$

$$\lambda_{ki} = \sum_{i=1}^n (E_{o3} - \overline{E_{o3}}) \times (I_1 - I_0), \quad (2.11)$$

де $\varphi_{ki}, \beta_{ki}, \lambda_{ki}$ – вплив змін у структурі капітальних інвестицій за видами промислової діяльності на ефективність капіталовкладень, праці, основних засобів; φ_3, λ_3 – вплив змін у структурі зайнятості за видами промислової діяльності на ефективність капіталовкладень, основних засобів; $\beta_{\text{вдв}}, \lambda_{\text{вдв}}$ – вплив змін у структурі валової доданої вартості за видами промислової діяльності на ефективність праці, основних засобів; E_{ki}, E_{o3}, E_3 – ефективність капітальних інвестицій, основних засобів, праці; $\overline{E_{ki}}, \overline{E_{o3}}, \overline{E_3}$ – середня ефективність капітальних інвестицій, основних засобів, праці; $I_1, B_{\text{вд1}}, Z_1$ – питомі ваги капітальних інвестицій, валової доданої вартості, працівників в i -му виді промислової діяльності у загальному обсязі в 2010 р., %; $I_0, B_{\text{вд0}}, Z_0$ – питомі ваги капітальних інвестицій, валової доданої вартості, працівників в i -му виді промислової діяльності у загальному обсязі в 2015 р., %.

Вихідні дані для аналізування впливу структурних зрушень на розвиток соціально-трудової, фінансово-інвестиційної та виробничо-господарської складових промислового потенціалу сформовано на основі даних відкритої статистичної бази Державної служби статистики України та представлено у додатку А.

Результати аналізування впливу структурних зрушень на розвиток соціально-трудової складової промислового потенціалу відображено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Вплив структурних зрушень у сфері валової доданої вартості та капітальних інвестицій на ефективність розвитку соціально-трудової компоненти промислового потенціалу

Види промислової діяльності	Зміна структури, %		Приріст обсягу реалізованої продукції за 2010-2015 рр.	Приріст витрат на персонал за 2010-2015 рр.	Ефективність праці		Вплив на ефективність праці структурних зрушень у сфері	
	ВДВ	інвестицій			од.	відхилення від середньої	інвестицій	ВДВ
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-1,78	-6,66	85544,2	-6885,2	-12,42	-48,66	324,1	86,6
Переробна промисловість	1,77	-1,18	422812,6	8364,9	50,55	14,31	-16,9	25,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1,16	7,29	202896,8	1897,7	106,9	70,68	515,2	82,0
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-1,15	0,55	-500,4	5699,8	-0,09	-36,33	-20,0	41,8
Сукупний вплив структурних зрушень на ефективність праці							802,5	235,7

Примітка: розраховано за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Результати аналізування впливу структурних зрушень на розвиток фінансово-інвестиційної компоненти промислового потенціалу відображено у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Вплив структурних зрушень у сфері зайнятості та капітальних інвестицій на ефективність розвитку фінансово-інвестиційної компоненти промислового потенціалу

Види промислової діяльності	Зміна структури, %		Приріст обсягу реалізованої продукції за 2010-2015 рр.	Приріст обсягу капітальних інвестицій за 2010-2015 рр.	Ефективність капіталовкладень		Вплив на ефективність капіталовкладень структурних зрушень у сфері	
	зайнятості	інвестицій			од.	відхилення від середньої	зайнятості	інвестицій
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-2,73	-6,66	85544,2	2738	31,24	12,47	-34,05	-83,07
Переробна промисловість	0,7	-1,18	422812,6	15640	27,03	8,26	5,78	-9,75
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1,62	7,29	202896,8	11667	17,39	-1,38	-2,23	-10,06
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,41	0,55	-500,4	886	-0,56	-19,33	-7,93	-10,63
Сукупний вплив на ефективність капіталовкладень							-38,43	-113,5

Примітка: розраховано за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016

Результати аналізування впливу структурних зрушень на розвиток виробничо-господарської компоненти промислового потенціалу відображено у табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Вплив структурних зрушень у сфері зайнятості та капітальних інвестицій на ефективність розвитку виробничо-господарської компоненти промислового потенціалу

Види промислової діяльності	Зміна структури, %			Приріст обсягу реалізованої продукції за 2013-2015 рр	Приріст вартості основних засобів за 2013-2015 рр.	Ефективність основних засобів		Вплив на ефективність основних засобів структурних зрушень у сфері		
	зайнятості	інвестицій	ВДВ			од.	відхилення від середньої	ВДВ	зайнятості	інвестицій
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-2,73	-6,66	-1,78	85544,2	69298	1,23	0,80	-1,43	-2,20	-5,36
Переробна промисловість	0,7	-1,18	1,77	422812,6	1056991	0,40	-0,03	-0,05	-0,02	0,04
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1,62	7,29	1,16	202896,8	962924	0,21	-0,22	-0,25	-0,36	-1,60
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,41	0,55	-1,15	-500,4	4194	-0,12	-0,55	0,63	-0,23	-0,30
Сукупний вплив структурних зрушень на ефективність основних засобів								-1,11	-2,80	-7,22

Примітка: розраховано за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Як бачимо, зниження загальної ефективності капіталовкладень спричинене:

- неефективністю структурних змін за обсягами капітальних інвестицій у добувній промисловості та розробленні кар'єрів (-6,66 в.п.) та переробній промисловості (-1,18 в.п.);

- низькою їх ефективністю у сфері постачання електроенергії, газу, пари, кондиційованого повітря та водопостачанні.

За показником середньооблікової кількості працівників найбільш ефективними були структурні зрушення у переробній промисловості, де приріст ефективності капіталовкладень становив 5,78%. Аналогічні тенденції спостерігаються щодо розвитку виробничо-господарської складової промислового потенціалу, де вплив на ефективність основних засобів структурних зрушень у сфері ВДВ становив -1,11%, зайнятості – -2,80%, інвестицій – -7,22%. Причиною одержання від'ємного сукупного впливу є негативні тенденції структурних змін практично по всіх видах промислової діяльності.

Найбільш позитивний вплив мали структурні зміни у сфері зайнятості та капітальних інвестицій на ефективність розвитку соціально-трудова складової промислового потенціалу, оскільки позитивні результати одержано по більшості показників. Проте, якщо одержання позитивного впливу в добувній промисловості та розробленні кар'єрів має суб'єктивний характер, то у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря приріст ефективності праці у сфері інвестицій становив 515,2%, а у сфері валової доданої вартості – 82,0%.

Сьогодні розвиток промислового потенціалу не можливий без здійснення інновацій, розвитку фундаментальних та прикладних наукових досліджень. На взаємозв'язку між інноваційним та промисловим розвитком та необхідності його врахування з метою ефективного державного

регулювання розвитку економіки країни наголошується у праці (Vertakova, V. Plotnikov, 2016).

Найбільш виражено вплив структурних змін на ефективність інновацій проявляється у переробній промисловості, що акумулює основну масу інноваційно-активних підприємств в країні. Для виявлення впливу структурних зрушень у сфері зайнятості та інвестицій на розвиток інноваційної компоненти промислового потенціалу застосовуємо таку формулу (2.12-2.13):

$$\gamma_{ki} = \sum_{i=1}^n (E_{in} - \overline{E_{in}}) \times (I_1 - I_0); \quad (2.12)$$

$$\gamma_z = \sum_{i=1}^n (E_{in} - \overline{E_{in}}) \times (Z_1 - Z_0), \quad (2.13)$$

де γ_{ki} – вплив змін у структурі капітальних інвестицій за видами промислової діяльності на ефективність інновацій; γ_z – вплив змін у структурі зайнятості за видами промислової діяльності на ефективність капіталовкладень, основних засобів; E_{in} – ефективність інновацій; $\overline{E_{in}}$ – середній показник ефективності інновацій.

Проблема структурної перебудови національної економіки безпосередньо пов'язана із розвитком промислового потенціалу, який повинен стати фундаментом позитивних економічних зрушень в країні після затяжної фінансово-економічної кризи. Варто зазначити, що структурні зрушення перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із економічним розвитком країни. Тому становлення інноваційної моделі розвитку економіки в Україні не можливе без структурної трансформації промислового потенціалу в напрямі розвитку високотехнологічних галузей, а саме машинобудування, що формує матеріальну основу для розвитку інших видів промислової діяльності.

Отримані результати аналізування впливу структурних зрушень на розвиток інноваційної компоненти промислового потенціалу представлено в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Вплив структурних зрушень у сфері зайнятості та капітальних інвестицій на ефективність розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу

Види переробної діяльності	Зміна структури, %		Приріст обсягу реалізованої продукції за 2013-2015 рр	Приріст обсягу інноваційних витрат за 2013-2015 рр.	Ефективність інновацій		Вплив на ефективність інновацій структурних зрушень у сфері	
	зайнятості	інвестицій			од.	відхилення від середньої	зайнятості	інвестицій
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,97	0,97	-2401171	-160424	14,97	40,55	39,33	39,33
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	0,2	0,53	-39594	-44176	0,90	26,48	5,30	14,03
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	0,58	4,17	-392373,2	-136836	2,87	28,45	16,50	118,64
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	-0,55	-3,39	-2365852	7363,2	-321,31	-295,72	162,65	1002,51
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-0,43	-4,52	106162,5	-221850	-0,48	25,10	-10,79	-113,47
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,66	1,66	-329490,8	1244437	-0,26	25,32	16,71	42,03
Виробництво гумових і пластмасових виробів	-0,37	-4,35	-728254,4	-493365	1,48	27,06	-10,01	-117,71
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	-0,84	5,01	-490861,7	6810103	-0,07	25,51	-21,43	127,81

Продовження табл.2.16

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	-0,5	0,14	-323102,8	9394,3	-34,39	-8,81	4,41	-1,23
Виробництво електричного устаткування	0,52	-0,92	-391515,6	1356367	-0,29	25,29	13,15	-23,27
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	-1,09	-1,09	-511638,3	-666338	0,77	26,35	-28,72	-28,72
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	2,31	1,57	-4852271	-1296853	3,74	29,32	67,74	46,04
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування	-1,45	0,22	46454,3	-94939,5	-0,49	25,09	-36,39	5,52
Сукупний вплив структурних зрушень на ефективність інновацій							218,44	1111,51

Примітка: розраховано за даними джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Найефективнішими були структурні зрушення у таких видах переробної діяльності:

- виробництві виробів з деревини, паперу і поліграфічній діяльності (приріст ефективності інновацій у сфері капітальних інвестицій становив 118,64%);

- металургійному виробництві (приріст ефективності інновацій у сфері капітальних інвестицій становив 127,81%).

Одержання значного позитивного приросту за зазначеними показниками у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення має суб'єктивний характер, оскільки пов'язано із одержанням від'ємних значень по розраховуваних показниках.

За своєю економічною суттю проблема структурних трансформацій в економіці є комплексною, оскільки охоплює різні сфери суспільного життя (соціальну, економічну тощо). Враховуючи складність та багатогранність

промислового потенціалу як економічної категорії, пропонуємо визначити вплив структурних змін на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств у сферах:

- зайнятості,
- інвестицій,
- реалізації.

Для розрахунку відповідних показників пропонуємо використання таких формул (2.14-2.16):

$$\rho_{KI} = \sum_{i=1}^n (R - \bar{R}) \times (I_1 - I_0); \quad (2.14)$$

$$\rho_z = \sum_{i=1}^n (R - \bar{R}) \times (Z_1 - Z_0); \quad (2.15)$$

$$\rho_p = \sum_{i=1}^n (R - \bar{R}) \times (P_1 - P_0); \quad (2.16)$$

де ρ_{ki} , ρ_z , ρ_p – вплив змін у структурі капітальних інвестицій, зайнятості, реалізації за видами переробної діяльності на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств; R – рентабельність операційної діяльності промислових підприємств, %; \bar{R} – середній показник рентабельності операційної діяльності промислових підприємств, %; P_1, P_0 – питомі ваги обсягу реалізованої промислової продукції в i -му виді промислової діяльності у загальному обсязі в 2010 та 2015 рр., %.

Виходячи із позиції мікрорівневого підходу до формування промислового потенціалу, показник рентабельності визначено як основний критерій розвитку базової дефініції. Рентабельність походить від німецького слова *rentabel*, що перекладається як прибутковий, корисний та в найбільш загальному вигляді розглядається як відносний показник економічної ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Отримані результати аналізування впливу структурних зрушень у сфері зайнятості, капітальних інвестицій та реалізації продукції на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств представлено в табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Вплив структурних зрушень у сфері зайнятості, капітальних інвестицій та реалізації продукції на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств

Види промислової діяльності	Зміна структури, %			Рентабельність операційної діяльності у середньому за 2010-2015 рр.		Вплив на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств структурних зрушень у сфері		
	реалізації	зайнятості	інвестицій	од.	відхилення від середньої	реалізації	зайнятості	інвестицій
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,83	-2,73	-6,66	14,52	11,40	9,46	-31,12	-75,92
Переробна промисловість	-3,09	0,7	-1,18	1,53	-1,59	4,91	-1,11	1,88
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3,1	1,62	7,29	1,70	-1,42	-4,40	-2,30	-10,35
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-0,84	0,41	0,55	-5,27	-8,39	7,05	-3,44	-4,61
Сукупний вплив структурних зрушень на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств						17,02	-37,98	-89,01

Примітка: розраховано за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Із врахуванням отриманих результатів аналізування впливу структурних зрушень у сфері зайнятості, капітальних інвестицій та реалізації за видами промислової діяльності на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств можна виділити такі тенденції:

- найбільш економічно ефективною була структурна трансформація в сфері реалізації, оскільки приріст рентабельності операційної діяльності становив 17,02%. Цього було досягнуто завдяки позитивним структурним трансформаціям у добувній промисловості та розробленні кар'єрів (0,83 в.п.);

- секторальні структурні зміни за кількістю працівників свідчать про неефективність структурних зрушень, і як наслідок одержання негативного результату (спад рентабельності операційної діяльності за 2011-2015 рр. становив -37,98%). Найбільш негативна тенденція за зазначеним показником склалася у добувній промисловості та розробленні кар'єрів (-31,12%);

- структурні зміни за обсягами капітальних інвестицій за видами промислової діяльності спричинили найбільш негативний вплив на рентабельність операційної діяльності промислових підприємств (-89,01%).

З певною часткою суб'єктивності позитивними можна назвати зміни у переробній промисловості, оскільки зменшення питомої ваги капітальних інвестицій на 1,18 в.п. відповідно відбулося за нижчої за середню рентабельність операційної діяльності (-1,59%), що посилює додатний вплив структурних змін за обсягами капітальних інвестицій на рентабельність операційної діяльності (1,88%).

Підсумовуючи зазначимо, що врахування впливу структурних змін на розвиток промислового потенціалу можна розглядати як важливий фактор стабілізації національної економіки, оскільки підвищення рентабельності промислових підприємств в умовах економічної перебудови країни сприятиме розвитку фінансово-інвестиційної складової промислового потенціалу, а це, в свою чергу, дасть можливість нагромадити власний капітал необхідний для запровадження інновацій.

Висновки до розділу 2

На основі проведення теоретичного обґрунтування факторної концепції розвитку промислового потенціалу, аналізування тенденцій зміни факторів впливу на його розвиток, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між структурними змінами окремих компонент зроблено такі висновки:

1. З метою систематизації факторів розвитку промислового потенціалу сформовано їх традиційну класифікацію, що передбачає виділення десяти груп факторів, а саме: природні, соціальні, фінансові, інноваційні, інвестиційні, господарські, споживчі, інституційні, інфраструктурні, інформаційні. В основу виділення зазначених груп покладено принцип впливу на окремі структурні елементи потенціалу. Встановлено, що рівень впливу факторів залежить від еволюційного етапу економічного розвитку держави та зміни пріоритетів розвитку.

2. Побудовано концептуальну модель формування системи факторів розвитку промислового потенціалу, що базується на інтегрованій взаємодії таких складових тривимірної площини як ресурси, людина та простір, що стало основою для вдосконалення класифікації факторів за ознакою концептуальної ідентифікації та виділення таких їх видів: ресурсні, що не зазнають суттєвих змін у часі та, як правило, зумовлюють сировинну орієнтацію розвитку промислового потенціалу; суспільні, що пов'язані із людською діяльністю та визначають напрям розвитку промислового потенціалу, та просторові, що відображають характеристики простору та зумовлюють специфічні особливості розвитку промислового потенціалу.

3. Обґрунтовано, що на сучасному етапі економічного розвитку провідну роль повинні відігравати суспільні та просторові фактори. Запропоновано суспільні фактори поділяти на соціальні, економічні та екологічні, що відповідає концептуальним засадам сталого розвитку

промислового потенціалу. Для досягнення позитивної динаміки розвитку промислового потенціалу зазначені фактори повинні діяти в одному напрямі, тим самим, збільшуючи сукупний вплив. Сучасний кризовий стан, який спостерігається в економіці, в тому числі в сфері розвитку промислового потенціалу, можна визначити як результат мультиколінеарності суспільних факторів.

4. Встановлено, що вплив екологічних факторів є визначальним при гармонізації відносин “людина-природа”, оскільки їх слід розглядати з одного боку як обмежувачі розвитку промислового потенціалу (захист навколишнього природного середовища), а з іншого боку – як стимулятори переходу до використання ресурсозберігаючих технологій у промисловості. Як основні напрацювання в зазначеному напрямі можна виокремити: концепцію політики “зеленої” економіки; напрацювання коаліції за екологічно відповідальний бізнес; програму з навколишнього середовища, розробником якої є ООН.

5. Визначено просторові фактори розвитку промислового потенціалу, враховуючи базові положення теорії штандорта промисловості А.Вебера та локалізаційної теорії Й.Тюнена, в основі розвитку яких покладено принцип найменших витрат. Основними результатами врахування впливу просторових факторів повинні стати: просторова концентрація промислового виробництва, налагодження тісних виробничо-господарських зв’язків, обміну відповідною економічною інформацією, створення промислових кластерів тощо.

6. Розвинуто класифікацію факторів впливу на розвиток промислового потенціалу за системою таких ознак: за походженням; за концептуальною ідентифікацією; за напрямом впливу; за характером дії; за масштабом впливу; за значущістю; за часовою належністю; за просторовим охопленням; за ієрархічними рівнями; за урегульованістю; за типом розвитку; за характером впливу; за тривалістю дії; за характером дії; за особливостями

відтвореннями; за внутрішньою будовою та за внутрішнім змістом, що має важливе практичне значення для формування системи показників їх економічного оцінювання.

7. Проаналізовано тенденційність зміни факторів впливу на розвиток промислового потенціалу, виходячи із економічної гіпотези, що промисловий потенціал є результатом від взаємодії його відтворювальних складових, а саме: соціально-трудової, виробничо-господарської, фінансово-інвестиційної та інноваційної компонент.

8. Серед основних факторів впливу на розвиток соціально-трудової компоненти промислового потенціалу визначено демографічну ситуацію, рівень життя населення та цінову політику держави. Встановлено, що в Україні спостерігається поступове скорочення чисельності населення зумовлене як природним чинником, так і розвитком міграційних процесів, що веде до втрати кваліфікованої робочої сили. Низький рівень життя населення в державі (розмір середньомісячної заробітної плати нижчий у 5 разів від найближчих держав-сусідів, а саме Польщі та Угорщини) спричиняє втрату економічно-активної частини соціально-трудової компоненти промислового потенціалу.

9. Виявлено, що збільшення дефіциту державного бюджету та інфляційні процеси особливо негативно позначаються на розвитку фінансово-інвестиційної складової промислового потенціалу та спричиняють дестабілізацію макроекономічної ситуації в державі та припинення розвитку бізнес-середовища. Відзначено отримання позитивної тенденції щодо скорочення кількості злочинів за вимагання, що свідчить про підняття рівня ділової культури в державі.

10. Провідним фактором-стимулятором розвитку виробничо-господарської складової промислового потенціалу визначено інноваційні витрати, що дають можливість промисловим підприємствам здобувати конкурентні переваги завдяки оновленню матеріально-технічної бази.

Встановлено значне скорочення інвестування розвитку виробничо-господарської складової. Розглянуто розвиток банківського кредитування як необхідної умови для відтворення матеріально-технічної основи розвитку промислового потенціалу.

11. Як вагомі чинники розвитку інноваційної складової розглянуто інтелектуальний потенціал та іноземне інвестування. Проаналізовано тенденційність зміни показників розвитку наукового потенціалу та визначено значне скорочення частки дослідників у чисельності економічно активного населення працездатного населення, а також значне зменшення частки прикладних досліджень у загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт. Результати аналізування структури виконаних наукових та науково-технічних робіт в динаміці свідчать про поступову переорієнтацію наукових установ на надання науково-технологічних послуг. Виявлено значне скорочення іноземного інвестування, що пов'язано із несприятливим інвестиційним кліматом в державі, особливо після появи воєнно-політичного конфлікту в східних регіонах держави.

12. Реалізовано прикладні аспекти прогнозування тенденційності змін основних макроекономічних факторів у короткостроковій перспективі за допомогою трендових моделей із використанням різних типів апроксимуючих залежностей: лінійний, поліноміальний, експоненціальний, степеневий, логарифмічний. Із врахуванням значень коефіцієнта детермінації (в межах 0,8-0,9) найбільш реалістичні прогнозні показники було отримано за поліноміальними залежностями 2-го, 3-го та 4-го ступенів. Згідно з одержаними результатами вплив негативних факторів на розвиток промислового потенціалу буде продовжуватися у найближчій перспективі та може набути загрозливих значень для економічної безпеки країни.

13. Аналізування впливу структурних зрушень на розвиток промислового потенціалу реалізоване на основі встановлення причинно-наслідкових зв'язків між первинними показниками, що характеризують

розвиток факторів та критеріями ефективності розвитку його складових із врахуванням динамічності їх змін. За результатами аналізування структурних змін первинних показників визначено тенденції розвитку основних складових промислового потенціалу. За допомогою коефіцієнтів чутливості встановлено взаємозв'язок між структурними зрушеннями в сфері капіталовкладень, зайнятості, виробництва та інновацій. Проведені розрахунки показали, в основному, негативні тенденції щодо структурного розвитку промислового потенціалу. Незважаючи на позитивні результати одержані по соціально-трудої складовій, ефективність праці у промисловості є надзвичайно низькою. Одержані результати свідчать про необхідність проведення ефективного державного регулювання структурного розвитку промислового потенціалу, основою якого повинно стати врахування встановлених причинно-наслідкових зв'язків.

14. Головною умовою успішною реалізації структурних зрушень в промисловому секторі економіки є розроблення відповідної макроекономічної політики, що базується на створенні максимально сприятливих умов для модернізації промисловості. Поки що перетворення здійснюються за адаптивним типом розвитку із використанням запозиченого досвіду. Проте обрання Україною курсу на інноваційну модель розвитку повинно забезпечити перехід до проведення креативної модернізації структури промислового потенціалу.

Отримані результати опубліковано в таких працях автора: (Станасюк, 2010b; Станасюк, 2016a; Станасюк, 2016f; Станасюк, 2016p; Станасюк, 2016w; Станасюк, 2016x; Станасюк, 2018; Stanasuyk, 2016b).

РОЗДІЛ 3. КОМПЛЕКСНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

3.1 Аналізування тенденцій розвитку промислового потенціалу

Сьогодні згідно із Стратегією сталого розвитку “Україна-2020” вектор розвитку має бути зорієнтований на побудову держави “з сильною економікою та з передовими інноваціями”. Впровадження інновацій є запорукою успіху національної економіки в сучасному економічному просторі. Тому обрання Україною інноваційної моделі розвитку стало відповіддю на вимоги сьогодення та розвиток глобалізації.

Розвиток науково-технічної та інноваційної сфери став гарантом економічного зростання таких провідних країн світу як США та Японія. За їхнім зразком Україна повинна сформувати економіку постіндустріального типу, яка базується на розвитку науки та наукових знань. Проте такий перехід є неможливий без формування та ефективного використання промислового потенціалу.

Як свідчить досвід країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку, в кризовий період саме розвиток промисловості повинен стати основою майбутнього економічного зростання держави. Зокрема, після світової кризи 2008 року спостерігалось стрімке нарощування промислового виробництва у таких провідних європейських країнах, як Велика Британія, Австрія, Італія, Німеччина, Польща, Франція та Швеція. Така роль промислового потенціалу пояснюється тим, що саме завдяки його ефективному використанню можна підвищити рівень конкурентоспроможності держави на світовому ринку та подолати кризові явища в економіці.

Проте, промисловий потенціал України впродовж 2007-2015 рр. характеризується несприятливими тенденціями розвитку (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка показників розвитку промислового потенціалу
в національній економіці

Показники	Роки								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Частка випуску промислової продукції в загальному обсязі випуску, %	45,3	44,5	40,5	43,5	43,3	41,2	38,3	38,9	...
Частка валової доданої вартості промисловості в загальному обсязі валової доданої вартості, %	31,2	30,1	26,9	27,6	25,2	24,8	22,7	23,5	23,6
Частка основних засобів промисловості, %	31,5	23,4	24,1	16,0	16,8	14,1	50,3
Частка середньооблікової кількості штатних працівників у промисловості до загальної кількості працівників, %	28,8	28,0	26,8	26,4	26,8	26,5	26,3	25,6	25,3
Частка споживання електроенергії промисловими підприємствами, %	55,8	53,3	49,7	50,4	74,8	74,6	74,0	73,1	74,0
Частка капітальних інвестицій у промисловості, %	34,1	32,9	38,0	34,2	34,3	35,2	39,4	39,3	32,1

Примітка: складено за даними джерел: Статистичний збірник “Промисловість України у 2007-2010 роках”, 2011; Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Так, впродовж останніх років зменшилася частка випуску промислової продукції у загальному обсязі випуску на 6,4 %, а частка валової доданої вартості промисловості в загальному обсязі валової доданої вартості – на 7,6%. Також спостерігається зменшення зайнятості працездатного населення у промисловому секторі економіки (частка середньооблікової кількості

штатних працівників у промисловості до загальної кількості працівників зменшилася на 3,5%) та зниження його інвестиційної привабливості (частка капітальних інвестицій у промисловості зменшилася на 2,0%).

Впродовж досліджуваного періоду (2007-2015 рр.) розвиток промислового потенціалу демонструє виникнення двох криз. Виникнення першої, пов'язано із наслідками світової кризи і свідчить про неготовність вітчизняної промисловості до різких змін та низький рівень її конкурентоспроможності. В результаті кризи 2008 р. в 2009 р. в Україні спостерігався різкий спад за основними показниками розвитку промислового потенціалу.

Поява другої кризи зумовлена воєнними діями на сході країни і свідчить про значну структурну відсталість української промисловості. В результаті, останні роки характеризуються найнижчими показниками щодо випуску промислової продукції, зниженням рівня зайнятості населення у промисловості та рівня інвестиційної привабливості промислового сектора економіки. Варто звернути увагу на те, що між виникненням економічної кризи та розвитком промислового потенціалу існує обернений зв'язок, оскільки останній розглядається як провідний фактор її подолання.

Незважаючи на обраний стратегічний орієнтир, рівень інноваційної активності промислових підприємств продовжує залишатися низьким і становить 17,3%. Починаючи з 2011 року, в Україні постійно зменшується кількість інноваційно активних промислових підприємств (темپ падіння у 2015 році становив 94,2%), що суперечить обраному стратегічному орієнтиру держави.

Водночас, як підкреслює Пабат О.В. “інноваційне лідерство і пов'язана з ним інноваційна незалежність, створюють суттєві переваги для держави на міжнародній арені” (2012, с.11).

Зазвичай у роботах науковців детально розглядається інноваційна складова промислового потенціалу та проблеми, пов'язані із її формуванням.

Відповідно виробничо-господарські, соціально-трудова, фінансово-економічні аспекти розвитку промислового потенціалу залишаються поза увагою дослідників, що не сприяє збалансованому розвитку промислового потенціалу, спричиняє його не ефективне використання та призводить до втрат.

У нашому дослідженні розглянемо промисловий потенціал України як динамічну систему, яка включає чотири основні складові (виробничо-господарську, соціально-трудова, фінансово-інвестиційну та інноваційну), що формують його базисну основу, оскільки усі визначені елементи відтворюються в процесі розвитку промислового потенціалу. Таке визначення структури потенціалу отримано на основі узагальнення наукових підходів до структурування потенціалу та визначення його внутрішньої архітекtonіки в першому розділі.

Зазначимо, що виробничо-господарська складова часто розглядається як домінантна основа промислового потенціалу. Зокрема, О. Ю. Кудріною промисловий потенціал розглядається як “здатність виробничих систем виробляти матеріальні блага” (2015, с.4).

На думку провідних фахівців Національного інституту стратегічних досліджень, найбільш повна реалізація виробничо-господарської складової промислового потенціалу спостерігалася у 2008 р., коли економіка України знаходилася у “перегрітому” стані та було досягнуто максимальні показники щодо утворення валової доданої вартості у промисловому секторі економіки (Жаліла ред., 2010, с.9). Проте переважання темпів зростання обсягів промислового виробництва у добувній промисловості та розробленні кар’єрів порівняно із переробною свідчило про сировинний характер промислового виробництва та структурну відсталість національного промислового потенціалу.

Розглянемо основні засоби як базовий елемент формування виробничо-господарської складової промислового потенціалу. Відповідно на основі

показників їх вартісного оцінювання та технічного стану можна проаналізувати тенденції її розвитку (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Динаміка показників розвитку виробничо-господарської складової
промислового потенціалу

Роки	V_{oz}	I_{oz}	V_{nz}	K_3
2000	285328	-	9363	48,8
2001	311089	102,5	10791	51,9
2002	339259	102,6	12102	54,5
2003	362598	103,0	14012	56,4
2004	420080	104,7	23547	58,3
2005	456738	102,5	22738	57,9
2006	525222	104,8	29085	58,6
2007	660369	105,6	39655	59,0
2008	760194	105,1	49231	58,0
2009	970942	103,5	38338	61,8
2010	1101199	103,0	42053	63,0
2011	1116367	100,4	22327	56,8
2012	1603646	104,0	65385	57,3
2013	1749110	105,2	67103	56,9
2014	1937821	100,0	51703	60,3
2015	3842517	101,9	55930	76,9

Примітка: складено автором за даними відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: V_{oz} – вартість основних засобів у промисловості, млн. грн.; I_{oz} – індекс основних засобів у промисловості, %; V_{nz} – вартість введених в дію нових основних засобів у промисловості, млн. грн.; K_3 – коефіцієнт зносу основних засобів, %.

Важливим показником стану виробничо-господарської складової промислового потенціалу є ступінь зносу основних засобів, який протягом досліджуваного періоду збільшився з 48,8% до 76,9%, що свідчить про депресивний стан промисловості та є суттєвою перешкодою для запровадження інновацій. Варто відзначити, що більшість основних засобів промисловості характеризуються високою ресурсомісткістю, низькою

ефективністю, є застарілими, що негативно відображається на конкурентоспроможності промислової продукції та значно обмежує реалізацію виробничої складової промислового потенціалу. Наочно темпи росту (спаду) вартості основних засобів у промисловості представлено на рис. 3.1.

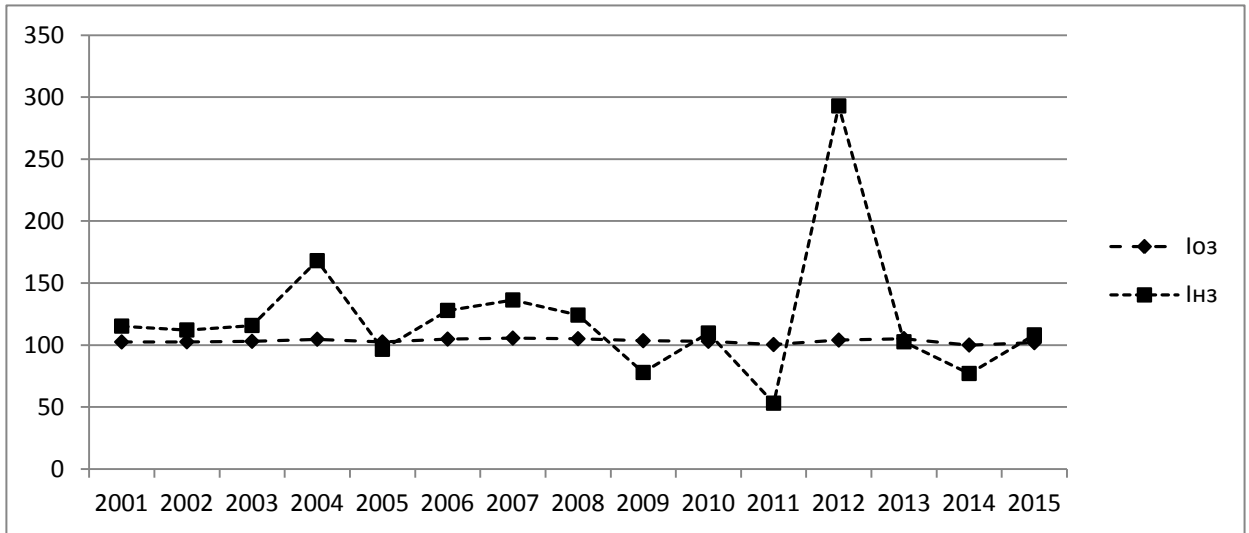

Рис. 3.1. Динаміка темпів росту (спаду) показників, що характеризують розвиток виробничо-господарської компоненти промислового потенціалу

Примітка: побудовано автором на підставі даних табл.3.2; умовні позначення: $I_{нз}$ – темп зростання (спаду) вартості введених в дію нових основних засобів у промисловості, %.

Згідно отриманих результатів в Україні не має стійкої тенденції до нарощування виробничо-господарської складової промислового потенціалу. Найбільш інтенсивне оновлення основних засобів у промисловості спостерігалось у 2012 р., коли їх вартість порівняно з попереднім роком збільшилася майже в три рази. Водночас у 2009 р., 2011 р. та 2014 р. темпи спаду відповідно становили 77,9%, 53,1% та 77,1%.

Варто зазначити, що останній раз приріст промислового виробництва спостерігався у 2011 р. (на 8,0%) (рис.3.2).

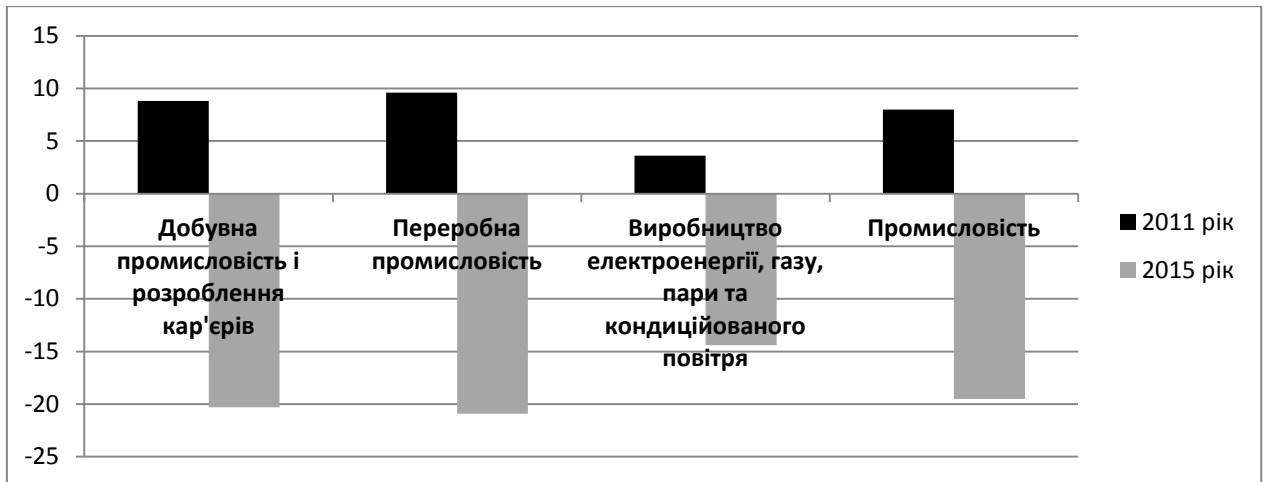

Рис. 3.2 Порівняльна динаміка темпів приросту (спаду) промислового виробництва у 2011 р. та 2015 р., %

Примітка: побудовано автором на підставі: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Так, у 2015 р. падіння обсягів промислового виробництва становило: у добувній промисловості та розроблення кар'єрів – 20,3 % проти приросту в 2011 р. на 8,8 %; у переробній промисловості – 20,9% проти приросту в 2011 р. на 9,6 %; у постачанні електроенергії, газу, пару та кондиційованого повітря – 14,4 % проти приросту в 2011 р. на 3,6 %.

Для порівняння наведемо значення індексу промислової продукції у провідних європейських країнах. У 2015 році по відношенню до попереднього року в провідних європейських країнах зазначений показник становив: у Франції – 101,9%, у Німеччині – 101,5%, у Норвегії – 101,5%, у Італії – 101,8%, у Австрії – 102,1%, у Польщі – 104,9 %. Наведені значення показників свідчать про розвиток промислового потенціалу, як невід'ємної складової економічного розвитку розвиненої держави.

Позитивним є той факт, що у структурі основних засобів за видами промислової діяльності значна частка належить переробній промисловості (43,1%), яка відіграє роль локомотива для розвитку промислового потенціалу на інноваційній основі (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Структура основних засобів за видами промислової діяльності
у 2013-2015 рр.

Види промислової діяльності	2013		2014		2015	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Промисловість	1749110	100,0	1937821	100,0	3842517	100,0
Добувна промисловість	309757	17,7	362722	18,7	379055	9,9
добування кам'яного та бурого вугілля	80189	4,6	86055	4,4	10209	0,3
добування нафти та природного газу	91403	5,2	105584	5,4	110792	2,9
добування металевих руд	120336	6,9	147608	7,6	148628	3,9
Переробна промисловість, в т.ч.:	599980	34,3	756277	39,0	1656971	43,1
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	116776	6,7	125745	6,5	136201	3,5
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри	8235	0,5	8014	0,4	8848	0,2
виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	34213	2,0	169566	8,8	229143	6,0
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	25426	1,5	27519	1,4	34154	0,9
виробництво хімічних речовин	49432	2,8	46761	2,4	51856	1,3
виробництво фармацевтичних препаратів	7296	0,4	8889	0,5	11639	0,3

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4	5	6	7
виробництво гумових і пластмасових виробів, неметалевої мінеральної продукції	58973	3,4	63379	3,3	67550	1,8
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	181908	10,4	196804	10,2	235184	6,1
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	8926	0,5	7045	0,4	8120	0,2
виробництво електричного устаткування	17173	1,0	17878	0,9	17336	0,5
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	28138	1,6	30124	1,6	32008	0,8
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	35284	2,0	33253	1,7	802841	20,9
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	28201	1,6	21301	1,1	22091	0,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	773134	44,2	758886	39,2	1736058	45,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	66239	3,8	59936	3,1	70433	1,8

Примітка: розраховано автором за даними джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Зростання частки переробної промисловості (у 2015 р. порівняно з 2010 р. її величина збільшилася на 8,8%) було досягнуто завдяки суттєвому

зростанню частки виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів з 2,0% до 20,9%.

У 2011 р. позитивний пріст було зафіксовано практично по всіх видах переробної діяльності. Найвищі темпи приросту спостерігалися у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції та виробництві електричного устаткування. Усі наступні роки характеризуються спадом обсягів виготовлення промислової продукції (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Індекси промислової продукції за видами промислової діяльності
у 2011-2015 рр., %

Види промислової діяльності	До попереднього року					2015 до 2010
	2011	2012	2013	2014	2015	
1	2	3	4	5	6	7
Промисловість	108,0	99,5	95,7	89,9	87,0	80,5
Добувна та переробна промисловість	108,8	99,1	95,3	89,3	86,9	79,7
Добувна промисловість	106,8	101,9	100,6	86,3	85,8	81,1
Переробна промисловість, в т.ч.:	109,6	98,0	92,9	90,7	87,4	79,1
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	102,9	101,0	94,9	102,5	89,3	90,3
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри	107,6	93,4	94,2	98,6	92,0	85,9
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу, поліграфічна діяльність	107,0	100,9	102,5	96,0	88,9	94,5
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	96,4	81,6	89,2	78,7	80,9	44,7
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	123,7	96,2	83,1	85,8	84,8	72,0
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	98,6	107,2	111,8	101,9	92,4	111,2

Продовження табл.3.4

1	2	3	4	5	6	7
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	113,4	94,0	97,6	91,2	92,8	88,0
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	111,0	96,4	94,7	85,5	83,9	72,7
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	102,6	90,5	86,4	77,9	71,3	44,6
виробництво електричного устаткування	128,6	87,7	91,1	100,9	89,8	93,1
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	110,2	97,3	95,0	88,7	87,5	79,0
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	119,0	100,5	79,6	64,3	85,0	52,0
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	113,7	108,0	92,1	93,0	84,5	88,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	103,6	102,0	98,6	93,4	88,0	85,6

Примітка: розраховано автором за Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

У 2015 р. порівняно з 2010 р. спостерігався позитивний приріст виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, що сприятиме структурній трансформації промислового потенціалу в напрямі розвитку високотехнологічних виробництв

В сучасних умовах розвиток виробничо-господарської складової промислового потенціалу потребує значних державних субсидій, які можуть стати ефективним стимулом для оновлення виробничих основних засобів та підвищення їх економічної ефективності. Зазначимо, що ефективно

використання виробничо-господарської складової промислового потенціалу, її поступове нарощування в напрямі розвитку високотехнологічних промислових виробництв дозволило б значно зменшити залежність держави від іноземних поставок промислових товарів та покращити позиції на світовому ринку.

З огляду на концептуальні засади теорії факторів виробництва розвиток промислового потенціалу неможливий без формування його соціально-трудової компоненти, що зазначала значних втрат у зв'язку із знеціненням праці (особливо на підприємствах державного сектора) та відсутністю мотивації до зростання продуктивності праці (табл.3.5).

Таблиця 3.5

Динаміка показників розвитку соціально-трудової складової
промислового потенціалу

Роки	K_3	$K_{\text{нп}}$	$Z_{\text{нп}}$
2000	4598,3	4061	302
2001	4390,3	3811	406
2002	4220,4	3578	485
2003	4123,2	3416	591
2004	4077,1	3408	743
2005	4072,4	3416	967
2006	4036,9	3362	1212
2007	3973,0	3287	1554
2008	3871,4	3188	2017
2009	3546,9	2851	2117
2010	3461,5	2842	2570
2011	3220,8	2800	3107
2012	3345,6	2763	3478
2013	3274,8	2823	3763
2014	2898,2	2501	3988
2015	2573,9	2171	4789
2016	2494,8	2097	5902

Примітка: складено автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: K_3 – кількість зайнятих у промисловості, тис.осіб; $K_{\text{нп}}$ – середньорічна кількість найманих працівників у

промисловості, тис. осіб; $Z_{\text{шт}}$ – середньомісячна заробітна плата штатних працівників у промисловості, грн.

У найзагальнішому вигляді соціально-трудова компонента промислового потенціалу може бути представлена показниками, які характеризують чисельність працюючих та рівнем оплати праці. Протягом останніх років кількість зайнятих у промисловості суттєво зменшилася (майже у 2 рази). Аналогічна тенденція характерна і для кількості найманих працівників, чисельність яких скоротилася у 2016 р. порівняно з 2000р. на 1964 тис. осіб, що є наслідком економічної та демографічної криз, що сформувалися в країні. Негативний природний приріст разом із розвитком міграційних процесів, спричинених низьким рівнем економічного розвитку та падінням рівня добробуту населення призводять до дефіциту соціально-трудового потенціалу, необхідного для розвитку промислового потенціалу. Згідно з офіційною статистикою, 24,7% від усієї кількості мігрантів становлять кваліфіковані робітники (Семів, 2016, с.5), які можуть формувати активну частину соціально-трудової компоненти промислового потенціалу.

Тенденції зміни темпів росту (спаду) показників розвитку соціально-трудової компоненти промислового потенціалу представлені на рис.3.3.

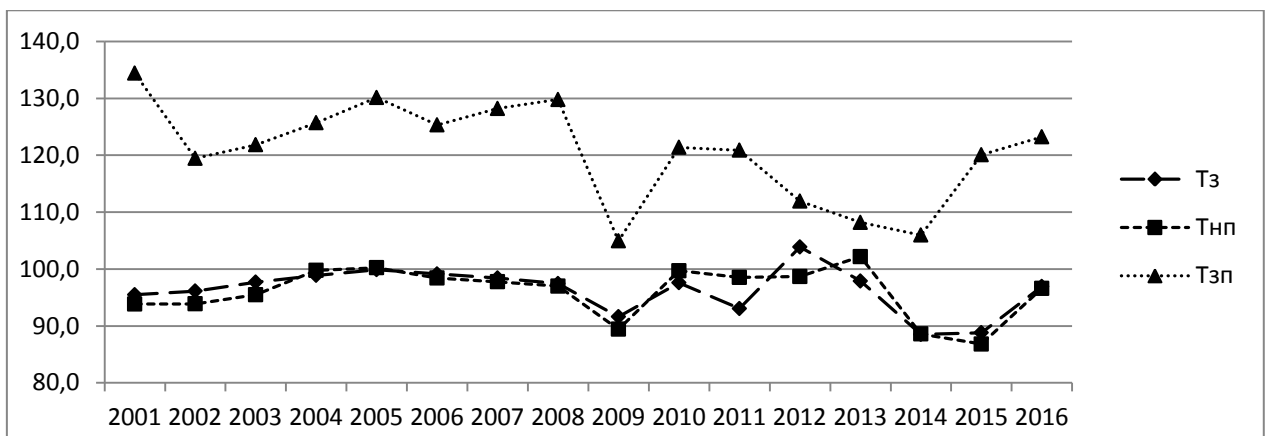

Рис. 3.3. Динаміка темпів росту (спаду) показників, що характеризують розвиток соціально-трудової компоненти промислового потенціалу

Примітка: побудовано автором на підставі даних табл.3.5; умовні позначення: T_z – темп зростання (спаду) кількості зайнятих у промисловості, %; $T_{\text{шт}}$ – темп зростання

(спаду) середньорічної кількості найманих працівників у промисловості, %; $T_{зп}$ – темп зростання (спаду) середньомісячної заробітної плати штатних працівників у промисловості, %.

Розмір заробітної плати є вагомим стимулюючим чинником формування соціально-трудової компоненти промислового потенціалу (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Динаміка середньомісячної заробітної плати штатних працівників
за видами промислової діяльності

Види промислової діяльності	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7
Промисловість	3107	3478	3763	3988	4789	5902
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4398	4908	5266	5445	6164	7426
Переробна промисловість, в т.ч.:	2764	3091	3305	3570	4477	5543
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	2545	2891	3110	3337	4184	5182
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри	1614	1757	1868	2107	2877	3773
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	2232	2528	2798	3020	3717	4800
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	3729	4027	4370	4798	6181	6511
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	2931	3510	3630	3971	4988	5932
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	4039	4925	5422	6219	8254	11028
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	2415	2688	2876	3069	3952	5144
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	3515	3863	4132	4682	5645	6717

Продовження табл.3.6

1	2	3	4	5	6	7
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	2503	2615	3083	3211	4619	6787
виробництво електричного устаткування	2547	2818	3058	3159	3870	4803
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	2728	3046	3282	3433	4120	5080
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	2892	3226	3274	3343	4331	5441
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	2547	2909	3012	3012	3167	5290
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3592	4112	4500	4885	5462	6918
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2277	2487	2777	2967	3498	4039

Примітка: складено автором за на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Виявлені тенденції темпів росту (спаду) вказують на існування прямого зв'язку між економічною кризою в державі та розвитком соціально-трудова компоненти промислового потенціалу, оскільки найнищі значення показників спостерігаються у 2009 р. та 2015 р. Практично третина громадян держави потрапляє в категорію прихованих безробітних, які змушені шукати роботу за кордоном або через її відсутність, або у зв'язку із низьким рівнем оплати праці на вітчизняних промислових підприємствах, що зумовлює відтік економічно активного працездатного населення. Катастрофічне падіння життєвого рівня населення призвело до значного розшарування суспільства та розвитку трудової міграції, що має значний вплив на розвиток

промислового сектора економіки, призводить до втрати економічно активної кваліфікованої робочої сили.

Сьогодні склалася ситуація, коли найвищий рівень оплати праці спостерігається у фармацевтичній промисловості (11028 грн.), що сприяє стрімкому розвитку зазначеного виду промислової діяльності завдяки зростанню соціальної привабливості зазначеного виду промислової діяльності серед населення. Традиційно високим впродовж досліджуваного періоду спостерігався рівень оплати праці у добувній промисловості та розробленні кар'єрів та перевищував середній показник по промисловості загалом. Особливо негативним явищем є низький рівень оплати праці у машинобудуванні, яке розглядається як один із провідних видів промислової діяльності у найближчій перспективі, від успішного розвитку якого залежить розвиток національної економіки.

Перехід промислових підприємств на інноваційний шлях розвитку можливий лише за умови формування потужного фінансово-інвестиційного потенціалу як основи цього розвитку (табл.3.7). Особливе занепокоєння викликає той факт, що у 2014-2016 рр. промислове виробництво із прибуткового виду економічної діяльності перетворилося у збитковий. Збитковість діяльності вітчизняних промислових підприємств, низький рівень рентабельності операційної діяльності не сприяє накопиченню власних обігових коштів, необхідних для розвитку промислового потенціалу. Зазначимо, що найбільш великі збитки від промислової діяльності спостерігалися у 2014-2015 рр. Позитивною тенденцією є зменшення збитку в 2016 р. на 167232,1 млн. грн. завдяки досягненню певного рівня економічної стабілізації в державі. Найбільша концентрація збиткових підприємств спостерігається у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря (46,7% до загальної кількості підприємств), а також у добувній промисловості і розробленні кар'єрів (38,9%), розвиток якої обмежений воєнними подіями у східних регіонах країни.

Таблиця 3.7

Динаміка показників розвитку фінансово-інвестиційної складової
промислового потенціалу

Роки	P_{ϕ}	$\Pi_{зп}$	$I_{ок}$	$I_{юк}$
2000	8834,6	42,2	-	-
2001	8537,2	41,0	13651	113,3
2002	2866,5	42,0	15112	106,0
2003	7137,0	40,0	19726	124,6
2004	18936,9	38,0	28191	124,9
2005	28264,3	36,5	35031	104,1
2006	34699,6	34,7	44804	115,3
2007	43700,9	33,4	64341	127,0
2008	21743,5	39,1	76618	94,7
2009	- 4760,7	40,0	57658	67,6
2010	31221,1	41,3	58558	90,5
2011	58662,3	37,4	86313	130,9
2012	21353,4	37,6	103473	107,5
2013	13204,5	36,7	105594	100,3
2014	-16425,9	36,8	86242	74,3
2015	-179073,1	27,3	87656	80,1
2016	-11841,0	27,3	117754	118,7

Примітка: складено автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: P_{ϕ} – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування у промисловості, млн. грн.; $\Pi_{зп}$ – питома вага підприємств, що одержали збиток, у % до загальної кількості; $I_{ок}$ – інвестиції в основний капітал у промисловості, у фактичних цінах, млн.грн.; $I_{юк}$ – індекси інвестицій в основний капітал у промисловості, % до попереднього року.

Основний акцент у виробництві електроенергії повинен бути зроблений на розвиток “зеленої” енергетики (вітрової та сонячної), що дозволить підвищити конкурентоспроможність вітчизняного промислового потенціалу та забезпечить дотримання основних вимог сталого промислового розвитку зорієнтованого на гармонізацію відносин людини із навколишнім середовищем та збереженням останнього для майбутніх поколінь.

Щодо добувної промисловості та розроблення кар'єрів, то проблемним продовжує залишатися державний сектор, який характеризується наявністю значних сум кредиторської заборгованості, низькою продуктивністю праці та ефективністю виробничих фондів. З огляду на світовий досвід, кардинальними заходами, які слід здійснити в даній ситуації, є закриття збиткових підприємств, що неминуче призведе до зростання рівня соціальної напруженості в суспільстві, або, як альтернатива, роздержавлення промислових підприємств та пошук інвесторів, здатних провести їх швидку реструктуризацію та модернізацію.

Тенденційність зміни індексу інвестицій в основний капітал у промисловості представлена на рис. 3.4.

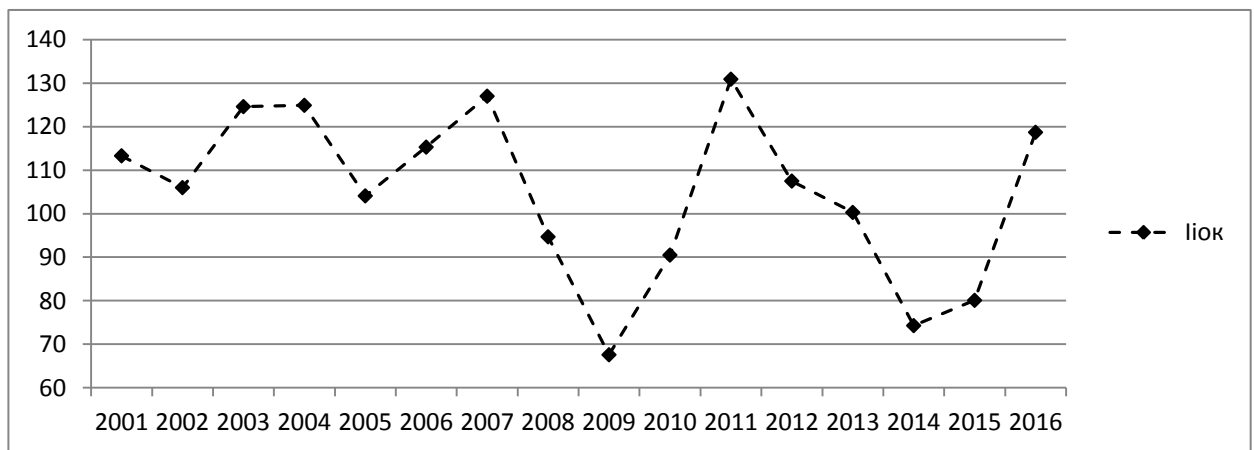

Рис. 3.4. Динаміка індексу інвестицій в основний капітал у промисловості

Примітка: побудовано автором на підставі даних табл.3.7

Найбільш різкі зниження обсягів інвестування спостерігаються у найбільш кризові роки для економічної системи країни, що зумовило стагнацію економічного розвитку. Зазначимо, що незадовільний стан розвитку банківської системи та зниження рівня довіри негативно позначилися на обсягах інвестування промислового сектора економіки. Зниження рівня інвестування по відношенню до величини валового внутрішнього продукту вказує на порушення інвестиційної безпеки держави, що ставить також під загрозу економічну безпеку.

Як засвідчують статистичні дані, сучасний промисловий потенціал поступово змінює своє “обличчя”, оскільки сьогодні найбільш прибутковими видами промислової діяльності є переробні види діяльності, зокрема: виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів; виробництво комп’ютерів, електронної та оптичної продукції.

Аналіз змін секторальної структури капітальних інвестицій свідчить про позитивну тенденцію щодо збільшення частки фінансування переробної промисловості (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Структура капітальних інвестицій за видами промислової діяльності, %

Види промислової діяльності	2011	2012	2013	2014	2015	2015 до 2011
1	2	3	4	5	6	7
Промисловість	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів	27,2	30,5	21,6	23,2	21,1	-6,1
добування кам’яного та бурого вугілля	8,9	6,4	8,1	5,2	3,9	-5,0
добування сирої нафти та природного газу	9,2	14,3	6,4	8,3	9,4	0,2
добування металевих руд	7,9	6,9	5,8	8,4	6,7	-1,2
Переробна промисловість, в т.ч.:	48,0	41,6	43,8	49,2	52,7	4,7
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	13,8	13,1	14,5	15,6	15,5	1,7
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри	0,6	0,4	0,5	0,7	1,1	0,5
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	4,0	2,2	2,3	2,4	4,6	0,6
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1,8	1,2	0,6	0,6	0,7	-1,1
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	3,2	3,5	3,4	2,5	1,9	-1,3

Продовження табл.3.8

1	2	3	4	5	6	7
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,9	0,8	1,0	1,6	1,8	0,9
виробництво гумових і пластмасових виробів, неметалевої мінеральної продукції	4,9	3,7	4,0	4,7	4,3	-0,6
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	11,0	9,0	10,3	13,7	14,2	3,2
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,5	0,5	0,2	0,3	0,5	0,0
виробництво електричного устаткування	0,7	0,7	1,0	0,7	0,7	0,0
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	2,5	2,7	2,1	2,3	2,2	-0,3
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	2,8	2,8	3,0	3,0	3,8	1,0
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	1,3	1,0	0,9	1,1	1,4	0,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	23,7	26,2	32,7	26,6	24,4	0,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1,1	1,7	1,9	1,0	1,8	0,7

Примітка: розраховано автором за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Якщо у 2011 р. частка капітальних інвестицій у переробну промисловість становила 48,0%, то у 2015 р. – 52,7%. Найбільш інвестиційно привабливими видами переробної промисловості є металургійне виробництво, виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів,

виробництво автотранспортних засобів, виробництво основних фармацевтичних продуктів.

Стабільно низькими є обсяги капіталовкладень у розвиток видів промислової діяльності, що належать до машинобудування, зокрема виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та виробництво електричного устаткування. Впродовж досліджуваного періоду спостерігається значне зменшення частки капітальних інвестицій у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, що належить до пріоритетних видів промислової діяльності, оскільки має значний потенціал щодо упровадження передових хіміко-фармацевтичних та нанотехнологій.

З огляду на світові тенденції та стратегічну орієнтацію держави, рушійною силою ефективного розвитку промислового потенціалу є інноваційна складова, оскільки не можливо створити конкурентоспроможну промислову продукцію не застосовуючи сучасних досягнень науки. В сучасних умовах виграє той, що не виробляє товари, а розробляє нові технології, впроваджує новітні досягнення науки та техніки. В умовах становлення так званої “економіки знань” домінуючу роль вже відіграють не природні та виробничі ресурси, а людські, їх інтелектуальний потенціал тощо.

Ще в 2003 р. уряд держави задекларував як пріоритетні напрями інноваційної діяльності в країні: модернізацію підприємств по постачанню електроенергії та перехід на ресурсозберігаючі технології; розвиток машинобудування та приладобудування, здатного стати основою для технологічного оновлення промислового виробництва; розвиток високоякісної металургії; розвиток мікроелектроніки та нанотехнологій; розвиток нових біотехнологій та виробництва хімічних речовин та хімічної продукції. Визначені пріоритетні напрями повинні створити основу для досягнення технологічного поступу в державі та збільшення частки

виробництва наукоємної промислової продукції у загальному обсязі валового внутрішнього продукту.

В табл.3.9 представлена динаміка показників, що характеризують розвиток інноваційної складової промислового потенціалу.

Таблиця 3.9

Динаміка показників розвитку інноваційної складової
промислового потенціалу

Роки	$K_{ін}$	$K_{нп}$	$K_{тп}$	$O_{ін}$
2000	1491	15323	1403	12148,3
2001	1503	19484	1421	10365,4
2002	1506	22847	1142	12605,7
2003	1120	7416	1482	12882,1
2004	958	3978	1727	18784,0
2005	810	3152	1808	24995,4
2006	999	2408	1145	30892,7
2007	1186	2526	1419	40188,0
2008	1160	2446	1647	45830,2
2009	1180	2685	1893	31432,3
2010	1217	2408	2043	33697,6
2011	1327	3238	2510	42386,7
2012	1371	3403	2188	36157,7
2013	1312	3138	1576	35891,6
2014	1208	3661	1743	25669,0
2015	723	3136	1217	23050,1

Примітка: складено автором на підставі даних відкритої статичної бази Державної служби статистики України, 2017; умовні позначення: $K_{ін}$ – кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.; $K_{нп}$ – освоєння виробництва нових видів продукції, од.; $K_{тп}$ – впровадження нових технологічних процесів, од.; $O_{ін}$ – обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн.грн.

Проте, протягом досліджуваного періоду кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, зменшилася на 51,5%, а освоєння виробництва нових видів продукції – у 4,9 рази, впровадження нових технологічних процесів – на 13,3%. У результаті показник питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації у 2015 році, становив 15,2% та був

надзвичайно низьким у порівнянні з розвиненими країнами світу, зокрема в країнах ЄС він коливається в межах від 26% до 71%.

Динаміка темпів росту (спаду) показників, що відображають розвиток інноваційної складової промислового потенціалу представлена на рис.3.5.

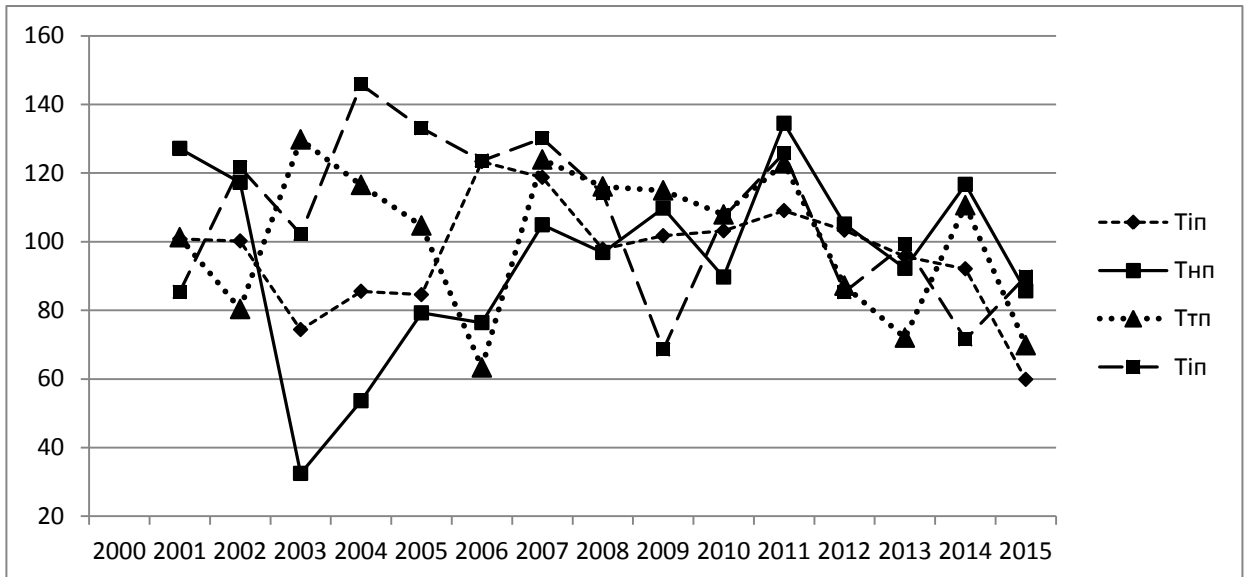

Рис. 3.5. Динаміка темпів росту (спаду) показників, що характеризують розвиток інноваційної компоненти промислового потенціалу

Примітка: побудував автор за даними табл. 3.9; умовні позначення: $T_{ін}$ – темп росту (спаду) кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, %; $T_{нп}$ – темп росту (спаду) освоєння виробництва нових видів продукції, %; $T_{тп}$ – темп росту (спаду) впровадження нових технологічних процесів, %; $T_{ін}$ – темп росту (спаду) обсягів реалізованої інноваційної продукції, %.

Виявлені тенденції свідчать, що держава не приділяє належної уваги розвитку інноваційної складової промислового потенціалу, що значно гальмує економічний розвиток країни та знижує її конкурентоспроможність в світі. Серед видів промислової діяльності найбільш інноваційно активними є підприємства переробної промисловості (19,5%), яка відіграє роль каталізатора розвитку інноваційної діяльності.

Високою питомою вагою інноваційно активних промислових підприємств характеризуються такі види переробної діяльності, як

виробництво основних фармацевтичних продуктів та фармацевтичних препаратів (47,5%); виробництво комп'ютерів, електричної та оптичної продукції (37,5%); виробництво електричного устаткування (31,7%); виробництво автотранспортних засобів, причепів та напівпричепів і інших транспортних засобів (37,0%); виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (27,0%) (табл.3.10).

Таблиця 3.10

Інноваційна активність промислових підприємств
за видами переробної діяльності, %

Види переробної діяльності	Усього, од.			У % до загальної кількості підприємств		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7
Переробна промисловість, в т.ч.:						
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	398	334	178	18,4	16,8	18,1
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри	71	82	40	11,7	13,2	13,2
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	138	134	36	13,8	12,1	12,1
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	11	8	6	22,9	25,0	28,6
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	86	76	44	28,4	24,4	27,0
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	32	29	29	41,0	38,2	47,5
виробництво гумових і пластмасових виробів, неметалевої мінеральної продукції	183	158	68	14,4	13,0	12,8
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	133	138	65	16,7	17,3	17,5

Продовження табл.3.10

1	2	3	4	5	6	7
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	70	71	39	35,7	34,0	37,5
виробництво електричного устаткування	80	64	29	28,5	23,2	31,7
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	160	155	87	24,5	25,2	26,2
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	87	69	61	35,2	29,6	37,0
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	102	131	50	13,7	14,4	14,1

Примітка: розраховано автором за даними джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Зазначені види переробної діяльності покликані забезпечити технологічний поступ у державі та перехід на використання високих технологій, що зміцнить позицію України на світовому ринку.

Отже, проведений аналіз показав, що протягом досліджуваного періоду розвиток промислового потенціалу відзначався значною нестабільністю, що обумовлено виникненням кризових ситуацій в економіці країни. В результаті по всіх складових промислового потенціалу спостерігаються негативні тенденції, які одержали найбільшого розвитку після початку воєнно-політичного конфлікту на сході країни. Не продумана економічна політика держави ставить під загрозу формування потужного промислового потенціалу, здатного бути підґрунтям майбутнього економічного зростання.

3.2 Економічне оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу на засадах комплексного підходу

На сьогоднішній день не достатньо розвинутими залишаються методичні підходи до оцінювання розвитку промислового потенціалу на різних рівнях. Формування значного масиву показників за складовими промислового потенціалу зумовлює необхідність їх систематизації в напрямі пошуку індикаторів, які дозволять найбільш повно охарактеризувати об'єкт дослідження з метою виявлення проблемних місць на сучасному етапі розвитку.

Підбір індикаторів є одним із найбільш складних завдань, оскільки вони повинні стати сигналами для своєчасного попередження не бажаних кризових явищ в розвитку промислового потенціалу. У найбільш загальному вигляді можна виділити такі групи індикаторів:

- загальноекономічні, що відображають рівень розвитку промислового потенціалу в економічному розвитку держави та дозволяють проаналізувати його значення для підтримання економічної безпеки держави;

- соціально-трудова, що дозволяють виявити тенденції розвитку ринку праці, використання фонду робочого часу, соціальну привабливість праці із врахуванням рівнів оплати праці та наявності шкідливих умов праці;

- виробничі, що характеризують можливість залучення основних засобів в процес промислового виробництва, їх технічний стан, рівень оновлення та вибуття, рівень завантаження виробничих потужностей в промисловості;

- інвестиційні, що дають можливість проаналізувати ступінь залучення інвестицій у процес промислового виробництва, визначити найбільш інвестиційно привабливі види економічної діяльності;

- ринкові, що дозволяють виявити тенденції розвитку ринків промислової продукції (як внутрішніх так і зовнішніх), проаналізувати ринкову конюктуру, рівень конкурентоспроможності вітчизняної промислової продукції на світовому ринку;

- інноваційні, що дають можливість аналізувати інноваційну активність промислових підприємств за напрямками проведених інновацій, фінансове забезпечення різних напрямів інноваційної діяльності за джерелами фінансування, процесову та продуктову інноваційність промислових підприємств;

- мікроекономічні відображають результати діяльності промислових підприємств, характеризують її ефективність, розвиток бізнес-середовища у промисловості;

- екологічні, що дозволяють проаналізувати вплив на довкілля, стан екологічної ситуації, відображають рівень забруднення атмосфери стаціонарними джерелами в розрізі виробничих та технологічних процесів, обсяги утворення промислових відходів;

- зовнішні, що дають можливість виявити світові тенденції розвитку промислового потенціалу, проаналізувати його роль на світовому ринку;

- внутрішньо-економічні відображають тенденції розвитку потенціалу окремих видів промислової діяльності; його виробничі, соціальні, фінансові показники тощо;

- регіональні, що дозволяють проаналізувати розвиток промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць, виявити основні тенденції та просторові дисбаланси;

- інституційні, що відображають формування нормативно-правової бази в сфері розвитку промислового потенціалу, її стан.

Зазначимо, що потенціал, як економічна категорія, пройшов певний еволюційний шлях розвитку, оскільки перші спроби його трактування, насамперед, були пов'язані із первинною ресурсною природою. Сучасна

наука пропонує декілька наукових підходів до його визначення, серед яких впродовж останніх років особливої популярності набув результативний, згідно якого потенціал відображає використану можливість, а його рівень виражається ступенем досягнення бажаного. Для оцінювання ефективності розвитку промислового потенціалу за зазначеним підходом можна використовувати такі критерії: вплив на формування валового внутрішнього продукту держави; вплив на розвиток ринку праці; зростання інвестиційної привабливості промислового сектора економіки; підвищення інноваційної активності промислових підприємств.

Ресурсний підхід до трактування потенціалу є основою формування його компонентної структури, яка в найбільш загальному вигляді передбачає виділення чотирьох базових складових (виробничо-господарської, соціально-трудова, фінансово-інвестиційної та інноваційної), які в сукупності формують відтворювальний потенціал промисловості. Кожна компонента промислового потенціалу оцінюється певною сукупністю показників, які систематизуються в розрізі вхідних індикаторів, що відображають можливості залучення ресурсів, та вихідних, що характеризують результативність та ефективність їх використання.

Для оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу пропонуємо вхідні індикатори поділити на дві групи: загальні, які відображають масштаб його розвитку; часткові, що дозволяють виявити специфічні, властиві певній компоненті особливості. Індикатори масштабу характеризують величину залучення ресурсів для формування відтворювального потенціалу, тому, як правило, представлені абсолютними показниками (вартість виробничих основних засобів у промисловості, середньооблікова чисельність працівників зайнятих у промисловості, фінансовий результат діяльності промислових підприємств, кількість інноваційно активних промислових підприємств). Часткові індикатори дозволяють оцінити придатність ресурсів до відтворення, виступають якісними критеріями його розвитку.

Так, у соціально-трудо́вій компоненті таким індикатором є соціальна привабливість, яка відображає сприятливість умов праці у певному виді промислової діяльності (розмір середньомісячної заробітної плати, наявність шкідливих умов праці).

Вхідним індикатором для виробничо-господарської компоненти є здатність до відтворення, яка оцінюється показниками стану основних засобів (коефіцієнтом придатності основних засобів, рівнем зносу).

Фінансово-інвестиційна складова включає індикатори фінансового стану промислових підприємств (загальної, абсолютної, проміжної ліквідності, фінансової незалежності тощо), що в сукупності характеризують фінансову спроможність певного виду промислової діяльності.

Інноваційна компонента представлена індикаторами продуктової та процесової інноваційності, що відображають сфери застосування інновацій, здатність їх до реалізації та поширення.

В розрізі зазначених компонент доцільно виділяти показники, які сприятимуть розвитку промислового потенціалу (стимулятори). У даному випадку за еталон слід брати максимальне значення показника для певного виду промислової діяльності, а їх стандартизація здійснюється за формулою (1.9). Серед показників-дестимуляторів, які призводять до зниження величини потенціалу доцільно виділяти мінімальне значення, яке береться за еталон, а для їх стандартизації використовується формула (1.10). Відхилення від еталону характеризуватиме рівень розвитку потенціалу в певному виді промислової діяльності або адміністративно-територіальній одиниці. Чим менше відхилення, тим вищий рівень розвитку промислового потенціалу.

На основі вихідних даних, взятих із інформаційної бази Головного управління статистики України, сформовано систему показників комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу в розрізі вхідних та вихідних індикаторів за окремими їх видами в розрізі основних структурних елементів (табл.3.11).

Таблиця 3.11

Полікритеріальна система показників економічного оцінювання рівня
розвитку промислового потенціалу

Групи індикаторів	Види індикаторів	Показники
1	2	3
1. Соціально-трудова компонента		
Вхідні індикатори	Масштаб	1.1. Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб 1.2. Чисельність найманих працівників, тис. осіб 1.3. Рівень прийому працівників, % до загальної чисельності.
	Соціальна привабливість	1.4. Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн. 1.5. Середньомісячна номінальна заробітна плата працівника в еквіваленті повної зайнятості, грн.
Вихідні індикатори	Результативність і ефективність	1.6. Продуктивність праці. 1.7. Коефіцієнт ефективності праці
2. Виробничо-господарська компонента		
Вхідні індикатори	Масштаб	2.1. Вартість основних засобів, млн. грн. 2.2. Вартість введення в дію нових основних засобів, млн. грн.
	Здатність до відтворення	2.3. Коефіцієнт оновлення основних засобів 2.4. Коефіцієнт інтенсивності оновлення основних засобів 2.5. Коефіцієнт зносу основних засобів
Вихідні індикатори	Результативність і ефективність	2.6. Фондовіддача. 2.7. Коефіцієнт ефективності основних засобів
3. Фінансово-інвестиційна компонента		
Вхідні індикатори	Масштаб	3.1. Обсяг капітальних інвестицій у фактичних цінах, млн. грн. 3.2. Частка підприємств, які одержали прибуток, %
	Ліквідність	3.3. Коефіцієнт загальної ліквідності. 3.4. Коефіцієнт швидкої ліквідності. 3.5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Продовження табл.3.11

1	2	3
	Фінансова незалежність	3.6. Коефіцієнт автономії. 3.7. Коефіцієнт фінансового левериджу 3.8. Коефіцієнт цільовості довгострокових вкладень
Вихідні індикатори	Результативність і ефективність	3.19. Коефіцієнт рентабельності капіталу 3.11. Коефіцієнт рентабельності усієї діяльності підприємств 3.12. Коефіцієнт ефективності інвестицій.
4. Інноваційна компонента		
Вхідні індикатори	Масштаб	4.1. Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, у % до загальної кількості промислових підприємств. 4.2. Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, у % до загальної кількості промислових підприємств. 4.3. Частка підприємств, що реалізовували продукцію, що була новою для ринку, у % до загальної кількості промислових підприємств. 4.4. Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію за межі України, у % до загальної кількості промислових підприємств.
	Інноваційна активність	4.5. Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації. 4.6. Частка промислових підприємств, що впроваджували нові для ринку види промислової продукції, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації. 4.8. Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації.
Вихідні індикатори	Результативність і ефективність	4.9. Частка реалізованої інноваційної продукції, % до загального обсягу реалізованої промислової продукції. 4.10. Коефіцієнт ефективності інновацій

Примітка: запропоновано автором

Кожен із інтегральних індексів рівня розвитку промислового потенціалу має складну ієрархічну структуру, оскільки на початковому етапі (третьій рівень) формується видова різноманітність індикаторів за складовими промислового потенціалу. Другий рівень потребує їх узагальнення на рівні окремих функціональних компонент. Перший рівень – це одержання узагальнених результатів шляхом поступового згортання індексів третього та другого рівнів.

Для наочного відображення формування інтегральних індексів розвитку промислового потенціалу представлена їх ієрархічна структура на рис.3.6.

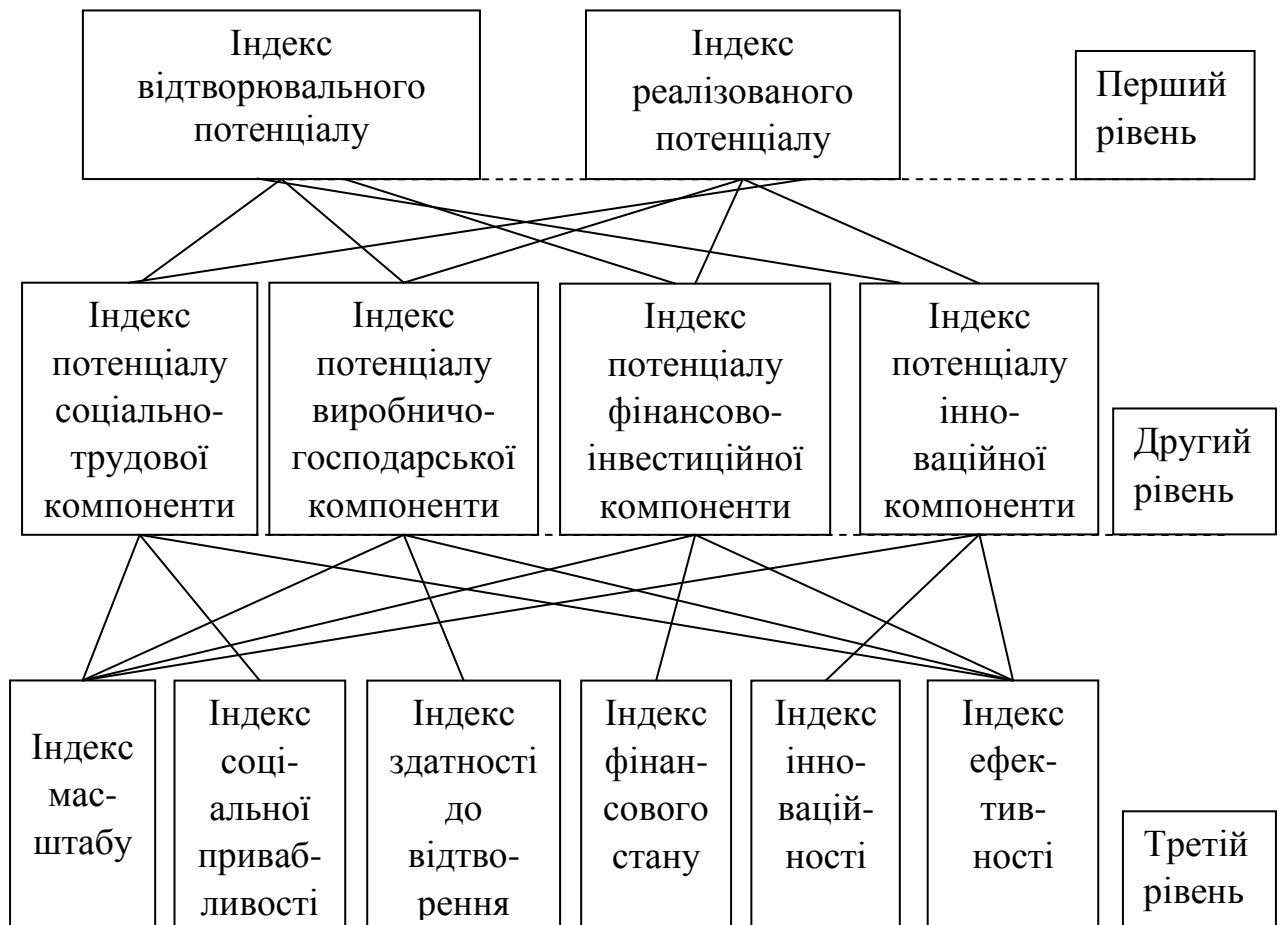

Рис. 3.6 Ієрархічна модель структури інтегрального індексу рівня розвитку промислового потенціалу

Примітка: побудовано автором

Для визначення індексів масштабу, соціальної привабливості, здатності до відтворення, ліквідності, фінансової незалежності, інноваційної активності, ефективності використаємо формулу (3.1):

$$I_j = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n I_j}, \quad (3.1)$$

де n – кількість економічних показників, які будуть використані для оцінювання відповідних індикаторів, I_j – індекс відповідного виду індикатора.

Зведені індекси для оцінювання величини відтворювального або реалізованого потенціалу обчислюються за формулою (3.2).

$$I_{внн(рнн)} = \sqrt[4]{I_{стк} \times I_{вгк} \times I_{фік} \times I_{інк}}, \quad (3.2)$$

де $I_{внн(рнн)}$ – інтегральний індекс відповідного виду потенціалу, $I_{стк}$, $I_{вгк}$, $I_{фік}$, $I_{інк}$ – інтегральні індекси відповідно соціально-трудової, виробничо-господарської, фінансово-інвестиційної та інноваційної компонент.

За аналогічною формулою проводиться зведення індикаторів у межах певної компоненти промислового потенціалу.

Першочерговим завданням для реалізації запропонованої методики є формування масиву необхідних вихідних даних для підрахунку первинних показників за основними складовими промислового потенціалу. Зазначимо, що проведення оцінювання є утруднене значною інформаційною обмеженістю та неможливістю одержання відповідних статистичних даних. Головною проблемою для побудови відповідних динамічних рядів є неспівставність показників, які обраховуються за різними методиками розрахунку, низька частота виходу періодичної статистичної інформації, що стосується розвитку промислового сектора економіки.

Провівши ґрунтовний аналіз наявної економічної інформації, нами було сформовано інформаційну базу для проведення комплексного економічного оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу за

основними видами промислової діяльності та проведено розрахунок первинних (часткових) показників в розрізі основних структурних складових промислового потенціалу та їх стандартизованих значень, необхідних для формування відповідних інтегральних показників розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів (Додаток Б).

У табл. 3.12 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по соціально-трудовій компоненті промислового потенціалу в секторальному розрізі.

Таблиця 3.12

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу соціально-трудової компоненти в секторальному розрізі

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні показники розвитку відтворювального потенціалу	
	Масштаб	Економічна привабливість
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів		
2013 р.	0,603	0,000
2014 р.	0,602	0,000
2015 р.	0,602	0,000
Переробна промисловість		
2013 р.	0,000	0,361
2014 р.	0,000	0,335
2015 р.	0,000	0,283
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря		
2013 р.	0,448	0,155
2014 р.	0,529	0,121
2015 р.	0,555	0,144
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами		
2013 р.	0,313	0,264
2014 р.	0,516	0,219
2015 р.	0,577	0,232

Примітка: складено за даними Додатку Б (табл.Б.3)

Згідно отриманих результатів, за інтегральним показником “масштабу” найкраща ситуація спостерігається у переробній промисловості, а за

інтегральним показником “економічна привабливість” лідируюча позиція залишається за добувною промисловістю і розробленням кар’єрів.

У табл. 3.13 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по виробничо-господарській компоненті промислового потенціалу в секторальному розрізі.

Таблиця 3.13

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу виробничо-господарської компоненти в секторальному розрізі

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні показники розвитку відтворювального потенціалу	
	Маштаб	Здатність до відтворення
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів		
2013 р.	0,656	0,008
2014 р.	0,613	0,000
2015 р.	0,780	0,000
Переробна промисловість		
2013 р.	0,028	0,001
2014 р.	0,007	0,021
2015 р.	0,016	0,413
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря		
2013 р.	0,035	0,438
2014 р.	0,031	0,170
2015 р.	0,040	0,587
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами		
2013 р.	0,044	0,319
2014 р.	0,044	0,179
2015 р.	0,045	0,279

Примітка: складено на основі даних Додатка Б (табл.Б.6)

Як бачимо, за вхідним індикатором “масштабу” перші позиції протягом досліджуваного періоду залишаються за переробною промисловістю, що характеризується найкращими показниками щодо введення в дію нових основних засобів. За інтегральним показником “здатність до відтворення” високі показники спостерігаються у добувній промисловості та розробленні

кар'єрів, зокрема за коефіцієнтами оновлення та інтенсивності оновлення основних засобів.

У табл. 3.14 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по фінансово-інвестиційній компоненті промислового потенціалу в секторальному розрізі.

Таблиця 3.14

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу фінансово-інвестиційної компоненти в секторальному розрізі

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні показники розвитку відтворювального потенціалу		
	Масштаб	Ліквідність	Фінансова незалежність
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів			
2013 р.	0,300	0,001	0,212
2014 р.	0,327	0,011	0,162
2015 р.	0,332	0,056	0,278
Переробна промисловість			
2013 р.	0,000	0,015	0,032
2014 р.	0,000	0,001	0,037
2015 р.	0,000	0,000	0,041
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря			
2013 р.	0,283	0,206	0,001
2014 р.	0,317	0,102	0,053
2015 р.	0,393	0,035	0,164
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами			
2013 р.	0,368	0,420	0,067
2014 р.	0,440	0,362	0,001
2015 р.	0,380	0,233	0,001

Примітка: складено на основі даних Додатка Б (табл.Б.9)

За вхідним індикатором “масштабу” еталонні значення спостерігаються у переробній промисловості, яка також характеризується отриманням високих значень показників за індикатором “ліквідність” і коефіцієнтами загальної ліквідності та абсолютної ліквідності. За вхідним індикатором

“фінансова незалежність” найменші відхилення від еталонних значень спостерігаються у водопостачанні.

У табл. 3.15 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по інноваційній компоненті промислового потенціалу в секторальному розрізі.

Таблиця 3.15

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу інноваційної компоненти в секторальному розрізі

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні показники розвитку відтворювального потенціалу	
	Масштаб	Інноваційна активність
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів		
2013 р.	0,864	0,253
2014 р.	0,806	0,549
2015 р.	0,748	0,333
Переробна промисловість		
2013 р.	0,000	0,002
2014 р.	0,000	0,002
2015 р.	0,000	0,002
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря		
2013 р.	0,724	0,041
2014 р.	0,616	0,043
2015 р.	0,788	0,227
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами		
2013 р.	0,842	0,327
2014 р.	0,839	0,756
2015 р.	0,891	0,035

Примітка: складено на основі даних Додатка Б (табл.Б.12)

За вхідними індикаторами “масштабу” та “інноваційна активність” еталоном є переробна промисловість, яка характеризується найвищими показниками щодо частки промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю та частки промислових підприємств, що впроваджували інновації.

Підсумовуючи отримані результати за інтегральними показниками розвитку відтворювального потенціалу зазначимо, що за інтегральним показником “масштабу” найкраща ситуація спостерігається у переробній промисловості за усіма складовими промислового потенціалу. За вхідними індикаторами “економічна привабливість”, “здатність до відтворення” лідируюча позиція залишається за добувною промисловістю.

Результати комплексного економічного оцінювання рівня розвитку відтворювального промислового потенціалу за основними видами промислової діяльності представлено в табл.3.16.

Таблиця 3.16

Динаміка рівнів розвитку відтворювального промислового потенціалу в секторальному розрізі

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні індекси рівня розвитку відтворювального потенціалу				
	соціально-трудова складова	виробничо-господарської складової	фінансово-інвестиційної складової	інноваційної складової	відтворювального потенціалу
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів					
2013 р.	0,008	0,071	0,040	0,467	0,057
2014 р.	0,008	0,017	0,083	0,665	0,052
2015 р.	0,008	0,009	0,173	0,499	0,050
Переробна промисловість					
2013 р.	0,006	0,005	0,004	0,000	0,002
2014 р.	0,006	0,012	0,001	0,000	0,002
2015 р.	0,005	0,082	0,001	0,000	0,003
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря					
2013 р.	0,264	0,124	0,041	0,173	0,123
2014 р.	0,253	0,072	0,120	0,163	0,137
2015 р.	0,283	0,154	0,131	0,423	0,222
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами					
2013 р.	0,287	0,119	0,258	0,524	0,261
2014 р.	0,337	0,089	0,057	0,797	0,192
2015 р.	0,366	0,112	0,042	0,177	0,132

Примітка: складено автором за даними Додатка Б (табл.Б.3, табл.Б.6, табл.Б.9, табл. Б.12)

Одержані результати свідчать, що сьогодні переробна промисловість характеризується найкращими умовами для подальшого розвитку (інтегральний індекс рівня розвитку відтворювального потенціалу рівний 0,003 та максимально наближений до 0), що відображає закономірний процес, характерний для розвинених країн Європи. Зазначений вид діяльності характеризується найбільш активним розвитком інноваційної складової (високою концентрацією інноваційно активних підприємств), що також позитивно впливає на розвиток інших складових промислового потенціалу. Найбільш низьким показником рівня розвитку відтворювального потенціалу характеризується виробничо-господарська складова (0,082), що свідчить про необхідність оновлення матеріально-технічної бази та більш повного використання виробничих потужностей переробних підприємств.

Динаміка рівня розвитку реалізованого промислового потенціалу за основними видами промислової діяльності представлена в табл.3.17.

За рівнем розвитку реалізованого потенціалу (0,001) також перше місце посідає переробна промисловість, що дозволяє її віднести до пріоритетного виду діяльності, який у майбутньому повинен стати основою розвитку промислового потенціалу країни. Значна втрата позицій добувної промисловості та розроблення кар'єрів (з 0,162 до 0,426), перш за все зумовлена воєнним конфліктом на сході країни, що призвів до руйнування відповідних виробничих потужностей та катастрофічного падіння обсягів промислового виробництва в зазначеному виді промислової діяльності.

Як бачимо, перехід на інноваційну модель розвитку економіки не можливий без ефективного розвитку переробної промисловості, де акумулюється основна маса інноваційно-активних підприємств. Успішний економічний розвиток у переважній більшості розвинутих країн світу був досягнутий завдяки проведенню відповідних структурних перетворень у національній економіці. Тому формування економічно ефективної галузевої структури промислового потенціалу є надзвичайно важливим завданням.

Таблиця 3.17

Динаміка рівнів розвитку реалізованого промислового потенціалу в
секторальному розрізі

Види промислової діяльності, періоди	Інтегральні індекси рівня розвитку реалізованого потенціалу				
	соціально-трудова складова	виробничо-господарської складова	фінансово-інвестиційної складова	інноваційної складова	реалізованого потенціалу
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів					
2013 р.	0,571	0,607	0,002	0,992	0,162
2014 р.	0,487	0,635	0,002	0,996	0,158
2015 р.	0,460	0,266	0,286	0,944	0,426
Переробна промисловість					
2013 р.	0,005	0,000	0,056	0,010	0,004
2014 р.	0,005	0,000	0,391	0,000	0,002
2015 р.	0,005	0,000	0,018	0,000	0,001
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря					
2013 р.	0,006	0,782	0,816	0,010	0,079
2014 р.	0,007	0,737	0,366	0,960	0,206
2015 р.	0,007	0,758	0,019	0,916	0,098
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами					
2013 р.	0,681	0,777	1,361	0,010	0,291
2014 р.	0,722	0,727	0,028	0,946	0,343
2015 р.	0,770	0,594	0,018	0,947	0,297

Примітка: складено автором за даними Додатка Б (табл.Б.3, табл.Б.6, табл.Б.9, табл. Б.12)

У зв'язку з цим актуальним питанням є проведення комплексного економічного оцінювання окремих видів переробної діяльності з метою виявлення “слабких місць” та розробки відповідних важелів державного управління спрямованих на подолання негативних тенденцій. В результаті застосування вищезазначеного підходу було сформовано інформаційну базу для розрахунку відповідних стандартизованих показників у розрізі окремих видів переробної промисловості та встановлено тенденції зміни

відповідних показників (Додаток В). У табл. 3.18 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по соціально-трудої компоненті промислового потенціалу в розрізі видів переробної діяльності.

Таблиця 3.18

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу соціально-трудої компоненти

Види діяльності, періоди	Інтегральні індекси	
	Масштаб	Економічна привабливість
1	2	3
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (С10-12)		
2013р.	0,000	0,426
2014р.	0,000	0,458
2015р.	0,000	0,492
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів з неї та інших матеріалів (С13-15)		
2013р.	0,584	0,649
2014р.	0,609	0,652
2015р.	0,487	0,649
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (С16-18)		
2013р.	0,611	0,484
2014р.	0,634	0,510
2015р.	0,588	0,548
Виробництво коксу та продуктів нафто перероблення (С19)		
2013р.	0,821	0,204
2014р.	0,832	0,229
2015р.	0,842	0,250
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (С20)		
2013р.	0,705	0,333
2014р.	0,670	0,356
2015р.	0,716	0,395
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (С21)		
2013р.	0,682	0,000
2014р.	0,754	0,000
2015р.	0,725	0,000
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (С22-23)		
2013р.	0,415	0,462
2014р.	0,475	0,491

Продовження табл.3.18

1	2	3
2015р.	0,436	0,516
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (С24-25)		
2013р.	0,265	0,240
2014р.	0,279	0,240
2015р.	0,275	0,311
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (С26)		
2013р.	0,767	0,408
2014р.	0,795	0,460
2015р.	0,757	0,422
Виробництво електричного устаткування (С27)		
2013р.	0,710	0,420
2014р.	0,768	0,460
2015р.	0,700	0,499
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (С28)		
2013р.	0,540	0,388
2014р.	0,592	0,430
2015р.	0,580	0,489
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (С29-30)		
2013р.	0,519	0,382
2014р.	0,535	0,443
2015р.	0,526	0,456
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування (С31-33)		
2013р.	0,533	0,440
2014р.	0,531	0,476
2015р.	0,482	0,500

Примітка: складено за даними Додатка В (табл.В.3.).

За вхідним індикатором “масштаб” еталоном виступає виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, що характеризується найвищими показниками середньооблікової кількості штатних працівників, кількості найманих працівників та рівнем прийому працівників. За вхідним індикатором “економічна привабливість” еталономним видом переробної

діяльності є виробництво фармацевтичних продуктів та препаратів, що відзначається найвищими показниками середньомісячної заробітної плати працівників.

У табл. 3.19 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по виробничо-господарській компоненті промислового потенціалу в розрізі видів переробної діяльності.

Таблиця 3.19

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу виробничо-господарської компоненти

Види діяльності, періоди	Інтегральні індекси	
	Масштаб	Здатність до відтворення
1	2	3
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (С10-12)		
2013р.	0,273	0,122
2014р.	0,006	0,284
2015р.	0,009	0,004
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів з неї та інших матеріалів (С13-15)		
2013р.	0,961	0,309
2014р.	0,956	0,413
2015р.	0,972	0,290
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (С16-18)		
2013р.	0,814	0,245
2014р.	0,340	0,745
2015р.	0,784	0,725
Виробництво коксу та продуктів нафто перероблення (С19)		
2013р.	0,915	0,100
2014р.	0,906	0,009
2015р.	0,963	0,009
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (С20)		
2013р.	0,795	0,383
2014р.	0,819	0,510
2015р.	0,940	0,500
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (С21)		
2013р.	0,951	0,000
2014р.	0,924	0,004
2015р.	0,956	0,147

Продовження табл.3.19

1	2	3
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (С22-23)		
2013р.	0,730	0,193
2014р.	0,693	0,378
2015р.	0,904	0,395
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (С24-25)		
2013р.	0,000	0,088
2014р.	0,007	0,321
2015р.	0,585	0,180
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (С26)		
2013р.	0,963	0,444
2014р.	0,972	0,515
2015р.	0,985	0,475
Виробництво електричного устаткування (С27)		
2013р.	0,931	0,385
2014р.	0,927	0,490
2015р.	0,979	0,516
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (С28)		
2013р.	0,852	0,258
2014р.	0,870	0,491
2015р.	0,934	0,437
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (С29-30)		
2013р.	0,835	0,329
2014р.	0,819	0,458
2015р.	0,009	0,756
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування (С31-33)		
2013р.	0,891	0,555
2014р.	0,908	0,559
2015р.	0,939	0,288

Примітка: складено за даними Додатка В (табл.В.6).

За інтегральним показником “масштаб” найкращі показники спостерігаються у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, де зафіксовано найбільшу вартість введених в дію нових основних засобів. За інтегральним показником “здатність до відтворення” найменші

відхилення від еталону спостерігаються у виробництві фармацевтичних продуктів та препаратів.

У табл. 3.20 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по фінансово-інвестиційній компоненті.

Таблиця 3.20

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу фінансово-інвестиційної компоненти

Види діяльності, періоди	Інтегральні індекси		
	Масштаб	Ліквідність	Фінансова незалежність
1	2	3	4
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (С10-12)			
2013р.	0,003	0,373	0,327
2014р.	0,003	0,381	0,408
2015р.	0,072	0,325	0,516
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів з неї та інших матеріалів (С13-15)			
2013р.	0,085	0,380	0,384
2014р.	0,010	0,294	0,278
2015р.	0,091	0,302	0,399
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (С16-18)			
2013р.	0,155	0,472	0,421
2014р.	0,149	0,474	0,508
2015р.	0,702	0,441	0,732
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення (С19)			
2013р.	0,435	0,516	0,429
2014р.	0,167	0,552	0,563
2015р.	0,356	0,557	0,858
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (С20)			
2013р.	0,197	0,645	0,837
2014р.	0,234	0,651	1,476
2015р.	0,184	0,688	0,501
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (С21)			
2013р.	0,010	0,000	0,000
2014р.	0,204	0,000	0,000

Продовження табл.3.20

1	2	3	4
2015р.	0,134	0,500	0,210
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (С22-23)			
2013р.	0,225	0,396	0,430
2014р.	0,275	0,427	0,595
2015р.	0,166	0,441	1,017
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (С24-25)			
2013р.	0,110	0,543	0,479
2014р.	0,109	0,469	0,491
2015р.	0,065	0,445	0,854
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (С26)			
2013р.	0,154	0,021	0,196
2014р.	0,281	0,238	0,366
2015р.	0,229	0,113	0,233
Виробництво електричного устаткування (С27)			
2013р.	0,010	0,368	0,344
2014р.	0,247	0,461	0,594
2015р.	0,230	0,515	1,557
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (С28)			
2013р.	0,203	0,367	0,246
2014р.	0,222	0,376	0,356
2015р.	0,156	0,374	0,633
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (С29-30)			
2013р.	0,246	0,225	0,227
2014р.	0,308	0,409	0,457
2015р.	0,282	0,454	0,827
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування (С31-33)			
2013р.	0,010	0,381	0,436
2014р.	0,177	0,294	0,323
2015р.	0,160	0,322	0,605

Примітка: складено за даними Додатка В (табл.В.9).

За інтегральним показником масштабу найкращі результати досягнуто у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів.

За інтегральними показниками ліквідності та фінансової незалежності високі значення спостерігаються у виробництві основних фармацевтичних продуктів та препаратів.

У табл. 3.21 представлено отримані інтегральні показники за вхідними індикаторами по інноваційній компоненті промислового потенціалу в розрізі видів переробної діяльності.

Таблиця 3.21

Динаміка інтегральних показників розвитку відтворювального потенціалу інноваційної компоненти

Види діяльності, періоди	Інтегральні індекси	
	Масштаб	Інноваційна активність
1	2	3
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (С10-12)		
2013р.	0,709	0,374
2014р.	0,703	0,485
2015р.	0,697	0,386
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів з неї та інших матеріалів (С13-15)		
2013р.	0,845	0,034
2014р.	0,827	0,035
2015р.	0,852	0,398
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (С16-18)		
2013р.	0,798	0,187
2014р.	0,802	0,534
2015р.	0,804	0,033
Виробництво коксу та продуктів нафто перероблення (С19)		
2013р.	0,644	0,369
2014р.	0,512	0,027
2015р.	0,573	0,306
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (С20)		
2013р.	0,461	0,354
2014р.	0,495	0,432
2015р.	0,537	0,354
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (С21)		
2013р.	0,004	0,293
2014р.	0,004	0,032
2015р.	0,161	0,298

Продовження табл.3.21

1	2	3
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (С22-23)		
2013р.	0,785	0,283
2014р.	0,790	0,499
2015р.	0,819	0,337
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (С24-25)		
2013р.	0,711	0,234
2014р.	0,668	0,447
2015р.	0,678	0,178
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (С26)		
2013р.	0,030	0,001
2014р.	0,021	0,367
2015р.	0,034	0,008
Виробництво електричного устаткування (С27)		
2013р.	0,364	0,149
2014р.	0,176	0,352
2015р.	0,453	0,165
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (С28)		
2013р.	0,470	0,256
2014р.	0,352	0,362
2015р.	0,368	0,186
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (С29-30)		
2013р.	0,025	0,166
2014р.	0,041	0,246
2015р.	0,212	0,021
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування (С31-33)		
2013р.	0,773	0,249
2014р.	0,746	0,420
2015р.	0,763	0,282

Примітка: складено за даними Додатка В (табл.В.12).

За інтегральним показником масштабу найкращі результати спостерігаються у фармацевтичній промисловості, а високою інноваційною активністю відзначається виробництво комп'ютерів і електронної продукції.

Результати комплексного економічного оцінювання рівня розвитку відтворювального промислового потенціалу за основними видами переробної діяльності представлено в табл.3.22.

Таблиця 3.22

Інтегральні рівні розвитку потенціалу видів переробної промисловості

Види діяльності, періоди	Інтегральні індекси розвитку									
	Відтворювального потенціалу					Реалізованого потенціалу				
	$I_{стк}$	$I_{вгп}$	$I_{фік}$	$I_{інк}$	$I_{вп}$	$I_{стк}$	$I_{вгп}$	$I_{фік}$	$I_{інк}$	$I_{рп}$
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (С10-12)										
2013р.	0,007	0,182	0,068	0,515	0,082	0,368	0,000	0,716	0,860	0,069
2014р.	0,007	0,041	0,079	0,584	0,060	0,156	0,000	1,747	0,664	0,065
2015р.	0,007	0,006	0,229	0,519	0,047	0,113	0,000	1,217	0,806	0,058
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів з неї та інших матеріалів (С13-15)										
2013р.	0,616	0,545	0,232	0,170	0,339	0,823	0,441	0,800	0,924	0,720
2014р.	0,630	0,629	0,093	0,170	0,281	0,768	0,361	1,692	0,687	0,753
2015р.	0,562	0,531	0,222	0,582	0,443	0,759	0,262	0,621	0,852	0,570
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (С16-18)										
2013р.	0,544	0,446	0,313	0,386	0,414	0,564	0,534	0,807	0,865	0,677
2014р.	0,569	0,504	0,330	0,654	0,499	0,423	0,897	2,347	0,816	0,923
2015р.	0,567	0,754	0,610	0,163	0,454	0,402	0,909	1,221	0,740	0,758
Виробництво коксу та продуктів нафто перероблення (С19)										
2013р.	0,409	0,302	0,459	0,487	0,408	0,000	0,104	0,049	0,008	0,008
2014р.	0,436	0,092	0,373	0,118	0,205	0,000	0,359	0,125	0,004	0,012
2015р.	0,459	0,095	0,554	0,418	0,317	0,003	0,465	0,078	0,545	0,088
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (С20)										
2013р.	0,485	0,552	0,474	0,404	0,476	0,557	0,484	1,666	0,826	0,780
2014р.	0,488	0,646	0,608	0,462	0,546	0,396	0,520	5,530	0,811	0,980
2015р.	0,532	0,686	0,399	0,436	0,502	0,007	0,405	2,699	0,008	0,088
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (С21)										
2013р.	0,008	0,010	0,000	0,036	0,004	0,709	0,210	0,002	0,666	0,119
2014р.	0,009	0,063	0,001	0,011	0,009	0,675	0,305	0,002	0,784	0,134
2015р.	0,009	0,375	0,242	0,219	0,116	0,684	0,371	0,002	0,771	0,141
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (С22-23)										
2013р.	0,438	0,376	0,337	0,471	0,402	0,584	0,533	1,024	0,901	0,732
2014р.	0,483	0,512	0,412	0,628	0,503	0,471	0,563	3,403	0,792	0,919

Продовження табл.3.22

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2015р.	0,474	0,598	0,421	0,525	0,500	0,407	0,507	1,837	0,793	0,740
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (С24-25)										
2013р.	0,252	0,003	0,306	0,408	0,099	0,475	0,460	1,284	0,865	0,702
2014р.	0,259	0,048	0,293	0,546	0,211	0,337	0,460	2,692	0,767	0,752
2015р.	0,292	0,324	0,291	0,348	0,313	0,313	0,527	1,753	0,829	0,700
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (С26)										
2013р.	0,560	0,654	0,086	0,006	0,117	0,790	0,554	0,700	0,464	0,614
2014р.	0,605	0,708	0,290	0,088	0,323	0,724	0,430	2,769	0,596	0,847
2015р.	0,565	0,684	0,182	0,008	0,154	0,778	0,571	0,359	0,374	0,494
Виробництво електричного устаткування (С27)										
2013р.	0,546	0,599	0,107	0,233	0,300	0,673	0,370	0,745	0,581	0,573
2014р.	0,594	0,674	0,408	0,249	0,449	0,656	0,497	2,962	0,836	0,948
2015р.	0,591	0,711	0,569	0,273	0,505	0,639	0,484	1,816	0,319	0,651
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (С28)										
2013р.	0,457	0,469	0,263	0,347	0,374	0,774	0,337	0,802	0,475	0,561
2014р.	0,505	0,653	0,310	0,357	0,437	0,743	0,446	2,119	0,548	0,788
2015р.	0,532	0,638	0,333	0,261	0,414	0,718	0,426	1,335	0,008	0,239
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (С29-30)										
2013р.	0,445	0,524	0,233	0,065	0,244	0,728	0,270	0,774	0,010	0,197
2014р.	0,487	0,613	0,386	0,100	0,328	0,723	0,430	3,192	0,010	0,316
2015р.	0,489	0,084	0,473	0,067	0,190	0,751	0,979	1,818	0,453	0,882
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування (С31-33)										
2013р.	0,484	0,703	0,117	0,439	0,364	0,739	0,535	0,672	0,924	0,704
2014р.	0,503	0,713	0,256	0,560	0,476	0,722	0,416	1,704	0,782	0,795
2015р.	0,491	0,520	0,315	0,464	0,440	0,758	0,493	1,003	0,724	0,722

Примітка: розраховано за даними Додатка В (табл. В.3, табл. В.6, табл. В.9, табл. В.12).

До обґрунтування вибору показників ми підходили за такими принципами:

- показники є формалізованим виявленням вхідних і вихідних індикаторів комплексного економічного оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу за його основними видами (відтворювальний та реалізований);

- кожна складова потенціалу має своє функціональне призначення та характеризується набором показників, які можуть бути розраховані на основі достовірної статистичної інформації;

- кожна група показників представлена в розрізі основних видів переробної діяльності;

- усі показники вибрано з огляду на об'єкт дослідження з метою врахування його специфіки.

В результаті аналізування динаміки рівня розвитку відтворювального потенціалу в розрізі окремих видів переробної промисловості встановлено, що позитивною зміною характеризуються лише виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (інтегральний показник збільшився на 0,035) та виробництво коксу і продуктів нафтоперероблення (на 0,091). Інші види переробної діяльності поступово втрачають здатність до відтворення через низьку економічну привабливість праці, високий рівень зносу матеріально-технічної бази, відсутність інвестицій та низьку інноваційну активність промислових підприємств.

Щодо зміни рівня розвитку реалізованого потенціалу, то найбільш негативна ситуація спостерігається у розвитку фінансово-інвестиційної складової. Більшість видів переробної діяльності є збитковими та потребують проведення активної державної політики, спрямованої на регулювання грошових потоків. Зазначимо, що в країнах Європейського Союзу в кризових умовах центральні банки поклали зобов'язання на комерційні інвестувати близько 30% капіталу в розвиток пріоритетних видів економічної діяльності. Подібна практика спостерігалася і в інших розвинених країнах світу. Так, у Японії комерційні банки 50% інвестиційних ресурсів повинні були спрямовувати на підтримку довгострокових проектів, а у США була запроваджена цільова диференціація кредитних ставок залежно від рівня значущості інвестиційного проекту для піднесення національної економіки. Варто відзначити, що протягом останніх років спостерігається досягнення

позитивної динаміки рівня розвитку реалізованого потенціалу в Україні у високотехнологічних промислових виробництвах, зокрема виробництві хімічних речовин і хімічної продукції (збільшення на 0,692); виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (на 0,120) та виробництві машин і устаткування (на 0,322), а також у галузях, зорієнтованих на випуск кінцевої продукції (харчова та текстильна промисловість). Формування оптимальних відтворювальних умов для зазначених видів промислової діяльності сприятиме зменшенню питомої ваги ресурсозатратних та енергоємних промислових виробництв та структурній модернізації промислового потенціалу.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного аналізування тенденцій розвитку промислового потенціалу та комплексного оцінювання рівнів його розвитку в розрізі структурних складових за видами промислової діяльності отримано такі результати.

1. Період 2007-2015 рр. характеризувався не сприятливими тенденціями розвитку промислового потенціалу, зокрема частка випуску промислової продукції в загальному обсязі випуску зменшилася на 6,4%; частка валової доданої вартості промисловості в загальному обсязі валової доданої вартості – на 7,6%; частка середньооблікової кількості штатних працівників у промисловості до загальної кількості працівників – на 3,5%; частка капітальних інвестицій у промисловості – на 2,0%.

2. Отримані негативні тенденції розвитку промислового потенціалу демонструють виникнення двох економічних криз, перша з яких пов'язана із наслідками світової фінансової кризи (2008 р.), а друга – із воєнно-політичною ситуацією на сході країни, що вказує на необхідність

розроблення механізму антикризового управління в державі спрямованого на стабілізацію економічної ситуації та подолання кризових явищ в промисловому секторі економіки.

3. З метою виявлення проблемних ділянок у розвитку промислового потенціалу запропоновано розглядати його як динамічну систему, яка включає виробничо-господарську, соціально-трудова, фінансово-інвестиційну та інноваційну складові, що забезпечують його відтворювальну здатність та визначають орієнтири розвитку.

4. Результати проведеного аналізування тенденцій розвитку промислового потенціалу за показниками розвитку виробничо-господарської складової свідчать що за період 2000-2015 рр. ступінь зносу основних засобів збільшився на 28,1% та досягнув 76,9%, що вказує на виникнення депресивного стану промисловості та обмежує реалізацію потенціалу. У структурі основних засобів в розрізі видів промислової діяльності вагома питома вага належить переробній промисловості, яка в сучасних умовах розглядається як каталізатор інноваційних перетворень в державі. Вагомим позитивним результатом є отримання приросту виробництва у фармацевтичній сфері, розвиток якої сприятиме технологічному поступу держави.

5. В результаті аналізування тенденцій розвитку промислового потенціалу за показниками розвитку соціально-трудова складової встановлено, що за період 2000-2016 рр. ринок праці зазнав значного скорочення, зокрема майже удвічі скоротилася кількість зайнятих у промисловості, що веде до втрати відтворювального потенціалу, а низький рівень оплати праці спричинив розвиток міграційних процесів, що зумовило нестачу кваліфікованої робочої сили в промисловому секторі економіки.

6. Результати проведеного аналізування тенденцій розвитку промислового потенціалу за показниками розвитку фінансово-інвестиційної складової показали, що, починаючи з 2014 р. промислова діяльність стала

збитковим видом економічної діяльності, що не сприяє накопиченню власного капіталу в промислових підприємствах, призводить до їх закриття та зумовлює необхідність залучення інвестицій для розвитку. Найбільш збитковими видами промислової діяльності є постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, що вказує на необхідність переходу до альтернативних джерел енергії, розвитку біоенергетики, та добувна промисловість і розроблення кар'єрів, підприємства якої потребують проведення реконструкції та модернізації. Щодо розвитку інвестиційної складової, то в сучасних умовах спостерігається тенденція до зростання обсягу капіталовкладень у підприємства переробної промисловості, зокрема у металургійне виробництво, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, виробництво автотранспортних засобів та виробництво основних фармацевтичних продуктів.

7. В результаті аналізування тенденцій розвитку промислового потенціалу за показниками розвитку інноваційної складової встановлено, що інноваційна активність промислових підприємств протягом 2000-2015 рр. суттєво знизилася, зокрема кількість впроваджених нових технологічних процесів зменшилася на 13,3%, а освоєних виробництв нових видів промислової продукції – у майже 5 разів, що зумовлює низький рівень конкурентоспроможності держави на світовому ринку промислових товарів. Позитивним є той факт, що високою інноваційною активністю характеризуються підприємства з виробництва основних фармацевтичних продуктів та фармацевтичних препаратів; виробництва комп'ютерів, електричної та оптичної продукції; виробництва автотранспортних засобів, причепів та напівпричепів і інших транспортних виробів та виробництва хімічних речовин і хімічної продукції, що стриятиме структурній трансформації промислового потенціалу в напрямі розвитку високотехнологічних виробництв.

8. Визначені негативні тенденції розвитку виробничо-господарської, соціально-трудової, фінансово-інвестиційної та інноваційної компонент свідчать про наявність значних проблем у розвитку промислового потенціалу, що сформувалися в Україні впродовж останніх років, серед яких варто виокремити: високий рівень зносу основних засобів у промисловості; відтік кваліфікованої робочої сили за кордон; незадовільне фінансове становище вітчизняних промислових підприємств та їх низька інноваційна активність.

9. Встановлено, що для ефективного розвитку промислового потенціалу необхідно: створити сприятливий інвестиційний клімат; стимулювати підвищення рівня зайнятості населення у промисловості; здійснити оновлення наявної матеріально-технічної бази та заохочувати запровадження інновацій з метою подолання відставання України від інших держав у технологічному та економічному розвитку.

10. Для знаходження важелів впливу держави на розвиток промислового потенціалу потрібне проведення відповідного його економічного оцінювання, за результатами якого можна виявити слабкі місця та сформулювати комплекс дієвих заходів, спрямованих на усунення негативних тенденцій та створення сприятливих умов для стимулювання промислового розвитку.

11. Згідно авторської позиції проведено комплексне економічне оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу України в розрізі видів промислової діяльності, що базується на визначенні рівнів розвитку його відтворювального (наявна можливість) та реалізованого потенціалів (використана можливість). Запропоновано для оцінювання рівня розвитку відтворювального промислового потенціалу вхідні індикатори поділити на дві групи: загальні, що відображають масштаб його розвитку, та часткові, що дозволяють виявити специфічні, властиві певній компоненті особливості. Індикатори масштабу характеризують величину залучення певного виду

ресурсів для формування відтворювального потенціалу, а до часткових індикаторів віднесено: соціальна привабливість (для оцінювання відтворювального потенціалу соціально-трудової компоненти); здатність до відтворення (для оцінювання відтворювального потенціалу виробничо-господарської компоненти); фінансовий стан (для оцінювання відтворювального потенціалу фінансово-інвестиційної компоненти); інноваційну активність (для оцінювання відтворювального потенціалу інноваційної компоненти). Визначення інтегрального рівня розвитку реалізованого потенціалу базується на показниках результативності та ефективності використання певного виду ресурсів.

12. З метою формування системи індикаторів було досліджено інформаційну базу Державної служби статистики України в розрізі окремих видів промислової діяльності. Отримані результати свідчать, що за вхідними індикаторами “масштабу”, “фінансового стану”, “інноваційної активності”, а також вихідними індикаторами “результативність та ефективність” в розрізі усіх складових промислового потенціалу домінуючу позицію займає переробна промисловість, яка розглядається як рушійна сила інноваційних перетворень в державі. Попри це, за такими вхідними індикаторами як “соціальна привабливість”, “здатність до відтворення” перші позиції продовжують залишатися за добувною промисловістю та розробленням кар’єрів, що є сировинною основою розвитку промислового потенціалу.

13. Встановлено, що постачання електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря та водопостачання володіють низьким рівнем відтворювального потенціалу, що зумовлено зниженням державного фінансування зазначених видів промислової діяльності та недостатністю власних коштів підприємств. В розрізі складових промислового потенціалу найбільш негативна тенденція спостерігається у розвитку інноваційної складової, що вказує на необхідність налагодження ефективної взаємодії між наукою та виробництвом. Враховуючи рівень розвитку реалізованого

потенціалу значних втрат зазнала добувна промисловість та розроблення кар'єрів у зв'язку із нестабільною воєнно-політичною ситуацією в державі.

14. Встановлено, що за рівнем розвитку як відтворювального так і реалізованого потенціалу провідну позицію займає переробна промисловість. Проте більшість видів промислової діяльності володіють низьким рівнем відтворювального потенціалу, що може мати катастрофічні наслідки у майбутньому. Позитивним явищем є наявність високого рівня як відтворювального так і реалізованого потенціалів у виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, а також виробництві основних фармацевтичних препаратів і фармацевтичних препаратів. Порівняння одержаних результатів в динаміці дозволило зробити висновок про поступове нарощування потенціалу переробної промисловості та зниження ролі сировинно- та енергозатратних промислових виробництв, що свідчить про технологічний поступ країни в напрямі розвитку високо- та середньотехнологічних промислових виробництв.

15. Запропонований методологічний підхід до комплексного економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу дозволить своєчасно виявляти проблеми та попереджувати виникнення кризових явищ у внутрішній структурі промислового потенціалу та проводити дослідження стану та рівня розвитку промислового потенціалу як в розрізі видів промислової діяльності, так і в розрізі адміністративно-територіальних одиниць, що дозволить збалансувати його розвиток не лише в галузевому, але і в просторовому аспектах.

Отримані результати опубліковано в таких працях автора: (Станасюк, 2014b; Станасюк, 2016k; Станасюк, 2016l; Станасюк, 2016n; Станасюк, 2016o; Станасюк, 2016r; Станасюк, 2017b; Станасюк, 2017c; Станасюк, 2017k; Станасюк, 2018; Stanasyuk, 2016c).

РОЗДІЛ 4

ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЗАСАДИ ЙОГО ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

4.1. Комплексне економічне оцінювання просторового розвитку промислового потенціалу

Проведення структурної модернізації в галузевому аспекті слід узгоджувати із просторовими особливостями розвитку промислового потенціалу. Дослідженням питань, пов'язаних із розвитком промислового потенціалу в просторовому аспекті, займалися: О. Амоша, З. Варналій, В. Вишневський, А. Гранберг, П. Григорук, В. Геєць, Ю. Драчук, І. Заблодська, В. Захарченко, Н. Качуріна, О. Кудріна, О. Луцків, В. Пархоменко, Л. Пельтек, В. Пила, Л. Федулова, Н. Хрущ, М. Чумаченко та ряд інших провідних науковців. Варто відзначити, що О. Кудріною були проведені вагомі дослідження щодо розробки стратегії підвищення ефективності використання промислового потенціалу регіону (2015).

Як зазначає Н. Качуріна, регіональні особливості розвитку промислового потенціалу визначаються сукупністю факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища та об'єднує їх в чотири блоки:

- людські,
- науково-інноваційні,
- інвестиційні,
- екологічні (2011, с.11).

Характерною рисою сучасних наукових досліджень є орієнтація на інноваційний тип розвитку промислового потенціалу. Вітчизняними науковцями проведені ґрунтовні дослідження, пов'язані із аналізом інноваційного потенціалу регіону та розробленням відповідних практичних

рекомендацій, спрямованих на активізацію інноваційної діяльності промислових підприємств (Амоша, 2017; Буняк, 2011).

Перехід на інноваційний тип розвитку змінює бачення території як об'єкта промислового освоєння, оскільки вимагає застосування середовищного підходу, пов'язаного із створенням сприятливих умов для налагодження інтеграційних зв'язків між науковими установами та промисловими підприємствами (Бубенко, 2015, с.19).

Питання, пов'язані з удосконаленням галузевої структури із врахуванням просторових особливостей розвитку промислового потенціалу, розкриті в праці (Орловська та Літовченко, 2016). Вчені наголошують, що Україні притаманна структура промислового виробництва з орієнтацією на розвиток важкої індустрії та диспропорційністю розвитку промислового потенціалу в просторовому аспекті (концентрація промислості в східних та центральних регіонах).

Як бачимо, вітчизняні науковці мають значні напрацювання по зазначеній проблематиці, що свідчить про актуальність дослідження, спрямованого на проведення комплексного оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу в регіональному масштабі. Згідно з В. Пилою найбільш узагальненими показниками оцінювання масштабів розвитку промислового потенціалу регіону є обсяги промислової продукції та валова додана вартість, а також кількість найманих працівників та вартість основних засобів, що забезпечують кількісне вимірювання факторів виробництва (2012, с.163).

Зазначимо, що у 2015 р. зниження обсягів виробництва промислової продукції спостерігається практично у всіх адміністративно-територіальних одиницях України, за винятком Вінницької, Житомирської та Рівненської областей (табл.4.1). У зв'язку із військовою агресією особливо значних втрат промислового потенціалу зазнали Донецька та Луганська області, де індекси промислової продукції у 2015 році становили відповідно 65,4% та 34,0%.

Таблиця 4.1

Динаміка індексів промислової продукції в розрізі
адміністративно-територіальних одиниць

Адміністративно-територіальні одиниці	Роки					
	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Вінницька	106,5	107,1	110,4	105,4	104,0	105,3
Волинська	126,7	94,5	102,9	103,2	98,6	100,2
Дніпропетровська	116,1	102,2	98,5	92,5	92,1	99,3
Донецька	114,7	94,6	93,6	68,5	65,4	106,4
Житомирська	108,2	116,6	113,4	107,1	110,0	105,7
Закарпатська	142,9	101,4	96,9	106,1	79,7	105,9
Запорізька	107,8	96,8	97,1	96,8	95,3	96,9
Івано-Франківська	100,2	101,2	95,3	98,9	89,1	95,5
Київська	108,0	96,8	99,1	101,6	93,0	106,2
Кіровоградська	113,3	107,5	106,6	100,8	82,9	120,3
Луганська	107,1	92,5	91,1	58,0	34,0	139,0
Львівська	100,9	101,6	101,2	97,2	98,5	99,3
Миколаївська	110,3	99,5	96,5	101,4	91,1	110,5
Одеська	102,9	96,9	100,6	99,7	96,1	109,2
Полтавська	112,6	100,0	94,7	92,9	96,2	100,1
Рівненська	129,6	96,7	91,4	103,7	100,3	98,1
Сумська	93,5	95,6	107,0	88,1	98,4	91,2
Тернопільська	102,5	102,1	99,5	116,5	92,1	110,3
Харківська	105,8	97,6	94,5	94,8	88,2	105,8
Херсонська	100,5	104,7	92,4	96,4	98,1	102,0
Хмельницька	104,9	101,2	97,6	97,8	95,7	104,7
Черкаська	117,1	94,9	95,2	94,7	90,8	106,3
Чернівецька	111,9	86,8	103,7	92,9	98,3	96,9
Чернігівська	99,8	98,1	89,6	97,2	91,2	105,8
М. Київ	104,1	95,9	89,9	85,9	94,6	104,4

Примітка: складено автором за матеріалами джерела: Статистичний збірник “Регіони України” Ч.1, 2017.

Проте вже у 2016 р. спостерігається зростання обсягів виробництва промислової продукції в більшості адміністративно-територіальних одиниць України, що вказує на те, що розвиток промислового потенціалу перебуває на етапі післякризового відновлення.

Основним узагальнювальним показником розвитку промислового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці є частка ВДВ видів промислової діяльності у загальному обсязі ВДВ. На сучасному етапі в Україні спостерігається відносно невисока частка ВДВ видів промислової діяльності у загальному обсязі ВДВ держави, що становить 25% (табл.4.2).

Таблиця 4.2

Частка валової доданої вартості видів промислової діяльності у загальному обсязі ВДВ адміністративно-територіальних одиниць, %

Адміністративно-територіальні одиниці	Види промислової діяльності				
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	Переробна промисловість	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	Сумарна частка промисловості
1	2	3	4	5	6
Україна	6,5	14,4	3,7	0,4	25,0
Вінницька	1,1	17,1	3,6	0,3	22,1
Волинська	0,3	15,7	1,6	0,3	17,9
Дніпропетровська	20,2	22,4	3,1	1,0	46,7
Донецька	14,7	24,4	5,8	0,4	45,3
Житомирська	5,2	12,5	1,8	0,4	19,9
Закарпатська	0,8	13,6	2,0	0,3	16,7
Запорізька	2,1	29,1	9,8	0,4	41,4
Івано-Франківська	7,8	10,3	8,0	0,3	26,4
Київська	0,3	17,8	3,5	0,6	22,2
Кіровоградська	5,4	12,8	2,0	0,4	20,6
Луганська	12,0	17,0	5,0	0,5	34,5
Львівська	7,0	12,0	3,3	0,4	22,7
Миколаївська	0,6	13,2	6,4	0,4	20,6
Одеська	0,0	11,3	2,0	0,4	13,7
Полтавська	32,2	16,3	1,8	0,2	50,5

Продовження табл.4.2

1	2	3	4	5	6
Рівненська	1,5	13,3	10,9	0,4	26,1
Сумська	6,4	15,8	2,0	0,4	24,6
Тернопільська	1,3	11,7	1,7	0,3	15,0
Харківська	13,1	14,1	3,3	0,5	31,0
Херсонська	0,3	12,0	2,4	0,4	15,1
Хмельницька	1,0	12,4	5,8	0,3	19,5
Черкаська	0,6	21,7	3,1	0,5	25,9
Чернівецька	0,4	6,6	4,3	0,4	11,7
Чернігівська	4,3	12,2	3,4	0,5	20,4
М. Київ	0,0	7,0	2,7	0,2	9,9

Примітка: розраховано автором за матеріалами джерела: Статистичний збірник “Валовий регіональний продукт у 2016 році”, 2017.

З огляду на отримані значення по зазначеному показнику, адміністративно-територіальні одиниці України можна поділити на три групи:

- промислові, що характеризуються високою часткою ВДВ видів промислової діяльності у загальному обсязі ВДВ (від 30-50%). До цієї групи входять Дніпропетровська (46,7%), Донецька (45,3%), Запорізька (41,4%), Луганська (34,5%) та Полтавська (50,5%) області.

- диверсифіковані, в яких значення показника коливається від 20% до 30%. Сюди належать Вінницька – 22,1%, Івано-Франківська – 26,4%, Київська – 22,2%, Кіровоградська – 20,6%, Львівська – 22,7%, Миколаївська – 20,6%, Рівненська – 26,1%, Сумська – 24,6%, Черкаська – 25,9% та Чернігівська області – 20,4%.

- не промислові, де частка ВДВ видів промислової діяльності у загальному обсязі ВДВ становить менше 20%. Останню групу формують Волинська (17,9%), Житомирська (19,9%), Закарпатська (16,7%), Одеська (13,7%), Тернопільська (15,0%), Херсонська (15,1%), Хмельницька (19,5%), Чернівецька (11,7%) області та м. Київ (9,9%).

Як бачимо, сьогодні найбільш вагомий вклад у розвиток промислового потенціалу має Полтавська область, а також старопромислові регіони східної частини України. Загалом структура національної економіки є диверсифікованою, оскільки частка ВДВ видів промислової діяльності в загальному обсязі ВДВ у майже половини адміністративно-територіальних одиниць коливається від 20% до 30% та по Україні становить 25%.

Проаналізувавши спеціалізацію адміністративно-територіальних одиниць України, бачимо, що основним потенціалоформівним видом промислової діяльності є переробна промисловість (виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, виробів з деревини та паперу, хімічних речовин і хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів, металургійне виробництво та машинобудування), питома вага якої коливається в межах від 40,7% у м. Києві до 87,2% у Волинській області (табл.4.3). Провідне місце серед видів переробної діяльності належить виробництву харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, яке найбільш розвинуте у Вінницькій, Чернігівській, Кіровоградській, Черкаській та Тернопільській області, які виступають основними центрами продовольчого забезпечення держави. Машинобудування займає вагому частку в обсязі реалізованої промислової продукції у Закарпатській області (34,0%). У значному відриві від неї перебувають Волинська, Запорізька, Сумська та Миколаївська області, в яких питома вага зазначеного виду діяльності коливається в межах від 17,6% до 12,8 %. Хімічна промисловість найбільш розвинута в Одеській (20,6%), Черкаській (19,3%) та Рівненській (15,9%) областях. Зазначимо, що розглянуті види промислової діяльності належать до високотехнологічних виробництв, розвиток яких сприятиме формуванню вищих технологічних укладів в національній економіці, тому темпи їх розвитку повинні перевищувати темпи розвитку промислового виробництва в державі, створюючи умови для структурно-інноваційної перебудови промислового потенціалу.

Таблиця 4.3

Промислова спеціалізація адміністративно-територіальних одиниць України, %

Адміністративно-територіальні одиниці	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	Переробна промисловість, в т.ч.	виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	виробництво виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	виробництво гумових і пластмасових виробів, неметалевої мінеральної продукції	металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Водопостачання; каналізація; поводження з відходами
Вінницька	1,8	80,7	64,8	3,5	3,8	2,2	2,4	2,2	16,8	0,7
Волинська	0,7	87,2	33,6	16,0	-	6,9	2,0	17,6	11,1	1,0
Дніпропетровська	23,1	63,0	9,1	1,2	5,9	4,2	35,5	2,9	12,2	1,7
Донецька	15,2	63,8	5,7	0,5	0,9	2,2	41,1	4,2	20,3	0,7
Житомирська	9,4	76,3	28,7	14,5	2,5	10,3	7,0	5,3	12,6	1,7
Закарпатська	1,6	80,1	10,1	7,9	10,0	2,2	1,3	34,0	16,7	1,6
Запорізька	2,0	72,6	10,1	0,4	1,5	2,4	35,9	14,6	24,7	0,7
Івано-Франківська	10,3	56,0	20,3	12,3	4,2	9,2	1,0	5,7	32,9	0,8
Київська	1,0	86,1	38,7	9,9	2,5	16,4	6,3	7,3	11,2	1,7
Кіровоградська	8,2	78,0	48,9	2,4	1,7	2,6	11,4	8,3	12,3	1,5
Луганська	24,7	66,8	1,7	10,0	7,2	1,2	21,0	7,3	7,3	1,2
Львівська	4,9	76,3	32,2	8,6	1,9	8,8	5,6	7,1	17,4	1,4
Миколаївська	0,7	68,1	25,1	2,0	0,3	4,4	16,8	14,0	29,8	1,4
Одеська	0,1	77,1	33,7	1,4	20,6	5,4	4,5	6,6	20,7	2,1
Полтавська	30,5	59,3	29,3	0,7	1,5	1,1	0,9	6,1	9,8	0,4
Рівненська	3,0	61,9	15,4	8,4	15,9	12,6	1,9	2,4	34,1	1,0
Сумська	28,8	60,3	17,8	1,7	9,6	3,5	6,1	14,3	10,1	0,8
Тернопільська	3,7	79,5	45,6	2,4	6,0	9,0	3,0	8,4	15,4	1,4
Харківська	17,6	66,8	29,5	4,0	1,7	6,0	2,6	12,8	14,1	1,5
Херсонська	0,6	73,3	41,1	9,1	2,2	8,2	4,9	5,5	24,0	2,1
Хмельницька	1,7	68,7	29,6	2,8	-	16,9	5,5	8,7	28,7	0,9
Черкаська	0,9	84,2	48,4	3,7	19,3	2,6	1,0	2,6	14,0	0,9
Чернівецька	1,4	54,4	20,7	5,1	1,3	9,2	2,2	5,9	41,8	2,5
Чернігівська	8,1	77,6	53,3	8,9	0,8	2,1	1,1	4,4	13,1	1,2
М. Київ	0,5	40,7	22,1	2,8	0,8	4,0	1,9	3,1	57,7	1,1

Примітка: розраховано автором за матеріалами джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Стратегічно важливим для економічного розвитку країни є металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, які зосереджені у Дніпропетровській (35,5%), Донецькій (41,1%) та Запорізькій (35,9%) областях. Проте обсяг інвестування у зазначений вид діяльності суттєво скоротився, що призвело до збитковості галузі в останні роки. Добувна промисловість і розроблення кар'єрів зосереджені у Полтавській (30,5%), Сумській (28,8%), Луганській (24,7%), Дніпропетровській (23,1%), Харківській (17,6%) та Донецькій (15,2%) областях. Провідними центрами постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря є м. Київ (57,7%), Чернівецька (41,8%), Рівненська (34,1%) та Івано-Франківська області (32,9%).

Із врахуванням можливостей одержання достовірних статистичних даних (Додаток Д) нами сформована система показників оцінювання стану та рівня розвитку відтворювального та реалізованого промислового потенціалу в просторовому аспекті за вхідними та вихідними індикаторами (Додаток Д).

У табл. 4.4 представлено отримані інтегральні показники за вхідними та вихідними індикаторами по соціально-трудовій компоненті промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць.

За вхідним індикатором “масштабу”, що характеризує розвиток соціально-трудової компоненти промислового потенціалу найкращі результати спостерігаються у Дніпропетровській (0,000) та Донецькій областях (0,282), де сконцентрована основна маса економічно-активного населення, зайнятого в промисловому секторі економіки. Враховуючи значення індикатора “економічна привабливість,” домінуючу позицію продовжує займати Дніпропетровська область (0,005), де зафіксовано найбільший обсяг попиту на робочу силу, а також вагомі позитивні показники спостерігаються у м. Києві, що характеризується найвищим рівнем оплати праці працівників, що зумовлює високу економічну привабливість праці.

Таблиця 4.4

Показники розвитку соціально-трудової компоненти промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць

Адміністративно-територіальна одиниця	Інтегральні індекси		
	Масштаб	Економічна привабливість	Ефективність
Вінницька	0,799	0,577	0,149
Волинська	0,863	0,546	0,608
Дніпропетровська	0,000	0,005	0,331
Донецька	0,282	0,424	0,474
Житомирська	0,804	0,492	0,500
Закарпатська	0,853	0,610	0,699
Запорізька	0,537	0,408	0,372
Івано-Франківська	0,832	0,581	0,000
Київська	0,636	0,310	0,436
Кіровоградська	0,864	0,618	0,274
Луганська	0,731	0,675	0,744
Львівська	0,609	0,458	0,594
Миколаївська	0,820	0,357	0,442
Одеська	0,783	0,473	0,247
Полтавська	0,706	0,396	0,032
Рівненська	0,833	0,465	0,337
Сумська	0,798	0,556	0,422
Тернопільська	0,904	0,583	0,479
Харківська	0,432	0,386	0,314
Херсонська	0,897	0,640	0,369
Хмельницька	0,828	0,575	0,378
Черкаська	0,804	0,550	0,089
Чернівецька	0,921	0,639	0,535
Чернігівська	0,859	0,556	0,233
М. Київ	0,691	0,006	0,355

Примітка: складено за даними додатка Д (табл.Д.3).

За вихідними індикатором найкращі результати досягнуто у Івано-Франківській та Полтавській областях, що вказує на перспективність

розвитку промислового потенціалу в зазначених областях. Вагомими центрами для залучення кваліфікованої робочої сили у промисловість можуть бути Кіровоградська, Одеська та Чернігівська області.

У табл. 4.5 представлено отримані інтегральні показники за вхідними та вихідними індикаторами по виробничо-господарській компоненті.

Таблиця 4.5

Показники розвитку виробничо-господарської компоненти промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць

Адміністративно-територіальна одиниця	Інтегральні індекси		
	Масштаб	Здатність до відтворення	Ефективність
Вінницька	0,895	0,727	0,528
Волинська	0,936	0,649	0,670
Дніпропетровська	0,003	0,678	0,729
Донецька	0,001	0,038	0,849
Житомирська	0,853	0,039	0,663
Закарпатська	0,951	0,628	0,668
Запорізька	0,627	0,469	0,754
Івано-Франківська	0,840	0,637	0,713
Київська	0,833	0,650	0,516
Кіровоградська	0,942	0,598	0,640
Луганська	0,669	0,534	0,919
Львівська	0,804	0,664	0,643
Миколаївська	0,809	0,680	0,791
Одеська	0,790	0,496	0,587
Полтавська	0,550	0,533	0,687
Рівненська	0,867	0,714	0,804
Сумська	0,919	0,705	0,563
Тернопільська	0,959	0,631	0,618
Харківська	0,699	0,607	0,642
Херсонська	0,964	0,497	0,680
Хмельницька	0,935	0,652	0,728
Черкаська	0,923	0,770	0,573
Чернівецька	0,965	0,042	0,882
Чернігівська	0,931	0,732	0,724
М. Київ	0,721	0,624	0,000

Примітка: складено за даними додатка Д (табл.Д.6).

Найбільш високі значення індикатора “масштабу”, що відображає масштабність розвитку виробничо-господарської компоненти промислового потенціалу зафіксовано також у Дніпропетровській (0,003) та Донецькій (0,001) областях. Усі інші адміністративно-територіальні одиниці мають значно нищі показники. Беручи до уваги значення індикатора “здатність до відтворення”, окрім вищезгаданих областей високі значення показників також спостерігаються у Чернівецькій області, де інтегральний показник становить 0,042. За отриманими значеннями по вихідному індикатору, що характеризує ефективність використання основних засобів, найкращі результати спостерігаються у м. Києві, де спостерігається найбільш повна реалізація виробничо-господарської компоненти промислового потенціалу. Щодо інших адміністративно-територіальних одиниць України, то відхилення є настільки великими, що зумовлює необхідність державного регулювання просторового розвитку, оскільки на сучасному етапі він є неефективним та веде до значних втрат.

У табл. 4.6 представлено отримані інтегральні показники за вхідними та вихідними індикаторами по фінансово-інвестиційній компоненті промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць.

За вхідним індикатором, що відображає масштабність розвитку фінансово-інвестиційної компоненти найкращі результати спостерігаються у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій та Івано-Франківській областях, що мають найвищу частку прибуткових промислових підприємств та характеризуються високою питомою вагою капітальних інвестицій у розвиток промислового сектора економіки.

За вихідним індикатором, в основі якого покладена економічна ефективність промислової діяльності, вагомі позитивні результати спостерігаються лише у Запорізькій області. Порівняно незначні відхилення від еталону мають Волинська, Сумська області та м. Київ, де значення показника відповідно становлять 0,326, 0,316 та 0,368.

Таблиця 4.6

Показники розвитку фінансово-інвестиційної компоненти промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць

Адміністративно-територіальна одиниця	Інтегральні індекси	
	Масштаб	Ефективність
Вінницька	0,199	0,421
Волинська	0,163	0,326
Дніпропетровська	0,070	0,768
Донецька	0,081	1,716
Житомирська	0,225	1,000
Закарпатська	0,204	0,979
Запорізька	0,002	0,000
Івано-Франківська	0,008	0,789
Київська	0,178	0,789
Кіровоградська	0,166	4,400
Луганська	0,089	3,547
Львівська	0,190	0,884
Миколаївська	0,274	1,032
Одеська	0,228	1,179
Полтавська	0,179	0,432
Рівненська	0,184	2,589
Сумська	0,249	0,316
Тернопільська	0,201	0,653
Харківська	0,169	0,505
Херсонська	0,289	1,200
Хмельницька	0,231	1,579
Черкаська	0,213	1,337
Чернівецька	0,230	0,695
Чернігівська	0,192	0,853
М. Київ	0,236	0,368

Примітка: складено за даними додатка Д (табл.Д.8).

Особливого занепокоєння викликає отримання значень показників більше 1, зокрема у Кіровоградській області – 4,400; Луганській – 3,547; Рівненській – 2,589; Донецькій – 1,716; Хмельницькій – 1,579; Черкаській –

1,337; Херсонській – 1,200; Одеській– 1,179; Миколаївській – 1,032, тобто майже у половини областей України промислова діяльність є збитковим видом економічної діяльності.

У табл. 4.7 представлено отримані показники по інноваційній компоненті промислового потенціалу.

Таблиця 4.7

Показники розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць

Адміністративно-територіальна одиниця	Інтегральні індекси		
	Масштаб	Інноваційна активність	Ефективність
Вінницька	0,563	0,499	0,987
Волинська	0,652	0,695	0,773
Дніпропетровська	0,538	0,673	0,994
Донецька	0,572	0,755	0,786
Житомирська	0,558	0,524	0,559
Закарпатська	0,008	0,701	0,000
Запорізька	0,399	0,007	0,620
Івано-Франківська	0,482	0,362	0,899
Київська	0,614	0,571	0,835
Кіровоградська	0,386	0,327	0,893
Луганська	0,701	0,678	0,407
Львівська	0,461	0,293	0,834
Миколаївська	0,009	0,295	0,991
Одеська	0,491	0,504	0,577
Полтавська	0,454	0,458	0,418
Рівненська	0,639	0,663	0,624
Сумська	0,383	0,271	0,584
Тернопільська	0,578	0,341	0,341
Харківська	0,207	0,005	0,841
Херсонська	0,363	0,211	0,903
Хмельницька	0,624	0,577	0,926
Черкаська	0,512	0,363	0,791
Чернівецька	0,570	0,325	0,795
Чернігівська	0,610	0,507	0,894
М. Київ	0,520	0,268	0,970

Примітка: складено за даними додатка Д (табл.Д.11).

Щодо масштабів розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу, то найкращі показники спостерігаються у Закарпатській (0,008) та Миколаївській (0,009) областях, а у старопромислових регіонах України, зокрема у Дніпропетровській, Донецькій та Луганській областях, відхилення відповідно становлять 0,538, 0,572 та 0,701, що вказує на сировинну орієнтацію у розвитку промислового потенціалу в зазначених областях. За індикатором “інноваційна активність”, враховуючи показники, що відображають частку підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, та частку підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, найкращі значення інтегрального показника спостерігаються у Харківській (0,005) та Запорізькій (0,007) областях.

За вихідним індикатором, що характеризує ефективність інновацій найкращі результати простежуються у Закарпатській області. Враховуючи отримані значення за вхідними індикаторами, зазначена область є найбільш перспективною щодо реалізації інноваційної компоненти промислового потенціалу. По всіх інших адміністративно-територіальних одиницях спостерігаються значні відхилення.

Результати комплексного економічного оцінювання за інтегральним індексом розвитку відтворювального потенціалу наведено в табл.4.8. Отримані дані свідчать про те, що найкращі показники щодо розвитку промислового потенціалу із врахуванням ресурсних можливостей регіону досягнуто у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, та Харківській областях, в яких значення інтегрального індексу коливається від 0 до 0,2.

Другу групу адміністративно-територіальних одиниць із врахуванням інтегрального індексу рівня розвитку відтворювального промислового потенціалу (0,2-0,37) формують Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Миколаївська області і м. Київ, які відзначаються порівняно високими показниками розвитку фінансово-інвестиційної та інноваційної компонент.

Таблиця 4.8

Рівні розвитку відтворювального промислового потенціалу в розрізі
адміністративно-територіальних одиниць

Адміні- стративно- територіальні одиниці	Інтегральні індекси рівня розвитку				
	соціально- трудова складової	виробни- чо-госпо- дарської складової	фінансово- інвести- ційної складової	іннова- ційної скла- дової	відтво- рювального промис- лового потенціалу
Вінницька	0,679	0,806	0,199	0,530	0,490
Волинська	0,687	0,780	0,163	0,673	0,492
Дніпро- петровська	0,001	0,045	0,070	0,601	0,037
Донецька	0,346	0,006	0,081	0,657	0,103
Житомирська	0,629	0,182	0,225	0,541	0,344
Закарпатська	0,721	0,773	0,204	0,076	0,305
Запорізька	0,468	0,543	0,002	0,053	0,072
Івано- Франківська	0,695	0,732	0,008	0,418	0,203
Київська	0,444	0,736	0,178	0,592	0,431
Кірово- градська	0,731	0,751	0,166	0,356	0,424
Луганська	0,703	0,598	0,089	0,690	0,401
Львівська	0,528	0,731	0,190	0,367	0,405
Миколаївська	0,541	0,742	0,274	0,052	0,275
Одеська	0,609	0,626	0,228	0,497	0,456
Полтавська	0,529	0,542	0,179	0,456	0,391
Рівненська	0,622	0,787	0,184	0,651	0,492
Сумська	0,666	0,805	0,249	0,322	0,455
Тернопільська	0,726	0,778	0,201	0,444	0,474
Харківська	0,408	0,651	0,169	0,033	0,196
Херсонська	0,758	0,692	0,289	0,277	0,453
Хмельницька	0,690	0,781	0,231	0,600	0,523
Черкаська	0,665	0,843	0,213	0,431	0,476
Чернівецька	0,767	0,201	0,230	0,430	0,351
Чернігівська	0,691	0,826	0,192	0,556	0,497
М. Київ	0,066	0,671	0,236	0,374	0,250

Примітка: складено автором за даними додатка Д (табл.Д.3, табл.Д.6, табл.Д.8, табл.Д.11).

Решта адміністративно-територіальних одиниць України характеризується середнім рівнем розвитку промислового потенціалу (0,37-

0,63), що зумовлено низькою соціальною привабливістю праці у промисловості, не розвиненістю відповідної матеріально-технічної бази та низькою інноваційною активністю промислових підприємств.

За рівнем розвитку соціально-трудової компоненти промислового потенціалу найбільш високими показниками характеризуються Дніпропетровська область (0,001) та м. Київ (0,066), де спостерігається висока концентрація економічно активного населення, зайнятого у видах промислової діяльності. Донецька область займає домінуючу позицію за рівнем розвитку виробничо-господарської складової (0,006), що зумовлено історично сформованою сировинною орієнтацією промислового потенціалу. Фінансово-інвестиційна та інноваційні компоненти найкраще розвинуті у адміністративно-територіальних одиницях-лідерах промислового розвитку держави.

Ігнорування протягом тривалого часу проблем розвитку промислового сектора економіки призвело до виникнення регіональних диспропорцій, які роблять уразливим промисловий потенціал країни до виникнення кризових явищ. Усуненню негативних тенденцій сприятиме проведенню виваженої регіональної політики зорієнтованої на поступове нарощування відтворювального промислового потенціалу із врахуванням просторових особливостей його розвитку.

Результати комплексного економічного оцінювання адміністративно-територіальних одиниць України за інтегральним індексом рівня розвитку реалізованого промислового потенціалу представлено в табл.4.9. Згідно проведених розрахунків за інтегральним індексом рівня розвитку реалізованого промислового потенціалу (0-0,2) найкращі результати спостерігаються у Запорізькій, Закарпатській, Івано-Франківській областях та м. Києві. Також високим показником рівня розвитку реалізованого потенціалу характеризується Полтавська область (0,251), яка має добре розвинуту соціально-трудова компоненту.

Таблиця 4.9

Рівні розвитку реалізованого промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць

Адміністративно-територіальні одиниці	Інтегральні індекси рівня розвитку				
	соціально-трудова складова	виробничо-господарської складової	фінансово-інвестиційної складової	інноваційної складової	реалізованого промислового потенціалу
Вінницька	0,149	0,528	0,421	0,987	0,425
Волинська	0,608	0,670	0,326	0,773	0,566
Дніпропетровська	0,331	0,729	0,768	0,994	0,655
Донецька	0,474	0,849	1,716	0,786	0,858
Житомирська	0,500	0,663	1,000	0,559	0,656
Закарпатська	0,699	0,668	0,979	0,000	0,082
Запорізька	0,372	0,754	0,000	0,620	0,065
Івано-Франківська	0,000	0,713	0,789	0,899	0,084
Київська	0,436	0,516	0,789	0,835	0,620
Кіровоградська	0,274	0,640	4,400	0,893	0,911
Луганська	0,744	0,919	3,547	0,407	0,997
Львівська	0,594	0,643	0,884	0,834	0,728
Миколаївська	0,442	0,791	1,032	0,991	0,773
Одеська	0,247	0,587	1,179	0,577	0,560
Полтавська	0,032	0,687	0,432	0,418	0,251
Рівненська	0,337	0,804	2,589	0,624	0,813
Сумська	0,422	0,563	0,316	0,584	0,458
Тернопільська	0,479	0,618	0,653	0,341	0,507
Харківська	0,314	0,642	0,505	0,841	0,541
Херсонська	0,369	0,680	1,200	0,903	0,722
Хмельницька	0,378	0,728	1,579	0,926	0,796
Черкаська	0,089	0,573	1,337	0,791	0,482
Чернівецька	0,535	0,882	0,695	0,795	0,715
Чернігівська	0,233	0,724	0,853	0,894	0,599
М. Київ	0,355	0,000	0,368	0,970	0,060

Примітка: складено автором за даними додатка Д (табл.Д.3, табл.Д.6, табл.Д.8, табл.Д.11).

Проте у більшості адміністративно-територіальних одиниць України спостерігаються середній та низький рівні розвитку реалізованого потенціалу, що зумовлено незадовільною ситуацією щодо розвитку

фінансово-інвестиційної компоненти промислового потенціалу. Найбільш низькі показники досягнуто у Донецькій, Рівненській, Кіровоградській та Луганській областях (більше 0,8). Воєнно-політичні події на сході зумовили потрапляння у групу аутсайдерів колишніх важливих промислових центрів держави.

Із врахуванням одержаних результатів за обома інтегральними індексами найбільш перспективним промисловим центром України сьогодні є Запорізька область, що володіє значним соціально-трудова, фінансово-інвестиційним та інноваційним потенціалом.

Проведення оцінювання промислового потенціалу в просторовому аспекті має вагомим практичне значення для держави, оскільки його розвиток має стати запорукою майбутнього економічного зростання держави та основою переходу на інноваційну економіку. Розвиток промислових видів діяльності пов'язаний не лише із задоволенням попиту на промислову продукцію, а й забезпечує розвиток ринку праці, досягнення фінансової незалежності регіонів, тобто сприяє соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць України. У зв'язку з цим проведено оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу в розрізі наступних компонент: соціально-трудова, виробничо-господарської, фінансово-інвестиційної та інноваційної, що формують його відтворювальну основу.

Сировинна орієнтація структури промислового потенціалу у старопромислових областях України зумовлює виникнення залежності до місць знаходження ресурсів та унеможлиблює диверсифікацію розвитку регіональної промисловості. Поглиблення диференції адміністративно-територіальних одиниць України за рівнями розвитку відтворювального та реалізованого промислового потенціалу, пов'язано із регіональними особливостями розміщених в них видів промислової діяльності. Проте у зв'язку із розбалансованістю розвитку промислового потенціалу роль останнього у соціально-економічному розвитку регіонів значно знизилася.

Виявлена значна просторова диференціація розвитку промислового потенціалу свідчить про недосконалість економічної політики держави. Концентрація промислового виробництва в окремих адміністративно-територіальних одиницях ставить під загрозу національну економічну безпеку, що підтверджують події останніх років (політична нестабільність та військова агресія на сході країни зумовили кризу в розвитку промислового потенціалу). Проведення промислової політики у старопромислових регіонах східної частини України повинно бути зорієнтоване на реструктуризацію з метою підвищення ефективності розвитку промислового потенціалу. Щодо адміністративно-територіальних одиниць, в яких розвиток промислового потенціалу характеризується високими результативними показниками, то слід проводити промислову політику зорієнтовану на стимулювання розвитку перспективних видів промислової діяльності, що забезпечить зростання рівня зайнятості населення, зростання надходжень до місцевих бюджетів.

Одержані результати проведеного комплексного оцінювання необхідно враховувати при формування загальнодержавної стратегії розвитку промислового потенціалу, яка повинна бути спрямована на усунення асиметрії у просторовому розвитку. Цього можна досягнути шляхом формування інноваційних промислових кластерів, що дозволить вдосконалити структуру промислового потенціалу та змінити вектор розвитку із сировинного на інноваційний.

4.2. Кластерний підхід до розвитку промислового потенціалу

Сьогодні підвищується роль промислового потенціалу як базової основи функціонування держави, що забезпечить модернізацію національної

економіки. Україна намагається досягнути рівня економічного розвитку розвинених країн світу, обравши європейський орієнтир. Хоч вона досі має незначний, проте власний досвід проведення кластеризації окремих регіонів, в майбутньому їй доцільно його переосмислити, порівняти з досвідом інших країн та спробувати визначити власні проблеми, окреслити можливості та перспективи нарощування національного промислового потенціалу в умовах застосування кластерного підходу.

Кластери є ефективною формою просторового розвитку, впровадження якої в національну економіку дозволить скоротити шлях переходу національної економіки на інноваційну модель розвитку, оскільки в умовах застосування кластерного підходу створюється технологічна кооперація підприємств, що опирається на спільну наукову базу. Світовий досвід показує, що адміністративно-територіальні одиниці, де створені інноваційні кластери займають лідируючі позиції за рівнем соціально-економічного розвитку та мають вирішальний вплив на темпи економічного розвитку держави.

Значний внесок у дослідження проблем застосування кластерного підходу до розвитку промислового потенціалу зробили провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, економісти, зокрема: Н. В. Дегтяренко, Р.О. Кулик, Т. Ю. Наконечна, М. Портер, С.В. Філлипова, Янг Лоурен та ряд інших.

На початковому етапі кластерна теорія розвинулася як напрям економічної географії. Поняття “кластера” в науковий обіг було введено американським вченим Майклом Портером в його фундаментальній праці “Конкурентні переваги країн” (1990), яке виникло на основі системного дослідження інформації про господарську діяльність успішних американських і європейських корпорацій.

Основні характеристики та чинники кластерної проблематики, які розглядав американський науковець нами узагальнено та виокремлено у табл. 4.10.

Таблиця 4.10

Основні характеристики та чинники кластерної проблематики

Характеристика кластеризації	Чинники досягнення ефекту кластеризації
Кластери підвищують продуктивність підприємств у тій місцевості, де їх створено	<ul style="list-style-type: none"> - Кращий доступ до робочої сили та постачальників; - доступ до спеціалізованої інформації; - доповнюваність продуктів, які внаслідок цього стають привабливішими для споживачів; - доступ до інституцій та суспільних товарів; - краща мотивація керівників, які хочуть здобути повагу місцевих колег; - задоволення вимог ринку в регулярних поставаннях товарів і послуг, що виробляються у рамках підприємств кластера і відповідають найсучаснішим вимогам якості.
Кластери збільшують темпи інновацій і визначають їх напрямок, тому створюють фундамент для майбутнього економічного зростання	<ul style="list-style-type: none"> - Краще бачення розуміння ринку; - здатність впроваджувати швидкі зміни та достатня гнучкість; - нижча ціна експерименту; - забезпечення навчання персоналу, дослідження ринку, а також логістичні і технологічні дослідження; - тиск конкурентів та інших виробників кластера.
Кластери стимулюють створення нових підприємств, а ця обставина сприяє збільшенню та посиленню кластера	<ul style="list-style-type: none"> - Помітніші ніші для нових підприємств; - охоплення нових ринків збуту продукції на основі активної маркетингової діяльності і політики інновацій; - наявність необхідної сировини, комплектуючих частин та робочої сили; - створення нового бізнесу є частиною позитивного ланцюжка зворотного зв'язку; - досягнення стійких контактів з фінансовими і кредитними установами на основі сформованого іміджу кластера.

Примітка: узагальнено та побудовано автором за (Дегтяренко, 2010; Кузьмін та Жежуха, 2010; Наконечна, 2010; Статівка, 2013)

Подібне визначення кластерів дає науковець Лоурен З. Янг, праці якого присвячені ролі кластерів в інноваційному розвитку та пише: “Кластери фірм

– це групи компаній розташованих поруч. В окремих випадках такі зосередження утворюють групи компаній, які належать до однієї й тієї самої галузі” (1995, с.4). До загальних характерних ознак кластерів, крім тих, що названо, Лоурен Янг відносить:

- розташування компаній поблизу більших дослідницьких університетів;

- формування їх переважно з невеликих приватних компаній;

- наявність досвіду роботи співробітників у багатьох фірмах.

Ще один американець, Вольфганг Прайс, зазначає: “Створення кластерів і впровадження кластерної моделі об’єднання підприємств є спосіб відновлення довіри між урядом і бізнесом, а також трансформація ізольованих фірм у підприємницьке співтовариство” (1999, с.7).

Наприклад, закордонні вчені-економісти Е. Бергман і Е. Фезер визначають промислові кластери як об’єднання фірм і галузей за різними аспектами спільної діяльності, наприклад, за географічним положенням, джерелами інновацій, постачальниками, ресурсами тощо. Регіональні промислові кластери, на їхню думку, – це промислові кластери, що сконцентровані географічно в межах окремого регіону).

Японський науковець Накамура Сюдзі вважав, що кластеризація однозначно позитивно впливає на зростання продуктивності виробництва, роздрібної й гуртової торгівлі в Японії та Великобританії (2008, с.1965). Аналогічного результату досліджень досяг англійський філософ Герберт Спенсер (2002, с.701), який прийшов до висновку, що регіони з більшим відсотком зайнятості в кластерах досягають кращих економічних показників (рівня доходів, показників зайнятості), ніж регіони, в яких кластерна зайнятість низька.

Організаційно-економічні аспекти створення кластерів у межах певного сектора економіки, які є географічно близькими між собою, розкриті у працях (Шміт, 1992; Енрайта, 1991; Свена та Прівезера, 1996).

Ряд сучасних зарубіжних дослідників, базуючись на вивченні досвіду країн, що розвиваються, обґрунтовують переваги створення кластерів на базі середніх і малих підприємств (Маварді, Кхолі, Перера, 2011; Тумбунан, 2011). При цьому наголошують, що саме ці суб'єкти господарювання відіграють провідну роль у підвищенні зайнятості населення, а їх кластеризація розглядається як рушійна сила економічного зростання країни та сприятиме залученню іноземних інвестицій в економіку.

Проблема економічної кластеризації зараз активно піднімається і у працях вітчизняних науковців. Зокрема, ще у 2008 році рядом науковців (Федоренко, Тугай, Гойко, Джабейло) був запропонований проект концепції кластерної політики розвитку країни, в якій, як основа підвищення конкурентоспроможності національної економіки, розглядалися регіональні виробничі кластери.

В. Ільчук та І. Лисенко розглядають кластеризацію як ефективний засіб модернізації продуктивних сил проблемних регіонів та обґрунтують доцільність формування кластерів на основі налагодження взаємодії між владою, громадою, промисловими парками і “всього фізичного та інтелектуального потенціалу територій” (2015, с.226). Досить детально обґрунтовані підходи до формування як нових так і удосконалення вже існуючих кластерів у праці М.О. Кизима (2011).

Як зазначає О.М. Тищенко, основною перевагою формування кластерів є те, “що вони дозволяють бізнесу та регіону розвиватися не по інерції, а формуючи стратегію” (2010, с.76). Кластери спроможні підвищувати рівень продуктивності діяльності та економічного зростання. Дослідивши 218 промислових районів, економіст Вернон Хендерсон виявив, що розташування підприємства тієї ж галузі на їх території надзвичайно підвищує його продуктивність (2002, с.28).

Варто зазначити, що застосування кластерного підходу на певних територіях передбачає формування кластерів з підприємств, що виконують

різні функції. Вони об'єднані єдиним техніко-виробничим процесом. Сюди входять ті підприємства, що займалися науковою розробкою та підготовкою кадрів, і технологи, пакувальники та дилерська мережа.

Особливістю кластерного підходу є те, що він враховує:

- позитивний синергетичний ефект територіальної агломерації,
- мережевий принцип організації виробничого процесу та дифузії знань і вмінь за рахунок міграції персоналу.

При цьому сектори економіки та види діяльності, що є учасниками кластера розглядаються як взаємопов'язані та взаємодоповнюючі. Кластер розглядається як їх стійке партнерство здатне забезпечити отримання потенціалу значного більшого від простого сумування окремих потенціалів.

Представлені наукові здобутки вітчизняних й зарубіжних дослідників щодо розвитку кластерного підходу є різнонаправленими за своєю економічною суттю, що зумовлює необхідність впорядкування науково-методичних основ їх формування з метою реалізації концепції кластерного розвитку промислового потенціалу в Україні.

На основі аналізу наукових досліджень, які проводилися вченими наприкінці ХХ століття, можна виділити шість наукових шкіл, основні ідеї яких сформували передумови кластерної організації розвитку промисловості (табл.4.11).

Таблиця 4.11

Науково-методичні основи формування промислових кластерів

Наукові школи	Ідеологічна спрямованість	Представники	Основні досягнення	Опублікована праця
1	2	3	4	5
Німецька	Теорія розміщення виробництва	А. Вебер	Обґрунтував розміщення промислового підприємства, базуючись на “штандортній” теорії	Теорія розміщення промисловості (1909 р.)

Продовження табл.4.11

1	2	3	4	5
		А. Льош,	Розглядав проблеми розміщення капітального господарства. Підняв теорію розміщення на макроекономічний рівень	Просторова організація господарства (1940 р.)
		В. Лаунгардт,	Досліджував проблему ефективного розміщення промислових підприємств та запропонував модель локаційного трикутника, вершинами якого є сировина, робоча сила і ринок збуту	Практика ефективного розміщення підприємств (1882 р.)
Англійська	Теорія індустріальних промислових районів	А. Маршалл	Засновник теорії індустріальних районів. Ввів у науковий обіг термін “індустріальна атмосфера”, що трактувалася як локалізована промислова система.	Елементи економіки промисловості (1928 р.)
Італійська	Теорія промислових округів	Дж. Беккатіні	Обгрунтував теорію “індустріальних дискретів” та визначив як умови необхідні для формування промислових округів: наявність локальної пропозиції та загального попиту	Від Маршалла до італійських промислових районів
		М. Піоре і Ч.Сейбл	Обгрунтували теорію “гнучкої спеціалізації” та використання ефекту заощаджування на масштабах виробництва	Другий індустріальний поділ: можливості для процвітання (1984 р.)

Продовження табл.4.11

1	2	3	4	5
Французька	Теорія полюсів зростання та конкурентоспроможності	Ф. Перу	Виділення "імпульсів розвитку", навколо яких концентруються нововведення. В результаті виникає лідируюча галузь, яка утворює полюс зростання.	Note on the Concept of Growth Poles, (1970 p.)
		Ж. Будвіль	Розглянув полюси зростання з позиції регіональної економіки, розглядаючи їх як економічні агломерації (міста), в яких зосереджені лідируючі галузі промисловості.	Problems of Regional Economic Planning (1966 p.)
		Х. Ласуен	Виділення полюсів зростання базується на розвитку експортного потенціалу регіону	On growth poles (1969p.)
		П. Потьє	Виділення осей розвитку, які одержують імпульси у зв'язку із збільшенню вантажо-потоків, розвитком транспортної інфра-структури.	De communication et developpement Economique (1963 p.)
Американська	Модель "центр-периферія"	Дж. Фрідман	Обгрунтував модель "центр-периферія", де центр є осередком інновацій, а периферія виступає антиподом центру	Політика регіонального розвитку: досвід Венесуели (1966 p.).
Радянська	Фомування територіально-виробничих комплексів	М. Колосовський	Розробив теорію економічного районування, що базується на виділенні виробничо-територіальних комплексів	Виробничо-територіальне поєднання в радянській економічній географії (1947 p.)

Закінчення табл.4.11

Закінчення табл.4.11

1	2	3	4	5
		Ю. Саушкін	Виділення районних комплексів на основі поєднання енерговиробничих циклів	Енерго-виробничі цикли (1967 р.)
		М. Паламарчук	Обґрунтував наукові основи розвитку промислових і агропромислових комплексів.	Теоретичні основи функціональної структури промислового комплексу економічного району (1972 р.)

Примітка: узагальнено автором за матеріалами джерел (Ільчук та Лисенко 2015; Луцків, 2010)

Еволюція наукових пошуків пов'язана із знаходженням оптимальної моделі просторової організації промисловості, яка все частіше у сучасному суспільстві зводиться до запровадження кластерної моделі розвитку, основними перевагами якої є формування специфічного ринкового, інноваційного та інфраструктурного середовища для учасників кластера.

У процесі розвитку кластерної теорії сформувалися такі основні підходи до формування кластерів:

- горизонтальний, який передбачає співпрацю між підприємствами в межах однієї галузі;
- вертикальний, коли взаємодія між підприємствами здійснюється за схемою “постачальник-покупець”;
- змішаний (поєднує в собі базові елементи попередніх підходів).

На основі аналізу базових наукових підходів до формування кластерів доцільно виділити два основні етапи їх становлення.

Перший етап характеризується створенням кластерів за галузевим принципом, тобто промисловий кластер є об'єднанням промислових підприємств, які працюють в одному напрямі промислової діяльності. Кластери дозволяють одержати синергетичний ефект внаслідок взаємодії підприємств, які є взаємозалежними та, як правило, географічно близькими. Географічна близькість між підприємствами, які працюють в одному чи суміжних видах промислової діяльності, сприяє підвищенню їх продуктивності та економічної стійкості до несприятливих умов зовнішнього середовища. Формування промислових інтегрованих об'єднань призводить до ефективного використання ресурсів, раціонального використання об'єктів інфраструктури та налагодженню ефективної співпраці між промисловими підприємствами.

Проте означення кластера в сучасній економіці є значно ширшим і не обмежується лише сукупністю промислових підприємств, які є географічно близькі між собою. Як невід'ємні учасники кластери розглядаються: підприємства-постачальники, підприємства-покупці, а також маркетингові організації, фінансові інститути, підприємства, що забезпечують надання інформаційних та телекомунікаційних послуг. Кластери як інтегровані об'єднання сприяють консолідації зусиль не лише суб'єктів господарювання, але й науки та влади. Консолідація з наукою сприяє запровадженню прогресивних технологій у промислове виробництво та розвитку нових видів промислової діяльності, структурно-технологічній модернізації промисловості.

Знаннєві ресурси є важливим джерелом одержання конкурентних переваг для промислових підприємств. Усвідомлюючи важливість постійного пошуку нових знань в умовах глобальної економіки, кластери все частіше

зосереджуються навколо інноваційно-активних підприємств, які формують ядро кластера та сприяють трансферу інновацій до інших учасників кластера.

Ефективне функціонування кластера вимагає створення сприятливого інституційного середовища, елементи якого сприяють розвитку промислового потенціалу. Формування кластерів стимулює розвиток промислового потенціалу на інноваційній основі. Тому саме держава має розпочати цю роботу шляхом створення відповідної законодавчої бази з чіткими правилами гри.

Створення сприятливих умов для розвитку промислового кластера передбачає підвищення якості як базової, так і професійної освіти для формування кваліфікованої робочої сили, здатної до запровадження інновацій; налагодження взаємодії між науково-дослідними установами та бізнес-структурами з метою трансферу знань. Взаємодія між освітніми установами та суб'єктами господарювання повинна передбачати:

- забезпечення попиту на ринку робочої сили (тобто підготовка фахівців необхідних професій (цільова підготовка);

- підвищення якості освітніх послуг (укладення договорів із провідними фірмами з метою набуття практичних навиків під час навчання (проходження практик і стажування);

- залучення до державних екзаменаційних комісій керівників провідних компаній, що сприятиме більш об'єктивному оцінюванню освітніх послуг.

У сучасних умовах, коли найбільш нагальним питанням є вихід із економічної кризи та формування нової моделі економічного розвитку країни, науково-технічний прогрес слід розглядати як основний фактор формування промислових кластерів. Інноваційний розвиток промислового потенціалу, насамперед, пов'язаний із розвитком середньо- та високотехнологічних промислових виробництв, що дозволить сформувати в країні більш вищі технологічні уклади та в майбутньому стати на шлях розвитку постіндустріального суспільства.

Високотехнологічні кластери повинні стати основою формування інноваційної економіки шляхом ефективного об'єднання зусиль промислових підприємств, дослідницьких центрів, органів державної влади, громадських організацій та навчальних закладів. Така співпраця повинна здійснюватися на партнерських засадах та сприятиме швидкому трансферу нових знань у промислове виробництво. При цьому сформовані зв'язки будуть мати цілеспрямований характер, а запровадження інновацій сприятиме формуванню конкурентних переваг, що в кінцевому результаті підвищить конкурентоспроможність національної економіки.

Однак, незважаючи на безперечні переваги кластерної побудови економіки для окремої території та для держави в цілому, існують різноманітні перешкоди на цьому шляху, а саме:

- погана інфраструктура;
- брак капіталу та кваліфікованої робочої сили;
- ієрархія кластерів – труднощі для постачальників нижнього рівня;
- ефект блокування, тобто поодинокі компанії можуть бути більш конкурентними порівняно з кластерними; загроза гіперспеціалізації кластера і надмірна “брендизація”; незацікавленість державних органів влади, нерозуміння вигод від кластерного підходу (Кузьмін та Жежуха, 2010, с.15).

Отже, на сьогоднішній день основними проблемами розвитку промислових кластерів в Україні, на нашу думку, є:

- відсутність якісних організаційних умов розвитку кластерів, зокрема практики стратегічного планування його підтримки, якісного менеджменту;
- недосконалість та недоступність транспортно-інженерної інфраструктури;
- відсутність ефективної співпраці бізнесових структур із закладами освіти й науки та державою;
- неоптимально побудовані організаційні структури управління та системи інформаційної комунікації між учасниками кластера;

- обмежений доступ до міжнародного ринку, відсутність чітко побудованої нормативно-правової бази організації та стандартизації роботи кластерів;

- незацікавленість державних органів влади в організації та фінансовій підтримці кластеризації.

Особливістю розвитку кластерів в Україні є відсутність налагоджених ефективних механізмів взаємодії промислових підприємств, науково-дослідних, освітніх організацій та органів державної влади: ключовими партнерами інноваційних підприємств є постачальники обладнання, матеріалів, компонентів або програмного забезпечення, тісні зв'язки з якими підтримують 17,1 % підприємств, а також клієнти або споживачі (9,9%), тоді як співробітництво з державними науково-дослідними інститутами та освітніми установами залишається нерозвиненим – тісні зв'язки з ними підтримують лише 4,7 % та 3,4 % підприємств відповідно (Шевченко).

Проблема створення кластерів, орієнтування просторового розвитку на кластерну модель є питанням державного значення. Саме державний рівень має необхідний ресурс для проведення попередніх досліджень, зокрема пошуку ефективного співвідношення між промисловістю, сільським господарством і сферою послуг, адже рухатись одночасно в усіх напрямках з однією швидкістю неможливо.

На сьогоднішній день у світі створено та успішно функціонують тисячі кластерів у різних галузях економіки. Тут варто пригадати та погодитись з вислівом Бернарда Шоу, що мудрість людей не в їхньому досвіді, а в здатності й бажанні цим досвідом збагатитися.

Інтерес до кластерного інноваційного розвитку в другій половині ХХ ст. постійно зростав, поки не набув вибухового характеру і не охопив в 1980–1990 рр. спочатку Північну Америку і Європу, згодом і нові промислові країни. Цей інтерес був викликаний перш за все успіхами об'єднання компаній Силіконової Долини (штат Каліфорнія, США). В рамках кластера

“Силіконова Долина” лише за період з 1991 по 2001рр. венчурні інвестиції збільшились з 2 млрд. дол. до 68,8 млрд. дол. Приклад Каліфорнії наслідували й інші штати США, реалізувавши відповідні програми кластерного розвитку. Сьогодні тисячі міст і територій реалізують свої кластерні стратегії.

У США створено комісії з формування кластерів. Необхідну аналітичну роботу виконують наукові центри та університети. Початковий капітал виділяється адміністрацією штату, а потім залучаються засоби приватних компаній. На початку XXI ст. в США в кластерах було задіяно 57% всього працездатного потенціалу країни, а частка ВВП, виробленого кластерами, складала 61%.

Аналогічно формувалась сучасна економіка Канади. До числа її найбільших кластерів слід віднести агропромисловий в Саскатоні і біохарчовий в Монреалі (Квебек) (Вишлова-Пилева, 2012, с. 21).

У галузях легкої промисловості найбільшого поширення набули взуттєві кластери в Італії, трикотажні і шкіряні у США, текстильні в Угорщині, текстильні, трикотажні, взуттєві в Бразилії, Індії, Кореї, Мексиці, Перу. Виробничі кластери у США, що займаються виготовленням фабричних тканин, об'єднують 27783 компанії, на яких працюють 1553,5 тис. осіб, і відповідно ті, що виготовляють трикотажні вироби об'єднують 21073 компанії, на яких працюють 1516,4 тис. чол.

Кластер трикотажу і панчішних виробів в Тірупурі (Індія), який об'єднує більш ніж 7000 малих і середніх підприємств, експортував у 1999 році панчішних виробів з бавовни в країни ЄС, Японію та США на суму 650 млн. дол., що становило більше 80% всього індійського експорту цієї групи товарів (Електронний ресурс: Створення та функціонування інноваційних кластерів).

Цікавим прикладом створення кластерів є досвід японської економіки. В країні у 1983 р. було прийнято закон, що затверджував Концепцію

технополісів та надавав підтримку створенню центрів інтеграції промисловості, науки, влади.

Кластеризація широко поширена в Італії і була юридично визнана законом. Кластери об'єднують малі і середні інноваційні підприємства, що спеціалізуються в одній і тій же галузі виробництва і розташовані в одному і тому ж географічному регіоні. Фірми співпрацюють між собою, для взаємної вигоди діляться один з одним навичками в різних сферах, ідеями, ресурсами. Завдяки цьому, а також створенню сприятливих умов для підприємництва, в Італії велика кількість дуже малих підприємств (Соколенко).

Вагомою є роль Німеччини в розвитку кластеризації економіки. Пріоритет надається впровадженню високих технологій через консолідацію зусиль промисловості і наукових центрів. Особливої уваги заслуговує німецька програма створення і розвитку біотехнологічних кластерів на основі регіонального розміщення фірм. Фінансові ресурси промислові кластери отримують із федеральних і місцевих джерел.

Іншим вражаючим прикладом успішної кластеризації може бути розвиток економіки Австрії за останні двадцять років. У Програмі кластеризації задіяні наступні модулі: система стимулювання інновацій; зростання продуктивності; збільшення зайнятості; регулювання технологічної політики; консультування (Семенов, 2008, с.235). Досвід Фінляндії показує, що методичною основою її розроблення мають бути інноваційні ланцюги створення додаткової вартості в регіоні, а не штучно визначені пріоритети (Филлипов).

У Європейських країнах кластерний розвиток промислового потенціалу є однією з умов підвищення конкурентоспроможності національної економіки (Business Clusters: Promoting Enterprise i Central and Eastern Europe, 2005, с.115). Зокрема, в Словенії сформовано стратегію зростання конкурентоспроможності промисловості на кластерній основі. Базовими документами формування кластерної політики в зазначених

країнах є Європейська регіональна хартія та Зелена книга кластерних ініціатив (The Cluster Initiative Greenbook: New Finding on the Process of Cluster-Based Economic Development, 2003, с.52).

Аналізуючи світовий досвід, багато дослідників дійшли до висновку, що кластерні моделі об'єднання підприємницьких структур можуть бути ефективними й своєчасними для вітчизняних підприємств, особливо в часи виходу України із затяжної економічної кризи.

Кластеризації економіки є закономірною особливістю сучасного суспільства. Кластери, як інноваційна форма розвитку промисловості, уже досить давно функціонують в економіці провідних країн світу. Основною причиною розвитку кластеризації є глобалізація, яка ставить щораз вищі вимоги до бізнес-структур та спонукає їх до підвищення конкурентоспроможності.

Як зазначають Румянцев А.П. та Хмара М.П., формування інтегрованих компаній дозволяє мобілізувати новий ресурс для розвитку національного господарства, а саме “ресурс мережевої організації територій за географічними ознаками”, що сприяє формуванню конкурентних переваг в умовах глобальної економіки (2008, с.35).

У країнах Європейського Союзу ядром кластера, як правило, визначається велике підприємство, що об'єднує навколо себе невеликі суб'єкти господарювання. При цьому підприємство-лідер визначає стратегію розвитку всіх інших підприємств на довготривалу перспективу. Азійська модель формування промислових кластерів у країнах, що розвиваються, базується на взаємодії малих і середніх підприємств, що формують ядро кластера. Діяльність більшості промислових кластерів США зорієнтована на експорт. Вони акумулюють підприємства, які знаходяться, як правило, в межах одного регіону та спільно використовують його потенціал. Найбільш гнучкими є інтегральні об'єднання промислових підприємств Італії, які об'єднують на партнерських засадах малі, середні та великі компанії. На

думку фахівців, саме такі об'єднання є найбільш прийнятними для країн, які перебувають на перехідному етапі розвитку економіки (Ганущак-Єфіменко, 2009, с.152).

Цікавим щодо запровадження кластерного підходу до розвитку промислового потенціалу є досвід Австрії, де на першому етапі провели моніторинг економічного розвитку регіонів та визначили їх патентні можливості, а на другому етапі почали створювати кластери за інноваційним підходом, що в кінцевому результаті дозволило створити в країні інноваційну економіку.

Проте жодна з моделей не може бути запроваджена в Україні без проведення відповідної модифікації до умов національної економіки, здійснення відповідних інституційних заходів. Зазначимо, що Україна вже має певний досвід щодо розвитку кластерних утворень. Перші промислові кластери почали створюватися на Поділлі. Зараз функціонують будівельний та швейний кластери на Хмельниччині, переробно-харчовий кластер у Вінницькій області, а у м. Тернопіль є створений інноваційно-інвестиційний кластер, який являє собою інтегроване об'єднання дослідницьких центрів, виробничих підприємств та закладів освіти, основним завданням якого є ефективне та раціональне використання наявного наукового потенціалу.

Яскравим прикладом промислових кластерних утворень, які відображають етнічну складову розвитку промисловості, є утворені в Карпатському регіоні кластер виробництва сувенірів “Сузір'я” та кластер “Ліжникарство та інші художні промисли на Прикарпатті”. Зазначені кластери утворені шляхом добровільного об'єднання місцевих виробників, органів влади, науково-дослідних установ, місцевої громади, фінансових та інших посередницьких організацій. Важливим досягненням учасників кластера є виробництво екологічно чистої продукції. З огляду на досвід Івано-Франківщини, аналогічні промислові об'єднання можна створювати в інших адміністративно-територіальних одиницях України.

Одним із провідних промислових кластерів України є інноваційно-технологічний кластер “АГРОБУМ”, створений у Запорізькій області, підприємства якого охоплюють весь технологічний ланцюг необхідний для сільськогосподарського машинобудування. Кластер має значний вплив не лише на розвиток області, а й південного регіону загалом, оскільки займається постійним інформуванням агровиробників про види промислової продукції, організацією промислових виставок, проведенням науково-практичних конференцій, семінарів та круглих столів.

Успішний досвід щодо виробництва харчових продуктів мають кластерні структури “Бджола не знає кордонів” (м. Мелітополь) та “Купуй запорізьке - обирай своє” (м. Запоріжжя). Дані кластери є ефективним поєднанням підприємств харчової промисловості та об’єктів торгівлі.

Зазначимо, що незважаючи на переваги кластерного підходу, в країні сьогодні не створено належних умов для його реалізації. Основним гальмівним чинником поширення кластеризації в економічному просторі держави є відсутність загальнодержавної концепції кластерного розвитку. Також Україна, зважаючи на стратегічну орієнтацію держави, повинна приєднатися до загальноєвропейської стратегії кластерного розвитку промисловості та бути активним учасником міжнародних програм щодо розвитку кластерних проектів. Зважаючи на зарубіжний досвід, особливо нагальним питанням є створення департаменту, що буде займатися моніторингом кластерних проектів та їх реалізацією, що сприятиме налагодженню ефективної співпраці з владою та місцевими громадами.

Основними перевагами, які отримає держава від запровадження кластерного розвитку промислового потенціалу, є такі (рис.4.1).

За висловом Н.В. Дегтяренко, “можна очікувати, що найближчим часом основну роль у забезпеченні стійкої конкурентоспроможності економік буде відігравати саме кластерна політика розвитку” (Дегтяренко, 2010, с.111).

Рис.4.1 Позитивні впливи від запровадження концепції кластерного розвитку промислового потенціалу

Примітка: розроблено автором

Одержані нами результати наукового дослідження свідчать про виникнення негативних тенденцій у розвитку та державній підтримці кластеризації в Україні. Виходячи з цього, ми вважаємо, що основними завданнями держави у забезпеченні формування сприятливих умов для розвитку промислового потенціалу на кластерній основі можуть бути:

- зниження або скасування адміністративних стягнень з учасників кластерів;
- надання субсидій, позик чи збільшення видатків на створення нової продукції й технологій;

- підвищення ефективності системи професійного навчання та надання консалтингових послуг;
- створення промислових парків і технопарків як інфраструктури для розвитку кластерів.
- здійснення цільових інвестицій у розвиток інженерної та транспортної інфраструктури, житлове будівництво, що здійснюється з урахуванням завдань розвитку кластерів;
- створення фондів впровадження інновацій з обліком можливого комерційного ризику.

Україні, яка прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, необхідно враховувати світові тенденції та активно запроваджувати передовий досвід на своїх теренах. Кластерний підхід, як форма організації національного господарства, зараз широко використовується провідними країнами світу. Запровадження кластерних принципів організації промислового виробництва сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки завдяки досягненню збалансованої взаємодії між суб'єктами господарювання. Також кластери сприяють налагодженню співробітництва між наукою та бізнесом, що зумовлює швидке просування інновацій на ринок. Тому стратегічна орієнтація держави на формування інноваційної моделі розвитку не можлива без формування промислових кластерів як провідного вектору розвитку національного господарства.

Сучасна проблема України полягає в тому, що, як правило, лише східні регіони розглядаються виключно як центри розвитку промислового потенціалу. Таке бачення призводить до концентрації промислового виробництва лише в окремих областях, а в сучасних умовах, коли тривають військові дії на сході, до занепаду розвитку промисловості. Рівномірна мережева концентрація промислового виробництва із виділенням координаційних центрів у всіх областях України сприятиме відродженню промислового потенціалу та переведенню його на якісно нову основу

розвитку, зменшенню диференціації у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць. В кожному регіоні як ядро кластера пропонується виділяти високотехнологічне виробництво, що буде основою формування кластера та зумовить підвищення рівня технологічного розвитку промислового потенціалу. Ефективний високотехнологічний кластер спричинить ланцюгову реакцію інших підприємств, дасть їм поштовх до розвитку та забезпечить прогрес в іншому секторі економіки.

Концепція кластерного розвитку промислового потенціалу повинна базуватись на наступних принципах:

- спрямованість на сучасні тенденції розвитку промислового потенціалу, модернізацію його галузево-компонентної структури в напрямі збільшення частки високотехнологічних видів промислової діяльності та виробництва наукомісткої промислової продукції;

- концептуальний базис має узгоджуватися із стратегічними орієнтирами національної економіки та повинен бути спрямований на становлення інноваційної моделі економіки в державі;

- змістовне наповнення повинно включати сучасний науково-методичний інструментарій, застосування якого дозволить удосконалити просторову організацію розвитку промислового потенціалу.

Ефективна реалізація Концепції кластерного розвитку промислового потенціалу неможлива без створення відповідного сприятливого середовища на мезо- та макрорівнях, що забезпечить підґрунтя для формування та ефективного функціонування промислових кластерів здатних надати позитивні імпульси для економічного розвитку держави (табл.4.12).

Підсумовуючи зазначимо, що сучасні промислові кластери є якісно новим просторовим утворенням в національному господарстві, що сприяє розвитку партнерства між суб'єктами господарювання, владою та наукою. Досвід успішного функціонування промислових кластерів у розвинених країнах світу актуалізує необхідність їх створення в Україні.

Таблиця 4.12

Умови реалізації концепції кластерного
розвитку промислового потенціалу

Національний рівень	Регіональний рівень
Стабільна економічна ситуація	Пошук конкурентних переваг
Формування нормативно-правової бази	Розроблення регіональних програм розвитку
Формування національної інноваційної системи	Генерування нових ідей
Сприятливий інвестиційний клімат	Залучення вітчизняних та іноземних інвесторів
Спрощення податкової системи	Контролювання цільового витрачання коштів
Наявність довгострокових державних програм	Готовність до співпраці місцевих органів влади

Примітка: сформовано автором

Концепція кластерного розвитку промислового потенціалу передбачає реалізацію наступних послідовних етапів. На першому етапі необхідно створити галузеві кластери навколо провідних видів промислової діяльності. Другий етап буде характеризуватися створенням інноваційних кластерів та формуванням відповідного інноваційного середовища в країні.

Кластерний підхід до розвитку промислового потенціалу можна розглядати як ефективний засіб, що сприятиме прискореному виходу країни із економічної кризи шляхом налагодження ефективної співпраці між бізнесом, органами державної влади та наукою.

4.3. Формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів та регулююча роль держави в цьому процесі

В умовах затяжної фінансово-економічної кризи, яка склалася в Україні, кластерна організація промислового виробництва розглядається як

стимулятор переходу до інноваційної моделі розвитку. Кластерний підхід до розвитку промислового потенціалу сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності завдяки налагодженню ефективного діалогу не лише між бізнесовими структурами, а й освітніми закладами, науковими установами, органами влади.

На сьогодні актуальним залишається питання формування єдиного європейського наукового простору, що дозволить створити сприятливі умови для проведення наукових досліджень та підвищити результативність наукових розробок. Формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів в Україні дозволить наблизити знаннєвий ресурс до підприємницьких структур, прискорить трансфер знань та забезпечить поступовий перехід до розвитку промислового потенціалу на інноваційній основі.

Значний внесок у дослідження проблем застосування кластерного підходу для переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку зробили провідні вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: О. Амоша, В. Геєць, Х. Ецковіч, Л. Лейдесдорф, Я. Жаліло, В. Кулішов, Г. Мазнєв, Е. Мансфілд, Л. Федулова, М. Хмара та ряд інших.

Розгляд впливу кластеризації на інноваційний шлях розвитку та структурну трансформацію національної економіки простежується у працях (Кулішов, 2013; Хмара, 2013). Створення інноваційних промислових кластерів розглядається як основа становлення інноваційної моделі економіки в державі.

Зокрема, М. Портер, який вважається засновником кластерної теорії організації промисловості, зазначав, що учасники кластера швидше дізнаються про нові технології, тобто відбувається трансфер знань, а це сприяє швидкому запровадженню інновацій (1990). Вже не фактори виробництва, а розвинені фактори відіграють провідну роль для успішного економічного розвитку держави.

В. Геєць до основних перешкод на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі відносить:

- обмеженість фінансування фундаментальних та прикладних досліджень,
- брак кваліфікованої робочої сили,
- погіршення інвестиційного клімату в країні,
- низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури,
- наявність політичної та економічної нестабільності (2015, с.5-15).

При цьому обґрунтовує необхідність налагодження взаємодії між державою, наукою, освітою та підприємницькими структурами з метою усунення розвитку негативних тенденцій.

На думку Е. Мансфілда, здійснення наукових досліджень прикладного спрямування є основою успішного економічного розвитку країни, підвищення конкурентоспроможності національної економіки (1998, с.775). Х. Ецковіч та Л. Лейдесдорф становлення «потрійної спіралі» між виробничим сектором (підприємницькими структурами), інтелектуальною інфраструктурою (науково-дослідними установами, університетами) та органами управління (органами державної влади, місцевого самоврядування) розглядають як основу розвитку економіки інноваційного типу (2000, с.110).

Ми погоджуємося, що налагодження ефективних зв'язків між зазначеними учасниками дозволить створити креативне середовище в країні, здатне генерувати нові знання з метою їх практичної реалізації в промисловому секторі економіки.

Зазначимо, що А. Маршал одним із перших визначив переваги налагодження мережної взаємодії між економічними агентами, досліджуючи промислові регіони Великобританії (*industrial agglomerations*) (2008). Ідеї про переваги формування мережної взаємодії стали основою розвитку кластерної теорії. За М. Портером, кластер об'єднує не лише взаємозалежні компанії,

але й науково-дослідні установи, вузи та інші організації, що взаємодоповнюють один одного (1990).

При цьому, як зазначається у праці (Мазнев, 2013, с.64), інноваційний кластер отримує імпульс для розвитку завдяки високій інновативній здібності учасників кластера. Л.І. Федулова звертає увагу на те, що розвиток кластеризації сприятиме технологічному розвитку промислового потенціалу, що забезпечить формування більш вищих технологічних укладів в національній економіці (2010).

На думку українських та зарубіжних вчених, кластерний підхід є ефективним засобом переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку. Проте, незважаючи на підвищену увагу до дослідження кластерної проблематики, невирішеними залишаються питання виявлення просторових особливостей інноваційного розвитку промислового потенціалу та формування на цій основі нового типу кластерів, здатних мобілізувати інтелектуальний потенціал країни з метою активізації розвитку інноваційної діяльності в промисловості.

Як відомо, інноваційні промислові кластери успішно функціонують в провідних країнах світу ще з середини 90-х років. Це, зокрема, високотехнологічні долини на сході Нідерландів, силіконова долина у Бангалорі, кластер оптичного обладнання у Токію, біотехнологічний у Бостоні та автомобілебудування у Детройті. Успішна діяльність інноваційних промислових кластерів зумовлена проведенням політики стимулювання, спрямованої на налагодження зв'язків між дослідними установами, університетами та промисловим сектором.

Прикладом налагодження такої успішної співпраці є Силіконова долина в США, основою розвитку якої стало налагодження партнерських відносин між Стенфордським університетом та високотехнологічними підприємствами у сфері електроніки. В результаті значно підвищився рівень економічного розвитку регіону, з'явилися нові робочі місця, зріс рівень

інноваційності промислових проектів. Вагомим результатом впровадження наукових розробок у промислове виробництво стало відкриття заводу по виготовленню ЕОМ у 1956 році. Сьогодні кластеризація є основою для виділення пріоритетів інноваційної політики та формування інвестиційно-інноваційних програм у регіоні.

Розроблення нових ідей, накопичення інтелектуальних ресурсів є невід'ємними ознаками ХХІ століття та запорукою інтелектуалізації економіки. В умовах зміни характеру світової економіки, переходу від матеріальної до знаннєвої основи розвитку, інтелектуальний потенціал повинен стати рушійною силою розвитку промислового потенціалу держави. Зазначимо, що науковий інтерес до його вивчення активізувався у другій половині ХХ століття, а в науковий обіг цей термін було введено лише у 90-х рр. Значний внесок у дослідження інтелектуального потенціалу та становлення його економічної сутності зроблено відомими зруб'їжними дослідниками, серед яких Д. Белл, Е. Брукінг, Дж. Гелбрейт, Д. Даффі, К. Свейбі, Т. Стюарт та ряд інших. О.В. Дикань сформовано концепцію формування інтелектуального потенціалу регіону для активізації інноваційного розвитку промислових підприємств, в контексті якої визначено налагодження взаємодії між суб'єктами економіки шляхом створення регіональних освітньо-науково-виробничих кластерів (2015, с.1-12).

Досвід інноваційного підприємництва, розповсюдження знань і формування кластерів в Європі і Сполучених Штатах є корисний для України, яка обрала інноваційний шлях розвитку сьогодні. З огляду на зарубіжний досвід (Гусенко, 2013; Оленійчук-Мерта, 2010; Хмара, 2013; Malerba, Rosenberg та Nelson, 1994; Sakaiya, 1999), основними учасниками інноваційного кластера є:

- університети, які продукують нові знання, втілюючи їх у творчі розробки;

- бізнесові структури, які перетворюють творчу ініціативу в реальні продукти шляхом налагодження виробництва;

- державні організації, які створюють сприятливу атмосферу для трансферу знань та реалізації нововведень.

Аналіз відмінностей між Україною та європейськими країнами в сфері організації співпраці “державна-університети-промисловість” проведений в табл. 4.13.

Таблиця 4.13

Порівняльна характеристика співпраці
університетів та промисловості в Україні та Європі

Критерій	Україна	Європа (середні показники)
1	2	3
Рівень охопленості населення вищою освітою	76%	50%
Непрацевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації (у % до загальної кількості безробітних)	19,7%	10,5 %
Самостійність вищих навчальних закладів у прийнятті рішень щодо адаптації програм під виклики бізнес-середовища.	Низька, адже система вищих освітніх послуг центра-лізована у МОН та є інертною щодо гнучких змін середовища	Висока, адже університети функціонують на децентралізованій базі, тому прийняття рішень відбувається швидше, а, отже, й вищі навчальні заклади є більш гнучкими
Розроблення та функціонування програми	Централізована програма, бюрократичний та довгий процес видозмінювання	Гнучкі програми, змінюються на місцях, долучаються до розроблення профільні експерти відповідної індустрії

Продовження табл.4.13

1	2	3
Консультавання підприємств на організаційно-науковій базі університетів	Відсутнє, промисловість не працює в цьому напрямку із ВНЗ.	Є широко розповсюдженою практикою, адже це є ще один засіб залучення фінансових та інших матеріальних ресурсів для забезпечення розвитку інститутів
Існування та розвиток приватних R&D програм на базі ВНЗ.	Подекуди присутнє, загалом немає якісних науково-дослідницьких центрів, а, отже, підприємства промисловості не звертаються до ВНЗ задля розроблення нових технологій, а користуються приватними закордонними лабораторіями.	Є пріоритетним напрямом розвитку освітньої сфери. Комерціалізація цих дослідницьких програм є хорошою фінансовою опорою для інститутів.
Індустрії співпраці	У більшості ІТ. Існують програми співпраці з Samsung, Microsoft та Soft Serve	Широкоформатна співпраця у пріоритетних національних галузях

Примітка: сформовано автором за матеріалами (Університети та бізнес звіт 2016 року)

На сучасному етапі економічного розвитку постійно зростає роль знанневих ресурсів, а інтелектуальний потенціал розглядається як здатність особистості генерувати нові ідеї, продукувати нові винаходи, знаходити унікальні рішення для досягнення запланованих результатів, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності національного промислового

потенціалу на світовому ринку. В умовах інтелектуалізації економіки його слід розглядати як активний креативний компонент промислового потенціалу та невід'ємну забезпечувальну складову розвитку. Формування інтелектуальної компоненти промислового потенціалу безпосередньо пов'язане із створенням центрів продукування знань, новітніх технологій, новаторських розробок, які можуть бути впроваджені в промислове виробництво та забезпечать технологічний розвиток національної економіки.

З огляду на світові тенденції, формування промислових кластерів повинно відбуватися на основі взаємодії двох складових:

- інтелектуальної (знаннєві ресурси);
- інноваційної (інноваційно активні суб'єкти господарювання).

Головною метою налагодження такої співпраці є підвищення ефективності інтелектуальної діяльності, максимальне наближення її продуктів до економічних суб'єктів господарювання, зростання рівня інноваційності промислового розвитку держави. Концептуальна модель формування інтелектуально-інноваційних кластерів представлена на рис.4.2.

Як бачимо, інтелектуальний потенціал є основою інноваційного розвитку промислового потенціалу, а його накопичення стане ключовим фактором переходу до інноваційної економіки. Тому центральним об'єктом сучасного інноваційного кластера мають бути вищі навчальні заклади та науково-дослідні установи. При цьому роль освітніх закладів зводиться до підготовки відповідних фахівців, а також підвищення кваліфікації працюючих, а наукових установ – до проведення наукових досліджень прикладного характеру, спрямованих на потреби ринку.

З огляду на зарубіжний досвід коледжі повинні бути розміщені в місцях промислових виробництв, щоб забезпечити практичну складову навчального процесу, а університети – по центру розвитку певного виду промислової діяльності, щоб забезпечити вирішення поточних та стратегічних проблем розвитку (Другов, 2012, с.33).

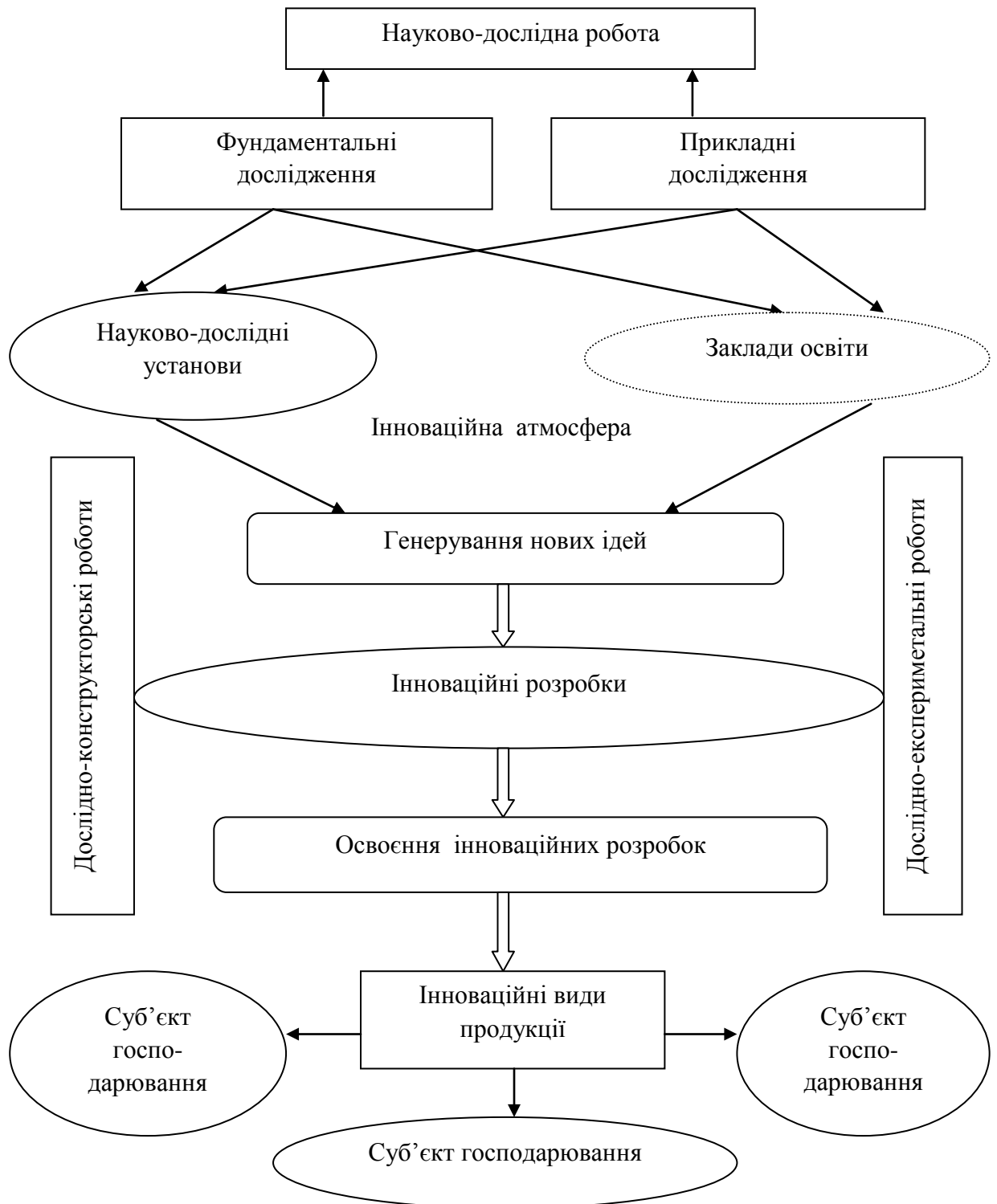

Рис. 4.2. Модель формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів

Примітка: розроблено автором

Щодо науково-дослідних установ, то думки є досить різними, оскільки здійсненням наукових досліджень можуть займатися наукові підрозділи

університетів, а розвиток їх діяльності приведе до формування університетів дослідницького типу, здатними бути кластероформуючими центрами.

Загалом процес співпраці є багатостороннім, і кожен його аспект є потенційно вигідним усім сторонам. Адже це є не лише університет та підприємства, а й випускники та студенти, держава та місцеві органи.

Зазначимо, що у світовій практиці вже не перший рік діють різноманітні програми трьохсторонньої співпраці між закладами вищої освіти, промисловістю та державою. Для прикладу, можна взяти досвід країн Середземномор'я, де місцеві ВНЗ за потреби національної промисловості вводили нові практичні курси підготовки спеціалістів, а держава, в свою чергу, стимулювала промисловість розвиватись саме в напрямку сталого розвитку, оптимізації процесів та екологічного виробництва за допомогою пільгових умов, субсидій та грантів.

Наступною важливою платформою для співпраці промисловості з освітньою системою закордоном є науково-дослідницькі центри, лабораторії, які на постійній основі розробляють оптимізаційні моделі управління, технології виробництва та проводять консультації, перевівши всі ці послуги в комерційну основу, та отримують прибуток для покращення подальшої роботи, а підприємства зменшують витрати на свої власні дослідження, маючи змогу використати аутсорсинг.

Співпраця в межах інтелектуально-інноваційних промислових кластерів повинна відбуватися на принципах взаємодії та партнерства. Промислові підприємства розглядаються як споживачі результатів наукових досліджень та встановлюють критерії для підготовки фахівців вітчизняними освітніми закладами та проведення досліджень науковими установами. В свою чергу, навчальні заклади повинні враховувати їх вимоги, тим самим забезпечуючи рівень затребуваності та конкурентоспроможності випускників. Діяльність наукових установ повинна бути спрямована на

задоволення інтересів держави та суб'єктів господарювання для переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку.

Основними перевагами створення інтелектуально-інноваційних промислових кластерів є такі:

- підготовка висококваліфікованих фахівців із врахуванням запитів промислових підприємств;
- підвищення рівня значущості проведених наукових досліджень у зв'язку з їх орієнтацією на реальні потреби ринку промислової продукції;
- підвищення рівня трансферу інновацій через налагодження ефективного механізму взаємодії між учасниками кластеру;
- сприяння реалізації Концепції державно-приватного партнерства в промисловому секторі економіки

Кінцевою метою функціонування інтелектуально-інноваційного промислового кластера є підвищення рівня економічного розвитку держави та конкурентоспроможності національної економіки за рахунок поступового накопичення та ефективного використання інтелектуальної та інноваційної складових промислового потенціалу.

З метою виявлення просторових особливостей розвитку інтелектуальної та інноваційної складових промислового потенціалу пропонуємо використати такі показники (табл.4.14)

Таблиця 4.14

Показники формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів

Складова	Показники	Методика розрахунку	Умовні позначення
1	2	3	4
	1.1. Частка дослідників у чисельності економічно активного населення, %	$PB_{\delta} = \frac{Ч_{\delta}}{Ч_{ен}}$	PB_{δ} – питома вага дослідників у чисельності економічно активного населення, %; $Ч_{\delta}$ – чисельність наукових дослідників, осіб; $Ч_{ен}$ – чисельність економічно активного населення, осіб.

Продовження табл.4.14

1	2	3	4
Наукова	1.2. Кількість наукових організацій, од.	$K_{но} = \sum O_n$	$K_{но}$ – кількість наукових організацій, од.
	1.3. Частка наукових та науково-технічних робіт у валовому регіональному продукті, %	$Ч_{нтр} = \frac{B_{нтр}}{P_{ер}}$	$Ч_{нтр}$ – частка наукових та науково-технічних робіт у валовому регіональному продукті, %; $B_{нтр}$ – витрати на наукові та науково-технічні роботи, млн.грн; $P_{ер}$ – валовий регіональний продукт, млн.грн.
Освітня	1.4. Частка студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у чисельності населення, %	$ПВ_c = Ч_c / Ч_n$	$ПВ_c$ – частка студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у чисельності населення, %; $Ч_c$ – чисельність студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, осіб; $Ч_n$ – чисельність населення, осіб
	1.5. Кількість освітніх закладів, од.	$K_{оз} = \sum BЗ$	$K_{оз}$ – кількість вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, од.
Інноваційна	2.1. Частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, %	$Ч_{in} = K_{in} / K_n$	$Ч_{in}$ – частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, %; K_{in} – кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.; K_n – кількість промислових підприємств, од.
	2.2. Частка промислових підприємств, що впроваджували ринкові інновації, %	$Ч_{pi} = K_{pi} / K_n$	$Ч_{pi}$ – частка промислових підприємств, що впроваджували ринкові інновації, %; K_{pi} – кількість промислових підприємств, що впроваджували ринкові інновації, од.
	2.3. Технологічна інноваційність промислових підприємств, од.	$I_m = K_{mn} / K_n$	TI – технологічна інноваційність промислових підприємств, од. на 1 промислове підприємство; K_{mn} – кількість впроваджених нових технологічних процесів, од.

Закінчення табл.4.14

1	2	3	4
	2.4. Асортиментна інноваційність промислових підприємств, од. на 1 промислове підприємство	$I_a = K_{in}/K_n$	I_a – асортиментна інноваційність промислових підприємств, од. на 1 промислове підприємство; K_{in} – кількість найменувань впроваджених інноваційних видів продукції, од.
	2.5. Рівень трансферу інновацій, %	$P_{mi} = K_{ie}/K_{in}$	P_{mi} – рівень трансферу інновацій, %; K_{ie} – кількість промислових підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію за межі України, од.

Примітка: запропоновано автором

Як зазначено у праці (Kuzmin, Pyrog, Melnik, 2014, с.44), поступ національної економіки в постіндустріальне суспільство можливий лише завдяки розвитку інтелектуальних видів економічної діяльності.

Останні зміни в країні стимулюють розвиток освіти і науки. Тому сьогодні саме час звернути увагу на налагодження співпраці наукових установ, університетів та промисловості, що необхідно для забезпечення розвитку національної економіки та підвищення рівня соціально-економічного розвитку населення.

Показники розвитку інтелектуальної складової промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць наведено в табл.4.15.

Згідно отриманих даних, найбільша питома вага дослідників у чисельності економічно активного населення спостерігається у м. Київ (1,836%) та Харківській (0,697%), Дніпропетровській (0,282%), Львівській (0,233%) областях, де також спостерігається найбільша кількість наукових організацій, відповідно – 305 од., 166 од., 58 од. та 68 од.

Таблиця 4.15

Показники розвитку інтелектуальної складової промислового потенціалу в адміністративно-територіальних одиницях України

Адміні- стративно- територіальні одиниці	Показники				
	PB_o	$K_{но}$	$Ч_{нтр}$	$K_{оз}$	PB_c
Вінницька	0,039	19	0,080	23	0,028
Волинська	0,027	10	0,072	14	0,026
Дніпро- петровська	0,282	58	0,886	52	0,038
Донецька	0,195	20	0,146	17	0,006
Житомирська	0,024	9	0,065	20	0,025
Закарпатська	0,051	10	0,167	14	0,017
Запорізька	0,135	26	0,846	24	0,041
Івано- Франківська	0,047	18	0,108	16	0,028
Київська	0,143	26	0,272	23	0,017
Кіровоградська	0,066	15	0,216	17	0,017
Луганська	0,032	17	0,104	12	0,009
Львівська	0,233	68	0,424	42	0,049
Миколаївська	0,106	25	1,020	16	0,029
Одеська	0,158	49	0,321	40	0,047
Полтавська	0,094	20	0,082	19	0,034
Рівненська	0,022	12	0,039	15	0,032
Сумська	0,124	15	0,413	16	0,034
Тернопільська	0,028	11	0,051	20	0,038
Харківська	0,697	166	2,256	69	0,067
Херсонська	0,067	16	0,164	20	0,026
Хмельницька	0,019	8	0,049	19	0,026
Черкаська	0,060	20	0,279	16	0,032
Чернівецька	0,078	20	0,466	17	0,034
Чернігівська	0,051	15	0,185	17	0,020
м. Київ	1,836	305	1,755	101	0,133

Примітка: складено та розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Проте, найвище значення за показником частка наукових та науково-технічних робіт у валовому регіональному продукті зафіксовано у

Харківській області (2,256%), м. Київ (1,755%), Миколаївській області (1,020%) та Дніпропетровській області (0,886%), що вказує на неефективне використання наукового потенціалу в Львівській області.

За показниками розвитку освітньої складової передові позиції займають м. Київ – 101 од. вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, Харківська область – 69 од., Дніпропетровська область – 52 од., Львівська область – 42 од. та Одеська область – 40 од., в яких спостерігається також найбільша частка студентів у чисельності населення.

Основні показники, що характеризують розвиток інноваційної складової промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць України представлено в табл.4.16. Так, найбільша частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, спостерігається у Харківській області – 23,7 %, Миколаївській області – 23,7 %, Кіровоградській області – 21,8 %, Херсонській області – 20,7 % та Запорізькій області – 19,2 %.

За показником, що характеризує рівень впровадження ринкових інновацій, лідируючі позиції належать Запорізькій області (15,0%), Сумській області (12,9%), м. Київ (12,7%), а також Кіровоградській, Миколаївській, Чернівецькій та Чернівецькій області, відповідно 11,9%, 11,8%, 11,3% та 11,0%.

Найвищими показниками асортиментної інноваційності характеризуються підприємства Тернопільської області – 41,4 од., Донецької області – 12,7 од., Сумської області – 12,6 од., Запорізької області – 9,4 од. та Івано-Франківської області – 8,3. Високі значення за показником технологічної інноваційності промислових підприємств спостерігаються у Сумській області – 8,8 од., Луганській області – 4,2 од., Івано-Франківській області – 3,6 од.

Найвищий рівень трансферу інновацій спостерігається у Закарпатській області – 87,5%, а також у Херсонській, Сумській та Полтавській областях, відповідно 53,3%, 52,4% та 50,0%.

Таблиця 4.16

Показники розвитку інноваційної складової промислового потенціалу в адміністративно-територіальних одиницях України

Адміні- стративно- територіальні одиниці	Показники				
	Ch_{in}	Ch_{pi}	P_{mi}	I_m	I_a
Вінницька	12,9	8,8	35,0	1,3	3,4
Волинська	10,6	3,8	28,6	1,9	1,1
Дніпро- петровська	8,9	5,8	44,1	2,3	4,4
Донецька	7,1	4,6	41,7	1,7	12,7
Житомирська	14,9	6,1	33,3	0,9	0,6
Закарпатська	8,0	4,3	87,5	0,9	1,1
Запорізька	19,2	15,0	45,2	2,7	9,4
Івано- Франківська	18,4	8,8	21,4	3,6	8,3
Київська	13,0	5,2	30,0	1,3	3,2
Кіровоградська	21,8	11,9	23,8	0,9	2,4
Луганська	8,8	3,8	20,0	4,2	2,8
Львівська	18,4	8,2	38,6	0,9	5,7
Миколаївська	23,7	11,8	16,7	0,7	1,5
Одеська	17,2	7,0	31,8	1,2	2,6
Полтавська	14,6	10,3	50,0	1,4	4,0
Рівненська	9,8	4,1	33,3	1,0	0,8
Сумська	19,0	12,9	52,4	8,8	12,6
Тернопільська	17,4	9,8	21,4	2,3	41,4
Харківська	23,7	10,8	42,4	3,2	3,1
Херсонська	20,7	13,0	53,3	1,7	2,7
Хмельницька	12,3	7,5	31,3	0,6	1,5
Черкаська	17,2	11,0	36,4	0,7	2,3
Чернівецька	17,0	11,3	25,0	0,5	3,9
Чернігівська	12,4	8,8	30,8	0,2	0,9
Київ	15,7	12,7	34,4	2,4	7,0

Примітка: складено та розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

З метою формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів було проведено дослідження відповідних статистичних даних по 25

адміністративно-територіальних одиницях за допомогою методу нечітких С-середніх (Бублик, 2015, с.256), основною перевагою якого є можливість пошуку найбільш оптимальної просторової взаємодії. Особливістю даного методу є те, що величина С визначається наперед з огляду на об'єкт дослідження та визначається експертним шляхом. Запропонована система показників формує базу даних, що утворює матрицю розміром:

$$l \times n, \quad (4.1)$$

де $l = 1,25$ – кількість адміністративно-територіальних одиниць, $n = 1,5$ – кількість показників, що характеризують об'єкт дослідження.

Метод нечітких С-середніх базується на припущенні, що з певною мірою належності кожна адміністративно-територіальна одиниця може відноситися до декількох груп. Для визначення кінцевого результату будується матриця розмірністю $s \times l$.

$$M = \begin{bmatrix} m_{11} & m_{12} & \dots & m_{1l} \\ m_{21} & m_{22} & \dots & m_{2l} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ m_{cl} & m_{c2} & \dots & m_{cl} \end{bmatrix} \quad (4.2)$$

де M – матриця міри належності, m_{ij} – міра належності j -ої адміністративно-територіальної одиниці до i -ого кластера.

При цьому повинні задовольнятися наступні умови:

1. Параметр m_{ij} повинен знаходитися в межах 0-1.
2. Кожна адміністративно-територіальна одиниця повинна мати міру належності до кожного з кластерів.
3. Усі адміністративно-територіальні одиниці не можуть належати до одного кластера.
4. Не може бути порожнього кластера.

В результаті застосування даного методу було одержано матриці мір належності кожної адміністративно-територіальні одиниці до певного

кластера за умови, що $C=4$. Результати нечіткої кластеризації адміністративно-територіальних одиниць України за показниками розвитку інтелектуальної складової промислового потенціалу представлено в табл.4.17.

Таблиця 4.17

Матриця міри належності просторової концентрації інтелектуальної складової до чотирьох кластерів

Номери кластерів				Адміністративно-територіальні одиниці	Номери кластерів			
					1	2	3	4
		+		Вінницька	0,02	0,00	0,89	0,09
		+		Волинська	0,01	0,00	0,94	0,05
+				Дніпропетровська	0,90	0,01	0,04	0,06
		+		Донецька	0,07	0,00	0,70	0,23
		+		Житомирська	0,01	0,00	0,95	0,04
		+		Закарпатська	0,02	0,00	0,88	0,10
			+	Запорізька	0,19	0,01	0,13	0,67
		+		Івано-Франківська	0,01	0,00	0,96	0,03
		+		Київська	0,05	0,00	0,66	0,28
		+		Кіровоградська	0,02	0,00	0,87	0,11
		+		Луганська	0,04	0,00	0,78	0,18
+				Львівська	0,74	0,01	0,10	0,15
			+	Миколаївська	0,17	0,01	0,18	0,63
+				Одеська	0,52	0,01	0,20	0,27
		+		Полтавська	0,03	0,00	0,84	0,13
		+		Рівненська	0,02	0,00	0,88	0,10
			+	Сумська	0,03	0,00	0,19	0,78
		+		Тернопільська	0,04	0,00	0,77	0,19
+				Харківська	0,35	0,30	0,15	0,20
		+		Херсонська	0,00	0,00	0,97	0,03
		+		Хмельницька	0,01	0,00	0,95	0,04
		+		Черкаська	0,03	0,00	0,64	0,33
			+	Чернівецька	0,01	0,00	0,08	0,91
		+		Чернігівська	0,01	0,00	0,95	0,05
	+			М. Київ	0,00	0,99	0,00	0,00

Примітка: складено та розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Отримані значення відповідають встановленим вимогам, оскільки кожна з адміністративно-територіальних одиниць із певною мірою належності (від 0 до 1) відноситься до певного кластера та жоден із кластерів не містить всі елементи або, навпаки, є порожнім.

Беручи до уваги показники розвитку інтелектуальної складової, найбільшим кластером є третій, до складу якого входять 16 адміністративно-територіальних одиниць. Адміністративно-територіальні одиниці, які входять до першого кластера (Дніпропетровська, Львівська, Одеська та Харківська області), зосереджують основну питому вагу освітніх та наукових установ України. Проте внутрішня структура кластера є надзвичайно складною, оскільки міри належності областей коливаються від 0,35 (Харківська область) до 0,90 (Дніпропетровська область), що пояснює високу варіацію інших показників. Аналогічна ситуація спостерігається у четвертому кластері, до складу якого входять Запорізька, Миколаївська, Сумська та Чернівецька області, що характеризуються більш низкими показниками розвитку інтелектуальної складової. Найбільш сприятливі умови для накопичення інтелектуального потенціалу склалися у м. Київ, який є лідером за показниками розвитку як освітньої, так і наукової складової.

Управління розвитком інтелектуальної складової промислового кластера передбачає:

- планування потреби у відповідних фахівцях та їх координація;
- контролювання та регулювання процесу забезпечення відповідними кадрами промислових підприємств;
- формування дослідницької бази, здатної сприяти розвитку особистості та продукуванню новітніх розробок;
- організування збору, обробки та використання інформації;
- створення сприятливих умов для раціоналізаторства та винахідництва;
- ефективного використання знань ресурсів;

- аналізування та оцінювання вартості нематеріальних активів (об'єктів інтелектуальної власності);

- розроблення організаційних заходів, що забезпечують захист прав інтелектуальної власності.

Для дослідження інноваційної складової кластерів використовувалися питомі показники, що дозволило проаналізувати інноваційну активність промислових підприємств, а також рівень трансферу інновацій (табл.4.18).

Таблиця 4.18

Матриця міри належності просторової концентрації інноваційної складової до чотирьох кластерів

Номер кластера				Адміністративно-територіальні одиниці	Номер кластера			
1	2	3	4		1	2	3	4
		+		Вінницька	0,07	0,03	0,84	0,06
			+	Волинська	0,04	0,02	0,13	0,81
			+	Дніпропетровська	0,03	0,02	0,12	0,82
			+	Донецька	0,06	0,05	0,17	0,72
		+		Житомирська	0,09	0,04	0,72	0,15
			+	Закарпатська	0,16	0,15	0,28	0,41
	+			Запорізька	0,19	0,71	0,07	0,03
+				Івано-Франківська	0,42	0,24	0,24	0,10
			+	Київська	0,07	0,04	0,44	0,45
+				Кіровоградська	0,61	0,25	0,10	0,04
			+	Луганська	0,09	0,07	0,21	0,62
+				Львівська	0,42	0,15	0,36	0,08
+				Миколаївська	0,50	0,29	0,15	0,07
		+		Одеська	0,21	0,08	0,59	0,11
		+		Полтавська	0,30	0,22	0,37	0,11
			+	Рівненська	0,03	0,02	0,13	0,82
	+			Сумська	0,25	0,43	0,18	0,14
+				Тернопільська	0,29	0,28	0,24	0,19
	+			Харківська	0,30	0,55	0,10	0,05
	+			Херсонська	0,24	0,64	0,08	0,04
		+		Хмельницька	0,05	0,02	0,82	0,10
+				Черкаська	0,71	0,13	0,13	0,03
+				Чернівецька	0,72	0,11	0,13	0,04
		+		Чернігівська	0,12	0,05	0,73	0,11
+				М. Київ	0,42	0,40	0,13	0,05

Примітка: розраховано за даними Державної служби статистики України, 2017.

Беручи до уваги показники інноваційної активності промислових підприємств найбільшим кластером є перший, до складу якого входять 8 адміністративно-територіальних одиниць. Адміністративно-територіальні одиниці, які входять до першого кластера (Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Тернопільська, Черкаська, Чернівецька області та м.Київ) зосереджують основну питому вагу промислових підприємств, що впроваджують інновації. Проте внутрішня структура кластера є надзвичайно складною, оскільки міри належності областей коливаються від 0,29 (Тернопільська область) до 0,72 (Чернівецька область), що пояснює високу варіацію інших показників. Другим по величині є четвертий кластер, який включає 7 адміністративно-територіальних одиниць. До нього належать Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Київська, Луганська та Рівненська області, для яких є характерний високий рівень трансферу інновацій, що зумовлено специфікою розвитку промислового потенціалу зазначених областей. Другий кластер утворюють 4 адміністративно-територіальні одиниці. Сюди відносяться Запорізька, Сумська, Харківська та Херсонська області, що сьогодні відіграють провідну роль для розвитку промислового потенціалу на інноваційній основі та характеризуються високими показниками ринкової інноваційності. Третій кластер включає 6 адміністративно-територіальних одиниць. До нього належать Вінницька, Житомирська, Одеська, Полтавська, Хмельницька та Чернігівська області, які характеризуються найнижчими показниками інноваційної активності промислових підприємств, що зумовлено специфікою спеціалізації зазначених областей.

Інноваційна складова промислового потенціалу розглядається як результативна величина від ефективного використання інтелектуального потенціалу. Вона є результатом перетворення інтелектуальних ресурсів в нові види промислової продукції, новітні виробничі технології, організаційні та маркетингові інновації.

В табл. 4.19 проведено групування адміністративно-територіальних одиниць України за рівнями розвитку інтелектуальної та інноваційної складових промислового потенціалу.

Таблиця 4.19

Якісна структура кластерів просторової взаємодії інтелектуальної та інноваційної складових промислового потенціалу

Кластери	Низький	Середній	Високий	Дуже високий
Складові				
Інтелектуальна складова	Вінницька, Волинська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області	Запорізька, Миколаївська, Сумська, Чернівецька області	Дніпропетровська, Львівська, Одеська, Харківська області	м. Київ
Інноваційна складова	Вінницька, Житомирська, Одеська, Полтавська, Хмельницька та Чернігівська області	Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Київська, Луганська та Рівненська області	Запорізька, Сумська, Харківська та Херсонська області	Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Тернопільська, Черкаська, Чернівецька області та м. Київ

Примітка: згруповано автором

Шляхом співставлення показників розвитку інтелектуальної та інноваційної складових можна виділити такі типи інтелектуально-інноваційних промислових кластерів:

- активні, які характеризуються високою інноваційною активністю промислових підприємств та рівнем розвитку інтелектуальної складової;

- пасивні, в яких спостерігається низький рівень розвитку інтелектуальної складової у поєднанні з низькою інноваційною активністю промислових підприємств;

- контрактивні із високим рівнем розвитку інноваційної складової та низьким рівнем розвитку інтелектуальної;

- контрпасивні, в яких добре розвинута інтелектуальна складова та в незадовільному стані перебуває інноваційна складова.

Формування змішаних кластерів (контрактивних і контрпасивних) можна вважати провідним напрямом розвитку промислового потенціалу, оскільки активна міжрегіональна взаємодія сприятиме поширенню інновацій та підвищенню конкурентоспроможності економіки області. У межах інтелектуально-інноваційних промислових кластерів відбувається послідовний процес перетворення нововведення в кінцеву продукцію, повторюючи всі етапи інноваційного циклу.

Поєднання розвинених областей із депресивними сприятиме вирівнюванню рівня інноваційного розвитку. Налагодження просторових зв'язків між ними повинно проявлятися в обміні новітніми технологіями, кваліфікованою робочою силою, знаннями.

Характерною особливістю формування інтелектуально-інноваційних кластерів є те, що увага зосереджена не на окремих промислових підприємствах, а на налагодженні взаємодії між дослідницькими установами та бізнесовими структурами. Такі кластери здатні розвиватися за умови високої частоти генерування ідей та наявності можливостей їх реалізації. В

іншому випадку кластер втратить свою відтворювальну здатність, тобто креативне середовище відіграє роль кластероутворювального ядра.

Враховуючи одержані результати, такими центрами в Україні можуть бути Дніпропетровська, Львівська, Одеська, Харківська області та м. Київ, що дозволяє говорити про можливість формування п'ятох інтелектуально-інноваційних кластерів, здатних концентрувати навколо себе інноваційно-активні промислові підприємства. Адміністративно-територіальні одиниці, в яких добре розвинута інтелектуальна складова повинні стати ринками для купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності.

Найбільш динамічним інноваційним розвитком промислового потенціалу характеризуються Львівська, Харківська області та м. Київ, в яких спостерігаються високі показники розвитку як інтелектуальної, так і інноваційної компонент. Найбільш негативна ситуація спостерігається в Одеській області, що свідчить про необхідність налагодження взаємодії між науковими установами, закладами освіти та суб'єктами господарювання.

Виникнення подібних протиріч в інших адміністративно-територіальних одиницях вказує на необхідність залучення держави як активатора інноваційного процесу та регулятора налагодження співпраці. При цьому держава повинна виступати регулятором зазначеної взаємодії, оскільки є адміністративно-територіальні одиниці, які характеризуються високим рівнем розвитку інтелектуальної складової та низькою інноваційною активністю суб'єктів господарювання та навпаки. Це свідчить про відсутність налагодженої співпраці між науковими установами та промисловими підприємствами, що є важливою проблемою для України, яку слід подолати в найближчій перспективі.

Однією з причин цього явища є те, що більшість установ проводять дослідження за рахунок грантів, одержаних від Європейського Союзу, тим самим працюючи на користь іноземних реципієнтів, а не на власну державу. При цьому також повинна зростати роль освітніх закладів у активізації

інноваційної діяльності, тобто наукова робота повинна здійснюватися не за залишковим принципом, а шляхом активної співпраці з бізнесовими структурами з метою проведення цільових наукових досліджень.

Сьогодні до основних чинників, які гальмують розвиток інноваційного потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, відносять:

- відсутність активно діючої національної інноваційної системи;
- відсутність адекватної фінансової підтримки наукових та науково-технічних робіт;
- відсутність мотивації інноваційної діяльності; відсутність системи управління ризиками (Мікловда, Кубіній та Мошак, 2015; Федулова, 2013).

Водночас розвиток інноваційного потенціалу дозволяє утримувати лідируючі позиції у конкурентному середовищі, сприяє розширенню ринків збуту промислової продукції, підвищенню рівня економічного розвитку. Тому держава, розуміючи важливість інноваційного розвитку для підвищення конкурентоспроможності національної економіки, повинна виступати стимулятором цього процесу шляхом запровадження відповідних податкових пільг, субсидіювання, кредитних механізмів та інших фінансових стимулів, а також брати активну участь у створенні відповідного інституційного середовища.

Так, на даний час в Україні створено Державну інноваційну фінансово-кредитну установу та Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу з метою фінансової підтримки учасників інноваційних кластерів. Важливим кроком держави на шляху стимулювання інноваційного розвитку стало внесення змін до Закону України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій”, згідно якого державні кошти, виділені на розроблення нових технологій, можуть залишатися у розпорядженні розробників (2012).

Зазначимо, що у провідних країнах світу активно використовуються податкові стимули для розвитку інтелектуальної складової інноваційного

кластера. Так, у США широко використовується надання податкових кредитів та пільг на здійснення науково-дослідних робіт, у Франції для малого і середнього бізнесу запроваджено інноваційний податковий кредит, а в сусідній Польщі встановлено пільгове оподаткування науково-дослідних установ. У багатьох країнах Європейського Союзу пряме державне фінансування на науково-дослідні роботи коливається на рівні 30-50%. Регулярний перегляд податкових пільг призводить до розвитку стратегічно важливих видів промислової діяльності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Відповідні умови створюються і для розвитку економічної складової інноваційних кластерів, зокрема у Швеції широко практикується надання безвідсоткових позик на реалізацію інноваційних проектів. Державне фінансування на конкурсній основі з урахуванням стратегічної значимості проектів є типовим для Великобританії. З метою мінімізації ризиків інноваційного підприємства у Німеччині, Швейцарії, Нідерландах, Франції створюються фонди впровадження інноваційних розробок. У багатьох країнах Європейського Союзу застосовують пряме бюджетне фінансування інноваційно-активних підприємств. Варто відзначити, що у США допомога щодо одержання патентів на винаходи складає 50% від понесених витрат та застосовується пільгове оподаткування на отримання охоронних документів.

З огляду на світову практику вже давно сформувалися основні форми стимулювання малих інноваційних підприємств, у тому числі, у рамках кластерних промислових систем (рис.4.3). Важливим управлінським рішенням в зазначеному контексті є застосування важелів, здатних активізувати взаємодію між інтелектуальною та інноваційними складовими промислових кластерів. На основі аналізу наукових праць (Вергун та Ступницький, 2014; Федорчак, Харченко, 2014; Хомич, 2007; Kuzmin, Pyrog, Melnik, 2014; Modelski, 2005) із врахуванням виділених типів інноваційних кластерів важелі державного регулювання доцільно поділяти на три групи:

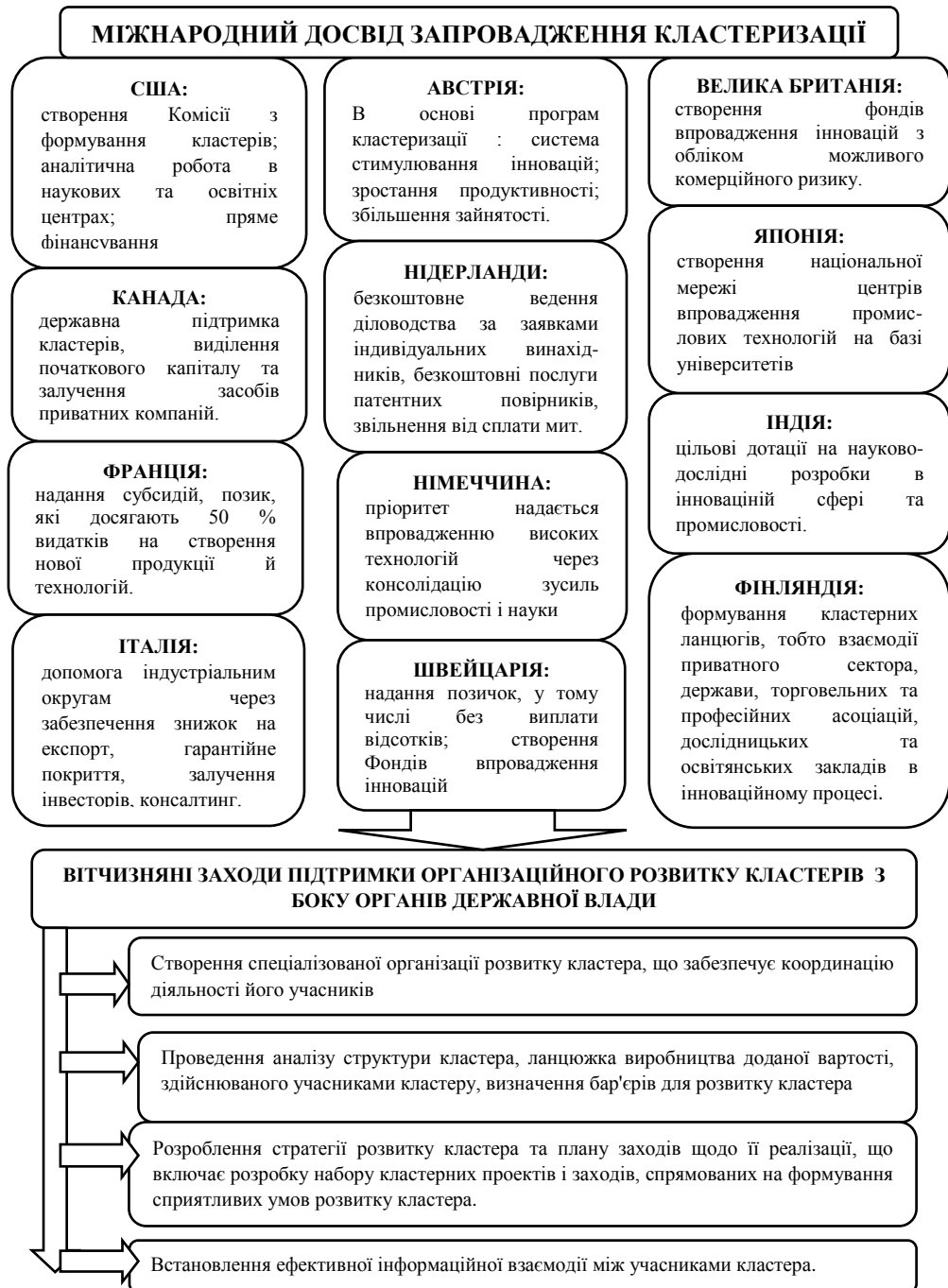

Рис. 4.3. Запровадження світової практики стимулювання розвитку промислового потенціалу на кластерній основі

Примітка: узагальнено автором за матеріалами джерел (Кастельс та Хіманен, 2006; Хомич, 2007; Чикаренко та Маматова, 2011)

- заохочувальні (інвестиції в інновації, підготовка кваліфікованої робочої сили, встановлення пільгових механізмів оподаткування для

інноваційних видів діяльності, пряме фінансування науково-дослідних робіт, створення фондів впровадження інновацій тощо);

- стимулюючі (розвиток банківської та фінансової інфраструктури для підтримання позитивних змін у довгостроковій перспективі, кредитування і страхування експорту, конкурсне фінансування розробок);

- регулюючі (налагодження взаємодії між наукою і бізнесом, розвиток державно-приватного партнерства, бюджетне дотування, формування попиту на високотехнологічну продукцію.

Заохочувальні важелі повинні активно використовуватися в кластерах третього типу, щоб спонукати розвиток інноваційного підприємництва в області. Стимулюючі створюють умови для збільшення масштабів інноваційної діяльності в інноваційно-активних кластерах. Регулюючі важелі сприяють трансферу інновацій із інноваційно-активних в інноваційно-пасивні області, що призведе до одержання позитивного соціального ефекту, а саме зниження рівня безробіття, зменшення міжрегіональної міграції та розвитку об'єктів соціальної інфраструктури.

Вважаємо, що для систематизації процесів кластеризації в Україні, необхідно передбачити впровадження пілотних проектів з реалізації заходів кластерної політики на державному та регіональному рівнях. Для цього, в першу чергу, державі необхідно на центральному рівні сформувати програму пілотних кластерів, до якої увійшов би перелік територіальних кластерів (на конкурсних засадах), що є найважливішими для держави.

Враховуючи необхідність технологічного розвитку промислового потенціалу інноваційні промислові кластери повинні бути організовані в розрізі таких видів промислової діяльності, а саме:

- виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції;
- виробництво електричного устаткування;
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції;

- виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів.

З метою екологізації промислового виробництва доцільним є впровадження проектів, пов'язаних із запровадженням ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій, маловідходних виробництв.

Згідно з С.Ю. Глазьевим, формуванню більш вищих технологічних укладів в національній економіці сприятиме розвиток мікроелектроніки, біотехнологій, генної інженерії, роботехніки, нано- й пікотехнологій, систем штучного інтелекту та високошвидкісних транспортних систем, освоєння космічного простору (1990, с.45).

Разом із науково-дослідними та освітніми установами і організаціями учасниками інтелектуально-інноваційних промислових кластерів повинні бути:

- підприємства і організації, що беруть безпосередню участь у виробництві та реалізації готового продукту або послуг, постачальники продукту або послуг;

- підприємства і організації, що формують інфраструктуру виробництва та реалізації готового продукту або послуг;

- організації ринкової інфраструктури (аудиторські, консалтингові, кредитні, страхові та лізингові послуги, логістика, торгівля, операції з нерухомістю);

- організації інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубатори, технопарки, промислові парки, регіональні центри інноваційного розвитку);

- організації підтримки розвитку інфраструктури малого та середнього підприємництва (венчурні фонди, центри трансферу технологій, центри та агентства з розвитку підприємництва, регіонального розвитку, залучення інвестицій, вітчизняні фінансові установи, агентства з підтримки експорту товарів, фонди підтримки підприємництва, фонди сприяння кредитуванню, інвестиційні фонди, закриті пайові інвестиційні фонди, що залучають

інвестиції для суб'єктів малого та середнього підприємництва тощо) (Створення та функціонування інноваційних кластерів).

З метою інституціоналізації діяльності зі створення кластера пропонується використання форми “Паспорт кластера” (Шаров та Чикаренко, с.190), яка має містити інформацію щодо таких блоків:

- назва кластеру;
- ініціатори проекту створення кластеру;
- нормативне забезпечення діяльності кластеру (мандати, положення);
- дефініювання місії кластеру та його візії (кластерного бачення);
- учасники кластеру (юридичні / фізичні особи) та їх добровільні зобов'язання;
- склад команди управління кластером (рада або ядро кластеру);
- очікувані результати діяльності (короткострокові та довгострокові);
- цільові (адресні) групи, які «сприймають» результати діяльності кластеру;
- етапи формування кластеру (найменування етапу, відповідальність, терміни виконання);
- необхідні ресурси (матеріальні, технічні, фінансові, людські, інтелектуальні тощо);
- потенційні ризики (внутрішні та зовнішні) та шляхи їх запобігання (подолання або зменшення впливу);
- стейкхолдери кластеру (здійснюють зовнішній контроль і представництво інтересів кластеру на всіх рівнях),
- інноваційність проекту (продуктова, технологічна чи ринкова),
- відповідність стратегічним пріоритетам економічного розвитку (держави, регіону тощо).

При цьому держава та місцеві органи влади не є суб'єктами кластеру, але забезпечують умови його створення та функціонування. Прикладом такої співпраці може стати укладення партнерських угод між місцевими органами

виконавчої влади, провідними вищими навчальними закладами та науково-виробничими організаціями.

Важливо зауважити, що створення інноваційних кластерів може відбуватися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. При цьому фінансовий механізм державної підтримки реалізації широкого спектру кластерних проектів має бути достатньо гнучким та здійснюватись за декількома напрямками, наприклад:

- розвиток транспортної, енергетичної, інженерної інфраструктури;
- розвиток житлової та соціальної інфраструктури, включаючи матеріально-технічну базу охорони здоров'я, культури і спорту;
- розвиток інноваційної та освітньої інфраструктури,

В рамках зазначеного слід сприяти виконанню робіт і проектів у сфері досліджень і розробок, здійсненню інноваційної діяльності, підготовці та підвищенню кваліфікації кадрів; а також реалізації інших заходів задля підвищення конкурентоспроможності не лише організацій-учасників кластера, а й території базування кластера, підвищення якості життя територіальних громад.

Підсумовуючи одержані результати, зазначимо, що з огляду на зарубіжний досвід налагодження співпраці між дослідницькою сферою та бізнесовими структурами є вагомим стимулятором інноваційного розвитку промислового потенціалу. При цьому провідна роль в кластерній мережі належить науково-дослідним установам та закладам освіти, функція яких зводиться до розробки та винаходу інноваційного продукту, що відповідає потребам ринку та пріоритетам економічної політики держави.

Враховуючи результати проведення кластеризації адміністративно-територіальних одиниць України за показниками розвитку інтелектуальної (центрів знанневих ресурсів) та інноваційної складових (економічною основою кластера), пропонуємо виділення п'яти інтелектуально-інноваційних кластерів із такими кластероутворюючими центрами (м. Київ,

Дніпропетровська, Львівська, Одеська та Харківська області). Формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів сприятиме ефективному використанню знань, підвищенню ефективності інтелектуальної праці та використання її результатів для переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку.

Наявність значної просторової асиметрії у рівнях розвитку інтелектуальної та інноваційної складових вказує на необхідність залучення держави як регулятора та стимулятора налагодження партнерських відносин, а також як активатора інноваційних процесів в державі. Надання державної підтримки реалізації пілотних проектів, спрямованих на розвиток високотехнологічних виробництв, дозволить підвищити конкурентоспроможність національного промислового потенціалу та національної економіки загалом.

Загалом налагодження якісної співпраці між державою, університетами та промисловістю передбачає виділення таких пріоритетів розвитку для ключових сторін, зокрема:

- для держави:

1. Протягом останніх 25 років основним гравцем на ринку освіти є держава в особі МОНу. У найбільшій країні в Європі з близько 700 закладами вищої освіти вже давно потрібно було б провести децентралізацію вищої освіти та забезпечити автономне функціонування університетів, щоб ті самі могли розвиватись, приймати поточні та стратегічні рішення та реагувати на зміну секторів національної та світової економіки.

2. Також держава повинна продовжувати комплексно стимулювати пріоритетні для економіки галузі, фінансувати наукові ініціативи в цих галузях та зацікавлювати промисловість співпрацювати з освітянами;

- для бізнесу:

1. Для того, щоб бути конкурентоспроможними на ринку, потрібні новітні технології, постійна оптимізація процесів та висококваліфіковані

кадри. Інвестувавши в розвиток співпраці з університетами, підприємства отримуватимуть всі вищезгадані нематеріальні активи та зможуть розвиватись у ритмі із світовою спільнотою.

2. Надання пріоритетності у процесах консультування саме вищим навчальним закладам, а не приватним юридичним особам, що розвиватиме університети та буде більш фінансово ефективним;

- для університетів:

1. Постійний моніторинг тенденцій та пріоритетів розвитку економіки на національному та міжнародному рівнях.

2. Розвиток фінансової, адміністративної та методичної незалежності.

3. Залучення міжнародних донорів, грантів та підприємств до фінансування науково-дослідної роботи.

4. Розвиток напряму консультування у співпраці з підприємствами.

5. Комерціалізація науково-дослідної роботи.

6. Зменшення бюрократизації адміністративних процесів для швидшого реагування на потреби ринку.

7. Залучення практичних спеціалістів з реального сектора економіки, промисловості до створення та написання навчальних програм.

Керуючись цими пріоритетами, трьохстороння співпраця між університетами, державою та промисловістю може стати реальністю та забезпечити додаткове стимулювання рівня якісної освіти, росту економіки, конкурентоспроможності як вітчизняних випускників, так і промислових підприємств на міжнародній арені.

Висновки до розділу 4

На основі проведеного аналізування розвитку промислового потенціалу в просторовому аспекті, комплексного оцінювання його рівня

розвитку в розрізі адміністративно-територіальних одиниць та узагальнення основних результатів наукових досліджень за кластерною проблематикою зроблено такі висновки.

1. На основі проведеного аналізування показників, що характеризують розвиток промислового потенціалу в просторовому аспекті встановлено, що найбільшого зниження обсягів промислового виробництва зазнали Донецька та Луганська області, де у 2015 р. індекси промислової продукції відповідно становили 65,4% та 34,0%, що пов'язано із виникненням несприятливої воєнно-політичної ситуації у східній частині України. Отримання позитивної динаміки зростання обсягів промислового виробництва у більшості адміністративно-територіальних одиниць України у 2016 р. свідчить про зростання ролі промислового потенціалу в соціально-економічному розвитку регіонів.

2. Виявлено, що лише Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська та Полтавська області характеризуються високою часткою валової доданої вартості видів промислової діяльності в загальному обсязі валової доданої вартості адміністративно-територіальних одиниць (від 30% до 50%). Загалом більшість регіонів України мають диверсифіковану структуру економіки, а частка валової доданої вартості видів промислової діяльності в загальному обсязі валової доданої вартості коливається від 20% до 30%.

3. Розвиток промислового потенціалу має значні регіональні відмінності зумовлені диференціацією його галузевої структури. Результати аналізування промислової спеціалізації в просторовому аспекті свідчать, що виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів зосереджено у Вінницькій, Волинській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській та Чернігівській областях, питома вага якої в зазначених регіонах становить більше 30%. Відносно високі показники щодо розвитку машинобудування спостерігаються у Закарпатській області (34,0%); металургійного виробництва – у Дніпропетровській (35,5%),

Донецькій (41,1%) та Запорізькій (35,9%) областях, добувної промисловості – у Полтавській області (30,5%). Визначено, що основним потенціалоформівним видом промислової діяльності є переробна промисловість, частка якої становить більше 50% у всіх адміністративно-територіальних одиницях.

4. Важливу роль для розроблення стратегій соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць України має проведення оцінювання їх промислового потенціалу, як необхідного підґрунтя для підвищення ефективності його розвитку та забезпечення конкурентоспроможності регіону. Комплексне економічне оцінювання промислового потенціалу в просторовому аспекті проводилося за вхідними та вихідними індикаторами в розрізі відтворювальних складових (соціально-трудової, виробничо-господарської, фінансово-інвестиційної, інноваційної). Отримані результати свідчать, що за вхідним індикатором “масштабу” щодо розвитку соціально-трудової, виробничо-господарської та фінансово-інвестиційної компонент провідні позиції залишаються за старопромисловими областями східної України. Проте отримання значних відхилень від еталону по зазначених областях за вихідними індикаторами свідчить про низьку ефективність розвитку промислового потенціалу та вказує на необхідність проведення структурної модернізації в зазначених регіонах.

5. Результати аналізування інтегральних показників рівня розвитку промислового потенціалу (відтворювального та реалізованого потенціалів), отриманих в результаті поступового згортання часткових показників за вхідними та вихідними індикаторами в розрізі відтворювальних компонент свідчать, що найвищий рівень розвитку відтворювального потенціалу спостерігається у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій та Харківській областях, а реалізованого потенціалу – у Запорізькій, Закарпатській, Івано-Франківській областях та м. Київ. Враховуючи отримані результати за обома

інтегральними показниками рівня розвитку промислового потенціалу найбільш перспективним промисловим центром сьогодні є Запорізька область, що характеризується високими рівнями розвитку соціально-трудоваї, фінансово-інвестиційної та інноваційної компонент.

6. Виявлені значні відхилення у рівнях розвитку промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць вказують на необхідність пошуку нових підходів до організації його просторового розвитку. На основі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників було проаналізовано еволюцію наукових пошуків щодо просторової організації промисловості та сформовано науково-методичні основи формування промислових кластерів.

7. Обґрунтовано, що антикризовому відновленню та поступовому нарощуванню промислового потенціалу сприятиме застосування кластерного підходу до його розвитку, основними перевагами якого є підвищення ефективності та продуктивності господарської діяльності промислових підприємств; створення нових робочих місць в адміністративно-територіальних одиницях; досягнення більш високої стійкості до умов зовнішнього середовища; раціональне використання об'єктів інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності промислового потенціалу; збільшення обсягу експорту промислової продукції; налагодження ефективного менеджменту та одержання синергетичного ефекту від налагодженої взаємодії учасників кластера.

8. Сформовано кластерну концепцію розвитку промислового потенціалу, згідно якої процес кластеризації в промисловому секторі економіки повинен проходити поетапно. При цьому першим етапом повинно стати формування промислових кластерів за галузевим принципом з метою відновлення промислового потенціалу країни. Наступним етапом є перехід до формування інтелектуально-інноваційних кластерів, що сприятиме технологічному розвитку країни та створить можливість для формування

нових технологічних укладів на шляху до постіндустріальної економіки, яка базується на максимальній взаємодії знань із бізнесовими структурами. Головною метою реалізації концепції є інтенсифікація розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу та усунення просторової асиметрії розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

9. Встановлено, що в умовах зміни характеру світової економіки, переходу від матеріальної до знаннєвої основи розвитку, інтелектуальний потенціал повинен стати рушійною силою розвитку промислового потенціалу держави. Практика показала, що центральним об'єктом сучасних промислових кластерів повинні стати університети дослідницького типу, зорієнтовані на налагодження ефективної взаємодії з учасниками бізнес-середовища. Зміни у внутрішній структурі університетів повинні бути зорієнтовані на створення максимально сприятливих умов для комерціалізації науково-технічних розробок.

10. Розроблено концептуальну модель формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, що базується на налагодженні ефективної взаємодії між інтелектуальною (знаннєві ресурси) та інноваційною (інноваційноактивні суб'єкти господарювання) складовими промисловими потенціалу. Як основних учасників таких кластерних формувань визначено заклади освіти, науки, бізнесові структури та органи влади. Формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів вимагає створення сприятливої інноваційної атмосфери в державі.

11. Запропоновано систему показників оцінювання рівня розвитку інтелектуальної та інноваційної складових з метою формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів в Україні. Згідно отриманих результатів щодо просторової концентрації розвитку наукової компоненти інтелектуальної складової основна частина дослідників зосереджена у м. Києві, Харківській, Дніпропетровській та Львівській областях, що характеризуються найбільшою кількістю наукових установ.

Високі показники щодо розвитку освітньої компоненти інтелектуальної складової спостерігаються у м. Києві, Харківській, Дніпропетровській, Львівській та Одеській областях. Отримані результати за показниками розвитку інноваційної складової свідчать, що найбільша концентрація інноваційно-активних промислових підприємств зафіксована у Харківській, Миколаївській, Кіровоградській, Херсонській та Запорізькій областях. Значна просторова диференціація значень показників в розрізі виділених компонент вказує на відсутність налагодженої співпраці між промисловістю та науковими установами, що гальмує перехід на інноваційний розвиток промислового потенціалу.

12. Проведено кластеризацію розвитку промислового потенціалу за методом С-середніх із врахуванням показників розвитку наукової та освітньої компонент та показників, що характеризують інноваційну активність суб'єктів господарювання. В результаті із врахуванням міри належності просторової концентрації інтелектуальної та інноваційної складових адміністративно-територіальні одиниці України було поділено на чотири кластери. Розвинено типологію інтелектуально-інноваційних кластерів шляхом виділення активних кластерних формувань, що характеризуються високою інноваційною активністю промислових підприємств та рівнем розвитку інтелектуальної складової; пасивних, в яких спостерігається низький рівень розвитку інтелектуальної складової у поєднанні з низькою інноваційною активністю промислових підприємств; контрактивних із високим рівнем розвитку інноваційної складової та низьким рівнем розвитку інтелектуальної; контрпасивних, в яких добре розвинута інтелектуальна складова та в незадовільному стані перебуває інноваційна. На основі одержаних результатів запропоновано виділення п'яти інтелектуально-інноваційних кластерів із наступними кластероутворюючими центрами (м. Київ, Дніпропетровська, Львівська, Одеська та Харківська області).

13. На основі вивчення зарубіжного досвіду застосування механізму кластерної політики розроблено набір важелів державного регулювання із врахуванням виділених типів кластерів з метою формування сприятливих умов для розвитку кластеризації промислового сектора економіки. До вітчизняних заходів підтримки організаційного розвитку кластерів з боку органів державної влади доцільно віднести: створення спеціалізованої організації розвитку кластера, що забезпечить координацію діяльності його учасників; аналізування структури кластера, ланцюжка виробництва доданої вартості, здійснюваного учасниками кластера, визначення бар'єрів для розвитку кластерів; розроблення стратегії розвитку кластера та плану заходів щодо її реалізації, що включає визначення набору кластерних проектів і заходів, спрямованих на формування сприятливих умов розвитку кластера; встановлення ефективної інформаційної взаємодії між учасниками кластера.

Отримані результати опубліковано в таких працях автора: (Станасюк, 2009а; Станасюк, 2016т; Станасюк, 2016j; Станасюк, 2016к; Станасюк, 2017а; Станасюк, 2017е; Станасюк, 2018; Stanasyuk, 2017b; Stanasiuk, 2017с.

РОЗДІЛ 5. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

5.1. Стратегічні орієнтири державного управління розвитком промислового потенціалу

Міжнародна конкуренція, боротьба за вихід на світові ринки привертають увагу вчених до питань державного управління розвитком промислового сектора економіки. Провідні українські вчені, зокрема О. Амоша, В. Вишневський та Л. Збаразька, як пріоритетні напрями державного управління промисловим розвитком визначають формування сприятливого інституційного середовища, підтримку розвитку організації виробництва та інноваційної інфраструктури (2012, с.13). Про важливість інституційних змін та інноваційний вектор розвитку України наголошується також у працях (Геєць, 2014; Демінський, 2013; Краус, 2015; Федулова, 2012).

Проте, зосередження надмірної уваги на інституційних процесах не призводить до макроекономічної стабілізації в країні, тому в контексті створення умов доцільніше говорити про формування сприятливого промислового середовища, здатною стати опорою для промислових підприємств та надати поштовх для формування та ефективного використання промислового потенціалу країни.

Закріплені національні пріоритети технологічного розвитку промислового потенціалу зумовлюють необхідність його структурної переорієнтації. Як зазначає О.В. Пирог, основою технологічних змін має стати комплексна модернізація виробництва, яка базується на досягненнях науки (2011, с.251). Зростаюча роль інтелектуальної складової в сучасному світі, насамперед, передбачає розвиток освіти та науки та налагодження їх збалансованої взаємодії із промисловими бізнес-структурами.

Значні напрацювання науковців у зазначеній сфері мають важливе науково-практичне значення. Проте мінливість зовнішнього середовища, щораз нові виклики глобалізаційного простору змушують переглядати встановлені пріоритети, зумовлюють необхідність системного дослідження важелів державного управління, опираючись на світовий досвід, та враховуючи власні помилки.

Фінансова криза 2008 року, наслідками якої стало “охолодження” американської та європейської економік, спонукала світову спільноту до переосмислення стратегічних пріоритетів економічного розвитку та промислового відродження. Сьогодні розвиток промислового потенціалу розглядається як головний чинник збалансування національної економіки, підтримання високих темпів економічного розвитку держав.

Основою формування сучасної промислової політики у провідних країнах світу є модернізація, процес здійснення якої має мати системний характер. Модернізацію промислового потенціалу слід розглядати як процес його осучаснення з метою приведення у відповідність до вимог глобалізаційної економіки. Іншими словами, проведення модернізації задає темп економічного розвитку країни, веде до підвищення рівня добробуту її населення. Виникнення протиріч між складовими модернізаційних процесів зумовлює появу криз, глибина яких залежить від здатності системи державного управління своєчасно реагувати на відхилення, ліквідувати небажані явища та коректувати орієнтири розвитку.

На думку відомого дослідника, основою модернізації є вивчення успішного зарубіжного досвіду (Лернер, 1958). Лише ті країни, які в змозі оцінити досягнення інших можуть здійснити економічний “прорив”, підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки у глобальному економічному просторі, забезпечити високий рівень добробуту населення.

Виходячи із досвіду Японії, успішний економічний розвиток якої назвали “економічне диво”, зростання промислового виробництва було досягнуто шляхом поетапного запровадження двох стратегій розвитку промислового потенціалу. При цьому перша передбачала орієнтацію на виділення пріоритетних галузей (селективний відбір) та державну підтримку їх розвитку, а друга – на підтримку впровадження передового зарубіжного досвіду, що дозволило диверсифікувати промислове виробництво та досягнути галузевої збалансованості у розвитку промислового потенціалу.

Не менш цікавим є досвід Південної Кореї, яка сьогодні демонструє високі показники економічного розвитку шляхом здійснення стратегії експортно-орієнтованої індустріалізації завдяки активній взаємодії держави і бізнесу та створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів. Проте негативними наслідками швидкого темпу змін стали високий рівень розшарування суспільства, зростання межі між бідними та багатими, високий рівень забруднення навколишнього природного середовища. У результаті, впровадження стратегії соціальної відповідності бізнесу може забезпечити гармонійне існування промислових підприємств шляхом проведення постійного діалогу із суспільством.

Основними факторами прискореного здійснення процесу модернізації в Китаї стала послідовна реалізація двох стратегічних пріоритетів. На першому етапі уряд зосередив увагу на ресурсній стратегії розвитку, яка передбачала ефективне використання наявного потенціалу для побудови інноваційної економіки. На другому етапі основним завданням держави стало задоволення попиту на промислову продукцію на внутрішньому ринку, його насичення необхідними промисловими товарами. Соціальний характер реформ забезпечив їх високу підтримку у населення. Виникнення інших форм власності, крім державної, здійснювалося не насильницьким, а демократичним шляхом. Внаслідок цього спостерігалось зростання кількості суб'єктів господарювання з різними формами власності у не заповнених

сегментах ринку. Регіонального характеру проведеним реформам надало створення вільних економічних зон для підвищення інтенсивності іноземного інвестування в країні.

Якщо у 1970 р. вільні економічні зони було створено лише у 10 країнах світу, то у 2017 р. зазначений показник зріс до 75 країн. Економічної привабливості їх створенню надає застосування пільгового оподаткування (значне зниження розміру оподаткування чи звільнення від оподаткування).

Зазначимо, що в Україні було створено одинадцять вільних економічних зон (Рені, Яворів, курортполіс “Трускавець”, Славутич, порт “Крим”, Порто-Франко, Миколаїв, Інтерпор “Ковель”, Закарпаття, Азов, Донецьк), запроваджено спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності восьми технологічних парків. У 2003 р. згідно Закону України Про “індустріальні парки” було ініційовано створення понад 30 індустріальних парків, з яких 29 включено до реєстру.

Основними напрямками спрямування інвестицій в розвиток промислового потенціалу, передбаченими проектами, є хімічна, харчова та металургійна промисловість. Проте у зв’язку із несприятливою політичною ситуацією та воєнними діями на сході країни обсяги інвестування в їх розвиток значно знизилися.

Зазначимо, що Стратегія розвитку промислового потенціалу Великобританії базується на чотирьох цілях:

- підтримка технологічного розвитку галузей, які мають порівняльні переваги на світовому ринку;
- формування висококваліфікованого людського капіталу;
- розвинута банківська система зорієнтована на підтримку підприємницьких структур;
- провадження практики державних закупівель.

Найбільш проблемною ділянкою для України є формування розвинутої системи банківського кредитування. Зазначимо, що за рівнем міцності банків

у 2016 році країна посіла останнє місце серед 138 країн світу (The Global Competitiveness Report).

Основною метою промислової політики розвинених країн світу є формування конкурентоспроможного промислового потенціалу шляхом запровадження інновацій та захист внутрішнього ринку (Франція, Німеччина, Великобританія, США). При цьому державне стимулювання промислового розвитку здійснюється, зазвичай, шляхом застосування непрямих інструментів впливу: бюджетних, податкових, грошово-кредитних тощо.

Імплементация зарубіжного досвіду державного управління, в першу чергу, передбачає вибір стратегії, яка б забезпечила зростання промислового потенціалу та його ефективне використання, успішний розвиток промислового сектора економіки. Вибір стратегії розвитку промислового потенціалу є спробою уряду сформувавши набір цілей, досягнення яких підвищить ефективність його використання, забезпечить розвиток промислових видів економічної діяльності, зростання їх ролі у економічному розвитку держави.

Зарубіжні дослідники виділяють три основних види стратегій і політики промислового розвитку (Дрісколл та Берман, 1984):

- промислові стратегії розвитку, які сприяють загальному економічному зростанню, досягненню високих темпів промислового розвитку завдяки застосуванню ринкових економічних важелів;

- промислові стратегії розвитку, спрямовані на стимулювання індустріалізації державними зусиллями із застосуванням не прямих важелів впливу (податкова, грошово-кредитна, інвестиційна, інноваційна політики, розвиток наукового потенціалу, підтримання наукових та науково-технічних робіт);

- промислові стратегії розвитку, які сприяють покращенню ситуації в окремих видах промислової діяльності, що мають стратегічне значення для підтримання економічної безпеки держави.

Перша стратегія буде успішною для країн з добре розвинутою ринковою економікою із стабільним макроекономічним оточенням. Проте саме переоцінювання ринкових важелів управління зумовило виникнення світової фінансової кризи через зниження функцій управління державних органів влади. Тому сьогодні більш доречно говорити про реалізацію стратегії другого типу, кінцевою метою якої є створення сприятливого макросередовища для розвитку промислового потенціалу шляхом застосування важелів:

- прямого впливу (підтримка попиту на стратегічно важливі види промислової продукції; реалізація відповідних державних програм; цільове фінансування певних видів промислової діяльності);

- опосередкованого впливу (проведення сприятливої бюджетно-податкової, грошово-кредитної, інвестиційно-інноваційної, зовнішньоекономічної державної політики та створення відповідної нормативно-правової бази).

В умовах України застосування останньої, є доцільним для розвитку оборонно-промислового та паливно-енергетичного комплексів.

У табл.5.1. проаналізовано чотири основні види стратегії, що застосовувалися для розвитку промислового потенціалу світовою спільнотою: імпорто-заміщуюча індустріалізація; експортно-орієнтована індустріалізація; ресурсна індустріалізація; інноваційно-орієнтована індустріалізація.

Враховуючи досвід Китаю, імпортозаміщуюча стратегія може бути застосована на початковому етапі реформ для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробника та задоволення попиту на внутрішньому ринку. Реалізація експортноорієнтованої стратегії передбачає поступове входження країни у світовий глобалізаційний простір завдяки підвищенню стандартів якості промислової продукції та розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Таблиця 5.1

Стратегії розвитку промислового потенціалу

Види стратегій	Концептуальний базис	Засоби (інструменти) реалізації	Недоліки	Можливості використання в Україні
Імпортозаміщуюча індустріалізація	Орієнтація на внутрішній ринок промислової продукції. Досягнення незалежності від зовнішніх впливів.	Застосування тарифів, обмеження імпорту промислової продукції. Активна взаємодія з приватним сектором.	Обмеженість внутрішнього ринку. Ізольованість промислових підприємств.	Доцільно реалізовувати для тих галузей, які характеризуються низькою конкурентоспроможністю на світовому ринку
Експортно-орієнтована індустріалізація	Диверсифікація промислового виробництва. Орієнтація на експорт.	Субсидування експорту та покращення його структури. Встановлення більш жорстких стандартів до вітчизняної промислової продукції.	Виникнення внутрішніх диспропорцій у розвитку промислового потенціалу.	Може бути успішною для розвитку промислових виробництв, які мають порівняльні переваги на світовому ринку.
Ресурсна індустріалізація	Орієнтація на власну промислову сировину та можливості її переробки.	Бюджетно-податкові важелі. Створення зон перероблення сировини.	Залежність від обсягів місцевої промислової сировини. Не може бути довготривалою.	Може бути застосована в окремих регіонах, які володіють значними сировинними ресурсами
Інноваційно-орієнтована індустріалізація	Впровадження досягнень науковотехнічного прогресу в практику господарювання.	Розвиток наукових досліджень та їх орієнтація на ринкові потреби. Високі екологічні стандарти продукції.	Зниження регулюючої ролі держави.	Повинна стати основою розвитку промислового потенціалу

Примітка: сформовано автором

Здійснення ресурсної індустріалізації в Україні протягом тривалого періоду часу призвело до сировинної орієнтації розвитку промислового

потенціалу, що зумовило значну просторову асиметрію промислового виробництва та його надмірну концентрацію в окремих адміністративно-територіальних одиницях. Подолати зазначені недоліки можна завдяки впровадженню інноваційно-орієнтованої стратегії, яка передбачає активну взаємодію науки та промисловості.

В рамках зазначеної стратегії держава може відігравати роль регулятора відносин між науковими установами та бізнесовими структурами. Саме інновації дозволять розвинути нові види промислової діяльності (високо- та середньотехнологічні виробництва) та перейти до формування більш вищих технологічних укладів у національній економіці.

Зазначимо, що основними галузями міжнародної спеціалізації є: атомна енергетика, авіакосмічна, хімічна, автомобільна, харчова, електротехнічна, легка промисловості, машинобудування та біотехнології. Як бачимо, висока конкурентоспроможність промислового потенціалу досягається завдяки розвитку високо- та середньотехнологічних промислових виробництв. З огляду на необхідність технологічних змін, пріоритетними галузями промисловості в Україні, в середньостроковій перспективі повинні стати оборонна промисловість, машино- та приладобудування, хімічна та фармацевтична промисловість, а також переведення ресурсноємних виробництв на ресурсозберігаючі технології.

Протягом останніх десяти років спостерігається значне зростання досліджень з просторової економіки. Простір перестав обмежуватися лише територіальними аспектами, а набув комплексності з огляду на виділення його структурних елементів. Питання просторової організації промислового виробництва все частіше сьогодні зводяться до формування промислових кластерів як інноваційної форми організації національного господарства. М.Портер характеризує промислові кластери як групи взаємозалежних підприємств, установ, організацій, які можуть співпрацювати та є географічно сконцентрованими (2002, с.149).

Кластерна модель розвитку промислового потенціалу дозволить одержати синергетичний ефект внаслідок об'єднання інтересів різних учасників спільною метою. Отримання синергетичного ефекту у промисловому кластері забезпечується завдяки:

- спільному використанню об'єктів виробничої, соціальної, ринкової, транспортної інфраструктури тощо;
- налагодженню ефективного механізму трансферу інновацій;
- зростанню грошових надходень у регіон через отримання додаткових фінансових надходжень від учасників кластера;
- зменшенню рівня операційних витрат, пов'язаних із проведенням певного виду промислової діяльності.

Інтеграційний підхід до формування промислових кластерів передбачає діалектичну взаємодію органів управління, наукових установ, університетів та підприємницьких структур у процесах відтворення та ефективного використання промислового потенціалу як на мезорівнях, так і на макрорівнях. Таке інтегроване утворення дозволяє створити сприятливе середовище для інноваційного розвитку промислового потенціалу, оскільки в його межах органічно поєднуються інтелектуальна, економічна та інституційна складові. Формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів забезпечить вирішення проблеми асиметрії промислового розвитку країни, оскільки зменшить залежність від сировинних зон та посилить роль інтелектуальної складової.

Враховуючи вищезазначене, здійснення процесу модернізації промисловості передбачає врахування:

1. Факторного впливу – створення сприятливого промислового середовища, яке визначається сукупністю умов, які чинять позитивний вплив на розвиток промислового потенціалу (дають імпульс позитивним змінам). Тобто постійно слід моніторити дію факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища з метою не допущення негативних відхилень,

своєчасного виявлення проблемних ділянок та усунення впливу дестабілізуючих факторів.

2. Галузевих пропорцій – збалансоване поєднання промислових виробництв з метою достатнього насичення внутрішнього ринку необхідною промисловою продукцією. У той же час розвиток високо- та середньотехнологічних виробництв повинен стати орієнтиром для вітчизняної економіки, забезпечуючи технологічний поступ розвитку промислового потенціалу, зростання рівня його конкурентоспроможності та вихід наукомісткої продукції на світові ринки.

3. Просторової концентрації – формування територіальних утворень у формі інтелектуально-інноваційних промислових кластерів (драйверів розвитку промислового потенціалу), які здатні надати імпульс іншим адміністративно-територіальним одиницям та забезпечити позитивну динаміку економічного розвитку держави.

Реалізація зазначених цілей передбачає формування набору важелів державного управління та матиме позитивні як соціальні, так і екологічні наслідки (табл.5.2).

Таблиця 5.2

Стратегічні орієнтири державного управління
розвитком промислового потенціалу

Стратегічні пріоритети	Важелі державного управління	Соціальні наслідки	Екологічні наслідки
1	2	3	4
Формування сприятливого промислового середовища	Пільгове кредитування, оподаткування, формування сприятливого інвестиційного клімату, правове регулювання, розвиток науки та освіти, створення системи інформаційного забезпечення	Розвиток спеціальної освіти, забезпеченість трудовими ресурсами відповідної кваліфікації, формування престижу праці	Підвищення рівня екологічної свідомості, культивування ресурсозберігаючої поведінки

Продовження табл.5.2

1	2	3	4
Структурно-технологічна переорієнтація промислового потенціалу	Підтримка попиту на стратегічно важливі види промислової продукції; реалізація відповідних державних галузевих програм; проведення цільового фінансування певних видів промислової діяльності	Створення нових робочих місць, інтенсифікація науково-технічних обмінів	Впровадження ресурсозберігаючих технологій, високі екологічні стандарти промислової продукції
Просторове збалансування розвитку	Ініціювання створення інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, технопарків тощо	Зменшення внутрішньо-регіональної міграції населення, розвиток об'єктів соціальної інфраструктури	Зменшення рівня концентрації екологічно-небезпечних виробництв, техногенного навантаження в окремих регіонах

Примітка: виокремлено автором

Гармонійне поєднання позитивного економічного результату із відповідними соціальними та екологічними наслідками сприятиме реалізації в Україні Концепції загального сталого промислового розвитку (Inclusive and Sustainable Industrial Development, ISID), в основу якої покладено збалансований розвиток промисловості, суспільства та навколишнього середовища, яка визначена Лімською декларацією ЮНІДО (2013 р.).

5.2 Формування сприятливого інноваційного середовища в державі для розвитку промислового потенціалу

Пріоритетним напрямом економічної політики України є інноваційний розвиток промислового потенціалу, який повинен стати підґрунтям

майбутнього економічного зростання. Сучасна стратегічна мета держави, спрямована на побудову інноваційної економіки, відображає закономірний процес, характерний для розвинутих країн світу, де інновації виступають рушіями економічного поступу суспільства. Досягнення зазначеної мети є можливим лише за умови створення сприятливого інноваційного середовища, здатного підвищити рівень використання інноваційного потенціалу країни.

Дослідженням питань, пов'язаних із формуванням інноваційного середовища, займаються провідні вітчизняні та зарубіжні вчені. Значна увага дослідників (Амоша, 2005; Геєць, 2014; Дементьєв та Вишневський, 2011; Демінський, 2013; Краус, 2015; Продіус, 2010) зосереджена на вивченні інституційних передумов розвитку інноваційного процесу, аналізуванні проблем розвитку інституційного середовища. Зазначимо, що Д. Кауфманн, А. Крайем та М. Мастрucci було проведено дослідження, на основі якого вченими було запропоновано систему показників оцінювання інституційної політики щодо сприйняття її суспільством (2010, с.30). У працях (Serra, 2008; Hulsink та Dons, 2008; Porter, 2000; She, 2012) активно обговорюються переваги створення сприятливого інноваційного середовища шляхом формування промислових кластерів.

Концепція відкритих інновацій як сучасна парадигма інноваційного розвитку та механізми її запровадження в практику господарювання детально обґрунтована Г. Чесбро (2006, 2014). Прихильники зазначеної концепції провели дослідження на базі малих, середніх та великих підприємств, спрямовані на вивчення можливостей їх взаємодії із зовнішніми джерелами знань (Bogers та West, 2014; Brunswicker, та Vanhaverbeke, 2015; Kazuhiro та Westney, 2013).

Провідні вітчизняні науковці визначають розбудову національної інноваційної системи як основну умову промислової модернізації (Жаліла

ред., 175). Її формування повинно здійснюватися в умовах високої державної мотивації.

Представлені наукові здобутки вітчизняних й зарубіжних дослідників зумовлюють необхідність впорядкування науково-методичних основ формування інноваційного середовища із врахуванням особливостей економічного розвитку країни. Досягнення визначеної мети передбачає послідовну реалізацію таких завдань:

- аналізування місця України у міжнародних рейтингах за основними інноваційними індикаторами та критеріями інноваційного розвитку,
- визначення факторів-стимуляторів з врахуванням досвіду інноваційно-активних країн-лідерів;
- встановлення рівня впливу факторів на розвиток інноваційної компоненти промислового потенціалу.

Вагомим кроком держави на шляху до становлення інноваційної моделі розвитку стало прийняття у 2009 році концепції розвитку національної інноваційної системи, згідно якої було започатковано діяльність щодо формування сприятливого середовища для розвитку інновацій. У 2015 році Україна стала учасницею програми ЄС з наукових досліджень та інновацій “Горизонт 2020”, яка розширює можливості для проведення науково-технічних робіт та запровадження інновацій.

Розвиток промислового потенціалу визначається умовами та факторами, які характеризують середовище, що сформувалося, міру його сприятливості щодо здійснення промислової діяльності, запровадження інновацій та досягнення економічного зростання держави. Обрання Україною вектору на євроінтеграцію спричинило ряд політичних, економічних, соціальних та інституційних змін в державі. Про стан умов, які сформувалися в Україні, для розвитку промислового потенціалу можна говорити на основі досліджень проведених відомими міжнародними компаніями та організаціями, зокрема американським дослідницьким центром Heritage

Foundation та Wall Street Journal, компанією BDO та Гамбурським інститутом світової економіки, Світовим банком, міжнародним агентством Bloomberg, школою бізнесу INSEAD, Світовою організацією інтелектуальної власності та Корнельським університетом, Світовим економічним форумом, Європейською бізнес-асоціацією тощо.

Рішучий крок України спрямований на відрив від пострадянського політичного режиму спричинив ряд негативних наслідків, зокрема зростання соціальної напруги у суспільстві у зв'язку із різким збіднінням населення, збільшенням тарифів на житлово-комунальні послуги та високим рівнем безробіття; зростання національної ворожнечі на сході країни та виникнення воєнної агресії, що значно відобразилося на розвитку промислового потенціалу через географічну зосередженість промислових підприємств у політично нестабільних регіонах та зумовило виникнення громадського безпорядку в державі.

Водночас, починаючи з 1998 року, спостерігається певна послідовність державної політики в напрямі Євроінтеграції, яка сьогодні обрана головним вектором розвитку. Розвиток євроінтеграційних процесів має значний вплив на промисловий потенціал України. Досвід Європейських країн свідчить, що створення потужного промислового потенціалу є тим підґрунтям, яке здатне стати основою майбутнього економічного зростання країни. При цьому інновації є тією рушійною силою, яка забезпечить ефективний розвиток промисловості в сучасних умовах. У країнах ЄС основними напрямками розвитку промислового потенціалу є підтримка високотехнологічних галузей та формування промислових кластерів, а технологічна складова є основою його формування. Все це відбувається на фоні стимулювання державою НДДКР, зокрема мінімальна межа обсягів фінансування розвитку інноваційної складової повинна становити не менше 3% від національного ВВП. Тому низький рівень бюджетування інноваційного розвитку промислового потенціалу (менше 1% від національного ВВП) є суттєвим

бар'єром на шляху становлення інноваційної моделі розвитку економіки в Україні. Вагомою перешкодою технологічного розвитку промислового потенціалу є введення податку на додану вартість, який сплачується при імпорті високотехнологічного обладнання. В результаті в країні практично не здійснюється технологічна переорієнтація промислового виробництва, що засвідчує високий ступінь зносу основних засобів в промисловості.

В результаті пострадянські трансформації, які відбулися в промисловому потенціалі України свідчать скоріше про його занепад, а не розвиток. Така ситуація є спричинена рядом негативних умов, що сформувалися в країні (табл.5.3).

Таблиця 5.3

Місце України в міжнародних рейтингах

Показник	2016 рік	Критерії визначення
Індекс економічної свободи (Heritage Foundation та Wall Street Journal)	162 місце з 178	Свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків.
Індекс інвестиційної привабливості (International Business Compass)	130 місце з 174	Економічні фактори, політико-правове поле; соціально-культурні умови.
Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index)	131 місце з 176	Досвід вимагання, досвід використання особистих зв'язків, досвід добровільної пропозиції хабарів.
Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index)	76 місце з 189	Розпочинання бізнесу; робота з дозволами на будівництво; отримання електро-постачання; реєстрація майна; отримання кредиту; захист прав інвесторів; сплата податків; міжнародна торгівля; забезпечення контрактів; закриття підприємства

Примітка: складено за матеріалами джерел (Heritage Foundation, 2017; International Business Compass, 2017; Transparency International, 2017; Doing Business, 2017).

Так, у 2016 році порівняно з попереднім роком Україна суттєво не змінила своєї позиції за індексом економічної свободи та продовжує залишатися на рівні із країнами з “репресивною” економікою. Щодо окремих складових індексу, то найбільш несприятлива ситуація склалася в управлінні державними витратами, гарантіями щодо прав власності, інвестиційним кліматом в країні та розвитком корупції.

Згідно з індексом інвестиційної привабливості Україна жодного разу не досягнула позитивного значення (вище 5 балів) та продовжує залишатися у нейтральній зоні. Даний рейтинг виступає орієнтиром для міжнародних компаній, які хочуть розширити власний бізнес в умовах світової глобалізації. Інвестиції виступають необхідним джерелом розвитку промислового потенціалу та запровадження інновацій.

За результатами дослідження European Business Association, яке було проведене серед 71 топ-менеджерів, 80 % з них, є не задоволеними інвестиційним кліматом в країні. До основних факторів, які знижують інвестиційну привабливість вони відносять корупцію та відсутність послідовності у проведенні державних реформ, а також податковий тиск.

За індексом сприйняття корупції Україна у 2016 р. зайняла 131 місце та продовжує залишатися однією із найбільш корумпованих країн світу. Надмірне бюрократичне втручання у господарську діяльність суб'єктів господарювання є одним із найбільш дестимулюючих чинників розвитку промислового потенціалу. До основних проблем, які виділяють представники бізнесових організацій відносять: надмірна громіздкість дозвільних документів; дублювання функцій дозвільних органів; розмитість етапів дозвільної процедури, що в кінцевому результаті приводить до непродуктивних втрат часу. Проте впродовж останніх років було значно спрощено видачу дозвільних документів, а також процедуру реєстрацію суб'єктів господарювання, що мало позитивний вплив на формування бізнес-середовища в країні.

За індексом простоти ведення бізнесу Україна у 2016 році піднялася в міжнародному рейтингу Світового банку на 76 місце з 96 місця в 2015 р., розташувавшись між Бутаном (75 місце) та Киргизстаном (97 місце). Таке суттєве покращення було досягнуто завдяки зменшенню розміру оподаткування, спрощення отримання дозволів на будівництво та збільшенню доступності кредитів. Водночас даний індекс не враховує такі загальні умови як злочинність, рівень інфляції та розвиток інфраструктури.

Зазначимо, що з 2007 р. школою бізнесу INSEAD, Світовою організацією інтелектуальної власності та Корнельським університетом проводяться дослідження інноваційного клімату країн на основі Глобального інноваційного індексу, що формується за витратно-результативним принципом. В результаті усі показники, взяті для його розрахунку, діляться на дві групи за ресурсно-результативним підходом: вхідні індекси та вихідні індекси (табл.5.4).

Таблиця 5.4

Місце України за критеріями глобального інноваційного індексу

Критерії	Роки					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Глобальний інноваційний індекс	60	63	71	63	64	56
Вхідні індекси						
Інститути	103	117	105	103	98	101
Людський капітал і дослідження	40	48	44	45	36	40
Інфраструктура	101	98	91	107	112	99
Ринковий досвід	64	68	82	90	89	75
Бізнесовий досвід	45	51	79	87	78	73
Вихідні індекси						
Отримані знання та технології	40	30	45	32	34	33
Результати творчої діяльності	70	83	81	79	75	58

Примітка: побудовано автором за матеріалами джерела: Global innovation index, 2016

У 2016 р. порівняно з 2011 р. Україна піднялася на 4 позиції та зайняла 56 місце серед 128 країн світу за значенням глобального інноваційного індексу, що зумовлено значним покращенням результатів за вихідними індексами. Зокрема, протягом досліджуваного періоду за критерієм “Отримані знання та технології” спостерігається підняття на 7 позицій, а за критерієм “Результати творчої діяльності” – на 12 позицій.

Серед вхідних індексів найкращі результати спостерігаються за критерієм “Людський капітал та дослідження”, який характеризує високий рівень розвитку освітньої складової, що позитивно виділяє Україну серед інших держав світу. Проте впродовж досліджуваного періоду продовжують залишатися надзвичайно низькі показники за критеріями “Інститути” та “Інфраструктура”, що зумовлено:

- нестабільністю політичної ситуації в країні та виникненням воєнного конфлікту у східних регіонах,
- суперечливістю та неоднозначністю нормативно-правової бази,
- низьким рівнем розвитку інфраструктури, інформаційних та комунікаційних технологій.

Також значно погіршилися результати за критеріями “Ринковий досвід” та “Бізнесовий досвід” внаслідок погіршення інвестиційного клімату в країні, зниження рівня конкурентоздатності вітчизняного бізнесу та відтоку працівників розумової праці у країні близького та далекого зарубіжжя.

Через перекося у фаховій орієнтації молоді в Україні дуже гостро відчувається брак фахівців інженерних спеціальностей. Також з огляду на показники, які беруться до розрахунку інноваційного індексу провідну роль для переходу на інноваційний розвиток відіграє фінансування державою фундаментальних і прикладних досліджень. Зазначений показник в Україні коливається в межах 0,7% і є надзвичайно низьким в порівнянні з розвинутими країнами світу, що пов’язано із кризовою економічною

ситуацією в країні. В такому разі субсидіювання слід розглядати як основну форму підтримки державою досліджень та розробок.

Варто відзначити, що Україна у 2016 р. за значенням інноваційного індексу, який обраховується міжнародним агентством Bloomberg, посіла 41 місце опинившись між Латвією та Болгарією (Bloomberg Innovation Index, 2017). Критеріями визначення зазначеного індексу є:

- інтенсивність проведення НДДКР відносно вкладу у ВВП;
- продуктивність праці;
- концентрація високих технологій;
- концентрація дослідників;
- продуктивність промисловості;
- рівень освіти;
- патентна активність.

Серед країн світу Україна характеризується високими показниками, які відображають освітню складову, знаходячись на 5 місці за зазначеним показником. Також позитивні результати одержано за рівнем патентної активності (28 місце) та концентрацією високих технологій (36 місце).

Вагомим критерієм економічного розвитку держави є індекс глобальної конкурентоспроможності. Незважаючи на те, що в загальному протягом досліджуваного періоду Україна за індексом глобальної конкурентоспроможності суттєво не покращила свої позиції, за значенням інноваційного критерію у 2016 р. порівняно з 2010 р. спостерігається підняття на 11 позицій (табл.5.5). Такий результат було отримано завдяки підняттю позицій за критеріями:

- якість науково-дослідних інститутів;
- співпраця університетів та промислових підприємств у дослідженнях та розробках;
- державні закупівлі високотехнологічної продукції,
- наявність вчених та інженерів.

Таблиця 5.5

Місце України за критеріями інноваційної складової в індексі глобальної конкурентоспроможності

Критерії	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Інновації	63	74	71	93	81	54	52
Критерії інноваційної складової							
Здатність до інновацій	37	42	58	100	82	52	49
Якість науково-дослідних інститутів	68	72	64	69	67	43	50
Витрати компаній на дослідження і розробки	69	75	104	112	66	54	68
Співпраця університетів та промисловості у дослідженнях та розробленні	72	70	69	77	74	74	57
Державні закупівлі високотехнологічної продукції	112	112	97	118	123	98	82
Наявність вчених та інженерів	53	51	25	46	48	29	29

Примітка: побудовано автором за матеріалами джерела: The Global Competitiveness Report, 2017.

Загалом одержані результати вказують на дієвість та результативність проведених протягом останніх років у країні реформ, спрямованих на формування інноваційноорієнтованої економіки та створення сприятливого інноваційного середовища в державі. Інноваційний розвиток промислового потенціалу передбачає перехід від традиційних орієнтирів (екстенсивного чи інтенсивного типу розвитку) до формування економіки знань, які є невичерпним ресурсом динамічного розвитку. В результаті інновації розглядають як джерело економічного зростання, а виділення інноваційної складової як домінантної основи промислового потенціалу можна вважати закономірним процесом.

Опираючись на досвід країни Центрально-Східної Європи, а саме Польщі, Чехії, Латвії, Литви, Естонії, до чинників, які створюють атмосферу інноваційності відносять: інтенсифікацію наукових досліджень, створення дослідницьких мереж; удосконалення системи освіти і навчання; наявність іноземних інвестицій; заохочення приватних внутрішніх інвестицій (Олейнічук-Мерта, 2010). Із врахуванням успішного зарубіжного досвіду реалізації інноваційної моделі розвитку економіки у табл. 5.6 систематизовано фактори, що сприяють інноваційному розвитку промислового потенціалу в інноваційно-активних країнах.

Таблиця 5.6

Фактори-стимулятори інноваційних процесів
у інноваційноактивних країнах світу

Країни-лідери	Фактори успіху інноваційного розвитку
1	2
Швейцарія	Поступове збільшення видатків на проведення наукових досліджень та запровадження новітніх технологій; орієнтація на прикладні наукові дослідження; налагодження співпраці між університетами та суспільством; заборона комерціалізації наукових розробок, на які скеровувалися державні інвестиції; створення технопарків; послідовність інноваційної політики держави; активна участь у міжнародних дослідницьких програмах.
Швеція	Фінансування наукових досліджень за рахунок підприємницького сектора; розвиток інноваційного підприємництва; сприятливий інвестиційний клімат; наявність кваліфікованого персоналу; залучення державних інститутів до процесу впровадження інновацій; орієнтація університетів на потреби ринку.
Сінгапур	Формування інтелектуального потенціалу, залучення зарубіжних вчених; орієнтація на прикладні дослідження; державна підтримка інноваційних програм; розвиток інноваційного підприємництва на базі малих і середніх фірм.
Фінляндія	Розвиток державно-приватного партнерства; наявність розвинутої інноваційної інфраструктури; пільгове кредитування інноваційноактивних підприємств; наявність державної частки у інноваційних компаніях; чергування державної конкуренції та кооперації.

Продовження табл.5.6

1	2
Велико-британія	Інвестування у створення нових технологій; прийняття довгострокової інноваційної стратегії розвитку; відповідність інновацій потребам бізнесу; регіональне інвестування інноваційних проектів; орієнтація на приватну ініціативу.
Нідерланди	Поліпшення інноваційного клімату; зосередження на стратегічно важливих сферах; орієнтація на регіональний рівень інноваційних проектів; активна участь у міжнародних дослідницьких програмах; розвиток малого і середнього інноваційного підприємництва; формування розвинутого науково-освітнього комплексу.
Данія	Державне фінансування наукових досліджень університетів; створення галузевих науково-дослідних інститутів; наявність посередницьких структур між державою та суб'єктами господарювання; наявність інноваційних інкубаторів.
Гонконг	Розвиток малого інноваційного підприємництва; створення науково-технологічних парків; пріоритетність прикладних досліджень; активне запровадження передових закордонних технологій; сприятлива патентна політика
Ірландія	Орієнтація на приватний сектор; залучення іноземних кваліфікованих фахівців; активна державна підтримка інноваційного розвитку; зростання іноземних вкладень; активна участь у міжнародній технологічній кооперації
США	Створення спеціальних організацій у рамках виконавчої влади; налагодження співпраці між університетами та промисловістю; стимулювання приватних ініціатив; розвинуте інституційне середовище; трансфер технологій; венчурне фінансування; широке використання організаційно-економічних стимулів (пільгове оподаткування, кредитування інноваційноактивних підприємств, спрощене ліцензування винаходів); розвиток інноваційної інфраструктури та ринку інновацій; проходження інноваційними проектами державної експертизи

Примітка: узагальнено автором за матеріалами джерела (Хімченко та Махнович, 2013)

На основі проведеного аналізу можна виділити наступні ключові фактори, що сприятимуть інноваційному розвитку промислового потенціалу, зокрема:

- формування креативного середовища,
- розвиток інноваційної інфраструктури,
- налагодження державно-приватного партнерства,
- високий рівень інвестиційної активності.

На початковому етапі вирішальну роль для ефективної реалізації інновацій відіграє креативне середовище як підґрунтя виникнення новаторських ідей, які в майбутньому можуть бути втілені у промислові розробки.

На важливості людських ресурсів для активізації інноваційного розвитку наголошується М. Одрехівським, який розробив концептуальну модель розвитку соціуму, згідно якої на верхньому щаблі повинні знаходитися люди-пророки, які здатні генерувати нові ідеї, визначити напрям розвитку системи (2009, с.95). Інтелектуальний потенціал є рушійною силою інноваційного поступу країни.

Розвиток інноваційної інфраструктури передбачає створення:

- науково-технологічних парків,
- інноваційних бізнес-інкубаторів,
- центрів трансферу технологій,
- інноваційних кластерних утворень,
- венчурних фондів.

Активна державна підтримка інноваційноактивних промислових підприємств та налагодження державно-приватного партнерства є ключовими чинниками успіху інноваційних перетворень практично усіх розвинених країн світу.

З метою налагодження співпраці між університетами та суб'єктами бізнесу активно створюються посередницькі структури, які відіграють роль "постачальника інновацій". Прикладами успішного функціонування таких структур є Godkandt Tekn logisk Service в Данії, Innovation Bridge у Швеції.

У праці (Шипуліна, 2013, с.103) узагальнено фактори, які мають позитивний вплив на розвиток інноваційної діяльності підприємств із врахуванням рівнів їх значущості. Так, до факторів першого рівня впливу віднесено грошові та людські ресурси, другого – часові ресурси, відповідність інновацій потребам ринку та наявність державної підтримки.

Першим етапом пошуку факторів-формування сприятливого інноваційного середовища для розвитку промислового потенціалу є знаходження взаємозв'язку між первинними показниками, що відображають фактори його формування та показниками, що характеризують розвиток інноваційної компоненти промислового потенціалу. Для цього доцільно використати засоби економетричного моделювання, що розглядається як ефективний інструмент прогнозування перспектив інноваційного розвитку.

В основі економетричного моделювання інноваційного середовища лежать наступні економічні гіпотези:

Перша гіпотеза: інноваційна складова оцінюється сукупністю показників, які є критеріями технологічного розвитку та інноваційної активності промислових підприємств.

Друга гіпотеза: розвиток інноваційної складової перебуває у причинно-наслідковому зв'язку із зовнішніми факторами (чинниками макросередовища).

Зазначені гіпотези були покладені в основу побудови економетричних моделей, які дозволяють врахувати значну кількість різноманітних факторів прямого та опосередкованого впливу на інноваційний розвиток промислового потенціалу.

У загальному вигляді модель має наступний вигляд:

$$Y = a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + \dots + a_px_p + e, \quad (5.1)$$

де Y – результуюча величина; $x_1, x_2, x_3, \dots, x_p$ – незалежні змінні; $a_1, a_2, a_3, \dots, a_p$ – оцінка сили факторів; e – випадкова величина.

Випадкова величина відображає відхилення прогнозних значень результативного показника від фактичних, тому чим вища її величина, тим більшу кількість факторів не враховано при побудові моделі. Незалежними змінними при побудові моделей першого порядку слугували показники, які відображають фактори формування інноваційного середовища.

Для визначення сили впливу факторів використовується матричний алгоритм:

$$A = (X'X)^{-1} X'y, \quad (5.2)$$

де A – сила впливу окремого фактора представлена у вигляді вектора-стовпця; X – матриця факторів; X' – відповідно до X транспонована матриця; $(X'X)$ – обернена матриця до добутку матриць X' та X ; y – вектор-стовпець показників, які характеризують результат.

Технологічний вплив розвитку інноваційної складової відображається через кількість впроваджених нових технологічних процесів у промисловості. В процесі проведення дослідження нами було відібрано фактори, які мають найбільший вплив на формування зазначеного показника та одержано наступну модель:

$$Y_1 = 66,597x_1 + 0,376x_2 - 0,036x_3 + 0,005x_4 - 11827,3, \quad (5.3)$$

де Y_1 – впровадження нових технологічних процесів у промисловості, од.; x_1 – кількість працівників наукових організацій, тис. осіб; x_2 – обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт, млн.грн.; x_3 – приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, млн.дол. США; x_4 – прибуток від звичайної діяльності до оподаткування підприємств, млн.грн.

Як бачимо, науковий потенціал має вагомий вплив на технологічний розвиток інноваційної складової, оскільки збільшення кількості працівників наукових організацій на 1 тис. осіб зумовлює збільшення кількості впроваджених нових технологічних процесів на 66,597 од. Зазначений результативний показник має значний вплив на подолання технологічного відставання України від провідних країн світу.

Згідно з дослідженнями П. Кругмана, інноваційний розвиток сприятиме переміщенню капіталу у високотехнологічні види діяльності, що наблизить державу до формування більш вищих технологічних укладів у національній економіці (1979).

Досвідом розвинутих країн доказано, що існує безпосередній зв'язок між запровадженням нових технологій та Індексом мережної готовності, який розраховується Всесвітнім економічним форумом і міжнародною школою бізнесу INSEAD та характеризує рівень розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій і його вплив на конкурентоспроможність держави. Зазначимо, що найвищий був рейтинг України по зазначеному показнику у 2009 році (62 місце).

Проте нестабільна політична ситуація в країні та відсутність чіткого плану дій держави щодо використання інформаційно-телекомунікаційних технологій не дають бажаних результатів. Внаслідок чого у 2015 році Україна посіла 71 місце у світі, а значення індексу становило 4,0 проти максимального 6,0 (Індекс сетевой готовности, 2015).

Активний розвиток інноваційної діяльності промислових підприємств не можливий без здійснення інноваційних витрат.

$$Y_2 = -169,315x_1 - 0,098x_2 + 0,440x_3 - 68,081x_4 + 37,867x_5 + 28673,02, \quad (5.4)$$

де Y_2 – загальна сума інноваційних витрат у промисловості, млн.грн.; x_1 – кількість працівників наукових організацій, тис. осіб; x_2 – обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт, млн.грн.; x_3 – приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, млн.дол. США; x_4 – рентабельність операційної діяльності підприємств, %; x_5 – темпи зростання (спаду) обсягу експорту товарів і послуг, %.

Згідно з одержаними розрахунками, прискорення темпів зростання обсягу експорту товарів і послуг на 1% зумовлює збільшення інноваційних витрат на 37,867 млн. грн., а приріст іноземного інвестування на 1 млн.дол. США – на 440 тис. грн. Як бачимо, отримані результати є логічними і ще раз

підтверджують, що створення сприятливого інвестиційного клімату в країні та розвиток зовнішньоекономічної діяльності є вагомими каталізаторами інноваційної активності підприємств.

Найбільш узагальненим показником розвитку інноваційної складової промислового потенціалу є обсяг реалізованої інноваційної продукції. Зазначимо, що у розвинутих країнах за рахунок реалізації наукоємної продукції забезпечується близько 90% приросту ВВП.

$$Y_3 = -431,896x_1 + 1,557x_2 - 362,142x_3 + 67,627x_4 + 94836,11, \quad (5.5)$$

де Y_3 – обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн.грн.; x_1 – кількість працівників наукових організацій, тис. осіб; x_2 – приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, млн.дол. США; x_3 – питома вага підприємств, що одержали збиток у % до загальної кількості; x_4 – темпи зростання (спаду) обсягу експорту товарів і послуг, %.

Найбільш позитивний вплив на обсяг реалізованої інноваційної продукції має збільшення експорту товарів і послуг, оскільки розвиток світової торгівлі спонукає до запровадження інновацій з метою отримання конкурентних переваг. Також інвестиції є вагомим стимулюючим фактором розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств. Їх приріст на 1 млн.дол. США зумовлює збільшення обсягу реалізованої інноваційної продукції на 1,557 млн.грн.

Згідно з порахованими моделями на розвиток інноваційної складової промислового потенціалу найбільш негативний вплив чинить незадовільний фінансовий стан суб'єктів господарювання, внаслідок чого підприємства не мають власних обігових коштів необхідних для запровадження інновацій.

На другому етапі з метою формування інноваційного середовища пропонуємо згрупувати показники, що відображають фактори в розрізі таких індикаторів:

- розвиток наукового потенціалу, що відображає його якісний та кількісний складу, рівень виконання наукових та науково-технічних робіт;

- розвиток освітнього потенціалу, що характеризує результативність діяльності вищих навчальних закладів;
- розвиток споживчого потенціалу, що відображає рівень платоспроможності населення;
- макроекономічна стабільність, що відображає стан економічної ситуації в державі, сприятливість макроекономічних умов;
- розвиток бізнес-середовища, що характеризує підприємницьку активність суб'єктів господарювання, розвиток зовнішньо-економічної діяльності;
- інвестиційна активність, що відображає рівень сприятливості інвестиційного клімату в державі;
- розвиток ринку праці, що характеризує рівень зайнятості населення; його економічну активність;
- розвиток інфраструктури, що відображає рівень інфраструктурного забезпечення;
- демографічна ситуація, що характеризує кількісний та якісний стан населення держави;
- екологічна стабільність, що відображає рівень забруднення навколишнього природного середовища (табл.5.7).

Для стандартизації зазначених показників з метою одержання відповідних інтегральних показників за кожним із виділених індикаторів використаємо:

- для факторів-стимуляторів (формулу (1.9));
- для факторів-дестимуляторів (формулу (1.10));
- для розрахунку інтегрального показника для кожного із виділених індикаторів (формулу (1.15)).

Сукупність вихідних даних та первинних показників необхідних для проведення відповідних розрахунків та визначення інтегральних показників представлено в Додатку Е.

Таблиця 5.7

Показники оцінювання факторів формування інноваційного середовища

Групи індикаторів	Показники
1	2
Розвиток наукового потенціалу (x ₁)	Частка дослідників у чисельності економічно активного населення працездатного віку, %; питома вага докторів економічних наук у чисельності економічно активного населення працездатного віку, %; питома вага кандидатів економічних наук у чисельності економічно активного населення працездатного віку, %; питома вага прикладних досліджень у загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт, %; питома вага обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у валовому внутрішньому продукті, %; кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки, од. на 100000 населення.
Розвиток освітнього потенціалу (x ₂)	Частка студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у чисельності населення, %; чисельність фахівців з вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, осіб на 100000 населення; чисельність аспірантів, осіб на 100000 населення; чисельність докторантів, осіб на 100000 населення; кількість вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, од. на 100000 населення.
Розвиток споживчого потенціалу (x ₃)	Середньомісячна номінальна заробітна плата, дол. США; доходи населення у розрахунку на одну особу, дол. США; частка населення із середньодушовими еквівалентними доходами у місяць (грошовими), нижчими прожиткового мінімуму, %; частка населення із середньодушовими еквівалентними доходами у місяць (загальними), нижчими прожиткового мінімуму, %; темп зростання номінальної заробітної плати, % до попереднього року; темп зростання реальної заробітної плати, % до попереднього року; темпи зростання доходів населення, % до попереднього року; індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %.
Макро-економічна стабільність (x ₄)	Середній офіційний курс національної грошової одиниці до долара США, грн. (за 100 доларів США); валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу, дол. США; темп зростання валового внутрішнього продукту в розрахунку на одну особу, % до попереднього року; темп зростання податкових надходжень, % до попереднього року; темп зростання обсягу кредитів, наданих банками, % до попереднього року.

Продовження табл.5.7

1	2
Розвиток бізнес-середовища (x ₅)	Питома вага підприємств, що одержали прибуток, у % до загальної кількості; рентабельність операційної діяльності підприємств, %; темп зростання кількості суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій, %; кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення, од.; кількість найманих працівників на малих підприємствах, % до кількості найманих працівників суб'єктів підприємницької діяльності; обсяг реалізованої продукції малими підприємствами, % до обсягу реалізованої продукції по економіці; індекс обсягів роздрібного товарообороту підприємств, % до попереднього року; темпи зростання обсягу експорту товарів і послуг, %.
Інвестиційна активність (x ₆)	Капітальні інвестиції на одну особу у фактичних цінах, дол. США; темп зростання обсягів капітальних інвестицій, % до попереднього року; приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США.
Розвиток ринку праці (x ₇)	Рівень зайнятості населення працездатного віку, % до населення відповідної вікової групи; коефіцієнт обороту робочої сили по прийому, % до середньоблікової кількості штатних працівників; темп зростання чисельності зайнятих, % до попереднього року; темп спаду чисельності безробітних, % до попереднього року.
Розвиток інфраструктури (x ₈)	Введення в експлуатацію загальної площі житла, кв. м на 1000 населення; планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів на 10000 населення, осіб; кількість загальноосвітніх навчальних закладів од. на 100000 населення; кількість бірж, од. на 1000 населення; кількість ринків з продажу споживчих товарів на кінець року, од. на 1000 населення; перевезення вантажів усіма видами транспорту, млрд.т; темпи зростання обсягів перевезення вантажів усіма видами транспорту, % до попереднього року.
Демографічна ситуація (x ₉)	Природний приріст населення, тис. осіб; міграційний приріст населення, тис. осіб; середня очікувана тривалість життя, років; чисельність живонароджених, осіб на 10000 населення; чисельність померлих, осіб на 10000 населення; кількість уперше зреєстрованих випадків захворювань, од. на 10000 населення; кількість зареєстрованих шлюбів, од. на 10000 населення; темп зростання чисельності населення, %.
Екологічна стабільність (x ₁₀)	Скидання неочищених забруднених вод, млн. куб. м; викиди діоксину сірки на одну особу, кг/особу; викиди оксидів азоту на одну особу, кг/особу; утворення відходів, 1000 т / рік.

Примітка: запропоновано автором

Виділення динамічних рядів у розрізі зазначених індикаторів дозволяє оцінити тенденційність змін основних факторів формування інноваційного середовища в країні, що необхідно для прийняття ефективних управлінських в сфері державного управління інноваційним розвитком промислового потенціалу. Так, у 2015 р. порівняно з 2000 р. спостерігається позитивна динаміка за такими індикаторами: розвиток освітнього потенціалу, розвиток споживчого потенціалу, розвиток бізнес-середовища, інвестиційна активність, розвиток інфраструктури, демографічна ситуація (табл.5.8).

Таблиця 5.8

Динаміка факторів формування інноваційного середовища в Україні

Роки	Інтегральні показники розвитку макросередовища									
	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀
2000	0,061	0,318	0,296	0,150	0,307	0,931	0,066	0,126	0,178	0,003
2001	0,256	0,256	0,231	0,161	0,104	0,397	0,075	0,092	0,173	0,015
2002	0,241	0,202	0,333	0,194	0,182	0,327	0,045	0,078	0,151	0,027
2003	0,015	0,206	0,334	0,138	0,150	0,456	0,056	0,032	0,137	0,144
2004	0,152	0,147	0,124	0,058	0,052	0,115	0,047	0,037	0,144	0,142
2005	0,082	0,096	0,046	0,128	0,055	0,287	0,002	0,042	0,140	0,273
2006	0,219	0,022	0,237	0,030	0,027	0,267	0,038	0,024	0,115	0,366
2007	0,155	0,015	0,190	0,010	0,026	0,010	0,006	0,018	0,045	0,463
2008	0,223	0,041	0,079	0,075	0,083	0,001	0,011	0,016	0,096	0,402
2009	0,222	0,007	0,039	0,426	0,065	0,525	0,119	0,097	0,077	0,284
2010	0,216	0,052	0,217	0,050	0,044	0,427	0,047	0,035	0,076	0,379
2011	0,208	0,062	0,194	0,237	0,041	0,341	0,035	0,056	0,045	0,423
2012	0,190	0,113	0,149	0,226	0,102	0,334	0,035	0,057	0,002	0,418
2013	0,169	0,176	0,032	0,066	0,070	0,482	0,012	0,037	0,028	0,399
2014	0,025	0,191	0,254	0,377	0,153	0,862	0,125	0,102	0,011	0,044
2015	0,392	0,064	0,110	0,467	0,076	0,679	0,084	0,031	0,025	0,024

Примітка: складено за даними додатка Е.

Формалізація інноваційної компоненти промислового потенціалу здійснювалася шляхом знаходження рівня ефективності інновацій, який

розраховувався як співвідношення між обсягом реалізованої інноваційної продукції та понесеними інноваційними витратами.

У процесі побудови економетричних моделей, які дозволяють врахувати значну кількість різноманітних факторів прямого та опосередкованого впливу на інноваційний розвиток промислового потенціалу, нами було відібрано фактори, які мають найбільший вплив на формування зазначеного показника (Додаток Ж) та одержано таке рівняння:

$$Y_1 = 1,01 - 1,187x_1 + 0,308x_2 + 0,228x_3 - 0,582x_4 - 0,226x_6 + 4,747x_7 - 1,277x_8 + 0,104x_9 + 0,513x_{10}, \quad (5.7)$$

де Y_1 – показник ефективності розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу.

Між змінними X_2 та X_5 існує сильний кореляційний зв'язок, що може бути причиною мультиколінеарності, тому ми виключили індикатор: розвиток бізнес-середовища. Значимість кожного коефіцієнта регресії визначається шляхом порівняння t -статистики з критичним значенням при рівні довірчої ймовірності $p = 0,95$ і числом ступенів свободи $n - m - 1 = 16 - 10 - 1 = 5$ ($t_{кр} = 2,59$).

Проведена перевірка адекватності моделі за рядом статистичних характеристик свідчить про її високу надійність та достовірність одержаних результатів. Так, коефіцієнт множинної кореляції 0,92 вказує на сильний зв'язок між результативним показником та обраними факторними ознаками. Коефіцієнт множинної детермінації 0,84 свідчить, що результативний показник залежить від факторних ознак на 84%.

Згідно з отриманим рівнянням основним фактором-стимулятором інноваційного розвитку промислового потенціалу в Україні є розвиток ринку праці. Одержані результати підтверджують позиції інших дослідників щодо домінуючої ролі людського капіталу в розвитку інновацій. Здатність індивідуума неординарно мислити та вирішувати складні завдання є головною конкурентною перевагою на сучасному ринку праці. Проте

феноменом української економіки є те, що незважаючи на зменшення наукового потенціалу, протягом останніх років вдалося досягти суттєвого інноваційного поступу, що ще раз підтверджує про необхідність налагодження співпраці між наукою та бізнесом у країні.

Другим за значимістю фактором є екологічна стабільність, що спонукає до впровадження ресурсощадних та маловідходних технологій з метою дотримання вимог концепції сталого розвитку та покращення якості життя населення.

Отже, враховуючи позитивні досягнення України впродовж останніх років щодо інноваційного поступу, головним завданням країни сьогодні є нарощування інноваційної компоненти промислового потенціалу шляхом формування сприятливого інноваційного середовища для генерування ідей та активного запровадження інноваційних розробок у практику господарювання.

Інноваційне середовище є збалансованим поєднанням умов макросередовища, які взаємодіють між собою з метою максимальної реалізації інноваційного потенціалу та формування інноваційно-орієнтованої економіки. За результатами проведеного економетричного моделювання впливу факторів макросередовища на інноваційний розвиток промислового потенціалу встановлено, що основними факторами-стимуляторами інноваційних процесів є розвиток ринку праці та дотримання екологічної стабільності, тобто соціально-економічні та екологічні чинники мають вирішальний вплив на становлення інноваційної моделі розвитку, що є слухним з огляду на концептуальні засади сталого розвитку. Одержані результати слід враховувати, при розробленні механізму державного управління в сфері інновацій з метою формування сприятливого інноваційного середовища в країні.

5.3. Концепція державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу та її інституційне забезпечення

Впродовж усього періоду незалежності України було сформовано різноманітні концепції та прийнято ряд законів спрямованих на розвиток промислового потенціалу. Провідними концептуальними документами, які мали визначальний вплив на функціонування промислового сектора економіки стали Концепція державної промислової політики, затверджена у 1996 р. та Концепція державної промислової політики, схвалена у 2003 р. Реалізація державної промислової політики у зазначених документах базувалась на реформуванні відносин власності (роздержавлення і приватизація промислових підприємств), диверсифікації промислового виробництва, створенні виробничо-технологічних комплексів тощо.

Проте, якщо метою державної промислової політики у першому документі було відновлення промислового виробництва в державі, то метою другого стало формування сучасного промислового комплексу інтегрованого у світове господарство. На сьогодні жодна із зазначених цілей не є досягнуті, а декларативний характер реформ призвів до занепаду промислового потенціалу країни.

У зв'язку з цим важливим питанням є знаходження нових концептуальних підходів до управління розвитком промислового потенціалу. Базуючись на розумінні концепції як визначального задуму, пропонуємо під концепцією управління збалансованим розвитком промислового потенціалу розуміти систему поглядів, що відображає сутність збалансованого розвитку промислового потенціалу та визначає мету та завдання, принципи та об'єкти управління, а також його основні концептуальні засади.

У найбільш загальному вигляді метою управління розвитком промислового потенціалу країни є підтримання економічної безпеки держави

за рахунок досягнення відповідного рівня його розвитку. З огляду на обраний стратегічний орієнтир спрямований на становлення інноваційної моделі економіки керівною ідеєю реалізації Концепції “Проекту загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року” було визначено активізацію інноваційних процесів у промисловості.

Враховуючи одержані результати по виконанню зазначеної цільової програми у 2013 році було прийнято Концепцію “Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року”, метою якою стала структурно-технологічна модернізація промисловості шляхом збільшення питомої ваги високотехнологічних видів промислової діяльності.

З огляду на визначені стратегічні пріоритети, концепція державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу повинна бути орієнтована на інтенсифікацію розвитку його інноваційної компоненти, що, в кінцевому результаті, сприятиме досягненню інноваційних зрушень у промисловому секторі економіки та становленню інноваційної моделі розвитку. У контексті зазначеної концепції збалансований розвиток промислового потенціалу слід розглядати як інтеграційне поєднання відтворювальної здатності його взаємопов’язаних складових, що забезпечують процеси формування і нарощування потенціалу, а їх зміни спричиняють розвиток та економічний ефект, одержаний від використання, що вказує на доцільність залучення певного виду ресурсів у процес виробництва промислової продукції.

Процес управління збалансованим розвитком промислового потенціалу є відкритою системою, на вході якої ми маємо ресурси, згруповані за функціональним призначенням, а на виході результати, одержані від їх використання. Інтегроване поєднання ресурсно-функціонального та результативного підходів до розгляду промислового потенціалу як економічної категорії дає можливість збалансувати його розвиток у

галузевому та просторовому аспектах, узгодити його внутрішньо-структурне наповнення із врахуванням економічної доцільності залучення певного виду ресурсів (фінансових, матеріально-технічних, трудових тощо).

Формування концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу передбачає проведення дослідження в розрізі таких стадій:

- аналізування статистичних даних для виявлення реального стану розвитку промислового потенціалу;
- виявлення можливостей розвитку окремих видів промислової діяльності із врахуванням досягнутих рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів;
- комплексне економічне оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу в галузевому та просторовому аспектах;
- аналізування методів управління збалансованим розвитком промислового потенціалу та проведення їх вибору.

Головною метою реалізації концепції є досягнення високого рівня розвитку промислового потенціалу як на вході (етапі формування) так і на виході (етапі використання), оскільки наявність дисбалансів свідчить про виникнення проблем, не раціональне використання наявного потенціалу, може провокувати виникнення структурних криз.

Досягнення поставленої мети вимагає реалізації наступних завдань:

- підвищення рівня конкурентоспроможності промислового потенціалу шляхом збалансованого поєднання його відтворювальних та забезпечувальних складових;
- удосконалення галузевої структури промислового потенціалу із врахуванням рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів видів промислової діяльності;

- усунення просторової асиметрії розвитку промислового потенціалу шляхом налагодження активної взаємодії між інтелектуальною та інноваційною компонентами;

- удосконалення державного управління розвитком промислового потенціалу шляхом налагодження взаємодії між органами різних ієрархічних рівнів.

Виконання зазначених завдань можливе за таких умов:

- формування ефективного механізму державного управління здатного стимулювати нарощування промислового потенціалу та підвищення рівня його розвитку,

- розроблення та реалізації стратегій розвитку промислового потенціалу із врахуванням рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів у галузевому та просторовому аспектах.

Як зазначає О.В. Раєвнева найбільш активним елементом системи управління є механізм (2006, с.225). О. Коротич вважає, що “конкретний механізм управління виступає знаряддям для здійснення цілеспрямованих перетворень” (2006, с.25).

Вагомий внесок у розробку інструментарію механізму управління зроблено О. Кузьмінім та О. Мельник, які пропонують виділяти п’ять загальних функцій управління, а саме: планування, організування, контролювання, мотивування, регулювання, які реалізуються із врахуванням специфічних особливостей об’єкта управління (2007, с.580).

Проте більшість сучасних наукових досліджень (Балабанюк, 2011; Марків, Сьомич та Дячков, 2016; Смачило, 2013; Федорчак, 2008; Філіпішин, 2011; Харченко, 2014; Чечін, 2014) зосереджені на розробці механізму управління на локальному рівні (суб’єкт-господарювання – підприємство), а питання формування механізму державного управління розвитком промислового потенціалу на більш вищих ієрархічних рівнях залишаються відкритими та малодослідженими.

Зазначимо, що науковці і практики по-різному підходять до трактування поняття “механізм”. З огляду на змістовне наповнення поняття як економічної категорії можна виділити чотири базових підходи до його визначення:

- як засіб,
- як знаряддя впливу;
- як система взаємопов’язаних елементів;
- як послідовність процесів.

Як зазначає Ж.М. Балабанюк, механізм – це “система, що визначає порядок якого-небудь виду діяльності” (2011, с.190). Дотримання порядку досягається завдяки чітко визначеній меті, яка виступає базовим елементом механізму. При цьому окрім мети, як елементи механізму виділяються функції, методи, принципи, інструменти, важелі, застосування яких дозволить досягнути поставлених цілей. Усі елементи системи можна за суб’єкто-об’єктним підходом поділити на елементи керуючої підсистеми та елементи керованої системи. Ряд вітчизняних науковців І.А. Марків, М.І. Сьомич, Д.В. Дячков пропонує структурно поділяти механізм на два блоки: система управління; цільова підсистема, в межах якої можна визначити результативність управління (2016, с.178). Такий поділ дозволяє чітко розмежувати ключові елементи та впорядкувати зв’язки між ними, що надає системі збалансованості та підвищує якість управління.

О. Федорчак визначає механізм управління як систему, що має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об’єкт управління (2008). Досягнення мети саме здійснюється через функціональні елементи механізму, які в загальному вигляді представлені на рис. 5.1. У контексті нашого дослідження саме розвиток промислового потенціалу виступає як керована підсистема, яка в сучасних умовах вимагає негайного державного втручання з метою корегування структурних диспропорцій та налагодження збалансованої взаємодії всередині самої системи.

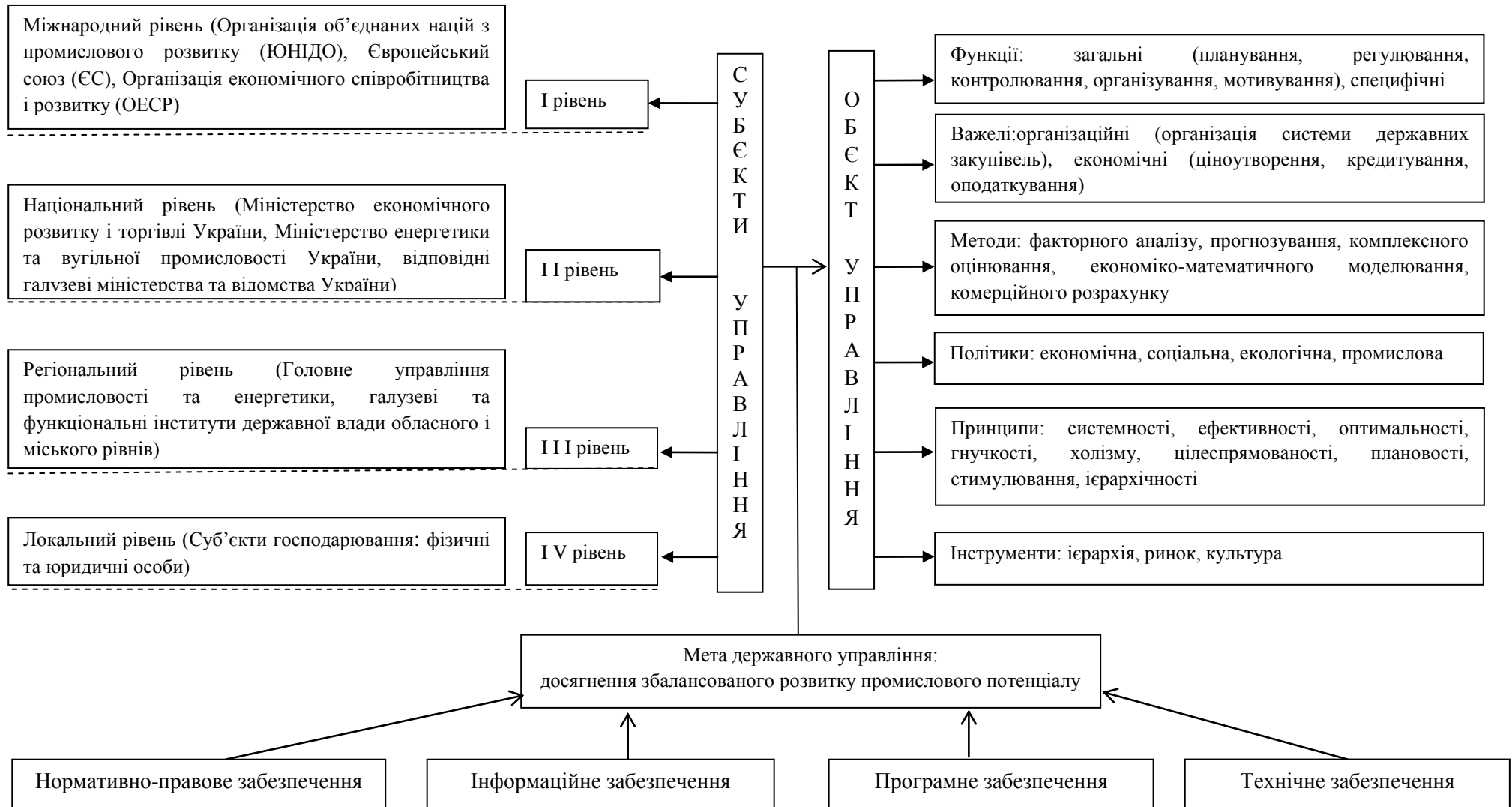

Рис. 5.1 Концептуальна модель механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу

Примітка: розроблено автором

Щодо суб'єкта управління, то його слід розглядати на декількох ієрархічних рівнях, зокрема на міжнародному, національному, регіональному та локальному. Рівням управління притаманна певна субординація, яка пов'язана із розмежуванням функцій та виділенням різних зон відповідальності.

Зазначимо, що до 2014 р. в Україні функціонувало Міністерство промислової політики, яке, на сьогодні, реорганізовано у Міністерство економічного розвитку і торгівлі.

У складі міністерства створено Департамент промислової політики, головною метою діяльності якого є формування та реалізація державної промислової політики, що в сучасних умовах повинна орієнтуватися не лише на розвиток промислового потенціалу, а на переведення його на інноваційну основу розвитку, створення і впровадження інноваційних промислових виробництв. Тому важливою проблемою є вдосконалення державного управління розвитком промислового потенціалу шляхом налагодження ефективної взаємодії із діяльністю органів, що займаються питаннями інноваційно-інвестиційного розвитку та формуванням науково-технічної політики.

Відповідно до нових пріоритетів розвитку до функцій Департаменту промислової політики слід віднести:

- моніторинг виконання державних та галузевих інноваційних та науково-дослідних програм;
- створення механізму взаємодії промислових підприємств із науково-дослідними, проектними інститутами та закладами освіти.

В зазначеному контексті цікавим є досвід Казахстану щодо створення єдиної державної промислово-інноваційної системи, де вдало поєднується інвестування держави в проведення наукових досліджень та приватні інвестиції, тобто стимулюється інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку економіки. (Крехівський, 2007, с.48).

Вдосконалення державного управління розвитком промислового потенціалу повинно бути зорієнтоване на досягнення більшої гнучкості та динамізму: можливість негайного реагування на потреби ринку та розроблення відповідних заходів, здатних стимулювати розвиток промислового сектора економіки по обраному вектору, оскільки суттєвим недоліком періоду незалежності є послаблення ролі важелів державного регулювання економічних процесів.

Державне регулювання збалансованого розвитку промислового потенціалу можна здійснювати за допомогою як організаційних так і економічних важелів. Дієвими державними важелями на сучасному етапі можуть бути:

- організація системи державних закупівель наукоємної продукції;
- проведення реорганізації діючих промислових підприємств;
- створення ефективних механізмів залучення інвестицій в інноваційно-активні підприємства;
- пільгове оподаткування пріоритетних видів промислової діяльності;
- розширення банківського кредитування промислового сектора економіки;
- надання безповоротної фінансової допомоги для розроблення нових видів промислової продукції, впровадження новітніх технологій;
- організація підготовки кваліфікованих кадрів та їх перепідготовки відповідно до вимог сучасного ринку;
- розроблення державних програм сприяння інноваційному розвитку промислового потенціалу;
- заохочення розвитку середнього та малого підприємництва схильного до впровадження інновацій.

Заохоченню приватних інвестицій в інноваційно-активні промислові підприємства сприятиме надання державних гарантій та страхування.

Державні важелі стануть дієвими за умови формування відповідної нормативно-правової бази. Для здійснення законопроектної діяльності в сфері розвитку промислового потенціалу та проведення відповідного контролю за виконанням законопроектів у структурі органів Верховної ради України створено Комітет з питань промислової політики та підприємництва, в функціональні обов'язки якого входить розвиток підприємництва, регуляторна та антимонопольна політики, захист прав та інтересів суб'єктів господарювання.

Важливим моментом державного управління є проведення державної регуляторної політики та забезпечення господарської самостійності суб'єктів господарювання, що вимагає досягнення взаємоузгодженості між окремими ієрархічними рівнями управління із визначенням їх конкретних функцій та рівнів відповідальності.

Опираючись на досвід країн ЄС, як основні форми взаємодії державного та ринкового регулювання можна визначити організацію державою системи закупівель промислової продукції, що можуть бути:

- відкритими, коли буде-яке промислове підприємство бере участь у тендері;
- обмеженими, до участі в яких допускаються суб'єкти господарювання, що пройшли попередній відбір;
- не конкурсні (замовником ведуться перемовини із обраним підприємством під жорстким контролем органів влади та правоохоронних органів).

При організації держзамовлень керуються визначеними економічними пріоритетами розвитку, які задекларовані у відповідних директивах ЄС. У державних економічних програмах формуються проектні пропозиції, визначаються обсяги та види замовлень.

Зважаючи на інноваційний вектор розвитку держави, цікавим для України є досвід Великобританії, де закупівельна політика зорієнтована на

стимулювання інновацій, здатних забезпечити економію води, електроенергії, зменшення обсягів відходів та ведеться у відповідності до основних цілей сталого промислового розвитку. Для проведення державних закупівель створено Управління у справах держави, що займається формуванням державних контрактів та їх реалізацією, надає допомогу підприємствам при підготовці документації (Кіндзерський, 2013, с.410-411).

Хочемо звернути увагу на те, що виділення елементів механізму хоч і є типовим, але їх внутрішній зміст значно залежить від сутнісного наповнення об'єкта. Комплексно механізм являє собою гармонійне поєднання елементів із врахуванням особливостей сучасного етапу економічного розвитку країни, її стратегічних орієнтирів.

Так, з огляду на специфічні особливості об'єкта управління як елементи механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу пропонуємо виділити такі (табл.5.9).

Таблиця 5.9

Специфічні елементи механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу

Елементи механізму	Зміст елементів механізму
1	2
Формування вхідних та вихідних індикаторів розвитку промислового потенціалу	Визначення показників, які характеризують вхідні та вихідні індикатори з метою проведення комплексного оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу
Аналізування факторів впливу на розвиток промислового потенціалу	Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між показниками, що відображають фактори впливу та показниками, що характеризують розвиток промислового потенціалу
Структурування промислового потенціалу	Оптимізація структурного розвитку промислового потенціалу в галузевому та просторовому аспектах
Запровадження інновацій	Оцінювання можливості певного виду діяльності виробляти наукоємну продукцію

Продовження табл.5.9

1	2
Забезпечення розвитку	Формування системи забезпечення (інфраструктурне, інформаційне, маркетингове, забезпечення) з метою функціонування відтворювальних елементів потенціалу
Встановлення взаємозв'язків між органами управління	Виділення локальних, регіональних, національних пріоритетів розвитку та розмежування повноважень
Способи, шляхи та джерела залучення ресурсів	Методи та прийоми державного регулювання: пільгове банківське кредитування, пільгове оподаткування, організація системи державних замовлень, залучення інвестицій тощо
Результативність	Зіставлення фактичних показників із запланованими (прогнозними)
Ефективність	Співсталення одержаних результатів із використаними ресурсами (економічна доцільність розвитку)

Примітка: виокремлено автором

Масштабність та можливість використання ресурсів, у першу чергу, можна оцінити на основі формування системи вхідних та вихідних показників розвитку. Вхідні параметри дають відповідь на питання, що ми маємо, а вихідні – де краще використовувати наявні ресурси.

Макросередовище характеризується значною мінливістю та спричиняє зміни у величині промислового потенціалу за вхідними та вихідними індикаторами. При цьому компоненти промислового потенціалу є залежними змінними від факторів впливу, які доцільно об'єднувати у групи в залежності від характеру змін, що вони зумовлюють, що дозволить сформувати поелементну структуру макросередовища із ефективною системою відносин. За таких умов розвиток промислового потенціалу є результатом спільного впливу від інтеграції інституційно-правового, економічного, соціально-культурного, геополітичного, науково-технологічного, природного та

екологічного середовища. Модель формування сприятливого макросередовища для досягнення збалансованого розвитку промислового потенціалу представлено на рис. 5.2.

Створення сприятливих умов для розвитку промислового потенціалу сприятиме становленню конкурентоспроможного вітчизняного виробника, виходу на міжнародні ринки промислової продукції, нагромадженню валютних надходжень від її експорту та приросту прямих іноземних інвестицій в промисловий сектор економіки. Оптимізація структури промислового потенціалу повинна відбуватися з орієнтацією на потреби внутрішнього ринку, врахуванням вимог технологічної модернізації промисловості та світових інтеграційних процесів з метою виходу на зовнішні ринки вітчизняної промислової продукції.

Як зазначає Ю.В. Кіндзерський, “тактика структурних змін має видобуватись із необхідності орієнтації на конкретні сегменти внутрішнього і зовнішнього ринків” (2013, с.533). При цьому слід враховувати сучасний стан промисловості та орієнтири на сучасному етапі.

Зазначимо, що нарощування темпів зростання промислового потенціалу в значній мірі обумовлюється ефективністю його галузевої структури. Формування галузевих пріоритетів розвитку промислового потенціалу повинно здійснюватися із врахуванням векторів розвитку світової економіки. Відповідно до Концепції сталого розвитку частка переробної промисловості у національній економіці повинна становити 20%, а у її галузевій структурі близько 50% повинно належати високо- та середньотехнологічним промисловим виробництвам.

Згідно топу 50 Fastest-Growing Industries та топу 100 Fastest-Growing Companies найбільш перспективними видами промислової діяльності останніх років вважаються виробництво комп'ютерів, що пов'язано із широким розвитком сфери послуг і розробки програмного забезпечення, та біоенергетика.

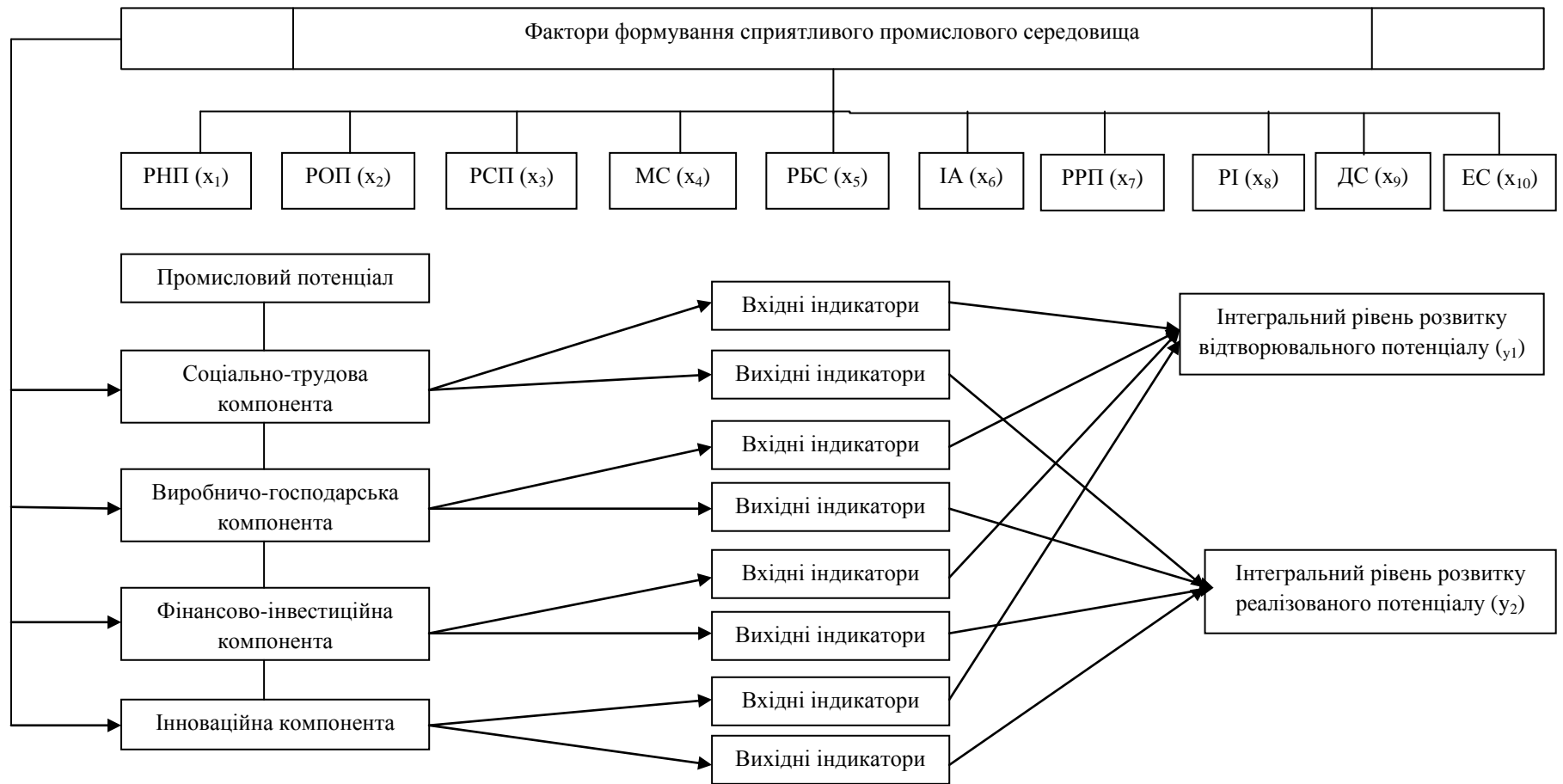

Рис. 5.2. Структурно-логічна модель формування сприятливого макросередовища для збалансованого розвитку промислового потенціалу

Примітка: запропоновано автором; умовні позначення: РНП – розвиток наукового потенціалу; РОП – розвиток освітнього потенціалу; РСП – розвиток споживчого потенціалу; МС – макроекономічна стабільність; РБС – розвиток бізнес-середовища; ІА – інвестиційна активність; РРП – розвиток ринку праці; РІ – розвиток інфраструктури; ДС – демографічна ситуація; ЕС – екологічна стабільність.

Враховуючи досвід країн Європейського Союзу, основними галузями міжнародної спеціалізації в умовах глобальної економіки є машино- та приладобудування, харчова, легка та хімічна промисловість, а також атомна енергетика, біотехнології, розвиток яких сприяє формуванню більш вищих технологічних укладів в економіці країни.

На основі узагальнення зарубіжного досвіду та з врахуванням сучасних тенденцій розвитку світової економіки, як основні стратегічні напрями модернізації галузевої структури промислового потенціалу слід визначити:

- збільшення питомої ваги переробної промисловості за рахунок розвитку високо- та середньотехнологічних промислових виробництв;
- екологізація промислового виробництва та енергозбереження (перехід на маловідходні та ресурсозберігаючі технології, розвиток біоенергетики);
- інтенсивне запровадження досягнень науки і техніки (освоєння космосу, розвиток робототехніки, налагодження виробництва автомобілів “нового покоління”)

Дотримання визначених напрямів дозволить змінити сировинну спеціалізацію національної промисловості у міжнародному поділі праці. З огляду на стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, як основного фактора формування інноваційної економіки, виробництво наукоємної продукції є запорукою успішного економічного розвитку держави.

В результаті одним із основних завдань державного управління є формування національної інноваційної системи, в межах якої реалізація специфічних функцій передбачає врахування вимог економіки знань. Саме її елементи забезпечують просування новітньої ідеї до ринку, спричиняють технологічні зрушення у структурі промислового потенціалу з метою формування більш вищих технологічних укладів шляхом збільшення питомої ваги високо- та середньотехнологічних промислових виробництв.

Виділення забезпечувальних елементів, в першу чергу, пов'язане із необхідністю створення відповідних умов для функціонування

відтворювальних складових промислового потенціалу. Варто відзначити, що сьогодні розвиток промислового потенціалу не можливий без формування об'єктів соціальної, ринкової, інноваційної інфраструктури.

Відповідно до загальної мети суб'єкти управління реалізують управлінські впливи через систему регуляторів. Елементи під їх впливом змінюють свій стан, набуваючи більш досконалих форм. У випадку виявлення негативних відхилень роль регуляторів зводиться до їх усунення та корегування для досягнення бажаного результату. Тобто існує зворотній зв'язок між регуляторами та об'єктами управління, що передбачає врахування реакції інших складових механізму на зміни в системі регулювання.

Взаємозв'язок між органами управління базується на ланцюговій залежності та передбачає як прямий, так і опосередкований вплив. Зміст взаємодії зводиться до встановлення єдиного вектора розвитку як на національному, так і на регіональному рівнях, а також місцевому рівнях.

Очікуваними результатами реалізації механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу є:

- зростання обсягів промислового виробництва завдяки підвищенню продуктивності праці за рахунок інтенсивного використання інноваційних факторів,
- розширення ринків збуту промислової продукції завдяки підвищенню рівня конкурентоспроможності промислового потенціалу,
- усунення структурних диспропорцій розвитку в галузевому та просторовому аспектах,
- формування прогресивної технологічної структури промислового потенціалу з метою становлення інноваційно-орієнтованої моделі розвитку економіки;
- мінімізація зовнішньої залежності держави від іноземних поставок промислової продукції;

- задоволення попиту на промислову продукцію в межах внутрішнього національного ринку;
- гарантування економічної безпеки держави шляхом модернізації промисловості;
- гарантування воєнної безпеки завдяки розвитку оборонно-промислового комплексу (виробництва сучасних зразків військової техніки, утилізація застарілої техніки);
- забезпечення енергетичної безпеки завдяки переходу до альтернативної енергетики, впровадження енергоощадних технологій;
- забезпечення екологічної безпеки за рахунок застосування ресурсозберігаючих технологій, створення потужностей з утилізації промислових відходів;
- забезпечення інвестиційної безпеки шляхом створення сприятливих умов для залучення прямих іноземних інвестицій в державу.

Ефективність є якісним критерієм реалізації механізму та, в найбільш загальному вигляді, визначається можливістю отримання доданої валової продукції на одиницю затрачених ресурсів.

Виходячи із концептуального підходу до процесу управління, оснований на програмно-цільовому методі, пропонуємо виділення наступних етапів у процесі формування механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу (рис.5.3).

Узагальнюючи сформульований концептуальний базис, під механізмом державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу слід розуміти багатокомпонентну систему впливу, яка формується за суб'єктно-об'єктним підходом шляхом гармонійного поєднання функціональних блоків об'єднаних спільною метою, що забезпечує досягнення бажаного результату. Виділені блоки є взаємозалежними, тобто поява змін в одному неминує призводити до виникнення змін в іншому, який виступає складовою єдиної системи.

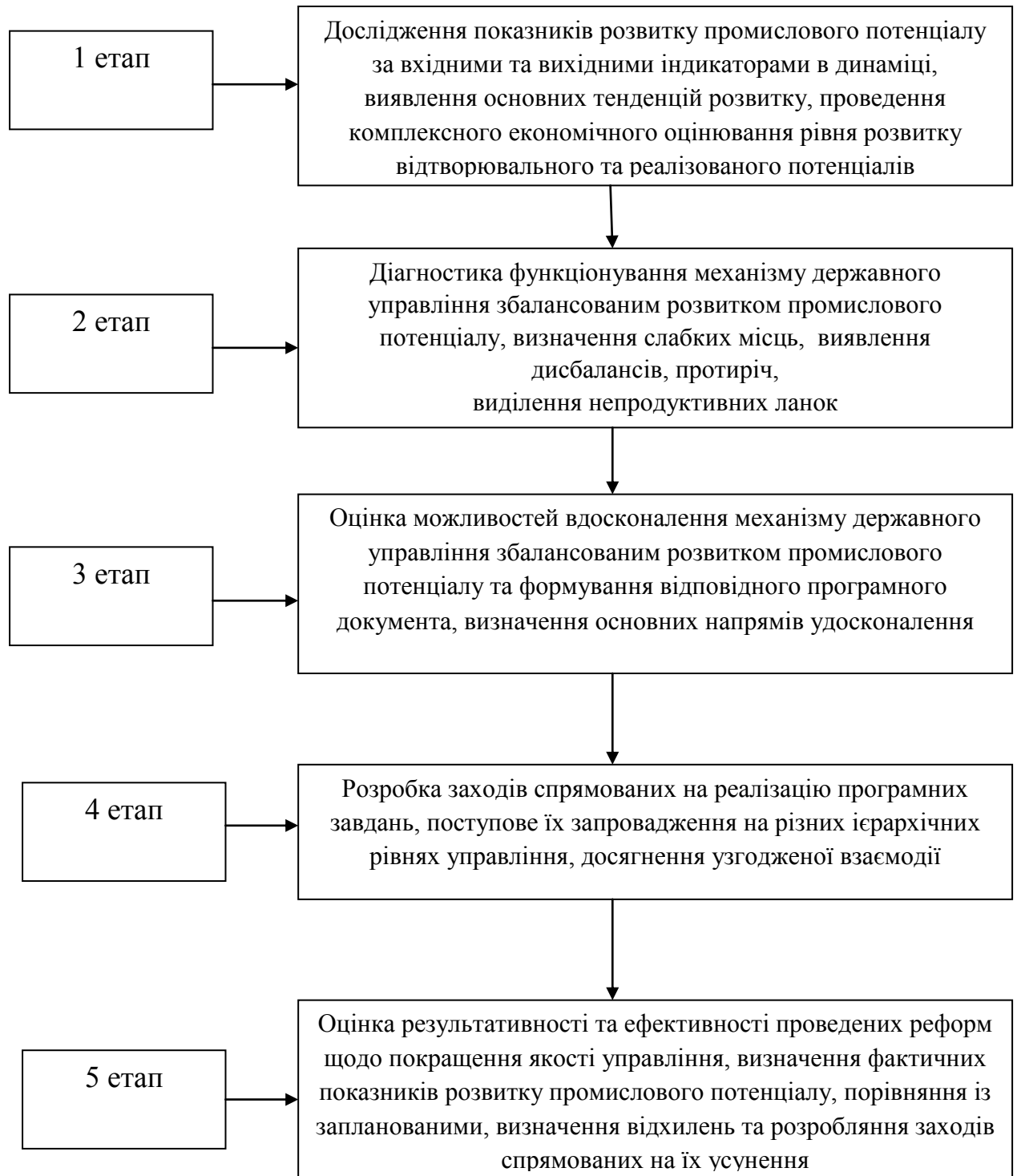

Рис.5.3. Етапи формування механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу

Примітка: виокремлено автором

Дотримання послідовності визначених етапів формування механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу

дозволить реалізувати модель “ресурс-результат”, що сприятиме підвищенню якості управління в промисловому секторі економіки. Ефективність функціонування механізму визначається досягнутими позитивними результатами за усіма складовими промислового потенціалу.

Для оцінювання ефективності механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу пропонуємо використовувати наступні показники:

$$P_{ep} = \Pi_{ввпр} / \Pi_{вв}, \quad (5.8)$$

де P_{ep} – рівень економічного розвитку промислового потенціалу, ум.од.; $\Pi_{ввпр}$ – обсяг валового внутрішнього продукту створеного в промисловості, млрд. грн.; $\Pi_{вв}$ – обсяг валового внутрішнього продукту створеного в країні, млрд. грн.

$$P_{cp} = \mathcal{C}_{np} / \mathcal{C}_{ean}, \quad (5.9)$$

де P_{cp} – рівень соціального розвитку промислового потенціалу, ум.од.; \mathcal{C}_{np} – чисельність зайнятих у промисловості, тис.осіб; \mathcal{C}_{ean} – чисельність економічно активного населення держави, тис.осіб.

$$P_{inz} = O_{инпр} / O_{ин}, \quad (5.10)$$

де P_{inz} – рівень інвестиційного забезпечення державою розвитку промислового потенціалу, ум.од.; $O_{инпр}$ – обсяг інвестування розвитку промисловості, млрд. грн.; $O_{ин}$ – загальний обсяг державного інвестування, млрд. грн.

$$P_{иннз} = O_{иннпр} / O_{инн}, \quad (5.11)$$

де $P_{иннз}$ – рівень інноваційного забезпечення державою розвитку промислового потенціалу, ум.од.; $O_{иннпр}$ – обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт для промисловості, млрд. грн.; $O_{инн}$ – загальний обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт, млрд. грн.

$$P_{kd} = \mathcal{C}_{дспр} / \mathcal{C}_{дс}, \quad (5.12)$$

де P_{kd} – рівень керованості державою розвитку промислового потенціалу, ум.од.; $Ч_{оспр}$ – чисельність державних службовців, зайнятих у промисловості, тис.осіб; $Ч_{ean}$ – чисельність апарату державних органів влади, тис.осіб.

Отримання позитивної динаміки по зазначених показниках свідчатиме про високу якість державного управління та збалансований розвиток промислового потенціалу.

Для діагностування роботи механізму доцільно використовувати матричний метод, який дозволить оцінити діяльність органів управління в галузевому та просторовому аспектах в розрізі визначених показників ефективності. Рядки та стовпці матриці відповідно відображатимуть види промислової діяльності та адміністративно-територіальні одиниці, а на їх перетині фіксуватиметься значення відповідного рівня розвитку промислового потенціалу (табл.5.10).

Вдосконалення механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу повинно здійснюватися в наступних напрямках:

- встановлення соціальної відповідальності влади за наслідки проведених реформ;
- створення контрольного апарату, який би слідкував за виконанням поставлених завдань;
- введення щоквартального звітування про результати роботи органів управління;
- підвищення інформаційної обізнаності населення про стан проведених реформ.

Досягнення збалансованого розвитку промислового потенціалу, враховуючи виникнення кризових явищ у промисловому секторі економіки, не можливе без проведення антикризового управління. Набуття загрозливих негативних тенденцій свідчить, що наявний інструментарій управління не придатний для вирішення антикризових задач в сучасних умовах.

Таблиця 5.10

Матричний метод діагностування діяльності механізму
державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу

Види промислової діяльності	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	Переробна промисловість, в т.ч.	виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	виробництво виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	виробництво гумових і пластмасових виробів, неметалевої мінеральної продукції	металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами
Адміністративно-територіальні одиниці													
Вінницька													
Волинська													
Дніпропетровська													
Донецька													
Житомирська													
Закарпатська													
Запорізька													
Івано-Франківська													
Київська													
Кіровоградська													
Луганська													
Львівська													
Миколаївська													
Одеська													
Полтавська													
Рівненська													
Сумська													
Тернопільська													
Харківська													
Херсонська													
Хмельницька													
Черкаська													
Чернівецька													
Чернігівська													
М. Київ													

Примітка: запропоновано автором

Зазначимо, що виникнення кризових явищ у промисловому розвитку, значною мірою обумовлюється дією екзогенних факторів та відсутністю заходів, інструментів та досвіду протидіяти їх негативному впливу. Системний характер сучасної кризи вимагає формування інструментарію антикризового управління розвитком промислового потенціалу.

Досягнення збалансованого розвитку промислового потенціалу, враховуючи виникнення кризових явищ у промисловому секторі економіки, не можливе без проведення антикризового управління. Набуття загрозливих негативних тенденцій свідчить, що наявний інструментарій управління не придатний для вирішення антикризових задач в сучасних умовах. Зазначимо, що виникнення кризових явищ у промисловому розвитку, значною мірою обумовлюється дією екзогенних факторів та відсутністю заходів, інструментів та досвіду протидіяти їх негативному впливу. Системний характер сучасної кризи вимагає формування інструментарію антикризового управління розвитком промислового потенціалу.

Загалом антикризове управління є різновидом “звичайного управління”, особливість його полягає у тому, що воно активізується досягненням певного критичного стану розвитку промислового потенціалу, тому в залежності від рівня значущості загрозливої ситуації, заходи спрямовані на подолання негативних тенденцій можуть бути або радикальними або стабілізуючими. Радикальні заходи спрямовані на зміну попереднього режиму управління, абсолютну відмову від існуючої системи управління. У свою чергу, метою стабілізуючих заходів є припинення розвитку не бажаних явищ та поступове відновлення попередніх станів.

Характерними рисами механізму антикризового державного управління розвитком промислового потенціалу є: поєднання елементів оперативного та стратегічного управлінь; забезпечення “виживання”, що досягається системним застосуванням комплексу антикризових заходів; підвищення ролі держави та її управлінських дій спрямованих на вихід із

кризової ситуації (держава повинна стати фінансовим донором для стратегічно важливих видів промислової діяльності, щоб не допустити порушення економічної безпеки); високий рівень адаптивності управління до умов зовнішнього середовища, що розглядається як каталізатор розвитку промислового потенціалу; виявлення причинно-наслідкових зв'язків між факторами впливу та одержаними результатами.

З огляду на досвід країн Європейського Союзу дієвими інструментами механізму антикризового державного управління є наступні (табл.5.11).

Таблиця 5.11

Набір регуляторних інструментів механізму антикризового державного управління

Інструменти	Позитивні наслідки від впровадження
Розвиток вищої освіти та підтримка професійного навчання	Формування висококваліфікованої робочої сили, зростання рівня інтелектомісткості промислової продукції
Запровадження тарифних обмежень	Зменшення рівня конкуренції, обмеження доступу іноземних виробників до вітчизняного ринку
Зменшення податкового навантаження та надання субсидій	Проведення селективного відбору видів промислової діяльності та підтримання найбільш перспективних із врахуванням національних пріоритетів розвитку та їх економічної ефективності
Субвенціонування і кредитування	Модернізація виробничо-господарської складової промислового потенціалу, розвиток венчурного бізнесу з високим рівнем ризику,
Державна підтримка малого і середнього бізнесу	Збільшення частки малих і середніх промислових підприємств схильних до запровадження інновацій
Збільшення фінансування НДДКР	Розвиток високо- та середньотехнологічних видів промислової діяльності, збільшення обсягів виробництва наукоємної продукції
Розвиток інфраструктурних об'єктів	Створення сприятливих умов для вітчизняних промислових виробників
Поступове скорочення виробництва ресурсоємної та енергозатратної промислової продукції	Зміна традиційної сировинної спеціалізації промислового потенціалу та перехід до інноваційної моделі розвитку
Інтегральний характер промислової політики	Досягнення збалансованої взаємодії між усіма елементами промислового потенціалу

Примітка: виокремлено автором

Зазначені інструменти мають застосовуватися системно, що дозволить збалансувати розвиток промислового потенціалу в напрямі досягнення визначеного вектора.

Реалізація механізму антикризового управління передбачає послідовне досягнення наступних станів:

- блокування негативних тенденцій (припинення їх нарощування);
- адаптація до умов зовнішнього середовища, що зазнали істотних змін;
- стабілізація розвитку (нарощування грошової маси, удосконалення матеріально-технічної бази тощо).

У концепції управління збалансованим розвитком промислового потенціалу пропонується визначати стратегії розвитку різних видів промислової діяльності, базуючись на досягнутих рівнях розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів (рис. 5.4).

Рис. 5.4. Стратегії розвитку окремих видів промислової діяльності в Концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу

Примітка: запропоновано автором

Базуючись на одержаних результатах оцінювання та з використанням модифікованої шкали Харрінгтона, проведено групування видів діяльності переробної промисловості із врахуванням рівнів розвитку промислового потенціалу з метою формування відповідних стратегій розвитку промислового потенціалу (табл.5.12).

Таблиця 5.12

Групування видів промислової діяльності за рівнем розвитку промислового потенціалу

Рівні розвитку		Рівні розвитку відтворювального потенціалу				
		Дуже високий (0-0,2)	Високий (0,2-0,37)	Середній (0,37-0,63)	Низький (0,63-0,80)	Дуже низький (0,80-1,0)
Рівні розвитку реалізованого потенціалу	Дуже високий (0-0,2)	C10,11, 12, 21	C19	C20		
	Високий (0,2-0,37)			C28		
	Середній (0,37-0,63)		C26	C13,14,15		
	Низький (0,63-0,80)		C24,25	C16,17, 18, 22, 23, 27, 31,32, 33		
	Дуже низький (0,80-1,0)	C29,30				

Примітка: складено автором із врахуванням КВЕД-2015

Першу групу формують види промислової діяльності, які характеризуються високими рівнями розвитку як відтворювального, так і реалізованого потенціалу, що свідчить про збалансований розвиток їх складових. Сюди належить виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів; виробництво коксу та продуктів

нафтоперероблення, які мають стратегічне значення для розвитку промислового потенціалу держави.

Проте, протягом останніх років обсяг промислового виробництва в розрізі зазначених видів діяльності суттєво зменшився, тому необхідно проводити активну державну підтримку їх розвитку з метою не допущення негативних тенденцій в майбутньому. Застосування протекціоністських заходів дозволить сформувати конкурентоспроможний промисловий потенціал по зазначених видах переробної діяльності.

Другу групу формують види переробної діяльності із середнім рівнем розвитку відтворювального потенціалу та середнім і вище середнього рівнем розвитку реалізованого потенціалу. Для більшості з них характерними є: високий рівень інноваційності виробництва, впровадження нових технологічних процесів, тому доцільним є застосування стратегії прориву, оскільки їх розвиток сприятиме технологічному поступу країни та модернізації промислового потенціалу, що сприятиме збільшенню частки високотехнологічної продукції у структурі промислової продукції.

Третю групу утворюють види промислової діяльності з низьким рівнем розвитку реалізованого потенціалу і середнім та вище середнього рівнем розвитку відтворювального потенціалу, що вказує на неефективне використання наявних можливостей та поглиблює економічну кризу в державі. Це стосується:

- виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів;
- металургійного виробництва;
- виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування;
- виготовлення виробів з деревини;
- виробництва паперу та поліграфічної діяльності;
- виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції;

- виробництва електричного устаткування;
- виробництва меблів, іншої продукції; ремонту і монтажу машин і устаткування.

Щодо зазначених видів переробної діяльності слід застосовувати селективний підхід та спрямовувати зусилля на підтримку найбільш перспективних з урахуванням глобальних світових тенденцій. Особливо негативним явищем є знаходження у виділеній групі металургійного виробництва, оскільки в не далекому минулому Україна займала одне з перших місць в світі за виробництвом сталі.

Зважаючи на значний дефіцит державного бюджету, політика капіталовкладень має ґрунтуватися на обмеженому фінансуванні пріоритетів та “реанімуванні”, в першу чергу, стратегічно важливих для підтримання економічної безпеки видів промислової діяльності.

Вибір стратегій розвитку окремих видів промислової діяльності слід здійснювати на основі табл.5.13.

Зазначимо, що держава має бути активним учасником проведення економічних перетворень спрямованих на здійснення структурно-технологічної модернізації промислового потенціалу. Ефективний розвиток промислового потенціалу в значній мірі залежить від розвитку інституційної основи як основного інтегратора збалансованої взаємодії його складових. В умовах євроінтеграційних процесів інституційні перетворення розглядаються як важлива умова досягнення збалансованого розвитку промислового потенціалу.

Як зазначає Васільєва Л.М., “інституційні зміни спрямовані на створення нових або оновлення існуючих “правил гри”” (2011, с.379).

Зазначимо, що Україна, обравши євроінтеграційний вектор зіштовхнулася із рядом інституційних проблем, серед яких можна виділити:

- повільна адаптація вітчизняних інституцій до умов європейського простору;

Таблиця 5.13

Вибір стратегій розвитку окремих видів промислової діяльності із врахуванням рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів

Рівні розвитку		Рівні розвитку відтворювального потенціалу				
		Дуже високий (0-0,2)	Високий (0,2-0,37)	Середній (0,37-0,63)	Низький (0,63-0,80)	Дуже низький (0,80-1,0)
Рівні розвитку реалізованого потенціалу	Дуже високий (0-0,2)	C10,11, 12, 21	C19	C20	Імпортозаміщуюча стратегія	
	Високий (0,2-0,37)			C28	Інноваційно-орієнтована стратегія прориву	
	Середній (0,37-0,63)		C26	C13,14,15		
	Низький (0,63-0,80)		C24,25	C16,17,18, 22, 23, 27, 31,32, 33	Стратегія селективного відбору	
	Дуже низький (0,80-1,0)	C29,30				

Примітка: запропоновано автором

- не готовність громадськості до здійснення змін (наявність суспільного спротиву);
- неефективна модифікація вже існуючих інститутів та інституцій;
- не узгодженість систем державного мотивування, регулювання, стимулювання тощо (суперечливість державних важелів);
- відсутність концептуального бачення інституційних змін, їх різнонаправленість, відсутність консенсусу;
- не врахування особливостей трансформаційного періоду розвитку національної економіки (“пряме” перенесення європейського досвіду на українські реалії).

Результатом зазначеного стали високий темп змін в інституційному середовищі та низький в промисловому секторі економіки, що, в кінцевому підсумку, негативно позначається на розвитку промислового потенціалу країни.

Отже, дефініція “збалансований розвиток” увібрала в себе не тільки вирішення проблеми збалансованого поєднання взаємопов’язаних складових промислового потенціалу в галузевому та просторовому аспектах, але і необхідність формування відповідної інституційної основи для досягнення його кількісного нарощування та якісного оновлення.

Реалізація інституційних змін передбачає дотримання принципів раціональності, системності, послідовності та ефективності, а також повної інформованості суспільства. Взаємоузгоджений розвиток інституцій формує інституційне середовище, яке задає відповідний темп та напрям розвитку та є важливою умовою формування промислового потенціалу.

У процесі формування інституційного середовища вагоме місце займає пошук ефективних механізмів взаємодії між підприємницькими структурами, органами влади, науковою спільнотою та громадськістю. Зокрема, І. Запатріна та Т. Лебеда розглядають налагодження взаємодії між владою та бізнесовими структурами як головний фактор досягнення макроекономічного зростання в країні (2010).

Державно-приватне партнерство, як сучасний механізм управління розвитком промислового потенціалу, є надзвичайно популярним у провідних країнах світу. У європейських країнах до пріоритетних напрямів розвитку промислового потенціалу для запровадження проектів державно-приватного партнерства належить:

- аеронавтика,
- біофармацевтика,
- водородна енергетика,
- наноелектроніка,

- виготовлення комп'ютерних систем.

Зазначимо, що у Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” задекларовано лише розвиток енергетики, а розвиток висотехнологічних виробництв залишився поза увагою.

Згідно Стратегії ЄС – 2020 основною формою реалізації державно-приватного партнерства щодо здійснення науково-технічних розробок в промисловості є створення спільних підприємств (Joint Undertaking) та формування мережі Joint Technology Initiatives, основним завданням якої стане фінансування дослідницьких проектів. Розподіл між державним та приватним сектором буде у співвідношенні 50% на 50% (Joint Technology Initiatives. Public – Private Partnerships in EU Research).

Подібна практика вже більше 20 років діє в Австралії, де створено 90 центрів для проведення спільних досліджень (Cooperative Research Centres, CRC) та діють відповідні програми (Kplus, Kins/Knet, Christian Doppler Laboratoires), спрямовані на налагодження співпраці між університетами та промисловістю. Зокрема, у рамках програми Kplus здійснюється підтримка дослідницьких проектів на конкурсній основі. Проекти, які пройшли відбір одержують статус центрів компетенцій терміном до 7 років (Public – Private Partnerships for research and innovation: An evaluation of Austrian Experience).

Зазначимо, що Україна за критерієм “співпраця університетів та промисловості у дослідженнях та розробках” займає 57 місце та значно відстає від розвинених країн світу, а формалізація відносин між державою, наукою та приватним сектором вимагає прийняття спеціального законодавства в зазначеній сфері.

Прикладами реалізації в Європі проектів, спрямованих на досягнення цілей сталого промислового розвитку є проект “Зелені автомобілі”, метою якого є підвищення екологічної безпеки транспорту та проект “Фабрики майбутнього”, зорієнтований на запровадження екологічнобезпечних технологій в переробній промисловості (European Economic Recovery Plan).

Як стверджує М.І. Бублик, в Україні правова база у сфері природокористування та природоохорони спрямована не на підвищення рівня екологічної безпеки, а на відшкодування державою наслідків, заподіяних навколишньому природному середовищу (2015, с.148). Лише у Законі України “Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики до 2020 року” запропоновано дії, спрямовані на формування екологічно збалансованого розвитку промислового потенціалу.

Правовою основою становлення державно-приватного партнерства став Закон України “Про державно-приватне партнерство”, згідно якого реалізація спільних проектів здійснюється лише на договірних засадах, що значно знижує прозорість таких операцій. З огляду на європейський досвід укладення угоди передбачає також участь публічного партнера, а іноді і фінансових інститутів. Подібно до практики розвинених країн світу доцільним в Україні є створення спеціальної структури у формі юридичної особи відповідальної за укладення угод, що дозволить підвищити ефективність управління та стане гарантом дотримання прав та інтересів учасників.

Недоліком зазначеного Закону також є відсутність чітких критеріїв щодо визначення доцільності проектів, що створює умови для розвитку корупції в державі.

Значного поширення в світі набуло застосування концесії як форми реалізації капіталомістких проектів. Практика концесійних угод використовується в Україні для розвитку теплоенергетики та водопостачання, оскільки реальні потреби інвестування значно перевищують можливості уряду.

Проте через неузгодженість положень Закону України “Про державно-приватне партнерство” із Законом України “Про концесії” їх практика є не досить вдалою. Подібні проблеми спостерігаються і у сфері здійснення

спільної діяльності, оренди, які є законодавчо обґрунтованими формами реалізації державно-приватного партнерства.

Окреслені проблеми свідчать про необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу на засадах державно-приватного партнерства, яке має здійснюватися за наступними напрямками:

- гармонізація вітчизняного законодавства із законодавством Європейського Союзу;

- визначення пріоритетних напрямів розвитку промислового потенціалу в стратегічних документах держави;

- усунення суперечностей між нормативно-правовою базою в сфері концесії, оренди державного майна, лізингу, проведення спільної діяльності та Законом України “Про державно-приватне партнерство”;

- внесення змін до діючого законодавства, спрямованих на створення державного органу відповідального за конкурсний відбір проектів;

- чітке визначення суб’єктів, які можуть бути партнерами у проектах державного рівня, принципів та підходів їх взаємодії, особливо в сфері запровадження інновацій та природокористування;

- розширення повноважень органів місцевого самоврядування в частині прийняття рішень про доцільність реалізації проектів державно-приватного партнерства.

Зважаючи на відсутність державної ідеології реалізації державно-приватного партнерства в промисловому секторі економіки доречним є розроблення Концепції збалансованого розвитку промислового потенціалу на засадах державно-приватного партнерства, яка формуватиме методологічну основу такого розвитку в контексті пріоритетних напрямів економічного розвитку держави.

Основними результатами реалізації Концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу повинні стати:

- диверсифікація промислового виробництва в напрямку збільшення питомої ваги високо- та середньотехнологічних промислових виробництв, що дозволить здійснити технологічний поступ у економічного розвитку держави;

- впровадження в практику господарювання особливої форми просторової взаємодії (інтелектуально-інноваційних промислових кластерів) для інтенсифікації інноваційного розвитку промислового потенціалу;

- отримання синергетичного ефекту внаслідок збалансованого поєднання відтворювальних та забезпечувальних складових промислового потенціалу;

- попередження виникнення кризових явищ в промисловому секторі економіки завдяки проведенню комплексного оцінювання рівня розвитку як відтворювального, так і реалізованого потенціалів окремих видів промислової діяльності;

- оптимізація дії органів влади, які безпосередньо впливають на формування сприятливого макросередовища для формування та розвитку промислового потенціалу.

Висновки до розділу 5

1. Сучасний стратегічний орієнтир – модернізація промисловості є типовим для перехідного етапу розвитку, основним завданням якого є формування конкурентоспроможного промислового потенціалу, здатного бути підґрунтям для економічного зростання країни. Досягнення стратегічної мети можливе за умови системної реалізації трьох цілей, а саме: формування сприятливого промислового середовища, структурно-технологічної

переорієнтації промислового потенціалу та збалансування просторового розвитку. Інструментами досягнення зазначених цілей є використання важелів як прямого, так і опосередкованого впливу на розвиток промислового потенціалу. Результатом їх застосування має стати досягнення фінансово-економічної стабільності в державі та висока конкурентоспроможність промислового потенціалу.

2. Модернізація галузевої структури промислового потенціалу повинна бути спрямована на нарощування потенціалу переробної промисловості (в першу чергу технологічного) та зменшення частки ресурсо- та енергозатратних промислових виробництв, що сприятиме становленню інноваційної економіки як обраного стратегічного орієнтира розвитку країни. Проведення модернізації в галузевому аспекті слід узгоджувати із просторовими особливостями розвитку промислового потенціалу, що дозволить підвищити ефективність промислового розвитку країни.

3. Враховуючи позитивні досягнення України впродовж останніх років щодо інноваційного поступу, головним завданням країни сьогодні є нарощування інноваційної компоненти промислового потенціалу шляхом формування сприятливого інноваційного середовища для генерування ідей та активного запровадження інноваційних розробок в практику господарювання. Інноваційне середовище розглядається як збалансоване поєднання умов макросередовища, які взаємодіють між собою з метою максимальної реалізації інноваційного потенціалу та формування інноваційно-орієнтованої економіки.

4. На основі вивчення позитивного досвіду інноваційно-активних країн світу узагальнено фактори-стимулятори інноваційних процесів. З огляду на зарубіжний досвід основними факторами, що сприятимуть інноваційному розвитку промислового потенціалу є: формування креативного середовища, здатного до генерування нових ідей; розвиток інноваційної інфраструктури, що забезпечить трансфер інновацій; налагодження державно-приватного

партнерства та ефективної взаємодії між університетами та промисловими підприємствами; високий рівень інвестиційної активності, як суб'єктів господарювання, так і держави.

5. З метою формування сприятливого інноваційного середовища в державі запропоновано використовувати такі індикатори: розвиток наукового потенціалу, розвиток освітнього потенціалу, розвиток споживчого потенціалу, макроекономічна стабільність, розвиток бізнес-середовища, інвестиційна активність, розвиток ринку праці, розвиток інфраструктури, демографічна ситуація та екологічна стабільність. Формалізація індикаторів проводилася шляхом стандартизації показників макросередовища та визначенням відповідних інтегральних показників. Виділення динамічних рядів в розрізі зазначених індикаторів дозволило оцінити тенденційність змін основних факторів формування інноваційного середовища. Встановлено отримання негативної динаміки за такими індикаторами, як розвиток наукового потенціалу, макроекономічна стабільність, розвиток ринку праці, екологічна стабільність, що необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень, спрямованих на створення сприятливих умов для переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку.

6. Проведено економетричне моделювання інноваційного середовища, в основі якого покладено такі економічні гіпотези: інноваційна складова промислового потенціалу оцінюється показниками його технологічного розвитку, інноваційної активності промислових підприємств та ефективності інноваційної діяльності; її розвиток знаходиться у причинно-наслідковому зв'язку із факторами макросередовища. В результаті було встановлено, що розвиток наукового потенціалу чинить вагомий вплив на технологічний розвиток промислового потенціалу, що матиме позитивні наслідки для подолання технологічного відставання України від провідних держав світу. Створення сприятливого інвестиційного клімату в країні та розвиток зовнішньоекономічної діяльності сприяють зростанню інноваційної

активності промислових підприємств. За результатами проведеного дослідження впливу факторів макросередовища на ефективність інноваційного розвитку промислового потенціалу виявлено, що основними факторами-стимуляторами інноваційних процесів в країні є розвиток ринку праці та дотримання екологічної стабільності. Одержані результати слід враховувати при розробленні механізму державного управління в сфері інновацій з метою формування сприятливого інноваційного середовища в країні. Середовищний підхід до управління інноваційним розвитком промислового потенціалу базується на створенні умов для ефективного запровадження інновацій, формуванні інноваційної культури, стимулюванні ініціатив та налагодженні взаємин між усіма учасниками інноваційного процесу.

7. Запропоновано формування концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу, що базується на досягненні збалансованої взаємодії його складових із врахуванням рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів та зорієнтована на інтенсифікацію інноваційного розвитку в державі. Застосування інтегрованого підходу до процесу управління, що передбачає врахування ресурсних можливостей та економічної доцільності їх використання дозволить збалансувати розвиток промислового потенціалу в галузевому і просторовому аспектах та удосконалити його внутрішньо-структурне наповнення. Основними умовами реалізації концепції є формування ефективного механізму державного управління, що базується на програмно-цільовому методі та визначенні стратегій розвитку промислового потенціалу із врахуванням досягнутих рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів.

8. Визначено механізм державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу як багатокомпонентну систему впливу, що формується за суб'єктно-об'єктним підходом шляхом збалансованого

поєднання функціональних блоків об'єднаних спільною метою, що забезпечує досягнення бажаного результату. Виділені блоки є взаємозалежними, тобто поява змін в одному неминує призводить до виникнення змін в іншому, який виступає складовою єдиної системи. Очікуваними результатами реалізації механізму повинні стати: підвищення ефективності промислових видів діяльності; рівня конкурентоспроможності промислового потенціалу на світовому ринку, усунення структурних диспропорцій в галузевому та просторовому аспектах, формування прогресивної технологічної структури промислового потенціалу, зорієнтованої на становлення інноваційної моделі розвитку.

9. Запропоновано виділення наступних етапів в процесі формування механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу: дослідження показників розвитку промислового потенціалу за вхідними та вихідними індикаторами в динаміці; виявлення основних тенденцій розвитку, проведення комплексного оцінювання рівня розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів; діагностування функціонування механізму; визначення слабких місць, виявлення дисбалансів, протиріч, виділення непродуктивних ланок; оцінювання можливостей вдосконалення механізму та формування відповідного програмного документа; визначення основних напрямів удосконалення; розроблення заходів, спрямованих на реалізацію програмних завдань, поступове їх запровадження на різних ієрархічних рівнях управління, досягнення узгодженої взаємодії; оцінювання результативності та ефективності проведених реформ щодо покращення якості управління, визначення фактичних показників розвитку промислового потенціалу, порівняння із запланованими, визначення відхилень та розроблення заходів, спрямованих на їх усунення. Дотримання послідовності визначених етапів формування механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу дозволить реалізувати модель “ресурс-результат”,

що сприятиме підвищенню якості управління в промисловому секторі економіки.

10. Визначено, що вдосконалення механізму державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу повинно здійснюватися в напрямі встановлення соціальної відповідальності влади за наслідки проведених реформ; створення контрольного апарату, який би слідкував за виконанням поставлених завдань; введення щоквартального звітування про результати роботи; підвищення інформаційної обізнаності населення.

11. Враховуючи системний характер сучасної кризи, що виникла в промисловому секторі економіки, сформовано набір регуляторних інструментів механізму антикризового державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу, реалізація якого передбачає послідовне досягнення наступних станів: блокування негативних тенденцій розвитку, адаптація до нових умов зовнішнього середовища, стабілізація розвитку усіх складових промислового потенціалу. Як основні регуляторні інструменти визначено розвиток вищої освіти та підтримка професійного навчання, зорієнтованого на підготовку кваліфікованої робочої сили для промислового сектора економіки; запровадження тарифних обмежень з метою обмеження доступу іноземних виробників до вітчизняного ринку промислової продукції; зменшення податкового навантаження та надання субсидій підприємствам, що належать до пріоритетних видів промислової діяльності; субвеціонування та кредитування розвитку виробничо-господарської складової промислового потенціалу; надання державної підтримки інноваційно-активним підприємствам; збільшення фінансування наукових та науково-дослідних робіт; розвиток інфраструктурного забезпечення; скорочення ресурсоємного та енергозатратного промислового виробництва; застосування інтегрального підходу до формування промислової політики з метою досягнення збалансованої взаємодії між усіма складовими промислового потенціалу.

12. Встановлено, що стратегії промислового розвитку є основою національної економіки, як розвинутих країн, так і країн, що розвиваються. Для України розвиток промислового потенціалу, насамперед, повинен стати дієвим механізмом відновлення національної економіки та виходу із кризи. Оптимальна стратегія розвитку промислового потенціалу повинна охоплювати елементи імпортозаміщуючої, експортоорієнтованої та інноваційноорієнтованої індустріалізації. Вибір лише однієї стратегії призведе до подальшого розбалансування національної економіки та виникнення кризових явищ.

13. В контексті реалізації концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу проведено групування видів промислової діяльності за рівнями розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів та запропоновано формування стратегій розвитку промислового потенціалу для виділених груп. З огляду на наявність ресурсних можливостей та економічну доцільність їх використання запропоновано для стратегічно важливих видів промислової діяльності із високими рівнями розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів застосовувати стратегію протекціонізму, що базується на забезпеченні максимального захисту вітчизняних виробників промислової продукції; для інноваційно-орієнтованих видів промислової діяльності із середніми рівнями розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів застосовувати стратегію прориву, орієнтовану на створення нових видів промислової продукції та підвищення рівня конкурентоспроможності промислового потенціалу шляхом запровадження інновацій; для економічно неефективних видів промислової діяльності із низьким рівнем розвитку реалізованого потенціалу застосовувати стратегію селективного відбору або стратегію реанімування, що передчають підтримання пріоритетних видів.

14. Встановлено, що досягнення збалансованого розвитку промислового потенціалу вимагає формування відповідного інституційного

середовища, що задає темп та напрям його розвитку. Розглянуто державно-приватне партнерство як сучасний механізм управління розвитком промислового потенціалу. Основними напрямками удосконалення нормативно-правового забезпечення державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу на засадах державно-приватного партнерства повинні стати: узгодження вітчизняного законодавства із законодавством Європейського союзу; усунення суперечностей між нормативно-правовою базою в сфері концесії, оренди державного майна, лізингу та проведення спільної діяльності; створення державного органу, відповідального за конкурсний відбір проектів; розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо реалізації проектів.

Отримані результати опубліковано в таких працях автора: (Станасюк, 2009b; Станасюк, 2011; Станасюк, 2016h; Станасюк, 2016i; Станасюк, 2016u; Станасюк, 2017d; Станасюк, 2017g; Станасюк, 2017h; Станасюк, 2017i; Станасюк, 2017j; Станасюк, 2017k; Станасюк, 2018; Stanaszuk, 2015; Stanasiuk, 2016a.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нове концептуальне вирішення проблеми комплексного економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу та державного управління його збалансованим розвитком в умовах формування та реалізування нової економічної парадигми.

1. Розвинуто понятійно-термінологічний апарат дослідження промислового потенціалу, а саме запропоновано авторське тлумачення категорії «промисловий потенціал» як накопиченого результату від функціонування скоординованої організованої системи взаємопов'язаних елементів, які створюють можливість досягнення як тактичних так і стратегічно важливих цілей промислової політики та задоволення потреб населення у промисловій продукції з метою підтримання економічної безпеки держави та категорії “збалансований розвиток промислового потенціалу” як інтегрованої взаємодії відтворювальної здатності та економічної доцільності, що збалансовує його внутрішню архітектуру за наявністю відповідної ресурсної основи та економічною ефективністю їх використання з метою мінімізації структурних дисбалансів у галузевому та просторовому аспектах. Удосконалений понятійно-термінологічний апарат допоможе керівникам різних ієрархічних рівнів управління зосередити увагу на досягненні збалансованої взаємодії між складовими промислового потенціалу, як на етапі входу (наявність ресурсів), так і на етапі виходу (одержаний результат від їх використання).

2. Уточнено внутрішню декомпозицію промислового потенціалу із виділенням відтворювальних (виробничо-господарська, соціально-трудова, фінансово-інвестиційна та інноваційна) та забезпечувальних (інформаційна, інфраструктурна, маркетингова та просторова) складових, збалансована взаємодія між якими є основою розвитку промислового потенціалу. В основу

виділення структурних елементів промислового потенціалу покладено сучасні напрацювання науковців, а також враховано необхідність зміни стратегічних пріоритетів економічного розвитку в контексті світових тенденцій та обраного інноваційного вектора розвитку.

3. Розвинуто структурування промислового потенціалу, виходячи із трактування його економічної сутності на основі таких базових понять як “ресурси”, “можливість”, “система” та “результат”, що дозволить фахівцям відповідної предметної області розширити критерії оцінювання його розвитку для прийняття ефективних управлінських рішень на різних рівнях державного управління (мега-, макро-, мезо- та мікрорівень).

4. Запропоновані методологічні положення з комплексного економічного оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу, що базуються на визначенні відповідних інтегральних показників рівнів його розвитку (відтворювального та реалізованого потенціалів) шляхом введення системи вхідних та вихідних індикаторів в розрізі відтворювальних та забезпечувальних складових промислового потенціалу, що включають показники, що характеризують масштабність його розвитку, здатність до відтворення, соціальну привабливість, фінансову спроможність, інноваційну активність та економічну доцільність використання певного виду ресурсів. Їх застосування в діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України дозволить працівникам визначати доцільність розвитку окремих видів промислової діяльності, збалансованість просторового розвитку промислового потенціалу та формувати із врахуванням одержаних результатів відповідні галузеві, регіональні та національні програми економічного розвитку.

5. Сформульовано концептуальні положення моделі державного управління розвитком промислового потенціалу, яку можна розглядати як діалектичне поєднання державного управління, метою якого є досягнення стратегічних орієнтирів держави, державного регіонального управління

зорієнтованого на максимальне врахування особливостей розвитку адміністративно-територіальних одиниць та в умовах децентралізації влади набуває пріоритетного значення, та державного кластерного управління, що базується на засадах державно-приватного партнерства як елементу інституціоналізації національної економіки. Врахування визначеного концептуального базису дозволить врегулювати взаємодію між керівниками органів державної влади та органами місцевого самоврядування і зосередити увагу на особливостях кластерного розвитку національного господарства.

6. Розвинуто факторну концепцію розвитку промислового потенціалу, в контексті якої побудовано концептуальну модель формування системи факторів розвитку промислового потенціалу, яка базується на взаємопов'язаній тріаді “ресурси-людина-простір”, що дозволило виокремити такі їх види: ресурсні фактори, які не зазнають значних змін у часі і формують основу розвитку потенціалу (сировинні, енергетичні, людські ресурси); суспільні, що пов'язані з діяльністю людей і зумовлюють розвиток потенціалу (рівень розвитку продуктивних сил, стан ринку, законодавча база, фінансово-кредитна система); просторові, що надають специфічні особливості розвитку потенціалу (географічне розміщення, наявність транспортних шляхів тощо). Розуміння запропонованої концепції допоможе керівникам відповідних департаментів виконавчої влади зосередити увагу на створенні умов для налагодження гармонійної взаємодії ресурсних, суспільних та просторових факторів розвитку промислового потенціалу.

7. Визначено тенденційність зміни основних факторів впливу на розвиток промислового потенціалу та встановлено, що протягом досліджуваного періоду спостерігалася поступова втрата людського капіталу та різке зниження рівня добробуту громадян, що особливо негативно позначається на розвитку його соціально-трудової компоненти. Збільшення дефіциту державного бюджету до 54,8 млрд. грн. та стрімкий розвиток

інфляційних процесів зумовили різке зменшення іноземного інвестування, погіршення стану бізнес-середовища та порушення макроекономічної стабільності в державі, що спричинило негативні тенденції у розвитку фінансово-інвестиційної компоненти промислового потенціалу. Низький рівень розвитку банківської системи та зниження інноваційної активності промислових підприємств не сприяє формуванню відтворювального потенціалу виробничо-господарської компоненти. Відтік інтелектуального потенціалу з держави та зниження питомої ваги прикладних досліджень майже удвічі гальмують розвиток інноваційної компоненти.

8. За допомогою побудови різних типів апрокрисумуючих залежностей складено прогноз тенденцій зміни макроекономічних факторів, що мають вирішальний вплив на формування відтворювальних складових промислового потенціалу. Зважаючи на значення коефіцієнта детермінації, яке коливалося в межах 0,8-0,9 для відібраних факторів, можна стверджувати, що негативні тенденції будуть продовжуватися у найближчій перспективі, що підводить до висновку про необхідність негайного реагування органів влади для стабілізації макроекономічної ситуації в державі з метою уникнення кризових станів в промисловому секторі економіки.

9. Висвітлено проблему структурних трансформацій у розвитку промислового потенціалу, яка за своєю економічною суттю є комплексною та охоплює різні сфери суспільного життя. За допомогою методики оцінювання ефективності структурних зрушень встановлено причинно-наслідковий зв'язок між структурними змінами основних показників розвитку промислового потенціалу на основі визначення коефіцієнтів чутливості. Дослідження впливу структурних зрушень на розвиток промислового потенціалу аналізувалося через виділення показників ефективності його складових, а саме через ефективність капіталовкладень, основних засобів та праці. Одержані результати свідчать, що найефективнішими були структурні

зміни капітальних інвестицій у добувній промисловості та розробленні кар'єрів, де на зміну структури капітальних інвестицій на 1 в.п. структурні трансформації за обсягами валової доданої вартості, середньорічної кількості штатних працівників, обсягами реалізованої інноваційної продукції, відповідно становили в 1,03 в.п., 1,01 в.п. та 1,63 в.п. Запропонований методологічний підхід може стати основою для удосконалення галузевої структури промислового потенціалу на основі врахування ефективності структурних трансформацій.

10. Визначено тенденційність зміни показників, що характеризують відтворювальні складові промислового потенціалу та встановлено, що ступінь зносу основних засобів досяг 76,9%, що свідчить про депресивний стан промисловості та є суттєвою перешкодою для запровадження інновацій; кількість зайнятих у промисловості зменшилася практично удвічі порівняно з 2000 р., тобто спостерігається відтік кваліфікованої робочої сили; у 2014-2016 рр. промислове виробництво із прибуткового виду економічної діяльності перетворилося у збитковий; також практично вдвічі скоротилася кількість підприємств, що впроваджували інновації. В результаті останній раз приріст промислового виробництва спостерігався ще у 2011 р. Виявлені негативні тенденції вказують на необхідність прийняття відповідних управлінських рішень спрямованих на модернізацію виробничо-господарської складової промислового потенціалу, створення високопродуктивних робочих місць у промисловості із гідним рівнем оплати праці, створення сприятливих умов для розвитку фінансово-інвестиційної складової та запровадження інновацій у промисловий сектор економіки.

11. Запропоновано комплексне економічне оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу проводити із використанням двох груп вхідних індикаторів: загальних, основою виділення яких є масштабність залучення ресурсів та часткових, що відображають властиві певній компоненті особливості. Так, для формування відтворювального потенціалу

соціально-трудової компоненти доцільно використовувати частковий індикатор “соціальна привабливість”, що характеризується показниками, що відображають рівень оплати праці та умови праці; виробничо-господарської компоненти – “здатність до відтворення”, що характеризується показниками стану основних засобів; фінансово-інвестиційної компоненти – “фінансова спроможність” виражена показниками фінансового стану промислових підприємств; інноваційної компоненти – “інноваційна активність” представлена показниками процесової та продуктової інноваційності промислових підприємств.

12. Побудовано ієрархічну модель формування інтегральних індексів рівнів розвитку відтворювального і реалізованого промислового потенціалів, згідно якої формування відповідних інтегральних показників здійснюється шляхом поступового згортання показників, що характеризують вхідні та вихідні індикатори розвитку промислового потенціалу на рівні окремих індикаторів, окремих компонент та за видами потенціалів та модифіковано шкалу Харрінгтона для економічної інтерпретації одержаних значень, на основі якої доцільно виділяти види промислової діяльності та адміністративно-територіальні одиниці із, відповідно, дуже високим (0-0,2), високим (0,2-0,37), середнім (0,37-0,63), низьким (0,63-0,8) та дуже низьким (0,8-1,0) рівнями розвитку промислового потенціалу.

13. Одержані результати комплексного економічного оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу за основними видами промислової діяльності свідчать, що як за рівнем розвитку відтворювального потенціалу так і за рівнем розвитку реалізованого потенціалу перше місце належить переробній промисловості, яку слід віднести до пріоритетного виду промислової діяльності, враховуючи стратегічний вектор розвитку держави. Щодо окремих видів переробної діяльності, то найбільш сприятлива ситуація склалася у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів та виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних

препаратів, що характеризуються збалансованим розвитком промислового потенціалу, тобто спостерігаються високі рівні розвитку як відтворювального так і реалізованого потенціалів). Інші види промислової діяльності потребують активної державної політики спрямованої на досягнення збалансованої взаємодії складових промислового потенціалу, враховуючи можливості його відтворення та економічну доцільність залучення ресурсів.

14. Виявлено особливості просторового розвитку промислового потенціалу, зокрема встановлено, що зниження обсягів виробництва промислової продукції спостерігається практично у всіх адміністративно-територіальних одиницях України, а особливо значний спад констатується у Донецькій та Луганській областях внаслідок наявності воєнно-політичного конфлікту. Основним потенціалоформівним видом промислової діяльності є переробна промисловість, питома вага якої коливається в межах від 40,7% у м. Києві до 87,2% у Волинській області, а основними потенціалоформівними видами переробної діяльності: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, виробництво виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність, виробництво гумових і пластмасових виробів, неметалевої мінеральної продукції, машинобудування, хімічна промисловість та металургійне виробництво.

15. Проведено комплексне економічне оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних одиниць, в результаті якого встановлено, що найкращі показники за рівнем розвитку відтворювального потенціалу досягнуто у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, та Харківській областях, а за рівнем розвитку реалізованого потенціалу в Запорізькій, Закарпатській, Івано-Франківській областях та м. Києві, тобто з огляду на одержані результати лише у Запорізькій області спостерігається збалансований розвиток промислового потенціалу. Наявність значної просторової асиметрії у розвитку промислового потенціалу та його незбалансованість за показниками розвитку відтворювального та

реалізованого потенціалів вказують на доцільність децентралізації влади та підвищення ролі державного регіонального управління.

16. Враховуючи позитивний досвід кластеризації національної економіки, проаналізованого можливості застосування кластерного підходу до розвитку промислового потенціалу. З огляду на стратегічний орієнтир держави щодо становлення інноваційної моделі розвитку запропоновано формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, основою розвитку яких є досягнення збалансованої взаємодії між інтелектуальною та інноваційною складовими промислового потенціалу. Запропонована кластерна організація розвитку промислового потенціалу важлива для керівників відповідного інституційного рівня управління з метою налагодження ефективної взаємодії між керівниками суб'єктів господарювання та керівниками університетів, наукових установ, представниками громадськості тощо.

17. Побудовано концептуальну модель формування інтелектуально-інноваційних кластерів, в рамках якої університет дослідницького типу розглядаються як кластероформуюче ядро. На основі запропонованої системи показників, що включає освітню, наукову та інноваційну складові проведено кластеризацію просторового розвитку промислового потенціалу із використання методу нечітких К-середніх. Це дозволило розвинути типологію промислових кластерів та виділити наступні їх види: активні, які характеризуються високою інноваційною активністю промислових підприємств та рівнем розвитку інтелектуальної складової; пасивні, в яких спостерігається низький рівень розвитку інтелектуальної складової у поєднанні з низькою інноваційною активністю промислових підприємств; контрактивні із високим рівнем розвитку економічної складової та низьким рівнем розвитку інтелектуальної; контрпасивні, в яких добре розвинута інтелектуальна складова та в незадовільному стані перебуває економічна складова. Як пріоритетний напрям просторового розвитку промислового

потенціалу визначено формування змішаних кластерів (контрактивних і контрпасивних). Налагодження ефективної взаємодії між інтелектуальною та інноваційною складовими повинно здійснюватися на засадах державно-приватного партнерства.

18. Враховуючи одержані результати внаслідок проведеного комплексного економічного оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу в галузевому та просторовому аспектах, а також встановлені причинно-наслідкові зв'язки із макроекономічними чинниками, як стратегічні орієнтири державного управління розвитком промислового потенціалу визначено: створення сприятливого промислового середовища, що визначається сукупністю умов, які чинять позитивний вплив на його розвиток; оптимізацію галузевої структури промислового потенціалу із врахуванням інноваційного вектора розвитку держави та сучасних світових тенденцій; усунення просторової асиметрії розвитку промислового потенціалу шляхом формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, що дозволить інтенсифікувати переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку.

19. Запропоновано середовищний підхід до управління розвитком промислового потенціалу, що базується на визначенні факторів-стимуляторів розвитку промислового потенціалу, активізації їх позитивного впливу та мінімізації дії негативних чинників розвитку. Шляхом побудови дворівневих економетричних моделей визначено фактори формування сприятливого інноваційного середовища для переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку. Запропоновано для виявлення залежності між показниками макросередовища та результативними показниками розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу використовувати наступні індикатори: розвиток наукового потенціалу; розвиток освітнього потенціалу; розвиток споживчого потенціалу; макроекономічна стабільність; розвиток бізнес-середовища; інвестиційна активність; розвиток ринку праці;

розвиток інфраструктури; демографічна ситуація, екологічна стабільність. В процесі побудови відповідних економетричних моделей встановлено, що основними факторами-стимуляторами інноваційного розвитку промислового потенціалу є розвиток ринку праці та екологічна стабільність, що слід враховувати що слід враховувати фахівцям Міністерства економічного розвитку та торгівлі України та відповідних галузевих міністерств з огляду на реалізацію концепції загального сталого промислового розвитку, що базується на досягненні збалансованої взаємодії промисловості, суспільства та навколишнього середовища.

20. Запропоновано формування концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу, основною ідеєю якої є підтримання економічної безпеки країни за рахунок досягнення відповідних рівнів розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів. Її розуміння дозволить державним службовцям підвищити ефективність управління розвитком промислового потенціалу, зважаючи на врахування взаємозв'язку “ресурс-результат” та економічну доцільність розвитку певного виду промислової діяльності.

21. Сформовано механізм державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу як багатокomпонентну систему впливу, що формується за суб'єктно-об'єктним підходом шляхом гармонійного поєднання функціональних блоків об'єднаних спільною метою, що забезпечує досягнення бажаного результату. Розроблено методологічні положення з економічного оцінювання ефективності його роботи, зокрема запропоновано застосування матричного методу діагностування за переліком наступних показників: рівень економічного розвитку, рівень соціального розвитку, рівень інвестиційного забезпечення, рівень інноваційного забезпечення та рівень керованості державою розвитку промислового потенціалу. Аналізування тенденційності зміни по зазначених показниках дозволить державним службовцям підвищити якість управління та

збалансувати розвиток промислового потенціалу шляхом налагодження ефективної взаємодії між його функціональними складовими.

22. У контексті реалізації концепції державного управління збалансованим розвитком промислового потенціалу згідно авторської позиції проведено групування видів промислової діяльності за рівнями розвитку відтворювального та реалізованого потенціалів. Результатом застосування вищезазначеного групування стало виділення трьох галузевих груп, для яких запропоновано застосування відповідних стратегій нарощування промислового потенціалу. Зокрема, для видів промислової діяльності, які увійшли до першої групи та характеризуються збалансованим розвитком потенціалу запропоновано застосування імпортозаміщуючої стратегії з метою насичення внутрішнього ринку необхідними товарами. Для видів промислової діяльності, які належать до другої групи, рекомендовано використовувати інноваційноорієнтовану модель розвитку промислового потенціалу, результатом застосування якої має стати збільшення частки середньо- та високотехнологічної продукції та досягнення технологічного поступу в економічному розвитку країни. Для третьої групи, до складу якої увійшли найбільш ресурсоємні та енергозатратні промислові виробництва, запропоновано використовувати селективну стратегію, яка базується на виділенні пріоритетних видів промислової діяльності та їх активній державній підтримці. Експортноорієнтована стратегія розглядається як завершальна при умові формування конкурентоспроможного промислового потенціалу. Реалізація запропонованих стратегій дозволить керівникам різних ієрархічних рівнів управління модернізувати структуру промислового потенціалу, усунути непродуктивні види промислової діяльності, переосмислити визначені стратегічні пріоритети. При цьому слід пам'ятати, що стратегії стануть дієздатними тільки тоді, коли буде існувати консенсус між органами влади, громадськістю, наукою та представниками бізнес-структ

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абалкин, Л.И., 1981. *Диалектика социалистической экономики*. Москва: Экономика.
2. Авдеенко, В.Н. та Котлов, В.А., 1989. *Производственный потенциал промышленного предприятия*. Москва.: Экономика.
3. Ажажа, М.А., 2008. Інтелектуалізація економіки: інноваційний і людський потенціал в умовах глобалізації. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". "Проблеми економіки та управління"*, 628, с. 11-17.
4. Азрилияна, А.Н. ред., 2007. *Большой экономический словарь: 26500 терминов*. 7-е изд., доп. Москва: Институт новой экономики.
5. Алимов, О.М. та Амоша, О.І., 2014. *Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми*. Запоріжжя: КПУ.
6. Амоша, А.И. и Саломатина Л.Н., 2017. Инновационное развитие промышленных предприятий в регионах: проблемы и перспективы. *Економіка України*, 3, с.20-34.
7. Амоша, А.И., Вишневский, В.П., и Збарзская, Л.А., 2012. Неоиндустриализация и новая промышленная политика Украины. *Економіка промисловості*, 1-2, с. 3-33.
8. Амоша, А.И., Вишневский, Л.А. и Зрабазская, В.П., 2013. *Управление развитием промышленности в условиях системных дисбалансов*. Донецк: Институт экономики промышленности НАН Украины.
9. Амоша, О., 2005. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення. *Економіст*, 6, с. 28-32.
10. Андрощук, Д.В., 2009. Динамічні здатності підприємства як механізм управління його потенціалом. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2 (4), с.209-213.
11. Анчишкин, А.И., 1973. *Прогнозирование роста социалистической экономики*. Москва: Экономика.

12. Архипов, В.М., 1984. *Проектирование производственного потенциала объединений (теоретические аспекты)*. Ленинград: Изд-во ЛГУ.
13. Балабанюк, Ж.М., 2011. Механізм управління організацією: сутність поняття та пропозиції щодо оцінки його ефективності. *Вісник Хмельницького національного університету*, 1(5), с.190-194.
14. Балацький, О.Ф. та Теліженка, О.М., 2014. *Економічний потенціал підприємства*. Суми: Університетська книга.
15. Балицький, О.Ф. 2006. *Экономический потенциал административных и производственных систем*. Сумы: ИТГ Университетская книга.
16. Бельтюков, Є.А. та Черкасов, І.В., 2008. Особливості формування потенціалу підприємства в умовах становлення економіки знань. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 3(4), с.146-149.
17. Бикова, В.Г., Ряснянський, В.Г. та Бикова, Ю.М., 2005. Фінансово-економічний потенціал підприємств загальнодержавного значення – оцінка й управління. *Фінанси України: науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал Міністерства фінансів України*, 6, с. 56-61.
18. Бойко, В., Загурський, О.М. та Юхименко, П.І. ред., 2012. *Фінансово-економічний словник*. Білоцерківський навчально-науковий виробничий комплекс “Освіта”.
19. Бориславська, О.М., Заверуха, І.Б. та Школик, А.М. 2012. *Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України*. Київ: Центр політико-правових реформ.
20. Борисов, А.Б., 2001. *Большой экономический словарь*. Москва: Книжный мир.
21. Боронос, В.Г., 2011. *Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території*. Суми: Сумський державний університет.
22. Бубенко, П.Т., 2015. Інноваційна складова сучасного територіального

розвитку. *Вісник НТУ "ХПІ"*, 2 (1111), с. 18-22.

23. Бублик, М.І., 2014. Нечіткий кластерний аналіз областей України за показниками техногенних збитків. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, 5, с. 45-57.

24. Бублик, М.І., 2015. *Техногенні збитки у національному господарстві: економічне оцінювання та засади державного регулювання*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

25. Бублик, М.І., Карп'як, А.О. та Рибицька, О.М., 2016. Проблеми занижених розмірів соціальних мінімумів в національній економіці України. *Науковий журнал: Економіка: реалії часу*, 2 (24), с. 92-99.

26. Бугай, В.З., Горбунова, А.В. та Ключова, Ю.В., 2011. Теоретичні основи формування потенціалу підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*, 1, с. 27-33.

27. Буняк, Н.М., 2011. Інноваційний потенціал регіону: сутність та методи оцінки. *Економіка та держава*, 11, с. 38-40.

28. Бусел, В.Т., ред., 2005. *Великий тлумачний словник української мови*. Київ: Ірпінь, ВТФ Перун.

29. Варналій, З.С. та Гармашова, О.П., 2013. *Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення*. Київ: Знання України.

30. Васильєва, Н.Ф., Гінкул, А.С. та Кавура, В.Л. 2013. Промполітика Євросоюзу та інструменти її реалізації: досвід для України. *Економіка промисловості*, 1-2 (61-62), с. 136-146.

31. Васильєва, Т. А., 2010. *Інноваційна складова в структурі макроекономічних індикаторів економічного розвитку*. Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ".

32. Васильківський, Д.М., 2014. Систематизація складових елементів економічного потенціалу підприємства у рамках концепції механізму підвищення. *Наука й економіка*, 2 (34), с. 115-120.

33. Васільєва, Л.М., 2013. Інституціональні основи розвитку аграрного сектора економіки. *Університетські наукові записки*, 4 (40), с. 379-383.
34. Ващенко, Н.В. та Михайленко, Ю.В., 2011. *Теоретичні основи формування потенціалу підприємства*. [online]. Доступно: <http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2011_31_2/Vashenko.pdf>. [Дата звернення 30 березня 2018].
35. Вейц, В., 1927. *Потенциальные и кинетические производительные силы мирового хозяйства*. Кн.1. Москва.
36. Величко, О.В., 2015. Сутність економічного потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 9 (171), с.15 – 20.
37. Вергун, В. та Ступницький, О., 2014. Адаптація міжнародного механізму державної підтримки розвитку інноваційних кластерів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Міжнародні відносини : зб. наук. праць*. Київ: КНУ, 1(42), с. 36 – 40.
38. Верховна Рада України. 2003. *Указ Президента України "Про Концепцію державної промислової політики"* від 12.02.2003 р. № 102/2003. [online]. Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272-96-п>>. [Дата звернення 30 березня 2018].
39. Верховна Рада України. 2007. *Розпорядження Кабінету Міністрів України Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми "Розробка і освоєння мікроелектронних технологій, серійного випуску приладів і систем на їх основі" на 2008-2011 роки"* від 03.10.2007 р. № 814. [online] Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/814-2007-п>>. [Дата звернення 30 березня 2018].
40. Верховна Рада України. 2008. *Про схвалення Стратегії розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року"* Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2008 р. №1656-р [online]. Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1656-2008-п>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

41. Верховна Рада України. 2009. *Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми "Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію протягом 2009-2012 років" від 28.10.2009 р. №1173.* [online]. Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1173-2009-p>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

42. Верховна Рада України. 2009. *Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми "Нанотехнології та наноматеріали" на 2010-2014 роки" від 02.04.2009р. №331-р.* [online] Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/331-2009-p>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

43. Верховна Рада України. 2009. *Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Стратегії суднобудування на період до 2020 року" від 06.05.2009 р. № 581-р.* [online]. Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-2009-p>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

44. Верховна Рада України. 2012. *Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" від 02.10.2012 р. № 47.* [online] Доступно: <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5407-vi>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

45. Верховна Рада України. 2013. *Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року" від 17.07.2013 р. №603-р.* [online]. Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>>. [Дата звернення 23 березня 2017].

46. Верховна Рада України. 2015. *Указ Президента України "Стратегія сталого розвитку "Україна-2020"*. [online]. Доступно:

<<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>> [Дата звернення 30 березня 2018].

47. Верховна Рада України. *Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року"* від 27.02.2006 р. № 673-р. [online]. Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/673-2006-p>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

48. *Концепція стратегії розвитку інтелектуального потенціалу України.* [online]. Доступно: <www.niss.gov.ua/Table/3006006/ConceptSID.ppt>. [Дата звернення 30 березня 2018].

49. Вищлова-Пилєва, І. 2012. Територіальні кластери як інструмент підвищення ефективності регіонального управління: зарубіжний досвід. В: *Кластери як інструменти регіонального розвитку: матеріали науково-практичного семінару*, Феодосія, Україна, 16-20 липня 2012 р. м. Феодосія: б.в

50. *Відкрита статистична база Державної служби статистики України*, [online] Доступно: <<http://www.ukrstat.gov.ua>> [Дата звернення 30 березня 2018].

51. Воблый, К.Г., 1924. Производственные силы Украины. *Техника, экономика и право: Науч. записки Ин-та народного хозяйства*, 4-5, с.126-149.

52. Войнаренко, М. П., Череп, А. В. та Олейнікова, Л. Г., 2010. *Інноваційний розвиток промислових підприємств: аналіз та оцінки.* Хмельницький : ХНУ.

53. Волощук, Л.О., 2014. Методичні засади та проблеми оцінювання інтелектуальної складової інноваційного розвитку промислового підприємства. *Економічний аналіз*, 18 (2), с. 87-94.

54. Воронков, А.Э., 2000. *Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и*

організація. Луганск: Изд – во: Восточноукраїнського національного університету.

55. *Всемирный экономический форум: рейтинг глобальной конкуренции 2016-2017* гг. 2017. [online] .Доступно: <<http://gtmarket.ru/news/2016/09/28/7304>> [Дата звернення 23 березня 2017].

56. *Всемирный экономический форум: рейтинг глобальной конкуренции 2011-2012* гг. 2012. [online] . Доступно: <<http://gtmarket.ru/news/2011/09/07/3330>> [Дата звернення 23 березня 2017].

57. *Всемирный экономический форум: рейтинг глобальной конкуренции 2012-2013* гг. 2013. [online] Доступно: <<http://gtmarket.ru/news/2012/09/05/4949>> [Дата звернення 23 березня 2017].

58. *Всемирный экономический форум: рейтинг глобальной конкуренции 2013-2014* гг. 2014. [online] Доступно: <<http://gtmarket.ru/news/2013/09/05/6219>> [Дата звернення 23 березня 2017].

59. *Всемирный экономический форум: рейтинг глобальной конкуренции 2014-2015* гг. 2015. [online] . Доступно: <<http://gtmarket.ru/news/2014/09/03/6873>> [Дата звернення 23 березня 2017].

60. *Всемирный экономический форум: рейтинг глобальной конкуренции 2015-2016* гг., 2016. [online] .Доступно: <<http://gtmarket.ru/news/2015/09/03/7246>> [Дата звернення 23 березня 2017].

61. *Всемирный экономический форум: рейтинг глобальной конкуренции 2017-2018* гг. 2017. [online]. Доступно: <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info> [Дата звернення 23 березня 2017].

62. Габрель, М.М., 2004. *Просторова організація містобудівних систем*. Київ: Видавничий дім А.С.С.

63. Гавриляк, А.С., Гришко, А.С. та Колещук, О.Я., 2007. Оцінювання позичкового потенціалу підприємства у процесі розробки стратегії запобігання його банкрутству. *Управління у сфері фінансів, страхування та кредиту: тези доповідей всеукраїнської науково-теоретичної конференції*.

Львів, Україна. Львів: НУ “Львівська політехніка”.

64. Газуда, Л.М. та Хаустова, К.М., 2013. Порівняльна інтегральна оцінка інвестиційно-інноваційного потенціалу деревообробної промисловості Закарпаття. *Бізнес Інформ*, 9, с. 124-131.

65. Гальчинський, А., 2015. Логіка саморозвитку економіки завжди розумна, *FORBES*, 25 грудня 2015.

66. Ганущак-Єфіменко, Л. М., 2009. Формування промислових кластерів як ефективний напрям розвитку економіки регіону. *Актуальні проблеми економіки*, 11 (101), с. 151–158.

67. Геец, В.М., 2014. Институциональная обусловленность инновационных процессов в промышленном развитии Украины. *Економіка України*, 12(629), с. 4–19.

68. Геець, В.М., 2015. Бар'єри на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі та можливості їх подолання. *Економіка України*, 1, с.4-25.

69. Геець, В.М та Семиноженко, В.П., 2006. *Інноваційні перспективи України*. Харків : Константа.

70. Гетьман, О.О. та Шаповал, В.М., 2007. *Економічна діагностика*. Київ: Центр навчальної літератури.

71. Глазьев, С., 2009. Мировой кризис как процесс смены технологических укладов. *Вопросы экономики*, 3, с.26-38.

72. Глазьев, С.Ю., 1990. *Экономическая теория техничного развития*. Москва: Наука.

73. Глуха, Г.Я., 2014. *Національна економіка: фактори зростання*. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля.

74. Гончар, О.І. та Галкіна, Ю.Г., 2009. Еволюція категорії потенціал підприємства та її роль в економічних дослідженнях. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 3(5). с. 245-247.

75. Гринкевич, С.С., 2015. Conceptual framework of formation of labour

potential factor system functioning. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. пр. ДУ "Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України"*, 3(113), с. 3-9.

76. Гришко, В.А., 2011. *Оцінювання та управління інвестиційно-інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств*. Канд. наук: Львів.

77. Гуманитарные технологии — интернет-издание информационно-аналитического агентства «Центр гуманитарных технологий». 2015. *Индекс сетевой готовности – информация об исследовании. Рейтинг стран мира по Индексу сетевой готовности в 2015 г.* [online] Доступно: <<http://gtmarket.ru/news/2015/04/17/7128>>. [Дата звернення 4 березня 2016].

78. Гусенко, О. С. 2013. Розвиток промислово-інноваційних кластерів в країнах Європи: стан і перспективи. *Вісник соціально-економічних досліджень*, 1 (48), с. 202-208.

79. Данилишин, Б.М., ред., 2007. *Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи*. Ніжин: ТОВ "Вид-во "Аспект-Поліграф".

80. Данько, М., 2009. Інноваційний потенціал у промисловості України. *Економіст*, 1, с. 26-32.

81. Дегтяренко, Н. В., 2010. Кластерная концепция в инновационном развитии территориально-промышленных комплексов как возможность посткризисного развития. В: *Модели посткризисного развития стран: анализ и прогноз: Материалы междунар. науч.-практ. конф. молодых ученых и студентов*. Таллинн, Естония, 13-14 мая 2010, Таллин: Ин-т экономики и управления ЕСОМЕН.

82. Дейнеко, Л.В. та Шелудько Е.І., 2013. *Харчова промисловість України: ефективність використання виробничих ресурсів і кадрового потенціалу*. Київ: ДУ" Інститут економіки та прогнозування НАН України".

83. Дементьев, В.В. та Вишневський, В.П., 2011. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз. *Економічна теорія*, 3, с. 5–20.

84. Демінський, С.А., 2013. Роль інститутів у формуванні нової

економіки. *Формування ринкових відносин в Україні*, 4, с.20–24.

85. Державна служба статистики України. 2011. *Статистичний збірник “Промисловість України у 2007-2010 роках”*. [online] Доступно: <<http://www.ukrstat.gov.ua>> [Дата звернення 30 березня 2018].

86. Державна служба статистики України. 2016. *Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках..* [online]. Доступно: <<http://www.ukrstat.gov.ua>> [Дата звернення 30 березня 2018].

87. Державна служба статистики України. 2017. Статистичний збірник “Валовий регіональний продукт у 2016 році” [online]. Доступно: <<http://www.ukrstat.gov.ua>> [Дата звернення 30 березня 2018].

88. Державна служба статистики України. 2017. *Статистичний збірник “Регіони України”*, 1, [online]. Доступно: <http://www.ukrstat.gov.ua>. [Дата звернення 30 березня 2018].

89. Державна служба статистики України. 2017. Відкрита статистична база [online]. Доступно: <<http://www.ukrstat.gov.ua>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

90. Джаин, И.О., 2002. *Оценка трудового потенциала*. Сумы: ИТД “Университетская книга”.

91. *Договір про заснування Європейської Спільноти* [online] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017> [Дата звернення 30 березня 2018].

92. Другов, О.О., 2012. Перспективи створення інтелектуально-інноваційних кластерів в економіці України. *Регіональна економіка*, 1, с. 31-37.

93. Дунська, А.Р., 2013. Індикатори оцінки інноваційного потенціалу розвитку промислового підприємства в умовах світового ринку. *Вісник НТУ “ХП”*, 44 (1017), с. 48-58.

94. Дьоміна, В.М., Кіщак, І.Т., Шевчук, С.П. та Штепа, О.В., 2014. Оцінка експортного потенціалу Миколаївської області в контексті

поглиблення зовнішньоекономічних зв'язків. *Економічні науки*, 5.3 (112), с. 19-25.

95. *Європейська Бізнес Асоціація: офіційний веб-сайт* [online]. Доступно: <<http://www.eba.com.ua/uk/about-eba>> [Дата звернення 30 березня 2018].

96. Ємельянов, О.Ю. та Гришко, В.А., 2010. Загальний механізм формування інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства. В: *Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики: тези доповідей III міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: НУ "Львівська політехніка".

97. Єпіфанова, І.Ю., 2011. Інноваційна діяльність як фактор економічного розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011, 1 (6), с. 191-194.

98. Забейворота, Т.В., 2014. Зарубіжний досвід упровадження адміністративно-територіальної реформи в умовах проведення децентралізації влади. *Теорія та практика державного управління*, 3(46), 2014, с. 251-257.

99. Загородній, А.Г. Вознюк, Г.Л. та Смовженко, Т.С., 2000. *Фінансовий словник.*, 3-тє вид., випр. та доп. Київ: Т-во Знання, КОО.

100. Запатріна, І. В. та Лебеда, Т. Б., 2010. Проблеми розвитку державно-приватного партнерства в Україні як фактору макроекономічного зростання. *Український центр сприяння розвитку публічно-приватного партнерства*. [online] . Доступно: < <http://ukrppr.com/uk>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

101. Захарченко, Н.В., 2015. Оцінка рівня високотехнологічного розвитку виробничого підприємства. *Економічний вісник університету: зб. наук. пр.*, 26.1. с. 73-80.

102. Зеленська, М.О., 2011. *Підходи до формування та структуризації потенціалу підприємства*. Київ: "Економічний вісник НТУУ "КПІ" [online].

Доступно: <<http://economy.kpi.ua/uk/node/277>> [Дата звернення 30 березня 2018].

103. Зенченко, С.В., 2009. *Формирование и оценка регионального финансового потенциала устойчивого развития экономики территории: теория и методология*. Доктор економічних наук. Северо-Кавказский государственный технический університет.

104. Зима, О.Г. та Голуб, М.О., 2016. Теоретичні засади моделювання оцінки потенціалу екологічного туризму. В: *Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів*, м. Харків, Україна, 22 квітня 2016 року. Харків: Издательство «НТМТ».

105. Ілляшенко, С.М., 2011. *Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком*. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус».

106. Ільчук, В. та Лисенко, І., 2015. Кластеризація як ефективний засіб модернізації продуктивних сил проблемних регіонів. *Економіка та управління: зб.наук.пр.* ДЕТУТ, 31, с. 226–236.

107. Іщук, С., 2005. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств. *Регіональна економіка*, 3, с. 48-56.

108. Іщук, С.О. 2006. *Виробничий потенціал промислових підприємств: проблеми формування і розвитку*. Львів: ІРД НАН України.

109. Кабінет Міністрів України . 2013. *Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року* [online]. Доступно: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

110. Касич, А.О., 2016. Модернізація як стратегічне завдання розвитку промисловості України. *БІЗНЕСІНФОРМ*, 7, с. 67-72.

111. Кастельс, М. та Хіманен, П., 2006. *Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель*. Переклад з англ. Київ: «Видавництво «Ваклер».

112. Качуріна, Н.М., 2011. *Науково-методичні засади розвитку промислового потенціалу регіону*. Кандидат економічних наук. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка.

113. Кейнс, Дж. М., 2002. *Общая теория занятости, процентов и денег. Антология экономической классики*. Москва: Гелиос АРВ.

114. Кендюхов, О.В., 2008. *Ефективне управління інтелектуальним капіталом*. Донецьк: Національна академія наук України; Інститут економіки промисловості.

115. Кизим, М. О., 2011. *Промислова політика та кластеризація України*. Харків: ВД ІНЖЕК.

116. Кіндзерський, Ю.В., 2007. *Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій*. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України.

117. Кіндзерський, Ю.В., 2009. *Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку*. Київ: Ін-т екон. та прогноз. НАН України.

118. Кіндзерський, Ю.В., 2013. *Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації*. Київ: ДУ Ін-т екон. та прогноз. НАН України.

119. Климахіна, О. М., 2006. *Використання потенціалу регіонів як чинник підвищення рівня їх пропорційного розвитку*. Кандидат економічних наук. Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана.

120. Клиновий, Д. В. та Пепа, Т.В., 2006. *Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка України*. Центр навчальної літератури.

121. Князев, С. Н. та Шрубенко, А.Г., 2007. *Интеллектуализация – стержневая основа развития экономики и управления. Проблемы управления,*

3 (24), с.16-25.

122. Князь, С.В., 2013. *Формування і використання трансферного потенціалу інноваційного розвитку підприємства*. Доктор економічних наук. Національний університет “Львівська політехніка”.

123. Ковальова, Т.В. та Коврига, Л.П., 2002. *Тлумачний словник української мови*. Харків: Синтекс.

124. Козик, В.В. та Лесик, Л.І., 2014. Система показників оцінювання поточного рівня ендogenous економічного потенціалу підприємств. *Економічний простір*, 86, с. 173-184.

125. Козловський, С.В., 2010. Структурно-логічна модель управління стратегічним економічним потенціалом сучасних економічних систем. *Наука й економіка*, 1 (17), с.218-227.

126. Кокурин, Д.И., 2001. *Инновационная деятельность*: учеб. пособие. Москва: Экзамен.

127. Колодко, Гж. В., 2002. “Новая экономика” и старые проблемы (перспективы быстрого роста в постсоциалистических странах). *Проблемы управления*, 3, с.18.

128. Коновал, В.В., 2014. Оцінювання потенціалу розвитку підприємств легкої промисловості. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 6 (2), с. 206-209.

129. *Концепції розвитку національної інноваційної системи*. [online]. Доступно: <http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR090680.html>. [Дата звернення 30 березня 2018].

130. Коротич, О.Б., 2006. *Державне управління регіональним розвитком України*. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”.

131. Косіюк, О.М. та Батик, А.Ю., 2007. Потенціал підприємства: формування і оцінка. *Наука й економіка: науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету*, 2 (6), с. 57-64.

132. Кравців, В.С., ред., 2013. *Карпатський регіон: актуальні проблеми*

та перспективи розвитку. НАН України. Інститут регіональних досліджень.

133. Краус, Н. М., 2015. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін. Київ: ЦУЛ.

134. Крехівський, О.В., 2007. Промисловий потенціал України: стан і перспективи. К.: Фенікс.

135. Круш, П.В. ред. 2008. *Національна економіка*. Київ: Каравела.

136. Кудріна, О.Ю. 2015. *Стратегія підвищення ефективності використання промислового потенціалу регіону*. Доктор економічних наук. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля.

137. Кудріна, О.Ю., 2014. *Промисловий потенціал регіону: формування, оцінка та стратегія*. Луганськ: Вид-во “Ноулідж”.

138. Кузьмін, О. та Жежуха, В., 2010. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*, 2, с. 14-23.

139. Кузьмін, О.Є. та Мельник, О.Г., 2007. *Основи менеджменту*. Київ: Академвидав.

140. Кузьмін, О.Є. та Петришин, Н. Я., 2008. Оцінювання економічної ефективності досягнення стратегій машинобудівних підприємств. *Фінанси України*, 9, с. 103-110.

141. Кузьмін, О.Є. та Мельник, О.Г., 2011. Діагностика потенціалу підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 1, с. 155-166.

142. Кулик, Р.О., 2008. Форми взаємодії великих та малих підприємств в кластерній структурі. *Економіка і регіон*, 1 (16), с. 41-45.

143. Кулиняк, І.Я. та Глянцева, О.І., 2014. Кластерний підхід до оцінювання потенціалу підприємств легкої промисловості Львівщини. *Економічний форум*, 3, с. 96-104.

144. Кулішов, В.В., 2013. Кластер – основа інноваційного розвитку економіки. *Інноваційна економіка*, 2, с. 3-6.

145. Кун, Т. 2003. *Структура наукових революцій*. [online]. Доступно:

<http://vikent.ru/enc/1345> [Дата звернення 30 березня 2018].

146. Кунцевич, В.О. 2005. Підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 1(43), с. 68-75.

147. Кунцевич, В.О., 2004. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки. *Актуальні проблеми економіки*, 7(37), с. 123-130.

148. Кусайкіна, Н., Цибульник, Ю. та Дубічинського, В.В. ред., 2011. *Сучасний тлумачний словник української мови: 60000 слів*. Харків: Школа.

149. Лазебник, В., Федосов, П., Юхименко, В., Федосова, С. та Юрій, С., 2010. *Теорія фінансів*. Київ: Центр навч. літератури.

150. Лапін, Е.В., 2004. Оценка экономического потенциала предприятия: монография. *Сумы: ИТД "Университетская книга"*.

151. Лапін, Є.В., 2006. *Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка*. Доктор економічних наук. Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут".

152. Лапін, Є.В., 2007. Економічний потенціал підприємств промисловості. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*", 2 (1), с. 63-71.

153. Левковець О.М. 2011. Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики. *Бізнесінформ*, 10, с.4-9.

154. Лепьохіна, О.В., 2010. Фінансова та економічна взаємозалежність потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 7 (109), с. 127-136.

155. Лимич, Ю.В., 2015. *Механізми формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку*. Кандидат економічних наук. Одеса.

156. Лібанова, Е.М. та Хвесик, М.А. ред., 2014. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів. *Національна академія наук України, Відділення економіки, Державна установа Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України*, Київ: ДУ ІЕПСР НАН України.

157. Лукинов, И., Онищенко, Б. та Пасхавер, Б., 1988. Аграрный потенциал: исчисление и использование. *Вопросы экономики*, 1, с. 24-27.
158. Луцків, О. М., 2010. Еволюція теоретичних засад промислового районування. *Економічні науки: зб. наук. пр.*, 7 (27). с. 125–135.
159. Лэсык, Л.И., 2014. Понятие, виды и методы оценки экономического потенциала предприятий. *Проблемы экономики и менеджмента*, 1 (29), с. 40-49.
160. Мазаракі, А., Мельник, Т. та Ізовіт, В., 2011. Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*, 3, с. 5-13.
161. Мазнев, Г., 2013. Інноваційні технологічні кластери. *Економіка АПК*, 8, с.63-67.
162. Максименко, І.О. та Бокій, В.І., 2008. Ринкова вартість підприємства як результат реалізації його економічного потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки*, 1 (3), с.192-194.
163. Марків, І.А., Сьомич, М.І. та Дячков, Д.В., 2016. Організаційно-економічний механізм управління інформаційним потенціалом підприємства. *Економічний форум*, 2, с. 175-181.
164. Маршалл, А., 2008. *Принципы политической экономии*. Москва: Директмедиа Паблішинг.
165. Маслак, О.І., 2014. Сучасний інструментарій оцінки інноваційного потенціалу держави. *Економічні науки. Серія "Економіка та менеджмент"*, 11, С.179-191.
166. Маслак, О.І., Гришко, Н.Є. та Безручко, О.О., 2015. Инновационный потенциал устойчивого развития. Heskova M.A. kol. *Konkurenceschopnost region a firem ve sjenocijici se Evrope*, Ceske Budejovice: Vysoka skola evropskych a regionalnich studii. С.51-60.
167. Матковський, Р.Б., 2003. *Економічний потенціал України та*

шляхи його ефективного використання. Кандидат економічних наук. Київський національний економічний університет.

168. Мельник, М.І., 2005. *Інвестиційний клімат регіону: теоретичні та прикладні засади дослідження*. Львів: ІРД НАН України.

169. Мельник, М.І., 2012. *Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій*. Львів: ІРД НАН України.

170. Мельник, О.Г., 2010. *Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

171. Мікловда, В.П., Кубіній, Н.Ю. та Мошак, С.І., 2015. Можливості та обструкції розвитку інноваційного потенціалу Закарпаття як фактора регіональної конкурентоспроможності. *Економіка промисловості*, 1 (69), с. 31-39.

172. Міценко, Н.Г. та Кумечко, О.І. 2010. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. *Науковий вісник: зб. наук.-техн. праць*. Львів: НЛТУУ, 20.9, с. 193-198.

173. Міценко, В.І. та Жупанін, В.В., 2008. Організація залучення заощаджень населення на основі випуску казначейських зобов'язань України. *Фінанси України*, 2, с. 44–58.

174. Монастирський, Г.Л., 2009. Муніципальний сектор економіки: ресурсний потенціал та функціональне навантаження. *Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал*, 2, с. 220-230.

175. Мосійчук, І.В., 2015. *Ресурсний потенціал соціальної сфери України та економічний механізм його відтворення*. Кандидат економічних наук. Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”.

176. Мочалов, Б.М., 1982. *Економічний потенціал розвинутого соціалізму*. Москва.

177. Мочерний, С. ред., 2002. *Економічна енциклопедія: у трьох томах*. Київ: Видавничий центр “Академія”.

178. Мочерний, С.В., Ларіна, Я.С., Устенко, О.А. та Юрій, С.І., 2006. *Економічний енциклопедичний словник: у 2 т.* Львів: Світ.
179. Мясникова, Л.А., 2001. “Новая экономика” в пространстве постмодерна. *Мировая экономика и международные отношения*, 12, с.3-15.
180. Наконечна, Т.Ю. 2010. *Кластеризація як каталізатор економічного розвитку регіонів та підвищення конкурентоспроможності країни.* [online]. Доступно: <http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum^n_re/2010_7_4A4.pdf> [Дата звернення 30 березня 2018].
181. Новіков, М. та Гайко, О., 2018. *Європейський досвід адміністративно-територіального реформування: політичний аспект: аналітична записка.* Регіональний філіал НІСД у м. Харкові. [online]. Доступно: <<http://www.niss.gov.ua/articles/844>> [Дата звернення 30 березня 2018].
182. Новікова, М.М., 2010. *Методологічне забезпечення системи управління трудовим потенціалом промислових підприємств.* Кандидат економічних наук. Харківський національний економічний університет.
183. Носов, О.Ю. та Павлішак, П.Л., 2014. Проблеми переходу до постіндустріальної економіки в Україні. *Перехідні економічні системи*, 15, С.61-62.
184. Одрехівський, М.В. 2009. *Маркетингово-орієнтоване управління рекреаційними інноваційними підприємствами.* Дрогобич, РВДДПУ.
185. Оленійчук-Мерта, А., 2010. Розвиток інновацій в країнах Центрально-Східної Європи. *Вісник національного університету “Львівська політехніка”*, 684, с.10-13.
186. Олійник, А.Д. та Антоненко, С.В., 2016. Хімічна та нафтохімічна промисловість України: стан, тенденції та напрями стратегічного розвитку. *БізнесІнформ*, 2, с. 185-193.
187. Орловська, Ю.В. та Літовченко, С.В., 2016. Трансформація галузевої структури економіки старопромислових регіонів України:

пріоритети та орієнтири. *Економічний простір*, 106, с. 103-114.

188. Осовська, Г.В. та Фещенко, А.О., 2015. Управління інтелектуальною складовою інноваційного потенціалу при здійсненні технологічних інновацій на підприємствах харчової промисловості. *Інноваційна економіка*, 3 (58), с. 54-60.

189. Остапенко, Т.В., 2014. Виробничий потенціал підприємств АПК: поняття та оцінка. *Молодий вчений*, 4, с.100-104.

190. Пабат, О.В., 2012. *Економічна безпека держави: інноваційні фактори*. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України.

191. Пасінович, І.І., 2016. Структурний розвиток економіки та сучасні виклики структурної трансформації в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб.наук.пр*, 117 (1), с. 82-87.

192. Пельтек, Л. В., 2010. *Розвиток регіональної промислової політики держави : теорія, методологія, механізми*. Миколаїв: Видво ЧДУ ім. Петра Могили.

193. Пила, В.І., 2012. Роль промислового потенціалу в соціально-економічному розвитку регіонів України. *Формування ринкових відносин в Україні*, 1 (128), с.163-167.

194. Пирог, О.В., 2011. Технологічний розвиток промисловості України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник*, 2 (7), с. 248-252.

195. Пирог, О.В., 2010. *Інвестиційна діяльність в промисловому секторі регіону: теорія та методика оцінки*. Дніпро: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту.

196. Пирог, О.В., 2011. Адаптація структури національної економіки України до вимог постіндустріального суспільства. *Вісник НУ "Львівська політехніка"*, 698, с. 93-102.

197. Подольчак, Н.Ю., Яремко, І.І. та Сухай О.Є., 2013. *Потенціал соціально-економічних систем національного господарства*. Львів:

Видавництво Львівської політехніки.

198. Полтерович, В. та Попов, В., 2006. Эволюционная теория экономической политики. *Вопросы экономики*, 7/1, с. 4-20.

199. Полтерович, В., 2009. Гипотеза об инновационной паузе и стратегии модернизации. *Вопросы экономики*, 6, с.4-23.

200. Портер, М. Э., 2002. *Конкуренция*. Москва: Вильямс.

201. Портна, О. В., 2015. Методологічні засади оцінювання сукупного фінансового потенціалу країни. *Актуальні проблеми економіки*, 3, с. 106-112.

202. Прайс, В., 1999. Человеческое поведение: фактор в прикладной экономике. *Перспективные исследования*, 2, с. 3-16.

203. Продіус, О.І., 2010. Інноваційний розвиток промисловості: реалії та перспективи. *Вісник Хмельницького національного університету*, 1(1), с. 106-110.

204. Прушківська, Е.В., 2013. Еволюція концепцій структурування національної економіки. *Проблеми економіки*, 2013, 2.с. 87-94.

205. Пустовойт, Л.А. та Ковбасюк, Ю.В., 2010. *Система державного управління Республіки Франція: досвід для України*. Київ: НАДУ.

206. Равнева, О.В. 2006. *Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі*. Харків: ВД "ІНЖЕК".

207. Ревуцкий, Л.Д. 1997. *Потенциал и стоимость предприятия*. Москва: Перспектива.

208. Родіонова, І.В. 2013. Методи оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств. *Економіка розвитку*, 4 (68), с. 96-99.

209. Румянцев, А. П. та Хмара, М.П., 2008. Розвиток високотехнологічних кластерів в умовах глобалізації. *Економіка ринкових відносин*, 2, с. 34–43.

210. Рябушка, Л.Б., 2014. Інтегральне оцінювання соціально-економічного розвитку муніципалітетів країн-членів Європейського Союзу. *Актуальні проблеми економіки*, 9 (159), с. 264-270.

211. Самуляк, В.Ю. та Фещур, Р.В., 2007. Методи оцінювання потенціалу підприємств. *Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки*. Донецьк: Вид-во ДЕГІ,3 (24), с.277-281.

212. Свободин, В.И. 1984. Производственный потенциал сельскохозяйственного предприятия и оценка эффективности его использования. *Вестник статистики*, 10, с. 20-25.

213. Семенов, В.Ф., 2008. *Регіональна економіка*. Київ: "МП Леся"

214. Семів, Л.К., 2016. Освітньо-професійний аспект соціального захисту трудових мігрантів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб.наук.пр.*, 117 (1).с. 3-7.

215. Сидорчук, І.П. 2014. Сутність, структура та особливості оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Економіка і регіон*, 2, с. 97-101.

216. Синявська, І.М. 2012. Оціночні показники стану та розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. *Науковий вісник ЛНАУ*, 39, с. 187-190.

217. Ситник, С.Й., 2017. *Інтелектуалізація систем менеджменту підприємств: концепція, системний моніторинг та моделювання*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

218. Сірик, З.О., 2015. Європейський досвід реформування адміністративно-територіального устрою. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, 3 (113), с. 49-54.

219. Скірка, Н.Я., 2013. Галузева структура національної економіки і напрями її оптимізації. *Ефективна економіка*, 9, [online] Доступно: <<http://www.economy.nauka.com.ua>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

220. Скринник, Н.В., 2010. Фактори впливу на інвестиційний клімат. *Вісник Хмельницького національного університету*, 5 (4). с.237-242.

221. Смачило, І.І., 2013. Принципи формування та структура механізму управління сталим розвитком підприємства. *Економіка розвитку*, 3, с. 79- 82.

222. Собкевич, О. В., Сухоруков, А. І., Савенко, В.Г. та Жаліла, Я.А. ред. 2010. *Розвиток промислового потенціалу України в процесі після кризового відновлення*. Київ: НІСД.

223. Собкевич, О. В., Сухоруков, А. І., Шевченко, А.В., та Жаліла, А. Я. ред., 2014. *Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України: аналіт. доп.* Київ : НІСД.

224. Соколенко, С.І., 2009. Сучасний економічний розвиток регіону на основі інноваційних промислових кластерів. *Розвиток територіальної громади на основі кластерної моделі виробництва: матеріали семінару-наради*. Сміла, 23 січень 2009. [online]. Доступно: <<http://ucluster.org/sokolenko/2009/02/rozvytok-terytorialnoj-gromady-na-osnovi-klastemoj-modeli-vyrobnyctva/>> [Дата звернення 30 березня 2018].

225. Сочівець, О.П. та Сметанюк, О.А., 2008. Обґрунтування комплексного підходу до структуризації економічного потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 1, 2, с.110-113.

226. Станасюк, Н.С., 2006. Методичні основи реформування адміністративно-територіального устрою. В: *Земельні відносини і просторовий розвиток: Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 13-14 квітень 2006. Київ: РВПС України НАН України.

227. Станасюк, Н.С., 2009а. Підвищення ролі громадськості в проведенні стратегічного планування у містах. В: *Наукові дослідження – теорія та експеримент, 2009. V Міжнародна науково-практична конференція*. Полтава, Україна, 18-20 травень 2009. Полтава: “ІнтерГрафіка”.

228. Станасюк, Н.С., 2009б. Аналіз стратегічного планування місцевого розвитку. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”, 647, с. 212-217.

229. Станасюк, Н.С. та Марущак, О.Я., 2010а. Аналіз маркетингового

потенціалу підприємства в контексті стратегічного підходу. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. Серія економічна*, 20.7, с. 225-228.

230. Станасюк, Н.С. та Угольков, Є.О, 2010б. Концептуальні основи стратегічного аналізу. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. Серія економічна*, 20.4, с. 268-272.

231. Станасюк, Н.С., 2011. Дослідження основних концепцій стратегічного управління. В: *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю. VII Міжнародна науково-практична конференція*. Черкаси, Україна, 18-20 травень 2011. Черкаси: Черкаський державний технологічний університет.

232. Станасюк, Н.С. та Біжок, А.І., 2014а. Управління економікою держави в умовах євроінтеграції. В: *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених*. Львів, Україна, 11-12 квітень 2014. Львів: НУ “Львівська політехніка”.

233. Станасюк, Н.С. та Грицай, О.І., 2014б. Розвиток системи облікового забезпечення процесу управління витратами на інновації промислового підприємства. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. Серія економічна*, 24.11, с. 293-299.

234. Станасюк, Н.С., 2016а. Аналізування факторів впливу на розвиток промислового потенціалу. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 12, [online]. Доступно: <<http://www.global-national.in.ua>> [Дата звернення 20 квітня 2018].

235. Станасюк, Н.С. ,2016б. Структурування промислового потенціалу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: збірник наукових праць*, с.101 – 104.

236. Станасюк, Н.С. та Глушко, О.В. 2016с. Генеза понятійно-категорійного апарату дослідження промислового потенціалу. *Науковий*

вісник національного лісотехнічного університету України: серія економічна, 26, с. 109-115.

237. Станасюк, Н.С. та Оліховська, М.В., 2016d. Державне управління розвитком промислового потенціалу: європейський досвід України. В: *Управління економічними процесами на макро- і макрорівні: проблеми та перспективи вирішення: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених*. Львів, Україна, 14 -15 квітень 2016. Львів: НУ “Львівська політехніка”.

238. Станасюк, Н.С., 2016e. Аналізування принципів формування і розвитку промислового потенціалу. В: *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: збірник тез доповідей XII науково-практичної конференції*, Львів, Україна, 4 - 8 квітень 2016. Львів: Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету “Львівська політехніка”.

239. Станасюк, Н.С., 2016f. Вплив структурних змін на розвиток промислового потенціалу. В: *Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів, Україна, 3-5 листопад 2016. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

240. Станасюк, Н.С., 2016g. Дослідження категорії “розвиток промислового потенціалу”. В: *Перспективи розвитку національної економіки: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції*, Запоріжжя, Україна, 9-10 вересень 2016. Запоріжжя: ГО “СІЕУ”.

241. Станасюк, Н.С., 2016h. Економетричне моделювання розвитку інноваційної складової промислового потенціалу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 3, [online]. Доступно: <<http://easterneurope-ebm.in.ua>> [Дата звернення 20 квітень 2018].

242. Станасюк, Н.С., 2016і. Інноваційний розвиток промислового потенціалу. В: *Економічний механізм управління інноваціями: методологія, теорія та практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, Львів, Україна, 16-17 вересень 2016. Львів: Львівська економічна фундація.

243. Станасюк, Н.С., 2016j. Інтегральне оцінювання розвитку промислового потенціалу регіонів. *Економічний простір*, 115, с. 91–98.

244. Станасюк, Н.С., 2016k. Концепція комплексного економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу. В: *Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку держави та регіонів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпро, Україна, 16-17 вересень 2016. Дніпро: НО “Перспектива”.

245. Станасюк, Н.С., 2016l. Методичний підхід до оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*: “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку”, 858, с. 59–66.

246. Станасюк, Н.С., 2016m. Методологічні аспекти оцінювання промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*: “Проблеми економіки та управління”, 847, с. 261–267.

247. Станасюк, Н.С., 2016n. Оцінювання інноваційного потенціалу як невід’ємної складової промислового потенціалу. В: *Управління інноваційним процесом в Україні: економічні, соціальні та політичні трансформації: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції*, Львів, Україна, 19-21 травень 2016. Львів: НУ “Львівська політехніка”.

248. Станасюк, Н.С., 2016o. Показники оцінювання розвитку промислового потенціалу. В: *Інновації та трансфер технологій: матеріали VII науково-практичної конференції*, Дніпропетровськ, Україна, 25-27 травень 2016 р. Дніпропетровськ: НГУ.

249. Станасюк, Н.С., 2016р. Прогнозування факторів розвитку

промислового потенціалу. В: *Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Одеса, Україна, 23-24 вересень 2016. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова.

250. Станасюк, Н.С., 2016г. Промисловий потенціал та тенденції його розвитку в Україні. *Вісник Одеського національного університету: серія економічна.*, 8 (50), с.46-49.

251. Станасюк, Н.С., 2016s. Ресурсна структура промислового потенціалу. *Научные труды SWorld*, 8(1), с. 14-18.

252. Станасюк, Н.С., 2016t. Формування промислових кластерів як перспективний напрям розвитку промислового потенціалу. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка" "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку"*, 851, с.110-117.

253. Станасюк, Н.С., 2016и. Концептуальні засади державного управління формуванням і розвитком промислового потенціалу (європейський досвід та можливості його використання в Україні). В: Львович И.Я., Орлов Н.М. Преображенский, А.П. и др. *Научные ответы на вызовы современности: менеджмент, юриспруденция*, Одесса: КУПРИЕНКО СВ. С.118-129.

254. Станасюк, Н.С. та Кузьмін, О.Є., 2016v. Державне управління розвитком промислового потенціалу (теоретико-методологічні засади). В.В. Прохорова, ред. *Стійкий розвиток в умовах соціально-орієнтованої економіки*. Харків: «Смугаста типографія». С.127-135.

255. Станасюк, Н.С. та Кузьмін, О.Є., 2016w. *Фактори розвитку промислового потенціалу (концепція, місце і роль)*. В.А. Ткаченко, ред. *Инновационный менеджмент сложных социально-экономических систем*. Днепропетровск: ДУАН; Монолит. С.300-310.

256. Станасюк, Н.С., 2016x. Визначення основних факторів впливу на

розвиток промислового потенціалу. *Фінанси, банківництво, страхування: Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених*. Львів, Україна, 22-23 вересень 2016. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

257. Станасюк, Н.С., 2016у. Умови розвитку промислового потенціалу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 13. [online]. Доступно: <<http://www.global-national.in.ua>> [Дата звернення 20 квітня 2018].

258. Станасюк, Н.С., 2017а. Державне регулювання інноваційного розвитку промислового потенціалу з позиції кластерного підходу. В: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції*, Львів, Україна, 18–19 травень 2017. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

259. Станасюк, Н.С., 2017б. Визначення індикаторів оцінювання промислового потенціалу переробної промисловості. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка” “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку”*, 862, с. 247–253.

260. Станасюк, Н.С., 2017с. Індикатори оцінювання виробничо-господарської складової промислового потенціалу. В: *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: збірник тез доповідей XIII науково-практичної конференції*, м. Львів, Україна, 27 - 31 березень 2017 . Львів: Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету “Львівська політехніка”.

261. Станасюк, Н.С., 2017d. Модернізація галузевої структури промислового потенціалу України. *Економіка та суспільство*, 11, [online]. Доступно: <[http:// www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-11](http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-11)>. [Дата звернення 24 квітня 2018].

262. Станасюк, Н.С., 2017е. Пріоритетні напрями організації співпраці держава-університети-промисловість. В: *Сучасний фундамент розвитку*

національної економіки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Україна, 2-3 червень 2017. Київ: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського.

263. Станасюк, Н.С., 2017f. Соціально-трудова складова промислового потенціалу України В: *Economy and Society: A Modern Foundation For Human Developmant. II International Scientific Conference*. Leipzig, Germany , 23 June 2017. Leipzig: Baltija Publishing.

264. Станасюк, Н.С., 2017g. Стратегічні орієнтири державного управління розвитком промислового потенціалу в Україні. *Науково-практичний журнал “Причорноморські економічні студії”*, 17, с. 66–70.

265. Станасюк, Н.С., 2017h. Удосконалення нормативно-правового забезпечення державного управління розвитком промислового потенціалу на засадах державно-приватного партнерства. В: *Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Львів, Україна, 26-27 травня 2017 р. Львівська економічна фундація.

266. Станасюк, Н.С., 2017i. Формування інноваційної атмосфери в регіонах України. *Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: International Conferece*. Kielce, Poland, 27 January 2017. Kielce: Baltija Publishing.

267. Станасюк, Н.С., 2017j. Чинники формування сприятливого інноваційного середовища для розвитку промислового потенціалу в Україні. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка” “ Менеджмент та підприємництво: етапи становлення та проблеми розвитку”* , 875, с. 356–364.

268. Станасюк, Н.С. та Кузьмін, О.Є., 2017k. Оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу та формування стратегій його нарощування (галузевий аспект). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород: ДВНЗ “Ужгородський національний

університет”, 14, с. 168–172.

269. Станасюк, Н.С., 2018. Розвиток промислового потенціалу: економічне оцінювання, просторові аспекти, державне управління. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 300 с.

270. Статівка, Н.В., 2013. Державне забезпечення розвитку інноваційного потенціалу регіону. Державне будівництво, 2 [online] Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2013_2_3> [Дата звернення 30 березня 2018].

271. Створення та функціонування інноваційних кластерів. [online] Доступно:<http://old.dknii.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/Stvor_ta...k> [Дата звернення 30 березня 2018].

272. Стецюк, П.І., Тивончук, О.І. 2011. Соціальна відповідальність бізнесу. В: *Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, Україна, 10–12 листопад 2011*. Львів: Національний університет "Львівська політехніка".

273. Струмилин, С.Г. 1954. К вопросу об измерении народного благосостояния. *Вопросы статистики*, 5, с.12-28.

274. Тараненко, І.В. та Охінько, О.В., 2011. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*, 1 (4), с. 376-386.

275. Таранюк, Л.М., 2014. Оцінка економічного потенціалу промислового підприємства при проведенні реінжинірингу бізнес-процесів. *Механізм регулювання економіки*, 2, с. 96-105.

276. Тараскина, А.С., 2013. Нечеткая кластеризация по модифицированному методу С-средних и ее применение для обработки микрочиповых данных. *Проблемы интеллектуализации и качества систем автоматизации*, 13, с. 217-228.

277. Тернова, І.А. 2005. *Економічне регулювання потенціалу в сучасних умовах*. Кандидат економічних наук. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.

278. Тимошук, М.Р. та Фещур, Р.В., 2003. Оцінювання потенціалу розвитку підприємства. *Вісник Державного університету Львівська політехніка. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*, 49, с.153-160.

279. Тищенко, О. М., 2010. Кластери як вектор розвитку економіки: організація, сутність і концепції. *Теоретичні та прикладні питання економіки*, 21, с. 74–80.

280. Тищенко, О.М., 2004. *Оцінка ефективності використання економічного потенціалу*. Київ: ВНТУ.

281. Тищенко, Т.І., 2015. Оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*, 2 (2). с. 65-71.

282. Уманець, Т.В. та Дарієнко, О. В., 2017. Галузева структура промисловості України з урахуванням векторів розвитку глобальної економіки. *Development strategy of science and education: collection of scientific articles*, с. 58-63.

283. *Університети та бізнес звіт 2016 року*. 2016. [online] Доступно: <http://cost.ua/files/Universities%20and%20business_report.pdf>. [Дата звернення 30 березня 2018].

284. Федонін, О.С., Рєпіна, І.М. та Олексюк, О.І., 2006. *Потенціал підприємства: формування та оцінка*. 2-е вид., без змін. Київ: КНЕУ.

285. Федоренко, В. Г., Тугай, М., Гойко, А. Ф. та Джабейло, В. Б., 2008. Концепція кластерної політики в Україні. *Економіка та держава*, 11, с. 1–15.

286. Федорчак, О., 2008. Класифікація механізмів державного управління. *Науковий вісник "Демократичне управління"*, 1. [online] Доступно: <http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk8/index.html>

[Дата звернення 30 березня 2018].

287. Федулова Л.І. 2005. *Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика*. Київ: Основа.

288. Федулова, Л.І. 2008. *Концептуальні засади економіки знань*. Економічна теорія, 2, с.37-60.

289. Федулова, Л.І. 2010. *Методологічні засади формування технологічних кластерів*. Економіка і прогнозування, 3, с. 61-73.

290. Федулова, Л.І. 2013. *Регіональні інноваційні системи України: стан формування і розвитку в умовах інтеграційних викликів*. Київ: Інститут економіки і прогнозування НАН України.

291. Федулова, Л.І., Бажал, Ю.М. та Осецький, В.Л. 2011. *Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України*. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України.

292. Фещур, Р.В. та Самуляк, В.Ю. 2010. *Групи показників (індикаторів) оцінювання рівня розвитку підприємств*. Вісник Національного університету Львівська політехніка, 691, с.231-239.

293. Фещур, Р.В., Самуляк, В.Ю., Шишковський, С.В. та Білопольський М.Г., 2012. *Методи оцінювання потенціалу підприємств. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю суб'єктів господарювання*. Донецьк: Східний видавничий дім.

294. Фигурнов, Э., 1982 *Производственный потенциал социалистического общества*. Политическое самообразование, 12, с.38.

295. Филипин, И.В., 2011. *Механізм управління розвитком промислового підприємства*. Економіка промисловості, 4, с. 220-227.

296. Филиппов, П. 2004. *Кластеры конкурентоспособности – опыт развития кластеров Финляндии*. [online] Доступно: <<http://subcontract.ru>> [Дата звернення 30 березня 2018].

297. Хансен, Э. 1959. *Экономический цикл и национальный доход*. Москва.

298. Харченко, В.А., 2014. Механізм формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. *Економіка промисловості*, 4 (68), с. 97-104.

299. Хвесик, М.А., Горбач, Л.М. та Пастушенко, П.П., 2004. *Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка*. Київ: Кондор.

300. Хімченко, А. М. та Махнович, О. О. 2013. Активізація та розвиток інноваційних процесів в країнах світу: ретроспектива та сучасний стан. *Економіка та держава*, 12. с.47-51.

301. Хмара, М., 2013. Кластерний підхід у стратегії інноваційного розвитку зарубіжних країн. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*, 1, с. 51-53.

302. Ходикіна, В.В., 2005. Національний потенціал реалізації стратегії інноваційного розвитку України. В: *Розвиток наукових досліджень 2005: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Полтава: ІнтерГрафіка.

303. Хомич, Л. В., 2007. Стратегія регіонального розвитку і планування території. *Стратегічні пріоритети*, 4 (5), с.142-149.

304. Цетера, А. М., 2007. *Промислова політика ЄС та методи її регулювання*. [online] Доступно: <http://www.rusnauka.com/21_NIEK_2007/Economics/24065.doc.htm>. [Дата звернення 30 березня 2018].

305. Цыбульская, Э.И. та Сотник, А.В., 2009. Теоретические основы оценки экономического потенциала предприятия. *Бизнес Информ*, 3, с.58-61.

306. Чайка, Ю. 2011. Механізми структурного розвитку національної економіки. *Вісник КНТЕУ*, 3, с.30-41.

307. Черников, Д.А., 1981. Эффективность использования производственного потенциала и конечные народнохозяйственные результаты. *Экономические науки*, 10, с. 89-97.

308. Чечин, О.П., 2014. Механизм формирования стратегии развития

промислового підприємства. *Вісник Самарського гос. тех. ун-та. Серія: екон. науки*, 1 (11), с. 46-49.

309. Чикаренко, І. та Маматова, Т., 2011. Проектний та кластерний підходи в забезпеченні інноваційного розвитку міста. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 3 (10), с. 238 - 247.

310. Чорна, М.В. та Глухова, С.В., 2012. *Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств*. Харків: ХДУХТ

311. Чухрай, Н., 2002. *Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове і логістичне забезпечення*. Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка".

312. Шаманська, О.І., 2009. Загальна система формування економічного потенціалу. *Актуальні проблеми економіки*, 2 (92), с.109-114.

313. Шаманська, О.І., 2010 Алгоритм інвестування розвитку ресурсного потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 6 (108), с.157-160.

314. Шандова, Н.В., 2013. Принципи формування умов сталого розвитку промисловості. *БІЗНЕС ІНФОРМ*, 6, с.176-181.

315. Шаров, Ю. та Чикаренко, І. А., 2012. Інституційно-організаційні аспекти створення муніципальних кластерів. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 1 (12), с.179 - 191.

316. Швець, В.Я. та Соловійова, В.М. ред., 2013. *Наукові засади формування та використання економічного потенціалу*. Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

317. Шевченко, А.В. 2012. *Щодо державної політики підтримки розвитку інноваційних кластерів у промисловості України: аналітична записка*. [online]. Доступно: <http://www.niss.gov.ua/articles/1069/#_ftnref10>. [Дата звернення 30 березня 2018].

318. Шевченко, Д.К., 1984. *Проблеми ефективності використання економічного потенціала*. Владивосток: Изд-во Дальневост. Ун-та.

319. Шевчук, Л.Т., 2003. *Медико-соціальні аспекти використання*

трудового потенціалу: регіональний аналіз і прогноз. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України.

320. Шелегеда, Б.Г., Савченко, І.В. та Савченко, М.В., 2003. Економічний потенціал регіону: закони формування і методи оцінки, *Схід*. 4 (54), с. 28-33.

321. Шинкарук, Л.В. ред., 2015. *Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток.* Київ: НАН України ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”.

322. Шипуліна, Ю.С., 2008. Критерії та методика діагностики інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Механізм регулювання економіки*, 1(3), с. 58-63.

323. Шипуліна, Ю.С., 2013. Організаційно-економічні передумови формування інноваційно-сприятливого середовища на підприємстві. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 3, с. 100–113.

324. Шишковський, С.В., Фещур, Р.В. та Самуляк, В.Ю., 2012. Непрямий метод оцінювання рівня розвитку підприємств. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку», 727, с. 286-291.

325. Шкроміда, В.В. та Шкроміда Н.Я., 2013. *Оцінювання економічного потенціалу господарюючих суб’єктів в ринковому середовищі.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М.

326. Шумпетер, Й., 1982. *Теорія економічного розвитку.* Москва: Прогресс.

327. Шумська, С.С., 2007. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки. *Фінанси України*, 15, с.55.

328. Яковлева, Ю.К., 2011. *Природний потенціал: вплив його використання на економічне розвиток регіона.* Донецьк, Ноулідж,

Донецкое отделение.

329. Янг Лоурен, Э. 1995. *Технопарки и кластеры фирм*. Київ: ПЕРУ.

330. Afgan, N.H. & Garvalo, M.G 2010. The Knowledge Society: A Sustainability Paradigm. *CADMUS*, 1,1. pp .28-41.

331. Badillo, P-Y. & Bourgeois, D., 2014. Information and Knowledge Society and Network Economy: From Euphoria [online]. Доступно: <<https://econ.cam.ac.uk/cjeconf/delegates/badillo.pdf>> [Дата звернення 30 березня 2018].

332. Barney, J. B. 1986. Strategic factor markets: expectations, luck and business strategy. *Management Science*, 32, pp.1231–1241.

333. Bergman, E. & Feser, E., 1999. *Industrial and Regional Clusters: Concepts and Comparative Applies*. [online]. Доступно: <[https : //www.rrl.wvu.edu/W ebBook / Bergman –Feser /chapter2 .htm](https://www.rrl.wvu.edu/WebBook/Bergman-Feser/chapter2.htm)> [Дата звернення 30 березня 2018].

334. *Bloomberg Innovation Index*. 2017 [online]. Доступно: <<https://www.bloomberg.com>> [Дата звернення 30 березня 2017].

335. Bogers, M. & West, J. 2014. Leveraging external sources of innovation: A review of research on open innovation. *Journal of Product Innovation Management*,31 (4), pp. 814-831.

336. Brunswicker, S. & Vanhaverbeke, W., 2015. Open Innovation in Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs): External Knowledge Sourcing Strategies and Internal Organizational Facilitators. *Journal of Small Business Management*. 35 (4), pp. 1241–1263.

337. *Business Clusters: Promoting Enterprise i Central and Eastem Europe*. 2005. OECD Local Economic and Employment Development Programe.

338. Chesbrough, H. W., 2006. *Open Innovation: A New Paradigm for Understanding Industrial Innovation*. Oxford: Oxford University Press.

339. Chesbrough, H. W., Wanhaverbeke, W. & West, J. 2014. *Innovation New Frontiers in Open– Oxford*. Oxford University Press.

340. Christensen T., Kocker, G.Zu., Ammer-Gamp, T., Homsen, M., Lesen, K., 2012. *Alslev Cluster and Network Policy Programmes in Europe* [online]. Доступно: <http://files.conferencemanager.dk/medialibrary/f13db635-416d-4cbc-a465-78f2ff8796c6/images/Cluster_policy_programmes_in_Northern_Europe_Article_2_.pdf> [Дата звернення 30 березня 2018].
341. Collis, D. J. 1991. A resource-based analysis of global competition: The case of the bearings industry. *Strategic Management Journal*, pp. 49–68.
342. Cooper, H. & Hedges L.V., eds., 1994. *Research Synthesis As a Scientific Process*. In *The Handbook of Research Synthesis*. New York: Russel Sage Foundation [online]. Доступно: <http://russellsage.org/sites/all/files/Cooper_Hedges_2d_Chap1_0.pdf> [Дата звернення 30 березня 2018].
343. Dasgupta, M., Gupta, R., & Sahay, A., 2011. Linking Technological Innovation, Technology Strategy and Organizational Factors. *Global Business Review* 12, pp.257-277
344. *Doing Business*. 2017. [online]. Доступно: <<http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>>. [Дата звернення 23 березня 2017].
345. Domar, E. 1957. *Essay in the Theory of Economics Growth*. N.Y.
346. Dopfer, K. Foster, J. & Potts, J. 2004. Micro-meso-macro. *Journal of Evolutionary Economics*, 14, pp. 263-279.
347. Driscoll, R. & Behrman, J. 1984. *National Industrial Policies-Oelgeschlager*. Gunn & Hain.
348. Edmondson, G. 2012. Making industry-university partnerships work: Lessons from successful collaborations. *Business Innovation Board AISBL*, pp. 3-5.
349. Enright, M. J. 1991. *Geographic concentration and industrial organization*. Doctor. Cambridge: Harvard University.
350. Etzkowitz, H. & Leydesdorff, L., 2000. The Dynamics of Innovation : From National Systems and “ Mode 2” to a Triple Helix University-Industry-

Government Relations. *Research Policy*, 29, pp.109-123.

351. European Commission. European. *Joint Technology Initiatives. Public Private Partnerships in EU Research* [online]. Доступно: < http://ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/jtis-brochure_en.pdf> [Дата звернення 30 березня 2018].

352. European Commission. 2011. *Innovation Union Scoreboard – 2011*. [online]. Доступно: < http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2011_en.pdf. > [Дата звернення 30 березня 2018].

353. *European Economic Recovery Plan*. European Commission, 2008. [online] Доступно: < http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13504_en.pdf> [Дата звернення 30 березня 2018].

354. *FASTEST-GROWING COMPANIES*. 2017. [online]. Доступно: < <http://money.cnn.com>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

355. Fedulova, L., 2012. Institutional environment for innovation development of Ukrainian regions. *Економіст*, 5, pp. 38–42.

356. Fernando, A., 2008. Ribeiro Serra Open and closed industry clusters: The social structure of innovation. *globADVANTAGE*, 24, pp. 1-29.

357. Fukuyama, F., 2004. *State – Building. Governance and Work Order the Twenty – First Century*. Lnd, Profile Books.

358. *Global innovation index*. 2016. [online]. Доступно: < <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report#>> [Дата звернення 30 березня 2018].

359. *Global Market Forecast*. Airbus, 2012.

360. *Global trends 2025: A Transformed World*. 2008. New York: National Intelligence Council. [online]. Доступно: < <http://aicpa.org/research/cpahorizons2025/globalforces/downloadabledocuments/globaltrends.pdf>> . [Дата звернення 30 березня 2018].

361. Harrod, R., 1952. *Economic Essays*. L.

362. Henderson V. J. 2002. Marshall's Scale Economies. *Journal of Urban Economics*, 53, pp. 28.

363. *Heritage Foundation*. 2017. [online]. Доступно: < <http://www.heritage.org/Index/Country/Ukraine>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

364. Hulsink, W. J. & Dons, J. M., 2008. *Pathways to High-Tech Valleys and Research Triangles: Innovative Entrepreneurship, Knowledge Transfer and Cluster Formation in Europe and the United States*. Springer-Verlag New York Inc.

365. *International Business Compass за 2016 рік*. 2017. BDO. [online]. Доступно: < <http://www.bdo-ibc.com/index/global-comparison/overall-index>> / [Дата звернення 30 березня 2018].

366. Kaufman, D. Kraay, A. & Mastruzzi, M., 2010. The Worldwide Governance Indicators: Methodological and Analytical Issues. *World Bank, Policy Research Working Paper*, 5430, pp. 29-39.

367. Kazuhiro, A. & Westney, E., 2013. Evolutionary perspectives on the internationalization of R&D in Japanese multinational corporations. *Asian Business & Management*, 1 (12), pp. 115-141.

368. Kroszner, R.S., 2006. *What Drives Productivity Growth? Implications for the Economy and Prospects for the Future*. At The Forecasters Club of New York. New York: Board of Governor of the Federal Reserve System, 27 September 2006. [online] Доступно: < <http://federalreserve.gov/newsevents/speech/Kroszner20060927a.htm>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

369. Krugman, P.A. 1979. Model of Innovation, Technology Transfer, and the World Distribution of Income. *The Journal of Political Economy*, 2 (87).

370. Kuzmin, O., Shpak, N. & Stanasiuk, N. 2017. Innovation Clusters as an Important Factor Providing Industrial Potential. *Econtechmod*, 6 (1), pp. 71-80.

371. Kuzmin, O., Stanasyuk, N. & Olichovskaya, M., 2017. Application of

cluster approach to the development of industrial potential: innovative policy and management support. *Economics, Entrepreneurship, Management* , 4(1), pp. 41-48.

372. Kuzmin, O., Pyrog, O. & Melnik, L., 2014. Model of national economies at conditions of postindustrial society. *Econtechmod: an international quarterly journal on economics in technology, new technologies and modelling processes*. Lublin; Rzeszow, 3, 2, pp. 41-45.

373. Lerner, D., 1958. *The Passing of Traditional Society: Modernizing Middle East*. New York: Free Press of Glencoe, pp. 19-42.

374. Malerba, F. 2004. *Sectoral Systems of Innovation: Concepts, Issues and Analysis of six Major Sectors in Europe*. Cambridge: University press, UK.

375. Mansfield, E., 1998. Academic research and industrial innovation: An update of empirical finding. *Research Policy*, 26 (7-8), pp.773-776.

376. Mawardi, M., Kholi, C. & Perera, N., 2011. *The factors of SME cluster developments in a developing country: the case of Indonesian clusters*. ICSB World Conference, Stockholm, Sweden.

377. Modelski, G., 2005. The evolution of Global Politics. *Polis: Political researches*,4, pp.124-142.

378. Nakamura, R., 2008. Agglomeration Effects on Regional Economic Disparities: A Comparison between the UK and Japan. *Urban Studies*, 45 (90), pp. 1947-1971.

379. Nelson, R., 1993. *National Innovation Systems. A Comparative Analysis*. New York/Oxford: Oxford University Press.

380. Patrick, L. & Tijaja, J. 2013. Global Value Chains and Industrial. *Policies*. [online] Доступно: < [http:// www.e15initiative.org](http://www.e15initiative.org)> [Дата звернення 30 березня 2018].

381. Porter, M. E., 1990. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.

382. Porter, M.E , 1998. *On Competition*. Harvard: Business Review Book.

383. Porter, M.E., 2000. Council of Competitiveness and Monitor Group, Clusters of Innovation Initiative. *Regional Foundations of U.S. Competitiveness*. Washington DC, pp. 149-164.

384. *Public – Private Partnerships for research and innovation: An evaluation of Austrian Experience*. 2015. [online]. Доступно: <<http://www.oecd.org/dataoecd/49/17/25717078.pdf>> . [Дата звернення 30 березня 2018].

385. Rogers, E., 2002. *Diffusion of innovations*. 5th ed. New York: Free Press.

386. Rozenberg, N. & Nelson, R 1994. American universities and technical advance in industry. *Research Policy*, 23 (3), pp. 323-348.

387. Sakaiya, T., 1999. *The value created by knowledge, or History of the Future. A new wave of post-industrial West. Anthology*. [online]. Доступно: <<http://iir-mp.narod.ru/books/inozemcev/page_1337.html. [Дата звернення 30 березня 2018].

388. Schmitz, H., 1992. On the clustering of small firms. *IDS Bulletin*, 23 (3), pp. 9–64

389. Sevastyanova, E.P. & Giese, R., 2011. Replacement of Dominating Paradigm as Outcome of the Current Economic Crisis. *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*, 4, pp. 722-733.

390. She, B. 2012. *Theories and Practices of Innovative Cluster Construction*. Science Press.

391. Stanasyuk, N. and Grzniv, T., 2015. Podejście koncepcyjne do zarządzania kosztami przedsiębiorstwa. *Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie: Międzynarodowa konferencja naukowa*. Lublin, Polska, 21-22 maja 2015. Lublin: Uniwersytet Marii Curie -Skłodowskiej.

392. Stanasiuk, N.S., 2016a. Formation of Mechanism of the Industrial Potential Developmant State Administration. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (2). pp. 77–82.

393. Stanasiuk, N.S., 2016b. Structural Development of Industrial of Industrial Potential of Ukraine. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (1), pp 57–61.

394. Stanasyuk, N., 2016c. Integrated evaluation of national industrial potential. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка” “Логістика”*, 848, с. 82–88.

395. Stanasiuk, N., Shpak, N., & Hlushko O., 2017a. Tools for interpretation of economic information for a management of development of industrial potential. *Науковий вісник Полісся*, 4 (12), pp. 57–61.

396. Stanasyuk, N., Kuzmin, O., and Olichovskaya, M., 2017b. Application of cluster approach to the development of industrial potential: innovative policy and management support. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 1 (4), p.41-48.

397. Stanasiuk, N., Kuzmin, O. and Shpak, N., 2017c. Innovation Clusters as an Important Factor Providing Industrial Potential. *Econtechmod*, 6(1), p.71-80.

398. Spencer, G., Vinodrai, T., Gertler, M. & Wolfe. D., 2000. Do clusters make a difference? Defining and assessing their economic performance. *Regional Studies*, pp. 697-715.

399. Swann, G.A. & Prevezer, M. 1996. comparison of the dynamics of industrial clustering in computing and biotechnology. *Research Policy*, 7 (25), pp. 1139–1157.

400. *The Cluster Initiative Greenbook: New Finding on the Process of Cluster-Based Economic Development*, 2003.

401. *The Global Competitiveness Report*. 2016. [online]. Доступно: < <http://www.weforum.org>> [Дата звернення 23 березня 2017].

402. *Top 50 Fastest-Growing Industries*. 2017. [online]. Доступно: < <http://www.acinet.org>>. [Дата звернення 30 березня 2018].

403. *Transparency International*. 2017. [online] Доступно: < <http://www.transparency.org> > [Дата звернення 30 березня 2018].

404. Tumbunan T., 2011. *Small and Medium Enterprises in Asean countries*. NewDelhi: Readworthy Publications.

405. Vertakova, Y. & Plotnikov, V. 2016. Innovative and industrial development: specifics of interrelation. *Економічний часопис-XXI*, 156 (1-2), с.37-40.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Вихідні дані для аналізування впливу структурних зрушень у сфері валової доданої вартості, капітальних інвестицій та зайнятості на ефективність розвитку соціально-трудоваї, фінансово-інвестиційної та виробничо-господарської компонент промислового потенціалу

Види промислової діяльності	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн.грн.			Витрати на персонал, млн.грн		Обсяг капітальних інвестицій, млн.грн.		Вартість основних засобів, млн.грн.	
	2010р.	2013р.	2015р.	2010р.	2015р.	2010р.	2015р.	2013р.	2015р.
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	106055,1	154615,9	191599,3	28045,9	21160,7	15728	18466	309757	379055
Переробна промисловість	716400,6	836571,7	1139213,2	68980,2	77345,1	30579	46219	599980	1656971
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	221808,4	342352,8	424705,2	20512,1	22409,8	9680	21347	773134	1736058
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	21586,4	20589,7	21086,0	5273,7	5199,4	738	1624	66239	70433

Примітка: складено за даними джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Таблиця А.2

Вихідні дані для аналізування впливу структурних зрушень у сфері зайнятості та капітальних інвестицій на ефективність розвитку інноваційної компоненти промислового потенціалу

Види переробної діяльності	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн.грн		Обсяг інноваційних витрат, млн.грн.	
	2013р.	2015р.	2013р.	2015р.
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	7275705,7	4874534,3	1700695,3	1540271,7
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	152441,2	112847,2	84645,7	40469,7
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	1067550,7	675177,5	280433,5	143598,0
Виробництво коксу, продуктів нафто перероблення	2636472	270619,9	19531,2	26894,4
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	1812759,4	1918921,9	352732,3	130882,0
Виробництво основних фарма-цевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	954004,3	624513,5	344949,5	1589386,6
Виробництво гумових і пластмасових виробів	1293784,5	565530,1	621077,9	127713,0
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	6665493,7	6174632,0	1091242,5	7901345,5
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	789196,9	466094,1	174430,4	183824,7
Виробництво електричного устаткування	1780477,8	1388962,2	233019,3	1589386,6
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	3758578,7	3246940,4	1414050,9	747712,7
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	7039512,1	2187241,3	1768490	471636,8
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування	345388,6	391842,9	176977,9	82038,4

Примітка: розраховано за даними джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Додаток Б

Таблиця Б.1

Соціально-трудова складова промислового потенціалу (вихідні дані)

Вид промислової діяльності, періоди	Середньо-облікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Кількість найманих працівників, тис. осіб	Рівень прийому працівників, % до середньо-облікової кількості штатних працівників	Середньо-місячна номінальна заробітна плата працівника в еквіваленті повної зайнятості, грн.	Середньо-місячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн.	Обсяг виробленої продукції, млн.грн.	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн	Витрати на оплату праці, млн.грн
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів								
2013 р.	421	473,8	15,0	5544	5266	186303,3	154615,9	29207,0
2014 р.	309	315,7	14,9	5905	5445	184404,4	154700,8	20907,5
2015 р.	255	301,7	12,1	6971	6164	228944,6	191599,3	21160,7
Переробна промисловість								
2013 р.	1713	1863,5	24,6	3609	3305	905132,7	836571,7	71673,4
2014 р.	1511	1611,0	22,6	3982	3570	1057177,3	903735,3	68819,4
2015 р.	1339	1470,6	23,8	4932	4477	1405495,8	1139213,2	77345,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря								
2013 р.	397	416,8	20,9	4626	4500	163056,1	342352,8	22024,1
2014 р.	348	362,6	17,0	5065	4885	169634,9	351803,2	21045,1
2015 р.	326	340,1	16,8	5704	5462	211125,3	424705,2	22409,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами								
2013 р.	142	158,7	23,7	2896	2777	23094,9	20589,7	4975,8
2014 р.	129	130,0	18,9	3139	2967	20995,8	18599,8	4470,0
2015 р.	119	129,0	18,3	3686	3498	23230,9	21086,0	5199,4

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Таблиця Б.2

Соціально-трудова складова промислового потенціалу (показники)

Види промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори					Вихідні індикатори	
	Масштаб			Соціальна привабливість		Результативність і ефективність	
	Середньо-облікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Кількість найманих працівників, тис. осіб	Рівень прийому працівників, % до середньооблікової кількості штатних працівників	Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн.	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівника в еквіваленті повної зайнятості, грн.	Продуктивність праці	Ефективність праці
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів							
2013 р.	421	473,8	15,0	5266	5544	6,379	5,294
2014 р.	309	315,7	14,9	5445	5905	8,820	7,399
2015 р.	255	301,7	12,1	6164	6971	10,819	9,054
Переробна промисловість							
2013 р.	1713	1863,5	24,6	3305	3609	12,629	11,672
2014 р.	1511	1611,0	22,6	3570	3982	15,362	13,132
2015 р.	1339	1470,6	23,8	4477	4932	18,172	14,729
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря							
2013 р.	397	416,8	20,9	4500	4626	7,404	15,544
2014 р.	348	362,6	17,0	4885	5065	8,061	16,717
2015 р.	326	340,1	16,8	5462	5704	9,421	18,952
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами							
2013 р.	142	158,7	23,7	4500	2896	4,641	4,138
2014 р.	129	130,0	18,9	4885	3139	4,697	4,161
2015 р.	119	129,0	18,3	5462	3686	4,468	4,055

Примітка: складено та розраховано за даними табл.Б.1

Таблиця Б.3

Соціально-трудова складова промислового потенціалу (стандартизовані показники)

Вид промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори								Вихідні індикатори			
	Масштаб				Економічна привабливість				Зведений індекс	Результативність і ефективність		
	Середньо-облікова кількість штатних працівників	Кількість найманих працівників	Рівень прийому працівників	Інтегральний показник	Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівника в еквіваленті повної зайнятості	Інтегральний показник	Продуктивність праці		Ефективність праці	Інтегральний показник	
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів												
2013 р.	0,754	0,746	0,390	0,603	0,000	0,000	0,000	0,008	0,495	0,659	0,571	
2014 р.	0,795	0,804	0,341	0,602	0,000	0,000	0,000	0,008	0,426	0,557	0,487	
2015 р.	0,810	0,795	0,492	0,602	0,000	0,000	0,000	0,008	0,405	0,522	0,460	
Переробна промисловість												
2013 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,372	0,349	0,361	0,006	0,000	0,249	0,005	
2014 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,344	0,326	0,335	0,006	0,000	0,214	0,005	
2015 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,274	0,292	0,283	0,005	0,000	0,223	0,005	
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря												
2013 р.	0,768	0,776	0,150	0,448	0,145	0,166	0,155	0,264	0,414	0,000	0,006	
2014 р.	0,770	0,775	0,248	0,529	0,103	0,142	0,121	0,253	0,475	0,000	0,007	
2015 р.	0,757	0,769	0,294	0,555	0,114	0,182	0,144	0,283	0,482	0,000	0,007	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами												
2013 р.	0,917	0,915	0,037	0,313	0,145	0,478	0,264	0,287	0,633	0,734	0,681	
2014 р.	0,915	0,919	0,164	0,516	0,103	0,468	0,219	0,337	0,694	0,751	0,722	
2015 р.	0,911	0,912	0,231	0,577	0,114	0,471	0,232	0,366	0,754	0,786	0,770	

Примітка: розраховано за даними табл.Б.2.

Таблиця Б.4

Виробничо-господарська складова промислового потенціалу (статистичні дані)

Види промислової діяльності, періоди	Вартість основних засобів у фактичних цінах, млн.грн.	Вартість введення в дію нових основних засобів, млн.грн.	Вартість ліквідованих основних засобів, млн.грн.	Залишкова вартість основних засобів, млн.грн.	Ступінь зносу основних засобів, %	Обсяг виробленої продукції, млн.грн.	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів							
2013 р.	309757	16701	2258	132888	57,1	186303,3	185031,8
2014 р.	362722	12651	14543	125714	65,3	184404,4	174907,0
2015 р.	379055	12922	5290	159443	57,9	228944,6	212381,2
Переробна промисловість							
2013 р.	599980	33723	4067	299216	50,1	905132,7	923264,2
2014 р.	756277	22753	8489	325762	56,9	1057177,3	995112,1
2015 р.	1656971	34118	3050	400706	75,8	1405495,8	1228862,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря							
2013 р.	773134	14671	654	294675	61,9	163056,1	342938,6
2014 р.	758886	15301	854	292657	61,4	169634,9	353253,2
2015 р.	1736058	7467	711	302267	82,6	211125,3	424257,6
Водопостачання: каналізація, поводження з відходами							
2013 р.	66239	2008	148	26954	59,3	23094,9	21856,9
2014 р.	59936	998	102	25385	57,6	20995,8	23342,6
2015 р.	70433	1423	118	26767	62,0	23230,9	22034,6

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Таблиця Б.5

Виробничо-господарська складова промислового потенціалу (показники)

Види промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори						Вихідні індикатори	
	Маштаб			Здатність до відтворення			Результативність і ефективність	
	Вартість основних засобів у фактичних цінах, млн.грн.	Вартість введення в дію нових основних засобів, млн.грн.	Вартість ліквідованих основних засобів, млн.грн.	Коефіцієнт оновлення	Коефіцієнт зносу	Коефіцієнт інтенсивності оновлення	Фондо-відача	Ефективність основних засобів
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів								
2013 р.	309757	16701	2258	0,054	0,571	0,135	0,601	0,597
2014 р.	362722	12651	14543	0,035	0,653	1,150	0,508	0,482
2015 р.	379055	12922	5290	0,034	0,579	0,409	0,604	0,560
Переробна промисловість								
2013 р.	599980	33723	4067	0,056	0,501	0,121	1,509	1,539
2014 р.	756277	22753	8489	0,030	0,569	0,373	1,398	1,316
2015 р.	1656971	34118	3050	0,021	0,758	0,089	0,848	0,742
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря								
2013 р.	773134	14671	654	0,019	0,619	0,045	0,211	0,444
2014 р.	758886	15301	854	0,020	0,614	0,056	0,224	0,465
2015 р.	1736058	7467	711	0,004	0,826	0,095	0,122	0,244
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами								
2013 р.	66239	2008	148	0,030	0,593	0,074	0,349	0,330
2014 р.	59936	998	102	0,017	0,576	0,102	0,350	0,389
2015 р.	70433	1423	118	0,020	0,620	0,083	0,330	0,313

Примітка: складено та розраховано за даними табл. Б.4.

Таблиця Б.6

Виробничо-господарська складова промислового потенціалу (стандартизовані показники)

Види промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори									Вихідні індикатори		
	Масштаб				Здатність до відтворення				Зведений показник	Результативність і ефективність		
	Вартість основних засобів	Вартість введення в дію нових основних засобів	Вартість ліквідованих основних засобів	Інтегральний показник	Коефіцієнт оновлення	Коефіцієнт зносу основних засобів	Коефіцієнт інтенсивності оновлення	Інтегральний показник		Фондо-віддача	Ефективність основних засобів	Інтегральний показник
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів												
2013 р.	0,599	0,505	0,934	0,656	0,036	0,123	0,000	0,008	0,071	0,602	0,612	0,607
2014 р.	0,522	0,444	0,993	0,613	0,000	0,012	0,000	0,000	0,017	0,637	0,634	0,635
2015 р.	0,782	0,621	0,978	0,780	0,000	0,000	0,000	0,000	0,009	0,288	0,245	0,266
Переробна промисловість												
2013 р.	0,224	0,000	0,964	0,028	0,000	0,000	0,104	0,001	0,000	0,005	0,000	0,000
2014 р.	0,003	0,000	0,988	0,007	0,143	0,000	0,676	0,021	0,000	0,012	0,000	0,000
2015 р.	0,046	0,000	0,961	0,016	0,382	0,236	0,782	0,413	0,000	0,082	0,000	0,000
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря												
2013 р.	0,000	0,565	0,774	0,035	0,661	0,191	0,667	0,438	0,782	0,124	0,860	0,712
2014 р.	0,000	0,328	0,881	0,031	0,429	0,012	0,951	0,170	0,737	0,072	0,840	0,647
2015 р.	0,000	0,781	0,834	0,040	0,882	0,299	0,768	0,587	0,758	0,154	0,856	0,671
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами												
2013 р.	0,914	0,940	0,000	0,044	0,464	0,155	0,452	0,319	0,777	0,119	0,769	0,786
2014 р.	0,921	0,956	0,000	0,044	0,514	0,012	0,911	0,179	0,727	0,089	0,750	0,704
2015 р.	0,959	0,958	0,000	0,045	0,412	0,066	0,797	0,279	0,594	0,112	0,611	0,578

Примітка: розраховано на основі даних Додатка Б (табл.Б.5)

Таблиця Б.7

Фінансово-інвестиційна складова промислового потенціалу (статистичні дані)

Види промислової діяльності, періоди	Капітальні інвестиції у фактичних цінах, млн. грн	Частка підприємств, які одержали прибуток, %	Баланс, млн.грн.	Оборотні активи, млн.грн.	Грошові кошти, млн.грн	Поточні фінансові інвестиції, млн..грн	Дебіторська заборгованість, млн.грн.	Необоротні активи, млн.грн.	Власний капітал, млн. грн.	Довгострокові зобов'язання і забезпечення, млн. грн.	Поточні зобов'язання і забезпечення, млн. грн.	Чистий прибуток (збиток), млн.грн	Рівень рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств, %
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів													
2013 р.	22863	52,8	321164,8	124479,1	11518,3	3333,8	84201,1	196646,9	140255,4	58554,0	122320,4	9022,4	4,4
2014 р.	20011	51,4	320191,1	129454,4	6432,3	1953,2	92274,6	190702,4	123221,5	62832,4	134126,9	-9967,6	-4,6
2015 р.	18466	61,1	355919,3	155663,4	6080,3	4153,1	113435,7	200211,1	110417,1	58835,4	186656,5	-23124,9	-8,1
Переробна промисловість													
2013 р.	46240	64,2	1013968,6	583751,4	30493,4	8444,2	337921,1	429723,5	288535,2	211219,7	514125,7	-10920,4	-1,1
2014 р.	42474	64,4	1166452,4	674661,5	43078,8	9681,6	402244,1	491273,5	208002,3	301433,8	656989,5	-142547,0	-11,3
2015 р.	46219	74,8	1404232,6	857416,7	52090,3	14676,3	519631,8	546330,8	143588,8	380299,7	880336,1	-127625,3	-7,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря													
2013 р.	34490	43,9	493039,8	120801,7	9913,9	1207,7	82918,4	372213,4	268850,6	89989,8	134180,4	-611,9	-0,2
2014 р.	22895	50,4	485103,1	128410,3	9536,2	1910,8	93196,5	356627,8	228865,9	102642,1	153593,6	-23823,3	-5,9
2015 р.	21347	53,3	547069,0	177071,3	10419,6	3964,7	125691,8	369815,0	201440,3	134730,8	210897,4	-35191,7	-6,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами													
2013 р.	2001	55,1	44062,7	9676,4	450,7	34,5	7052,6	34368,1	23514,1	7279,7	13265,8	-1671,2	-6,0
2014 р.	862	51,7	39170,6	9710,3	399,1	15,1	7395,7	29449,6	19129,2	6290,0	13749,4	-2393,0	-8,2
2015 р.	1624	63,6	49265,4	11439,1	480,3	15,7	8662,9	37809,2	23620,4	10395,1	15247,5	-2326,0	-7,8

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Таблиця Б.8

Фінансово-інвестиційна складова промислового потенціалу (показники)

Види промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори								Вихідні індикатори		
	Масштаб		Фінансовий стан						Результативність і ефективність		
			Ліквідність			Фінансова незалежність					
	Капітальні інвестиції у фактичних цінах, млн. грн	Частка підприємств, які одержали прибуток, %	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт фінансового левериджу	Коефіцієнт цільовості довгострокових вкладень	Коефіцієнт рентабельності (збитковості) капіталу	Коефіцієнт рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств	Ефективність капітальних інвестицій
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів											
2013 р.	22863	52,8	1,018	0,810	0,121	0,437	0,775	1,011	0,028	0,044	8,093
2014 р.	20011	51,4	0,965	0,750	0,063	0,385	0,626	0,976	-0,031	-0,046	10,613
2015 р.	18466	61,1	0,834	0,663	0,055	0,310	0,450	0,845	-0,065	-0,081	11,501
Переробна промисловість											
2013 р.	46240	64,2	1,135	0,733	0,076	0,285	0,398	1,163	-0,011	-0,011	19,967
2014 р.	42474	64,4	1,027	0,693	0,080	0,178	0,217	1,037	-0,122	-0,113	23,429
2015 р.	46219	74,8	0,974	0,666	0,076	0,102	0,114	0,959	-0,091	-0,078	26,588
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря											
2013 р.	34490	43,9	0,900	0,701	0,083	0,545	1,224	0,964	-0,001	-0,002	9,943
2014 р.	22895	50,4	0,836	0,681	0,075	0,472	0,893	0,964	-0,049	-0,059	15,429
2015 р.	21347	53,3	0,840	0,664	0,068	0,368	0,583	0,909	-0,064	-0,069	19,874
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами											
2013 р.	2001	55,1	0,729	0,568	0,037	0,534	1,144	0,896	-0,038	-0,06	10,923
2014 р.	862	51,7	0,706	0,568	0,030	0,488	0,955	0,863	-0,061	-0,082	27,080
2015 р.	1624	63,6	0,750	0,601	0,033	0,479	0,921	0,900	-0,047	-0,078	13,568

Примітка: складено та розраховано за даними табл.Б.7.

Таблиця Б.9

Фінансово-інвестиційна складова промислового потенціалу (стандартизовані показники)

Види промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори											Зведений показник	Вихідні індикатори			
	Масштаб			Фінансовий стан									Результативність і ефективність			
	Капітальні інвестиції	Частка підприємств, які одержали прибуток	Інтегральний показник	Ліквідність				Фінансова незалежність					Коефіцієнт рентабельності (збитковості) капіталу	Коефіцієнт рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств	Ефективність капітальних інвестицій	Інтегральний показник
				Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Інтегральний показник	Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт фінансового левериджу	Коефіцієнт цільовості довгострокових вкладень	Інтегральний показник					
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів																
2013 р.	0,506	0,178	0,300	0,103	0,000	0,000	0,001	0,198	0,367	0,131	0,212	0,040	0,000	0,000	0,595	0,002
2014 р.	0,529	0,202	0,327	0,060	0,000	0,213	0,011	0,211	0,345	0,059	0,162	0,083	0,000	0,000	0,608	0,002
2015 р.	0,600	0,183	0,332	0,144	0,005	0,276	0,056	0,353	0,511	0,119	0,278	0,173	0,277	0,148	0,567	0,286
Переробна промисловість																
2013 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,095	0,372	0,015	0,477	0,675	0,000	0,032	0,004	1,393	1,250	0,000	0,056
2014 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,076	0,000	0,001	0,635	0,773	0,000	0,037	0,001	0,746	0,593	0,135	0,391
2015 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,787	0,876	0,000	0,041	0,001	0,484	0,115	0,000	0,018
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря																
2013 р.	0,254	0,316	0,283	0,207	0,135	0,314	0,206	0,000	0,000	0,171	0,001	0,041	1,036	1,045	0,502	0,816
2014 р.	0,461	0,217	0,317	0,186	0,092	0,063	0,102	0,033	0,065	0,070	0,053	0,120	0,516	0,220	0,430	0,366
2015 р.	0,538	0,287	0,393	0,138	0,003	0,105	0,035	0,232	0,367	0,052	0,164	0,131	0,266	0,000	0,253	0,019
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами																
2013 р.	0,957	0,142	0,368	0,358	0,299	0,694	0,420	0,020	0,065	0,230	0,067	0,258	2,357	2,364	0,453	1,361
2014 р.	0,980	0,197	0,440	0,313	0,243	0,625	0,362	0,000	0,000	0,168	0,001	0,057	0,492	0,439	0,000	0,028
2015 р.	0,965	0,150	0,380	0,230	0,098	0,566	0,233	0,000	0,000	0,062	0,001	0,042	0,000	0,115	0,490	0,018

Примітка: розраховано за даними додатка Б (табл.Б.8).

Таблиця Б.10

Інноваційна складова промислового потенціалу (статистичні дані)

Вид промислової діяльності, періоди	Кількість промислових підприємств, од.	Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, од.	Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, од.	Кількість підприємств, що реалізували продукцію, що була новою для ринку, од.	Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували нові для ринку види продукції, од.	Обсяг інноваційних витрат, тис.грн	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів											
2013 р.	581	38	5	-	2	21	19	2	-	744112,6	48942,5
2014 р.	414	32	5	-	2	16	8	2	-	364881,3	11482,1
2015 р.	233	21	8	-	3	12	6	6	1	280711,9	53669,7
Переробна промисловість											
2013 р.	8383	1551	1015	246	342	1235	596	674	169	8262276,4	35600265,3
2014 р.	8395	1449	886	212	293	1131	421	591	137	6776293,0	25543113,4
2015 р.	3857	751	556	140	210	675	361	403	111	13171458,8	22897857,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря											
2013 р.	643	81	6	1	-	39	36	3	1	503634,5	15706,2
2014 р.	531	75	8	1	-	36	23	4	-	531068,0	107224,5
2015 р.	294	31	3	1	-	22	20	3	1	345628,9	95775,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами											
2013 р.	582	45	5	1	-	17	14	4	1	52602,5	226725,7
2014 р.	670	53	6	-	-	25	7	3	-	23650,0	7181,9
2015 р.	383	21	3	1	-	14	13	2	1	15874,8	2790,1
Україна											
2013 р.	10189	1715	1031	248	344	1312	665	683	171	9562626,0	35891639,7
2014 р.	10010	1609	905	213	295	1208	459	600	137	7695892,3	25669001,9
2015 р.	4767	824	570	142	213	723	400	414	114	13813674,4	23050092,9

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Таблиця Б.11

Інноваційна складова промислового потенціалу (показники)

Види промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори							Вихідні індикатори	
	Масштаб				Інноваційна активність			Результативність і ефективність	
	Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка підприємств, що реалізовували продукцію, що була новою для ринку, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію за межі України, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації	Частка промислових підприємств, що впроваджували нові для ринку види продукції, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації	Частка реалізованої інноваційної продукції, % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	Ефективність інновацій
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів									
2013 р.	6,50	0,90	0,00	0,30	90,5	9,5	0,00	-	0,07
2014 р.	7,73	1,21	0,00	0,48	50,0	12,5	0,00	-	0,03
2015 р.	9,01	3,43	0,00	1,29	50,0	50,0	8,33	-	0,19
Переробна промисловість									
2013 р.	18,50	12,10	2,90	4,10	48,30	54,60	13,68	4,9	4,31
2014 р.	17,26	10,55	2,53	3,49	37,22	52,25	12,11	3,7	3,77
2015 р.	19,47	14,42	3,63	5,44	53,48	59,70	16,44	2,1	1,74
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря									
2013 р.	12,60	0,90	0,20	0,00	92,30	7,70	2,56	193,9	0,03
2014 р.	14,12	1,51	0,19	0,00	63,89	11,11	0,00	0,1	0,20
2015 р.	10,54	1,02	0,34	0,00	90,91	13,64	4,55	-	0,28
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами									
2013 р.	7,70	0,90	0,20	0,00	82,40	23,50	5,88	1,7	4,31
2014 р.	7,91	0,90	0,00	0,00	28,00	12,00	0,00	0,1	0,30
2015 р.	5,48	0,78	0,26	0,00	92,86	14,29	7,14	-	0,18
Україна									
2013 р.	16,8	10,1	2,4	3,4	50,7	52,1	13,03	3,3	3,75
2014 р.	16,07	9,04	2,13	2,95	38,0	49,7	11,34	2,5	3,34
2015 р.	17,29	11,96	2,98	4,47	55,3	57,3	15,77	1,4	1,67

Примітка: складено та розраховано за даними табл. Б.10.

Таблиця Б.12

Інноваційна складова промислового потенціалу (стандартизовані показники)

Види промислової діяльності, періоди	Вхідні індикатори										Вихідні індикатори		
	Масштаб					Інноваційна активність					Результативність і ефективність		
	Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	Частка підприємств, що реалізували продукцію, що була новою для ринку	Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України	Інтегральний показник	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції	Частка промислових підприємств, що впроваджували нові для ринку види продукції	Інтегральний показник	Зведений показник	Частка реалізованої інноваційної продукції	Ефективність інновацій	Інтегральний показник
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів													
2013 р.	0,649	0,926	1,000	0,927	0,864	0,020	0,826	1,000	0,253	0,467	1,000	0,984	0,992
2014 р.	0,552	0,885	1,000	0,862	0,806	0,217	0,761	1,000	0,549	0,665	1,000	0,992	0,996
2015 р.	0,537	0,762	1,000	0,763	0,748	0,462	0,162	0,493	0,333	0,499	1,000	0,891	0,944
Переробна промисловість													
2013 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,477	0,000	0,000	0,002	0,000	0,975	0,000	0,010
2014 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,417	0,000	0,000	0,002	0,000	0,000	0,000	0,000
2015 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,424	0,000	0,000	0,002	0,000	0,000	0,000	0,000
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря													
2013 р.	0,319	0,926	0,931	1,000	0,724	0,000	0,859	0,813	0,041	0,173	0,000	0,993	0,010
2014 р.	0,182	0,857	0,925	1,000	0,616	0,000	0,787	1,000	0,043	0,163	0,973	0,947	0,960
2015 р.	0,459	0,929	0,906	1,000	0,788	0,021	0,772	0,723	0,227	0,423	1,000	0,839	0,916
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами													
2013 р.	0,584	0,926	0,931	1,000	0,842	0,107	0,570	0,570	0,327	0,524	0,991	0,000	0,010
2014 р.	0,542	0,915	1,000	1,000	0,839	0,562	0,770	1,000	0,756	0,797	0,973	0,920	0,946
2015 р.	0,719	0,946	0,928	1,000	0,891	0,000	0,761	0,566	0,035	0,177	1,000	0,897	0,947

Примітка: розраховано за даними додатка Б (табл.Б.11)

Додаток В

Таблиця В.1

Соціально-трудова складова потенціалу переробної промисловості (статистичні дані)

Види переробної діяльності, періоди	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Кількість найманих працівників, тис. осіб	Рівень прийому працівників, % до середньооблікової кількості штатних працівників	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівника в еквіваленті повної зайнятості, грн.	Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн.	Обсяг виробленої продукції, млн.грн.	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн	Витрати на оплату праці, млн.грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів								
2013 р.	362	402,4	40,2	3353	3110	258945,6	292876,0	15081,6
2014 р.	323	349,4	39,7	3641	3337	327446,9	337158,7	14594,9
2015 р.	290	319,5	38,5	4504	4184	423294,9	427192,8	16115,9
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів								
2013 р.	83	96,6	26,5	2089	1868	11045,9	10482,7	2115,9
2014 р.	75	82,9	24,4	2386	2107	14187,7	12730,0	2117,8
2015 р.	72	80,8	30,6	3133	2877	21595,5	18906,8	2764,5
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність								
2013 р.	81	99,0	24,5	3014	2798	37624,6	37242,0	2974,7
2014 р.	75	87,9	22,1	3293	3020	47872,3	44756,8	2961,9
2015 р.	69	84,0	24,6	4018	3717	67820,7	60775,8	3590,4
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення								
2013 р.	34	33,9	13,4	4589	4370	49972,1	57729,9	1855,7
2014 р.	31	28,6	12,2	5133	4798	40376,8	51961,1	1640,4
2015 р.	28	27,1	10,7	6656	6181	48043,8	64967,7	1931,3
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції								
2013 р.	82	105,5	15,5	3876	3630	62826,4	55923,8	4705,4
2014 р.	74	76,5	19,9	4333	3971	64378,9	53383,5	3684,1
2015 р.	62	72,2	15,3	5372	4988	114939,4	69520,0	4101,6
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів								
2013 р.	21	24,2	25,8	5838	5422	13357,2	13677,2	1614,0
2014 р.	22	23,5	20,1	6664	6219	16792,8	15729,7	1820,9
2015 р.	21	22,8	21,5	8860	8254	24129,0	21500,9	2387,3

Продовження табл.В.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції								
2013 р.	142	164,2	32,2	3186	2876	65444,4	63843,8	5409,7
2014 р.	129	138,1	28,0	3497	3069	78010,0	67897,9	5115,7
2015 р.	114	126,8	29,8	4331	3952	115051,7	91966,0	5916,9
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування								
2013 р.	313	314,6	15,0	4425	4132	231873,3	229272,2	15272,3
2014 р.	272	279,6	12,3	5111	4682	293682,7	266269,6	15788,5
2015 р.	244	257,9	12,3	6155	5645	382036,0	311271,9	17293,0
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції								
2013 р.	45	41,3	17,1	3581	3083	9991,3	8499,1	1534,2
2014 р.	33	35,2	15,0	3748	3211	11819,4	9066,6	1399,6
2015 р.	30	29,2	18,0	5278	4619	12184,7	9402,2	1618,9
Виробництво електричного устаткування								
2013 р.	61	74,3	19,0	3473	3058	26509,1	23671,7	2677,4
2014 р.	61	65,5	12,4	3801	3159	24786,6	22645,8	2522,6
2015 р.	53	56,5	18,9	4703	3870	30031,2	25588,9	2559,0
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань								
2013 р.	177	174,2	18,4	3614	3282	44712,1	42318,1	6689,1
2014 р.	142	151,6	13,7	3913	3433	48128,4	39102,7	6258,6
2015 р.	121	136,0	16,1	4632	4120	63842,3	50080,7	6754,4
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів								
2013 р.	174	197,9	18,9	3691	3274	62605,4	56241,5	7642,1
2014 р.	166	168,9	15,5	3840	3343	56164,9	42326,8	6641,4
2015 р.	142	147,8	18,1	4990	4331	66761,6	43425,4	7542,7
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування								
2013 р.	138	135,4	25,4	3293	3012	30225,3	31486,2	4101,3
2014 р.	108	123,3	25,9	3589	3167	33529,9	32082,9	4273,0
2015 р.	94	110,0	28,8	4499	4065	35765,0	34262,9	4769,2

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Таблиця В.2

Соціально-трудова складова потенціалу переробної промисловості (показники)

Види переробної діяльності, періоди	Вхідні індикатори					Вихідні індикатори	
	Масштаб			Економічна привабливість		Результативність і ефективність	
	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Чисельність найманих працівників, тис. осіб	Рівень прийому працівників, % до середньооблікової кількості штатних працівників	Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн.	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівника в еквіваленті повної зайнятості, грн.	Продуктивність праці	Коефіцієнт ефективності праці
1	2	3	4	5	6	7	8
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів							
2013 р.	362	402,4	40,2	3110	3353	17,2	19,4
2014 р.	323	349,4	39,7	3641	3337	22,4	23,1
2015 р.	290	319,5	38,5	4504	4184	26,3	26,5
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів							
2013 р.	83	96,6	26,5	1868	2089	5,2	5,0
2014 р.	75	82,9	24,4	2386	2107	6,7	6,0
2015 р.	72	80,8	30,6	3133	2877	7,8	6,8
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність							
2013 р.	81	99,0	24,5	2798	3014	12,6	12,5
2014 р.	75	87,9	22,1	3293	3020	16,2	15,1
2015 р.	69	84,0	24,6	4018	3717	18,9	16,9
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення							
2013 р.	34	33,9	13,4	4370	4589	26,9	31,1
2014 р.	31	28,6	12,2	5133	4798	24,6	31,7
2015 р.	28	27,1	10,7	6656	6181	24,9	33,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції							
2013 р.	82	105,5	15,5	3630	3876	13,4	11,9
2014 р.	74	76,5	19,9	4333	3971	17,5	14,5
2015 р.	62	72,2	15,3	5372	4988	28,0	16,9
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів							
2013 р.	21	24,2	25,8	5422	5838	8,3	8,5
2014 р.	22	23,5	20,1	6664	6219	9,2	8,6
2015 р.	21	22,8	21,5	8860	8254	10,1	9,0
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції							
2013 р.	142	164,2	32,2	2876	3186	12,1	11,8

Продовження табл.В.2

1	2	3	4	5	6	7	8
2014 р.	129	138,1	28,0	3497	3069	15,2	13,3
2015 р.	114	126,8	29,8	4331	3952	19,4	15,5
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування							
2013 р.	313	314,6	15,0	4132	4425	15,2	15,0
2014 р.	272	279,6	12,3	5111	4682	18,6	16,9
2015 р.	244	257,9	12,3	6155	5645	22,1	18,0
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції							
2013 р.	45	41,3	17,1	3083	3581	6,5	5,5
2014 р.	33	35,2	15,0	3748	3211	8,4	6,5
2015 р.	30	29,2	18,0	5278	4619	7,5	5,8
Виробництво електричного устаткування							
2013 р.	61	74,3	19,0	3058	3473	9,9	8,8
2014 р.	61	65,5	12,4	3801	3159	9,8	9,0
2015 р.	53	56,5	18,9	4703	3870	11,7	10,0
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань							
2013 р.	177	174,2	18,4	3282	3614	6,7	6,3
2014 р.	142	151,6	13,7	3913	3433	7,7	6,2
2015 р.	121	136,0	16,1	4632	4120	9,5	7,4
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів							
2013 р.	174	197,9	18,9	3274	3691	8,2	7,4
2014 р.	166	168,9	15,5	3840	3343	8,5	6,4
2015 р.	142	147,8	18,1	4990	4331	8,9	5,8
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування							
2013 р.	138	135,4	25,4	3012	3293	7,4	7,7
2014 р.	108	123,3	25,9	3589	3167	7,8	7,5
2015 р.	94	110,0	28,8	4499	4065	7,5	7,2

Примітка: складено та розраховано за даними табл.В.1.

Таблиця В.3

Соціально-трудова складова потенціалу переробної промисловості (стандартизовані показники)

Види переробної діяльності, періоди	Вхідні індикатори								Вихідні індикатори		
	Масштаб				Економічна привабливість				Результативність і ефективність		
	Середньо-облікова кількість штатних працівників	Кількість найманих працівників	Рівень прийому працівників	Інтегральний показник	Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівника в еквіваленті повної зайнятості	Інтегральний показник	Зведений показник	Продуктивність праці	Ефективність праці	Інтегральний показник
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів											
2013 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,426	0,426	0,426	0,007	0,361	0,376	0,368
2014 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,454	0,463	0,458	0,007	0,089	0,271	0,156
2015 р.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,492	0,493	0,492	0,007	0,061	0,211	0,113
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів											
2013 р.	0,771	0,760	0,341	0,584	0,655	0,642	0,649	0,616	0,807	0,839	0,823
2014 р.	0,768	0,763	0,385	0,609	0,642	0,661	0,652	0,630	0,728	0,811	0,768
2015 р.	0,752	0,747	0,205	0,487	0,646	0,651	0,649	0,562	0,721	0,798	0,759
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність											
2013 р.	0,776	0,754	0,391	0,611	0,484	0,484	0,484	0,544	0,532	0,598	0,564
2014 р.	0,768	0,748	0,443	0,634	0,506	0,514	0,510	0,569	0,341	0,524	0,423
2015 р.	0,762	0,737	0,361	0,588	0,547	0,550	0,548	0,567	0,325	0,497	0,402
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення											
2013 р.	0,906	0,916	0,667	0,821	0,194	0,214	0,204	0,409	0,000	0,000	0,000
2014 р.	0,904	0,918	0,693	0,832	0,230	0,228	0,229	0,436	0,000	0,000	0,000
2015 р.	0,903	0,915	0,722	0,842	0,249	0,251	0,250	0,459	0,111	0,000	0,003
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції											
2013 р.	0,773	0,738	0,614	0,705	0,331	0,336	0,333	0,485	0,502	0,617	0,557
2014 р.	0,771	0,781	0,499	0,670	0,350	0,361	0,356	0,488	0,289	0,543	0,396
2015 р.	0,786	0,774	0,603	0,716	0,394	0,396	0,395	0,532	0,000	0,497	0,007
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів											
2013 р.	0,942	0,940	0,358	0,682	0,000	0,000	0,000	0,008	0,691	0,727	0,709
2014 р.	0,932	0,933	0,494	0,754	0,000	0,000	0,000	0,009	0,626	0,729	0,675
2015 р.	0,928	0,929	0,442	0,725	0,000	0,000	0,000	0,009	0,639	0,732	0,684

Продовження табл.В.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції											
2013 р.	0,608	0,592	0,199	0,415	0,470	0,454	0,462	0,438	0,550	0,621	0,584
2014 р.	0,601	0,605	0,295	0,475	0,475	0,507	0,491	0,483	0,382	0,580	0,471
2015 р.	0,607	0,603	0,226	0,436	0,511	0,521	0,516	0,474	0,307	0,539	0,407
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування											
2013 р.	0,135	0,218	0,627	0,265	0,238	0,242	0,240	0,252	0,435	0,518	0,475
2014 р.	0,158	0,200	0,690	0,279	0,233	0,247	0,240	0,259	0,244	0,467	0,337
2015 р.	0,159	0,193	0,681	0,275	0,305	0,316	0,311	0,292	0,211	0,464	0,313
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції											
2013 р.	0,876	0,897	0,575	0,767	0,431	0,387	0,408	0,560	0,758	0,823	0,790
2014 р.	0,898	0,899	0,622	0,795	0,438	0,484	0,460	0,605	0,659	0,795	0,724
2015 р.	0,897	0,909	0,532	0,757	0,404	0,440	0,422	0,565	0,732	0,827	0,778
Виробництво електричного устаткування											
2013 р.	0,831	0,815	0,527	0,710	0,436	0,405	0,420	0,546	0,632	0,717	0,673
2014 р.	0,811	0,813	0,688	0,768	0,430	0,492	0,460	0,594	0,602	0,716	0,656
2015 р.	0,817	0,823	0,509	0,700	0,469	0,531	0,499	0,591	0,582	0,702	0,639
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань											
2013 р.	0,511	0,567	0,542	0,540	0,395	0,381	0,388	0,457	0,751	0,797	0,774
2014 р.	0,560	0,566	0,655	0,592	0,413	0,448	0,430	0,505	0,687	0,804	0,743
2015 р.	0,583	0,574	0,582	0,580	0,477	0,501	0,489	0,532	0,661	0,780	0,718
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів											
2013 р.	0,519	0,508	0,530	0,519	0,396	0,368	0,382	0,445	0,695	0,762	0,728
2014 р.	0,486	0,517	0,610	0,535	0,424	0,462	0,443	0,487	0,654	0,798	0,723
2015 р.	0,510	0,537	0,530	0,526	0,437	0,475	0,456	0,489	0,682	0,827	0,751
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування											
2013 р.	0,619	0,664	0,368	0,533	0,444	0,436	0,440	0,484	0,725	0,752	0,739
2014 р.	0,666	0,647	0,348	0,531	0,461	0,491	0,476	0,503	0,683	0,763	0,722
2015 р.	0,676	0,656	0,252	0,482	0,492	0,508	0,500	0,491	0,732	0,786	0,758

Примітка: розраховано за даними Додатка В (табл.В.2.).

Таблиця В.4

Виробничо-господарська складова потенціалу переробної промисловості (статистичні дані)

Види переробної діяльності, періоди	Вартість основних засобів у фактичних цінах, млн.грн.	Вартість введення в дію нових основних засобів, млн.грн	Залишкова вартість основних засобів, млн.грн.	Ступінь зносу основних засобів, %	Обсяг виробленої продукції, млн.грн.	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн
1	2	3	4	5	6	7
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів						
2013 р.	116776	9410	60108	48,5	258945,6	292876,0
2014 р.	125745	8457	66340	47,2	327446,9	337158,7
2015 р.	136201	14680	71533	47,5	423294,9	427192,8
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів						
2013 р.	8235	379	3832	53,5	11045,9	10482,7
2014 р.	8014	396	3713	53,7	14187,7	12730,0
2015 р.	8848	659	4110	53,6	21595,5	18906,8
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність						
2013 р.	34213	2187	15942	53,4	37624,6	37242,0
2014 р.	169566	1383	16180	90,5	47872,3	44756,8
2015 р.	229143	2059	18316	92,0	67820,7	60775,8
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення						
2013 р.	25426	317	14203	44,1	49972,1	57729,9
2014 р.	27519	391	17628	35,9	40376,8	51961,1
2015 р.	34154	461	20725	39,3	48043,8	64967,7
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції						
2013 р.	49432	1578	21755	56,0	62826,4	55923,8
2014 р.	46761	1011	21622	53,8	64378,9	53383,5
2015 р.	51856	805	22950	55,7	114939,4	69520,0
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів						
2013 р.	7296	691	4118	43,6	13357,2	13677,2
2014 р.	8889	895	4960	44,2	16792,8	15729,7
2015 р.	11639	1066	6284	46,0	24129,0	21500,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції						
2013 р.	58973	2514	31365	46,8	65444,4	63843,8
2014 р.	63379	2472	33704	46,8	78010,0	67897,9
2015 р.	67550	1565	34476	49,0	115051,7	91966,0
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування						
2013 р.	181908	11876	100625	44,7	231873,3	229272,2

Продовження табл.В.4

1	2	3	4	5	6	7
2014 р.	196804	3944	115721	41,2	293682,7	266269,6
2015 р.	235184	7571	138260	41,2	382036,0	311271,9
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції						
2013 р.	8926	291	3350	62,5	9991,3	8499,1
2014 р.	7045	175	3136	55,5	11819,4	9066,6
2015 р.	8120	288	3331	59,0	12184,7	9402,2
Виробництво електричного устаткування						
2013 р.	17173	500	7663	55,4	26509,1	23671,7
2014 р.	17878	455	8459	52,7	24786,6	22645,8
2015 р.	17336	282	7417	57,2	30031,2	25588,9
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань						
2013 р.	28138	1670	13260	52,9	44712,1	42318,1
2014 р.	30124	902	13679	54,6	48128,4	39102,7
2015 р.	32008	1345	13720	57,1	63842,3	50080,7
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів						
2013 р.	35284	1604	15912	54,9	62605,4	56241,5
2014 р.	33253	1627	13104	60,6	56164,9	42326,8
2015 р.	802841	1978	48269	94,0	66761,6	43425,4
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування						
2013 р.	28201	706	7083	74,9	30225,3	31486,2
2014 р.	21301	645	7516	64,7	33529,9	32082,9
2015 р.	22091	1359	11315	48,8	35765,0	34262,9

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Таблиця В.5

Виробничо-господарська складова потенціалу переробної промисловості (показники)

Види переробної діяльності, періоди	Вхідні індикатори					Вихідні індикатори	
	Маштаб		Здатність до відтворення			Результативність і ефективність	
	Вартість основних засобів у фактичних цінах, млн.грн.	Вартість введення в дію нових основних засобів, млн.грн	Коефіцієнт оновлення	Коефіцієнт зносу основних засобів	Коефіцієнт інтенсивності оновлення	Фондовіддача	Коефіцієнт ефективності основних засобів
1	2	3	4	5	6	7	8
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів							
2013 р.	116776	9410	0,081	0,485	0,107	2,217	2,51
2014 р.	125745	8457	0,067	0,472	0,060	2,604	2,68
2015 р.	136201	14680	0,108	0,475	0,034	3,11	3,14
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів							
2013 р.	8235	379	0,046	0,535	0,095	1,341	1,27
2014 р.	8014	396	0,049	0,537	0,058	1,770	1,59
2015 р.	8848	659	0,074	0,536	0,030	2,44	2,14
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність							
2013 р.	34213	2187	0,064	0,534	0,105	1,100	1,09
2014 р.	169566	1383	0,008	0,905	0,098	0,282	0,26
2015 р.	229143	2059	0,009	0,920	0,085	0,30	0,27
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення							
2013 р.	25426	317	0,012	0,441	0,558	1,965	2,27
2014 р.	27519	391	0,014	0,359	0,476	1,467	1,89
2015 р.	34154	461	0,013	0,393	0,191	1,41	1,90
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції							
2013 р.	49432	1578	0,032	0,560	0,336	1,271	1,13
2014 р.	46761	1011	0,022	0,538	2,174	1,377	1,14
2015 р.	51856	805	0,016	0,557	0,200	2,22	1,34
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів							
2013 р.	7296	691	0,095	0,436	0,139	1,831	1,87
2014 р.	8889	895	0,101	0,442	0,118	1,889	1,77
2015 р.	11639	1066	0,092	0,460	0,137	2,07	1,85
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції							
2013 р.	58973	2514	0,043	0,468	0,090	1,110	1,08
2014 р.	63379	2472	0,039	0,468	0,142	1,231	1,07

Продовження табл.В.5

1	2	3	4	5	6	7	8
2015 р.	67550	1565	0,023	0,490	0,123	1,70	1,36
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування							
2013 р.	181908	11876	0,065	0,447	0,085	1,275	1,26
2014 р.	196804	3944	0,020	0,412	0,195	1,492	1,35
2015 р.	235184	7571	0,032	0,412	0,154	1,62	1,32
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції							
2013 р.	8926	291	0,033	0,625	0,162	1,119	0,95
2014 р.	7045	175	0,025	0,555	0,149	1,678	1,29
2015 р.	8120	288	0,035	0,590	0,146	1,50	1,16
Виробництво електричного устаткування							
2013 р.	17173	500	0,029	0,554	0,222	1,544	1,38
2014 р.	17878	455	0,025	0,527	0,178	1,386	1,27
2015 р.	17336	282	0,016	0,572	0,145	1,73	1,48
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань							
2013 р.	28138	1670	0,059	0,529	0,151	1,589	1,50
2014 р.	30124	902	0,030	0,546	0,213	1,598	1,30
2015 р.	32008	1345	0,042	0,571	0,124	1,99	1,56
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів							
2013 р.	35284	1604	0,045	0,549	0,142	1,774	1,59
2014 р.	33253	1627	0,049	0,606	0,143	1,689	1,27
2015 р.	802841	1978	0,002	0,940	0,119	0,08	0,05
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування							
2013 р.	28201	706	0,025	0,749	0,169	1,072	1,12
2014 р.	21301	645	0,030	0,647	5,704	1,574	1,51
2015 р.	22091	1359	0,062	0,488	0,086	1,62	1,55

Примітка: складено та розраховано за даними табл. В.4.

Таблиця В.6

Виробничо-господарська складова потенціалу переробної промисловості (стандартизовані показники)

Види переробної діяльності, періоди	Вхідні індикатори							Вихідні індикатори		
	Маштаб			Здатність до відтворення				Результативність і ефективність		
	Вартість основних засобів	Вартість введення в дію нових основних засобів	Інтегральний показник	Коефіцієнт оновлення	Коефіцієнт зносу основних засобів	Інтегральний показник	Зведений показник	Фондо-віддача	Ефективність основних засобів	Інтегральний показник
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів										
2013 р.	0,358	0,208	0,273	0,147	0,101	0,122	0,182	0,000	0,000	0,000
2014 р.	0,361	0,000	0,006	0,337	0,239	0,284	0,041	0,000	0,000	0,000
2015 р.	0,830	0,000	0,009	0,000	0,173	0,004	0,006	0,000	0,000	0,000
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів										
2013 р.	0,955	0,968	0,961	0,516	0,185	0,309	0,545	0,395	0,492	0,441
2014 р.	0,959	0,953	0,956	0,515	0,331	0,413	0,629	0,320	0,408	0,361
2015 р.	0,989	0,955	0,972	0,315	0,267	0,290	0,531	0,215	0,318	0,262
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність										
2013 р.	0,812	0,816	0,814	0,326	0,184	0,245	0,446	0,504	0,566	0,534
2014 р.	0,138	0,836	0,340	0,921	0,603	0,745	0,504	0,892	0,902	0,897
2015 р.	0,715	0,860	0,784	0,917	0,573	0,725	0,754	0,904	0,914	0,909
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення										
2013 р.	0,860	0,973	0,915	0,874	0,011	0,100	0,302	0,114	0,094	0,104
2014 р.	0,860	0,954	0,906	0,861	0,000	0,009	0,092	0,437	0,296	0,359
2015 р.	0,957	0,969	0,963	0,880	0,000	0,009	0,095	0,547	0,395	0,465
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції										
2013 р.	0,728	0,867	0,795	0,663	0,221	0,383	0,552	0,427	0,549	0,484
2014 р.	0,762	0,880	0,819	0,782	0,333	0,510	0,646	0,471	0,574	0,520
2015 р.	0,935	0,945	0,940	0,852	0,294	0,500	0,686	0,286	0,573	0,405
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів										
2013 р.	0,960	0,942	0,951	0,000	0,000	0,000	0,010	0,174	0,252	0,210
2014 р.	0,955	0,894	0,924	0,000	0,188	0,004	0,063	0,275	0,340	0,305
2015 р.	0,986	0,927	0,956	0,148	0,146	0,147	0,375	0,334	0,411	0,371

Продовження табл.В.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції										
2013 р.	0,676	0,788	0,730	0,547	0,068	0,193	0,376	0,499	0,568	0,533
2014 р.	0,678	0,708	0,693	0,614	0,233	0,378	0,512	0,527	0,601	0,563
2015 р.	0,916	0,893	0,904	0,787	0,198	0,395	0,598	0,453	0,567	0,507
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування										
2013 р.	0,000	0,000	0,000	0,316	0,025	0,088	0,003	0,425	0,498	0,460
2014 р.	0,000	0,534	0,007	0,802	0,129	0,321	0,048	0,427	0,495	0,460
2015 р.	0,707	0,484	0,585	0,704	0,046	0,180	0,324	0,479	0,580	0,527
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції										
2013 р.	0,951	0,975	0,963	0,653	0,302	0,444	0,654	0,495	0,620	0,554
2014 р.	0,964	0,979	0,972	0,752	0,353	0,515	0,708	0,356	0,520	0,430
2015 р.	0,990	0,980	0,985	0,676	0,334	0,475	0,684	0,518	0,631	0,571
Виробництво електричного устаткування										
2013 р.	0,906	0,958	0,931	0,695	0,213	0,385	0,599	0,304	0,451	0,370
2014 р.	0,909	0,946	0,927	0,752	0,319	0,490	0,674	0,468	0,527	0,497
2015 р.	0,978	0,981	0,979	0,852	0,313	0,516	0,711	0,444	0,529	0,484
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань										
2013 р.	0,845	0,859	0,852	0,379	0,176	0,258	0,469	0,283	0,400	0,337
2014 р.	0,847	0,893	0,870	0,703	0,342	0,491	0,653	0,386	0,516	0,446
2015 р.	0,960	0,908	0,934	0,611	0,312	0,437	0,638	0,360	0,503	0,426
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів										
2013 р.	0,806	0,865	0,835	0,526	0,206	0,329	0,524	0,200	0,364	0,270
2014 р.	0,831	0,808	0,819	0,515	0,408	0,458	0,613	0,351	0,525	0,430
2015 р.	0,000	0,865	0,009	0,981	0,582	0,756	0,084	0,974	0,984	0,979
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування										
2013 р.	0,845	0,941	0,891	0,737	0,418	0,555	0,703	0,516	0,555	0,535
2014 р.	0,892	0,924	0,908	0,703	0,445	0,559	0,713	0,396	0,438	0,416
2015 р.	0,972	0,907	0,939	0,426	0,195	0,288	0,520	0,479	0,506	0,493

Примітка: розраховано за даними додатка В (табл. В.5.).

Таблиця В.7

Фінансово-інвестиційна складова потенціалу переробної промисловості (статистичні дані)

Види переробної діяльності, періоди	Баланс, млн.грн.	Оборотні активи, млн.грн.	Грошові кошти, млн.грн	Поточні фінансові інвестиції, млн.грн	Дебіторська заборгованість, млн.грн.	Необоротні активи, млн.грн.	Власний капітал, млн. грн.	Довгострокові зобов'язання і забезпечення, млн. грн.	Поточні зобов'язання і забезпечення, млн. грн.	Чистий прибуток (збиток), млн.грн	Капітальні інвестиції у фактичних цінах, млн. грн	Рівень рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств, %	Частка підприємств, які одержали прибуток, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів													
2013р.	274507,4	181093,6	8417,5	2165,4	114578,3	93179,6	81186,2	50495,6	142817,1	6531,7	15275	2,3	62,1
2014р.	315835,3	210210,3	10600,2	3236,9	128972,2	105379,6	69795,5	64974,7	181050,7	-16906,0	13487	-4,5	61,6
2015р.	398092,5	289438,0	12893,1	5076,8	174918,2	108541,8	63043,8	85810,7	249238,0	-16553,3	13548	-3,3	72,3
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів													
2013р.	12757,7	7191,9	662,6	97,4	3322,3	5564,0	4143,6	2469,1	6143,8	162,5	483	1,3	66,2
2014р.	13679,2	8778,6	721,5	100,3	4489,3	4898,9	3823,0	3188,5	6667,7	-636,6	623	-4,0	68,7
2015р.	17444,7	11785,9	1256,0	104,7	5661,2	5657,1	5206,2	2526,1	9712,3	576,6	987	2,6	77,2
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність													
2013р.	35294,3	16432,4	991,9	193,7	8277,0	18855,8	11158,2	9417,7	14712,1	553,2	2444	1,4	64,8
2014р.	41562,3	20643,4	1571,5	151,0	10292,6	20913,4	8781,0	12723,6	20057,5	-4278,7	2012	-8,0	66,9
2015р.	49835,9	27410,7	3070,3	100,2	13170,7	22415,3	7631,7	14558,7	27645,3	-1712,4	4031	-2,4	77,9
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення													
2013р.	39495,2	20569,1	644,4	90,6	14831,7	18923,8	12903,3	6021,8	20570,1	-300,9	675	-0,5	53,5
2014р.	40213,0	21631,0	306,6	43,7	15568,4	18581,5	8137,0	8035,0	24041,1	-4656,0	534	-8,7	66,7
2015р.	49844,2	32951,5	104,1	29,6	17271,8	16892,2	4206,9	11511,8	34125,5	-4250,4	580	-6,6	67,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції													
2013р.	85845,8	52231,9	3384,4	252,9	19147,2	33563,4	-143,0	23012,1	62975,6	-8538,8	3593	-11,0	63,3
2014р.	69921,9	43718,4	5047,8	209,3	22690,2	26172,7	-37171,7	34637,5	72455,4	-35006,4	2175	-34,0	64,2
2015р.	87707,7	54181,1	2095,4	167,0	40856,9	33435,8	-71211,8	59695,3	99224,1	-33815,5	1680	-22,0	74,9
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів													
2013р.	15266,5	8714,0	559,9	287,0	4594,5	6550,3	7936,0	2738,3	4592,2	1068,0	1073	8,2	66,7
2014р.	18197,6	10735,3	1191,2	202,1	5453,6	7458,1	8388,8	3465,7	6343,1	501,0	1413	3,1	65,5
2015р.	22911,7	13527,6	881,0	430,3	6702,0	9379,8	10488,7	3782,4	8640,6	1485,8	1623	6,3	76,3

Продовження табл.В.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції													
2013 р.	78792,2	37521,8	2488,4	1306,5	18433,0	41243,3	23677,1	22479,0	32626,2	-948,5	4281	-0,9	62,0
2014 р.	81792,9	40350,0	3926,8	874,3	19360,8	41414,2	10779,8	31418,7	39591,4	-15378,8	3989	-16,1	61,3
2015 р.	96036,9	52289,1	4777,3	1181,4	26007,8	43584,9	1497,4	40821,8	53713,7	-13092,2	3818	-9,8	74,9
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування													
2013 р.	250187,6	119200,1	3935,1	586,2	81130,1	130896,5	72828,6	54571,1	122768,2	-13022,3	10898	-5,0	63,9
2014 р.	364686,7	172803,9	6612,1	1990,1	121610,9	191841,8	86359,9	102055,4	176270,9	-41948,8	11833	-12,3	62,0
2015 р.	412864,6	210291,6	9328,9	2761,8	151986,1	202538,9	59500,6	118934,7	234429,2	-44346,5	12470	-10,2	73,8
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції													
2013 р.	8597,3	5667,3	731,3	19,0	2338,7	2927,2	3137,5	1374,8	4084,9	199,4	209	2,0	65,1
2014 р.	9954,6	6731,8	972,5	4,9	2995,0	3219,1	1660,8	2940,3	5353,6	-1759,1	224	-12,3	63,2
2015 р.	11435,4	8352,5	1760,4	4,5	3091,4	3082,8	3994,4	1485,3	5955,7	585,4	420	4,6	73,7
Виробництво електричного устаткування													
2013 р.	26838,7	15990,3	1287,4	258,1	8383,5	10834,7	9225,3	4333,0	13280,3	506,2	1013	1,8	66,7
2014 р.	27169,1	16146,6	1514,8	254,0	8326,2	10987,6	4203,0	6248,1	16718,0	-4693,9	602	-15,2	64,3
2015 р.	29726,9	18607,3	1731,4	499,4	9259,8	11113,1	609,5	6981,7	22135,7	-4391,7	585	-12,6	73,6
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань													
2013 р.	65054,7	44516,3	2416,1	1174,5	23405,4	20519,2	23057,3	7223,6	34761,1	759,9	2175	1,6	63,5
2014 р.	68951,6	47797,9	3919,1	1091,5	24352,9	21067,0	18820,2	8049,8	42076,1	-4425,7	2021	-8,1	64,7
2015 р.	75982,5	54585,3	6520,3	1885,5	24006,1	21382,5	14091,5	9208,9	52680,6	-3606,5	1945	-5,0	75,7
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів													
2013 р.	81085,2	48537,2	3207,6	1654,4	23638,4	32516,7	29998,7	18301,6	32777,2	1303,1	3202	2,0	61,6
2014 р.	80728,9	48694,2	3386,2	1162,1	23769,2	32010,9	17341,8	20181,6	43205,4	-11501,5	2628	-16,8	60,6
2015 р.	83688,0	54901,1	4789,4	2235,1	22025,2	28752,2	6906,8	20612,0	56169,2	-7961,2	3332	-11,1	69,7
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування													
2013 р.	40246,0	26085,5	1766,8	358,5	15841,0	14149,0	9426,4	8782,0	22016,9	806,1	919	2,4	66,7
2014 р.	33759,4	26420,1	3308,2	361,6	14362,9	7328,6	7083,2	3515,1	23158,6	-1856,5	933	4,9	66,4
2015 р.	68661,6	29095,0	2646,2	200,0	17586,1	39554,4	37623,1	4370,3	26666,2	-543,4	1200	-1,3	75,7

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Таблиця В.8

Фінансово-інвестиційна складова потенціалу переробної промисловості (показники)

Види переробної діяльності, періоди	Вхідні індикатори								Вихідні індикатори		
	Масштаб		Фінансовий стан						Результативність і ефективність		
			Ліквідність			Фінансова незалежність					
	Капітальні інвестиції у фактичних цінах, млн. грн	Частка підприємств, які одержали прибуток, %	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт фінансового леввериджу	Коефіцієнт цільовості довгострокових вкладень	Коефіцієнт рентабельності (збитковості) капіталу	Коефіцієнт рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств	Коефіцієнт ефективності капітальних інвестицій
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів											
2013 р.	15275	62,1	1,268	0,876	0,074	0,296	0,420	1,413	0,024	0,023	19,174
2014 р.	13487	61,6	1,161	0,789	0,076	0,221	0,284	1,279	-0,054	-0,045	24,999
2015 р.	13548	72,3	1,16	0,77	0,07	0,16	0,19	1,37	-0,042	-0,033	31,53
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів											
2013 р.	483	66,2	1,171	0,664	0,124	0,325	0,481	1,188	0,013	0,013	21,703
2014 р.	623	68,7	1,317	0,797	0,123	0,279	0,388	1,431	-0,047	-0,04	20,433
2015 р.	987	77,2	1,21	0,72	0,14	0,30	0,43	1,37	0,033	0,026	19,16
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність											
2013 р.	2444	64,8	1,117	0,643	0,081	0,316	0,462	1,091	0,016	0,014	15,238
2014 р.	2012	66,9	1,029	0,599	0,086	0,211	0,268	1,028	-0,103	-0,08	22,245
2015 р.	4031	77,9	0,99	0,59	0,11	0,15	0,18	0,99	-0,034	-0,024	15,08
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення											
2013 р.	675	53,5	1,000	0,757	0,036	0,327	0,485	1,000	-0,008	-0,005	85,526
2014 р.	534	66,7	0,900	0,662	0,015	0,202	0,254	0,870	-0,116	-0,087	97,305
2015 р.	580	67,6	0,97	0,51	0,00	0,08	0,09	0,93	-0,085	-0,066	112,01
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції											
2013 р.	3593	63,3	0,829	0,362	0,058	-0,002	-0,002	0,681	-0,099	-0,110	15,565
2014 р.	2175	64,2	0,603	0,386	0,073	-0,532	-0,347	-0,097	-0,501	-0,34	24,544
2015 р.	1680	74,9	0,55	0,43	0,02	-0,81	-0,45	-0,34	-0,386	-0,22	41,38
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів											
2013 р.	1073	66,7	1,898	1,185	0,184	0,520	1,083	1,630	0,070	0,082	12,747
2014 р.	1413	65,5	1,692	1,079	0,220	0,461	0,855	1,589	0,028	0,031	11,132

Продовження табл.В.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2015 р.	1623	76,3	1,57	0,93	0,15	0,46	0,84	1,52	0,065	0,063	13,25
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції											
2013 р.	4281	62,0	1,150	0,681	0,116	0,301	0,430	1,119	-0,012	-0,009	14,913
2014 р.	3989	61,3	1,019	0,610	0,121	0,132	0,152	1,019	-0,188	-0,161	17,021
2015 р.	3818	74,9	0,97	0,60	0,11	0,02	0,02	0,97	-0,136	-0,098	24,09
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування											
2013 р.	10898	63,9	0,971	0,698	0,037	0,291	0,411	0,973	-0,052	-0,050	21,038
2014 р.	11833	62,0	0,980	0,739	0,049	0,237	0,310	0,982	-0,115	-0,123	22,502
2015 р.	12470	73,8	0,90	0,70	0,05	0,14	0,17	0,88	-0,107	-0,102	24,96
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції											
2013 р.	209	65,1	1,387	0,756	0,184	0,365	0,575	1,542	0,023	0,002	40,666
2014 р.	224	63,2	1,257	0,742	0,183	0,167	0,200	1,429	-0,177	-0,123	40,476
2015 р.	420	73,7	1,40	0,82	0,30	0,35	0,54	1,78	0,051	0,046	22,39
Виробництво електричного устаткування											
2013 р.	1013	66,7	1,204	0,748	0,116	0,344	0,524	1,251	0,019	0,018	23,368
2014 р.	602	64,3	0,966	0,604	0,106	0,155	0,183	0,951	-0,173	-0,152	37,618
2015 р.	585	73,6	0,84	0,52	0,10	0,02	0,02	0,68	-0,148	-0,126	43,74
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань											
2013 р.	2175	63,5	1,281	0,777	0,103	0,354	0,549	1,476	0,012	0,016	19,457
2014 р.	2021	64,7	1,136	0,698	0,119	0,273	0,375	1,275	-0,064	-0,081	19,348
2015 р.	1945	75,7	1,04	0,62	0,16	0,19	0,23	1,09	-0,047	-0,05	25,75
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів											
2013 р.	3202	61,6	1,481	0,870	0,148	0,370	0,587	1,485	0,016	0,020	17,564
2014 р.	2628	60,6	1,127	0,655	0,105	0,215	0,274	1,172	-0,142	-0,168	16,106
2015 р.	3332	69,7	0,98	0,52	0,13	0,08	0,09	0,96	-0,095	-0,111	13,03
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування											
2013 р.	919	66,7	1,185	0,816	0,097	0,234	0,306	1,287	0,020	0,024	34,261
2014 р.	933	66,4	1,141	0,779	0,158	0,210	0,266	1,446	-0,055	-0,049	34,387
2015 р.	1200	75,7	1,09	0,77	0,11	0,55	1,21	1,06	-0,008	-0,013	28,55

Примітка: складено та розраховано за даними табл.В.7.

Таблиця В.9

Фінансово-інвестиційна складова потенціалу переробної промисловості (стандартизовані показники)

Види переробної діяльності і, періоди	Вхідні індикатори											Вихідні індикатори				
	Масштаб			Фінансовий стан								Зведений показник	Результативність і ефективність			
				Ліквідність			Фінансова незалежність									
	Капітальні інвестиції	Частка підприємств, які одержали прибуток	Інтегральний показник	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Інтегральний показник	Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт фінансового левериджу	Коефіцієнт цільовості довгострокових вкладень	Інтегральний показник		Коефіцієнт рентабельності (збитковості) капіталу	Коефіцієнт рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств	Ефективність капітальних інвестицій	Інтегральний показник
1																
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів																
2013 р.	0,000	0,069	0,003	0,332	0,261	0,598	0,373	0,431	0,612	0,133	0,327	0,068	0,657	0,720	0,776	0,716
2014 р.	0,000	0,103	0,003	0,314	0,269	0,655	0,381	0,521	0,668	0,195	0,408	0,079	2,929	2,452	0,743	1,747
2015 р.	0,000	0,072	0,072	0,261	0,172	0,767	0,325	0,709	0,843	0,230	0,516	0,229	1,646	1,524	0,718	1,217
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів																
2013 р.	0,968	0,007	0,085	0,383	0,440	0,326	0,380	0,375	0,556	0,271	0,384	0,232	0,814	0,841	0,746	0,800
2014 р.	0,954	0,000	0,010	0,222	0,261	0,441	0,294	0,395	0,546	0,099	0,278	0,093	2,679	2,290	0,790	1,692
2015 р.	0,927	0,009	0,091	0,229	0,226	0,533	0,302	0,455	0,645	0,230	0,399	0,222	0,492	0,587	0,829	0,621
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність																
2013 р.	0,840	0,028	0,155	0,411	0,457	0,560	0,472	0,392	0,573	0,331	0,421	0,313	0,771	0,829	0,822	0,807
2014 р.	0,851	0,026	0,149	0,392	0,445	0,609	0,474	0,542	0,687	0,353	0,508	0,330	4,679	3,581	0,771	2,347
2015 р.	0,702	0,000	0,702	0,369	0,366	0,633	0,441	0,727	0,851	0,444	0,732	0,610	1,523	1,381	0,865	1,221
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення																
2013 р.	0,956	0,198	0,435	0,473	0,361	0,804	0,516	0,371	0,552	0,387	0,429	0,459	1,114	1,061	0,000	0,049
2014 р.	0,960	0,029	0,167	0,468	0,386	0,932	0,552	0,562	0,703	0,452	0,563	0,373	5,143	3,806	0,000	0,125
2015 р.	0,957	0,132	0,356	0,382	0,452	1,000	0,557	0,855	0,926	0,478	0,858	0,554	2,308	2,048	0,000	0,078
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції																
2013 р.	0,765	0,051	0,197	0,563	0,695	0,685	0,645	1,004	1,002	0,582	0,837	0,474	2,414	2,341	0,818	1,666
2014 р.	0,839	0,066	0,234	0,644	0,642	0,668	0,651	2,154	1,406	1,061	1,476	0,608	18,893	11,968	0,748	5,530
2015 р.	0,876	0,039	0,184	0,650	0,538	0,933	0,688	2,473	1,372	1,191	0,501	0,399	6,938	4,492	0,631	2,699

Продовження табл.В.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів																
2013 р.	0,930	0,000	0,010	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,851	0,002
2014 р.	0,895	0,047	0,204	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,886	0,002
2015 р.	0,880	0,021	0,134	0,000	0,000	0,500	0,500	0,164	0,306	0,146	0,210	0,242	0,000	0,000	0,882	0,002
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції																
2013 р.	0,720	0,070	0,225	0,394	0,425	0,370	0,396	0,421	0,603	0,313	0,430	0,337	1,171	1,110	0,826	1,024
2014 р.	0,704	0,108	0,275	0,398	0,435	0,450	0,427	0,714	0,822	0,359	0,595	0,412	7,714	6,194	0,825	3,403
2015 р.	0,718	0,039	0,166	0,382	0,355	0,633	0,441	0,964	0,983	0,455	1,017	0,421	3,092	2,556	0,785	1,837
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування																
2013 р.	0,287	0,042	0,110	0,488	0,411	0,799	0,543	0,440	0,620	0,403	0,479	0,306	1,743	1,610	0,754	1,284
2014 р.	0,123	0,098	0,109	0,421	0,315	0,777	0,469	0,486	0,637	0,382	0,491	0,293	5,107	4,968	0,769	2,692
2015 р.	0,080	0,053	0,065	0,427	0,247	0,833	0,445	0,745	0,860	0,506	0,854	0,291	2,646	2,619	0,777	1,753
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції																
2013 р.	0,986	0,024	0,154	0,269	0,362	0,000	0,021	0,298	0,469	0,054	0,196	0,086	0,671	0,976	0,525	0,700
2014 р.	0,983	0,080	0,281	0,257	0,312	0,168	0,238	0,638	0,766	0,101	0,366	0,290	7,321	4,968	0,584	2,769
2015 р.	0,969	0,054	0,229	0,108	0,118	0,000	0,113	0,364	0,554	0,000	0,233	0,182	0,215	0,270	0,800	0,359
Виробництво електричного устаткування																
2013 р.	0,934	0,000	0,010	0,366	0,369	0,370	0,368	0,338	0,516	0,233	0,344	0,107	0,729	0,780	0,727	0,745
2014 р.	0,955	0,064	0,247	0,429	0,440	0,518	0,461	0,664	0,786	0,402	0,594	0,408	7,179	5,903	0,613	2,962
2015 р.	0,957	0,055	0,230	0,465	0,441	0,667	0,515	0,964	0,983	0,618	1,557	0,569	3,277	3,000	0,609	1,816
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань																
2013 р.	0,858	0,048	0,203	0,325	0,344	0,440	0,367	0,319	0,493	0,094	0,246	0,263	0,829	0,805	0,773	0,802
2014 р.	0,850	0,058	0,222	0,329	0,353	0,459	0,376	0,408	0,561	0,198	0,356	0,310	3,286	3,613	0,801	2,119
2015 р.	0,856	0,028	0,156	0,338	0,333	0,467	0,374	0,655	0,810	0,388	0,633	0,333	1,723	1,794	0,770	1,335
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів																
2013 р.	0,790	0,076	0,246	0,220	0,266	0,196	0,225	0,288	0,458	0,089	0,227	0,233	0,771	0,756	0,795	0,774
2014 р.	0,805	0,118	0,308	0,334	0,393	0,523	0,409	0,534	0,680	0,262	0,457	0,386	6,071	6,419	0,834	3,192
2015 р.	0,754	0,105	0,282	0,376	0,441	0,567	0,454	0,855	0,926	0,461	0,827	0,473	2,462	2,762	0,884	1,818
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування																
2013 р.	0,940	0,000	0,010	0,376	0,311	0,473	0,381	0,550	0,717	0,210	0,436	0,117	0,714	0,707	0,599	0,672
2014 р.	0,931	0,033	0,177	0,326	0,278	0,282	0,294	0,544	0,689	0,090	0,323	0,256	2,964	2,581	0,647	1,704
2015 р.	0,911	0,028	0,160	0,306	0,172	0,633	0,322	0,000	0,000	0,404	0,605	0,315	1,123	1,206	0,745	1,003

Примітка: розраховано за даними додатка В (табл.В.8).

Таблиця В.10

Інноваційна складова потенціалу переробної промисловості (статистичні дані)

Види переробної діяльності, періоди	Кількість промислових підприємств, од.	Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, од.	Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, од.	Кількість підприємств, що реалізували продукцію, що була новою для ринку, од.	Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, од.	Кількість промислових підприємств, що впроваджували нові для ринку види продукції, од.	Обсяг інноваційних витрат, тис.грн	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн	Частка реалізованої інноваційної продукції, % до загального обсягу реалізованої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів												
2013 р.	2158	398	276	38	57	321	139	173	25	1700696,3	7275705,7	3,5
2014 р.	1990	334	220	35	47	265	91	134	24	2173609,8	6293927,3	8,8
2015 р.	984	178	143	23	39	165	80	93	18	1540271,7	4874534,3	1,3
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів												
2013 р.	607	71	38	6	6	51	30	18	4	84645,7	152441,2	2,0
2014 р.	622	82	34	4	6	60	34	26	3	94637,4	283843,2	8,3
2015 р.	304	40	21	2	3	38	24	12	2	40469,7	112847,2	0,8
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність												
2013 р.	1000	138	68	9	27	97	56	42	5	280433,5	1067550,7	3,4
2014 р.	1104	134	61	8	25	92	36	30	6	318712,3	602528,7	5,2
2015 р.	297	36	22	3	11	29	21	12	2	143598,0	675177,5	1,5
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення												
2013 р.	48	11	6	1	2	8	2	5	1	19531,2	2636472,0	5,8
2014 р.	32	8	3	1	2	3	-	2	1	29818,9	4456694,8	13,7
2015 р.	21	6	2	1	-	3	1	1	1	26894,4	270619,9	0,4
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції												
2013 р.	303	86	63	16	19	72	31	40	7	352732,3	1812759,4	4,3
2014 р.	312	76	52	12	16	58	21	34	5	194348,4	1756251,1	4,8
2015 р.	163	44	31	4	13	36	16	23	3	130882,0	1918921,9	3,3

Продовження табл.В.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів												
2013 р.	78	32	28	10	8	29	8	19	5	34494,5	954004,3	8,1
2014 р.	76	29	25	7	7	25	9	21	1	815726,7	853189,8	6,1
2015 р.	61	29	25	7	6	28	13	18	5	1589386,6	624513,5	3,0
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції												
2013 р.	1269	183	96	19	31	131	70	63	12	621077,9	1293784,5	2,6
2014 р.	1217	158	84	15	21	112	43	48	8	200324,4	1309054,8	5,5
2015 р.	530	68	45	8	9	62	39	28	6	127713,0	565530,1	0,8
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування												
2013 р.	796	133	89	16	30	113	62	61	9	1091242,5	6694393,4	3,2
2014 р.	799	138	82	15	30	110	41	55	13	466573,8	2728256,0	6,2
2015 р.	371	65	44	8	23	54	36	36	7	7901345,5	6174632,0	2,1
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції												
2013 р.	196	70	51	29	21	58	26	42	20	174430,4	789196,9	11,5
2014 р.	209	71	52	27	19	62	19	37	13	140673,2	778802,2	10,1
2015 р.	104	39	32	13	11	38	18	28	14	183824,7	466094,1	6,4
Виробництво електричного устаткування												
2013 р.	281	80	57	20	29	63	30	41	18	233019,3	1780477,8	9,5
2014 р.	276	64	49	15	27	57	22	34	10	176915,4	752375,5	4,5
2015 р.	61	29	25	7	6	41	19	28	13	1589386,6	624513,5	3,0
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань												
2013 р.	654	160	113	35	57	135	62	79	28	1414050,9	3758578,7	11,4
2014 р.	615	155	104	33	51	126	42	79	23	1107993,3	3062694,1	11,1
2015 р.	332	87	67	26	38	80	36	56	22	747712,7	3246940,4	7,7
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів												
2013 р.	247	87	72	31	34	82	42	48	23	1768490,0	7039512,1	14,8
2014 р.	233	69	51	19	23	61	27	38	15	841515,2	2310615,2	16,0
2015 р.	165	61	51	17	24	56	30	42	13	471636,8	2187241,3	5,4
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування												
2013 р.	746	102	58	16	21	75	38	43	12	176977,9	345388,6	2,0
2014 р.	910	131	69	21	19	100	36	53	15	215444,2	354880,7	6,1
2015 р.	355	50	33	11	9	45	28	26	5	82038,4	391842,9	1,7

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник "Промисловість України у 2011-2015 роках", 2016.

Таблиця В.11

Інноваційна складова потенціалу переробної промисловості (показники)

Види переробної діяльності, періоди	Вхідні індикатори							Вихідні індикатори	
	Масштаб				Інноваційна активність			Результативність і ефективність	
	Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка підприємств, що реалізували продукцію, що була новою для ринку, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, у % до загальної кількості промислових підприємств	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації	Частка промислових підприємств, що впроваджували нові для ринку види продукції, у % до загальної кількості підприємств, що впроваджували інновації	Частка реалізованої інноваційної продукції, % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	Коефіцієнт ефективності інновацій
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів									
2013 р.	18,4	12,8	1,8	2,6	43,3	53,9	7,79	3,5	4,28
2014 р.	16,78	11,06	1,76	2,36	34,34	50,57	9,06	8,8	2,90
2015 р.	18,09	14,53	2,34	3,96	48,48	56,36	10,91	1,3	3,16
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів									
2013 р.	11,7	6,3	1,0	1,0	58,8	35,3	7,84	2,0	1,80
2014 р.	13,18	5,47	0,64	0,96	56,67	43,33	5,00	8,3	3,00
2015 р.	13,16	6,91	0,66	0,99	63,16	31,58	5,26	0,8	2,79
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність									
2013 р.	13,8	6,8	0,9	2,7	57,7	43,3	5,15	3,4	3,81
2014 р.	12,14	5,53	0,72	2,26	39,13	32,61	6,52	5,2	1,89
2015 р.	12,12	7,41	1,01	3,70	72,41	41,38	6,90	1,5	4,70
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення									
2013 р.	22,9	12,5	2,1	4,2	25,0	62,5	12,50	5,8	134,99
2014 р.	25,00	9,38	3,13	6,25	0,00	66,67	33,33	13,7	149,46
2015 р.	28,57	9,52	4,76	0,00	33,33	33,33	33,33	0,4	10,06
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції									
2013 р.	28,4	20,8	5,3	6,3	43,1	55,6	9,72	4,3	5,14
2014 р.	24,36	16,67	3,85	5,13	36,21	58,62	8,62	4,8	9,04

Продовження табл. В.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2015 р.	26,99	19,02	2,45	7,98	44,44	63,89	8,33	3,3	14,66
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів									
2013 р.	41,0	35,9	12,8	10,3	27,6	65,5	17,24	8,1	2,77
2014 р.	38,16	32,89	9,21	9,21	36,00	84,00	4,00	6,1	1,05
2015 р.	47,54	40,98	11,48	9,84	46,43	64,29	17,86	3,0	0,39
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції									
2013 р.	14,4	7,6	1,5	2,4	53,4	48,1	9,16	2,6	2,08
2014 р.	12,98	6,90	1,23	1,73	38,39	42,86	7,14	5,5	6,53
2015 р.	12,83	8,49	1,51	1,70	62,90	45,16	9,68	0,8	4,43
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування									
2013 р.	16,7	11,2	2,0	3,8	54,9	54,0	7,96	3,2	6,13
2014 р.	17,27	10,26	1,88	3,75	37,27	50,00	11,82	6,2	5,85
2015 р.	17,52	11,86	2,16	6,20	66,67	66,67	12,96	2,1	0,78
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції									
2013 р.	35,7	26,0	14,8	10,7	44,8	72,4	34,48	11,5	4,52
2014 р.	33,97	24,88	12,92	9,09	30,65	59,68	20,97	10,1	5,54
2015 р.	37,50	30,77	12,50	10,58	47,37	73,68	36,84	6,4	2,54
Виробництво електричного устаткування									
2013 р.	28,5	20,3	7,1	10,3	47,6	65,1	28,57	9,5	7,64
2014 р.	23,19	17,75	5,43	9,78	38,60	59,65	17,54	4,5	4,25
2015 р.	31,75	14,60	6,20	8,76	46,34	68,29	31,71	6,1	7,48
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань									
2013 р.	24,5	17,3	5,4	8,7	45,9	58,5	20,74	11,4	2,66
2014 р.	25,20	16,91	5,37	8,29	33,33	62,70	18,25	11,1	2,76
2015 р.	26,20	20,18	7,83	11,45	45,00	70,00	27,50	7,7	4,34
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів									
2013 р.	35,2	29,1	12,6	13,8	51,2	58,5	28,05	14,8	3,98
2014 р.	29,61	21,89	8,15	9,87	44,26	62,30	24,59	16,0	2,75
2015 р.	36,97	30,91	10,30	14,55	53,57	75,00	23,21	5,4	4,64
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування									
2013 р.	13,7	7,8	2,1	2,8	50,7	57,3	16,00	2,0	1,95
2014 р.	14,40	7,58	2,31	2,09	36,00	53,00	15,00	6,1	1,65
2015 р.	14,08	9,30	3,10	2,54	62,22	57,78	11,11	1,7	4,78

Примітка: складено та розраховано за даними табл. В.10.

Таблиця В.12

Інноваційна складова потенціалу переробної промисловості (стандартизовані показники)

Види переробної діяльності, періоди	Вхідні індикатори										Вихідні індикатори		
	Масштаб					Інноваційна активність					Результативність і ефективність		
	Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	Частка підприємств, що реалізували продукцію, що була новою для ринку	Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України	Інтегральний показник	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси	Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції	Частка промислових підприємств, що впроваджували нові для ринку види продукції	Інтегральний показник	Зведений показник	Частка реалізованої інноваційної продукції	Ефективність інновацій	Інтегральний показник
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів													
2013 р.	0,551	0,643	0,878	0,812	0,709	0,264	0,256	0,774	0,374	0,515	0,764	0,968	0,860
2014 р.	0,560	0,664	0,864	0,761	0,703	0,394	0,398	0,728	0,485	0,584	0,450	0,981	0,664
2015 р.	0,619	0,646	0,816	0,724	0,697	0,330	0,248	0,704	0,386	0,519	0,831	0,782	0,806
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів													
2013 р.	0,715	0,825	0,932	0,928	0,845	0,000	0,512	0,773	0,034	0,170	0,865	0,987	0,924
2014 р.	0,655	0,834	0,950	0,903	0,827	0,000	0,484	0,850	0,035	0,170	0,481	0,980	0,687
2015 р.	0,722	0,832	0,944	0,931	0,852	0,127	0,579	0,856	0,398	0,582	0,896	0,810	0,852
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність													
2013 р.	0,663	0,811	0,939	0,804	0,798	0,019	0,402	0,851	0,187	0,386	0,770	0,972	0,865
2014 р.	0,682	0,832	0,944	0,771	0,802	0,310	0,612	0,804	0,534	0,654	0,675	0,987	0,816
2015 р.	0,745	0,820	0,920	0,745	0,804	0,000	0,448	0,813	0,033	0,163	0,805	0,680	0,740
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення													
2013 р.	0,441	0,652	0,858	0,696	0,644	0,575	0,137	0,637	0,369	0,487	0,608	0,000	0,008
2014 р.	0,345	0,715	0,758	0,367	0,512	1,000	0,206	0,000	0,027	0,118	0,144	0,000	0,004
2015 р.	0,398	0,768	0,616	-	0,573	0,540	0,556	0,095	0,306	0,418	0,948	0,313	0,545
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції													
2013 р.	0,307	0,421	0,642	0,543	0,461	0,267	0,232	0,718	0,354	0,404	0,709	0,962	0,826
2014 р.	0,362	0,493	0,702	0,480	0,495	0,361	0,302	0,741	0,432	0,462	0,700	0,940	0,811
2015 р.	0,432	0,537	0,800	0,448	0,537	0,387	0,148	0,774	0,354	0,436	0,571	0,000	0,008
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів													
2013 р.	0,000	0,000	0,135	0,254	0,004	0,531	0,095	0,500	0,293	0,036	0,453	0,979	0,666
2014 р.	0,000	0,000	0,287	0,067	0,004	0,365	0,000	0,880	0,032	0,011	0,619	0,993	0,784
2015 р.	0,000	0,000	0,080	0,324	0,161	0,359	0,143	0,514	0,298	0,219	0,610	0,973	0,771
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції													
2013 р.	0,649	0,788	0,899	0,826	0,785	0,092	0,336	0,734	0,283	0,471	0,824	0,985	0,901
2014 р.	0,660	0,790	0,905	0,825	0,790	0,323	0,490	0,786	0,499	0,628	0,656	0,956	0,792
2015 р.	0,731	0,793	0,880	0,883	0,819	0,131	0,397	0,736	0,337	0,525	0,896	0,701	0,793

Продовження табл.В.12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування													
2013 р.	0,593	0,688	0,865	0,725	0,711	0,066	0,254	0,769	0,234	0,408	0,784	0,955	0,865
2014 р.	0,547	0,688	0,854	0,620	0,668	0,342	0,405	0,645	0,447	0,546	0,613	0,961	0,767
2015 р.	0,632	0,710	0,824	0,572	0,678	0,079	0,111	0,647	0,178	0,348	0,727	0,946	0,829
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції													
2013 р.	0,129	0,276	0,000	0,225	0,030	0,238	0,000	0,000	0,001	0,006	0,223	0,967	0,464
2014 р.	0,110	0,244	0,000	0,079	0,021	0,459	0,290	0,371	0,367	0,088	0,369	0,963	0,596
2015 р.	0,211	0,249	0,000	0,269	0,034	0,345	0,017	0,000	0,008	0,017	0,169	0,830	0,374
Виробництво електричного устаткування													
2013 р.	0,305	0,435	0,520	0,254	0,364	0,190	0,101	0,171	0,149	0,233	0,358	0,943	0,581
2014 р.	0,392	0,460	0,580	0,009	0,176	0,319	0,290	0,474	0,352	0,249	0,719	0,972	0,836
2015 р.	0,331	0,644	0,504	0,393	0,453	0,360	0,089	0,139	0,165	0,273	0,208	0,490	0,319
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань													
2013 р.	0,402	0,518	0,635	0,370	0,470	0,219	0,192	0,398	0,256	0,347	0,230	0,980	0,475
2014 р.	0,340	0,486	0,584	0,160	0,352	0,412	0,254	0,452	0,362	0,357	0,306	0,982	0,548
2015 р.	0,448	0,507	0,376	0,214	0,368	0,378	0,067	0,253	0,186	0,261	0,000	0,707	0,008
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів													
2013 р.	0,141	0,189	0,149	0,000	0,025	0,129	0,192	0,186	0,166	0,065	0,000	0,971	0,010
2014 р.	0,224	0,334	0,369	0,000	0,041	0,219	0,258	0,262	0,246	0,100	0,000	0,982	0,010
2015 р.	0,221	0,246	0,176	0,000	0,212	0,260	0,000	0,370	0,021	0,067	0,299	0,687	0,453
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування													
2013 р.	0,666	0,783	0,858	0,797	0,773	0,138	0,209	0,536	0,249	0,439	0,865	0,986	0,924
2014 р.	0,623	0,770	0,821	0,788	0,746	0,365	0,369	0,550	0,420	0,560	0,619	0,989	0,782
2015 р.	0,703	0,773	0,752	0,828	0,763	0,141	0,229	0,698	0,282	0,464	0,779	0,673	0,724

Примітка: розраховано за даними додатка В (табл. В.11).

Додаток Д
Таблиця Д.1

Соціально-трудова компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (статистичні дані)

Адміністративно-територіальна одиниця	Кількість зайнятого населення, тис. осіб	Кількість найманих працівників, тис. осіб	Середньомісячна номінальна заробітна плата у середньому на одного штатного працівника, грн.	Обсяг попиту на робочу силу, осіб	Витрати на оплату праці, млн. грн	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн
Вінницька	74,1	64,1	4145	123	2492,1	48962,8
Волинська	50,9	43,4	4334	148	2144,9	19425,8
Дніпропетровська	372,4	314,6	5353	916	19584,1	302623,4
Донецька	247,0	240,3	5377	98	15702,9	190727,0
Житомирська	71,3	63,3	3691	425	2228,1	25737,6
Закарпатська	58,5	43,1	4037	64	1995,4	13872,5
Запорізька	166,6	150,6	5559	39	9328,8	135314,0
Івано-Франківська	68,1	48,2	4325	51	1504,3	34741,9
Київська	130,3	118,6	4863	599	5669,8	73838,6
Кіровоградська	50,5	43,0	3676	144	1401,2	23479,6
Луганська	94,7	88,9	3536	36	4034,7	23865,6
Львівська	148,7	120,4	4335	377	6235,2	58502,0
Миколаївська	67,8	56,0	5586	228	2709,6	34948,5
Одеська	84,7	65,1	4442	313	3082,9	53635,7
Полтавська	105,7	95,5	4745	430	4979,4	111375,1
Рівненська	64,7	50,5	4998	146	1753,8	26872,8
Сумська	73,8	64,9	4172	172	2757,8	36804,6
Тернопільська	35,7	30,2	3442	279	1125,9	13541,2
Харківська	230,0	161,3	4054	573	7215,4	114253,1
Херсонська	40,9	30,4	3671	90	1188,2	17306,9
Хмельницька	61,9	56,1	4233	101	1883,6	27055,3
Черкаська	75,7	59,5	4041	223	2300,6	48423,5
Чернівецька	36,1	18,9	3406	159	635,0	6824,4
Чернігівська	53,4	43,6	4069	199	1584,4	28063,8
М. Київ	110,4	101,1	6731	561		306408,0

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Таблиця Д.2

Соціально-трудова компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (показники)

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори				Вихідні індикатори
	Масштаб		Соціальна привабливість		
	Кількість зайнятого населення, тис. осіб	Кількість найманих працівників, тис. осіб	Середньомісячна номінальна заробітна плата у середньому на одного штатного працівника, грн.	Обсяг попиту на робочу силу, осіб	Коефіцієнт ефективності праці
Вінницька	74,1	64,1	4145	123	19,647
Волинська	50,9	43,4	4334	148	9,057
Дніпропетровська	372,4	314,6	5353	916	15,453
Донецька	247,0	240,3	5377	98	12,146
Житомирська	71,3	63,3	3691	425	11,551
Закарпатська	58,5	43,1	4037	64	6,952
Запорізька	166,6	150,6	5559	39	14,505
Івано-Франківська	68,1	48,2	4325	51	23,095
Київська	130,3	118,6	4863	599	13,023
Кіровоградська	50,5	43,0	3676	144	16,757
Луганська	94,7	88,9	3536	36	5,915
Львівська	148,7	120,4	4335	377	9,383
Миколаївська	67,8	56,0	5586	228	12,898
Одеська	84,7	65,1	4442	313	17,398
Полтавська	105,7	95,5	4745	430	22,367
Рівненська	64,7	50,5	4998	146	15,323
Сумська	73,8	64,9	4172	172	13,346
Тернопільська	35,7	30,2	3442	279	12,027
Харківська	230,0	161,3	4054	573	15,835
Херсонська	40,9	30,4	3671	90	14,566
Хмельницька	61,9	56,1	4233	101	14,364
Черкаська	75,7	59,5	4041	223	21,048
Чернівецька	36,1	18,9	3406	159	10,747
Чернігівська	53,4	43,6	4069	199	17,713
Київ	110,4	101,1	6731	561	14,886

Примітка: складено та розраховано за даними табл.Д.1

Таблиця Д.3

Соціально-трудова компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (стандартизовані показники)

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори							Вихідні індикатори
	Масштаб			Соціальна привабливість			Зведений показник	Коефіцієнт ефективності праці
	Кількість зайнятого населення	Кількість найманих працівників	Інтегральний показник	Середньомісячна номінальна заробітна плата у середньому на одного штатного працівника	Обсяг попиту на робочу силу	Інтегральний показник		
Вінницька	0,801	0,796	0,799	0,384	0,866	0,577	0,679	0,149
Волинська	0,863	0,862	0,863	0,356	0,838	0,546	0,687	0,608
Дніпропетровська	0,000	0,000	0,000	0,205	0,000	0,005	0,001	0,331
Донецька	0,337	0,236	0,282	0,201	0,893	0,424	0,346	0,474
Житомирська	0,809	0,799	0,804	0,452	0,536	0,492	0,629	0,500
Закарпатська	0,843	0,863	0,853	0,400	0,930	0,610	0,721	0,699
Запорізька	0,553	0,521	0,537	0,174	0,957	0,408	0,468	0,372
Івано-Франківська	0,817	0,847	0,832	0,357	0,944	0,581	0,695	0,000
Київська	0,650	0,623	0,636	0,278	0,346	0,310	0,444	0,436
Кіровоградська	0,864	0,863	0,864	0,454	0,843	0,618	0,731	0,274
Луганська	0,746	0,717	0,731	0,475	0,961	0,675	0,703	0,744
Львівська	0,601	0,617	0,609	0,356	0,588	0,458	0,528	0,594
Миколаївська	0,818	0,822	0,820	0,170	0,751	0,357	0,541	0,442
Одеська	0,773	0,793	0,783	0,340	0,658	0,473	0,609	0,247
Полтавська	0,716	0,696	0,706	0,295	0,531	0,396	0,529	0,032
Рівненська	0,826	0,839	0,833	0,257	0,841	0,465	0,622	0,337
Сумська	0,802	0,794	0,798	0,380	0,812	0,556	0,666	0,422
Тернопільська	0,904	0,904	0,904	0,489	0,695	0,583	0,726	0,479
Харківська	0,382	0,487	0,432	0,398	0,374	0,386	0,408	0,314
Херсонська	0,890	0,903	0,897	0,455	0,902	0,640	0,758	0,369
Хмельницька	0,834	0,822	0,828	0,371	0,890	0,575	0,690	0,378
Черкаська	0,797	0,811	0,804	0,400	0,757	0,550	0,665	0,089
Чернівецька	0,903	0,940	0,921	0,494	0,826	0,639	0,767	0,535
Чернігівська	0,857	0,861	0,859	0,395	0,783	0,556	0,691	0,233
М. Київ	0,704	0,679	0,691	0,000	0,388	0,006	0,066	0,355

Примітка: розраховано за даними додатка Д (табл.Д.2).

Таблиця Д.4

Виробничо-господарська компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (статистичні дані)

Адміністративно-територіальна одиниця	Вартість основних засобів, млн.грн	Ступінь зносу основних засобів, %	Вартість введених в дію нових основних засобів, млн. грн	Вартість ліквідованих основних засобів, млн. грн	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн.грн
Вінницька	18750	68,2	838	42	48962,8
Волинська	10637	53,1	531	52	19425,8
Дніпропетровська	201702	66,1	6612	993	302623,4
Донецька	227877	69,8	6562	2453	190727,0
Житомирська	13816	45,0	1493	38	25737,6
Закарпатська	7566	55,2	423	42	13872,5
Запорізька	99557	72,5	1996	624	135314,0
Івано-Франківська	21878	57,9	1451	39	34741,9
Київська	27602	44,8	1390	100	73838,6
Кіровоградська	11803	60,5	430	90	23479,6
Луганська	53132	49,3	2756	576	23865,6
Львівська	29642	59,5	1704	92	58502,0
Миколаївська	30213	61,5	1623	87	34948,5
Одеська	23509	49,8	2010	110	53635,7
Полтавська	64312	71,2	3828	795	111375,1
Рівненська	24806	52,1	1038	51	26872,8
Сумська	15240	58,6	622	50	36804,6
Тернопільська	6419	43,8	358	22	13541,2
Харківська	57665	65,0	2288	450	114253,1
Херсонська	9766	63,8	198	59	17306,9
Хмельницька	17987	49,7	330	62	27055,3
Черкаська	20502	72,5	421	42	48423,5
Чернівецька	10482	16,4	161	9	6824,4
Чернігівська	18410	73,8	379	53	28063,8
М. Київ	55415	48,8	2066	343	306408,0

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Таблиця Д.5

Виробничо-господарська компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (показники)

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори					Вихідні індикатори
	Масштаб		Здатність до відтворення			
	Вартість основних засобів, млн.грн	Вартість введених в дію нових основних засобів, млн. грн	Коефіцієнт оновлення основних засобів	Коефіцієнт зносу основних засобів	Коефіцієнт інтенсивності оновлення	Коефіцієнт ефективності основних засобів
Вінницька	18750	838	0,045	0,682	0,050	2,611
Волинська	10637	531	0,050	0,531	0,098	1,826
Дніпропетровська	201702	6612	0,033	0,661	0,150	1,500
Донецька	227877	6562	0,029	0,698	0,374	0,837
Житомирська	13816	1493	0,108	0,45	0,025	1,863
Закарпатська	7566	423	0,056	0,552	0,099	1,834
Запорізька	99557	1996	0,020	0,725	0,313	1,359
Івано-Франківська	21878	1451	0,066	0,579	0,027	1,588
Київська	27602	1390	0,050	0,448	0,072	2,675
Кіровоградська	11803	430	0,036	0,605	0,209	1,989
Луганська	53132	2756	0,052	0,493	0,209	0,449
Львівська	29642	1704	0,057	0,595	0,054	1,974
Миколаївська	30213	1623	0,054	0,615	0,054	1,157
Одеська	23509	2010	0,085	0,498	0,055	2,281
Полтавська	64312	3828	0,060	0,712	0,208	1,732
Рівненська	24806	1038	0,042	0,521	0,049	1,083
Сумська	15240	622	0,041	0,586	0,080	2,415
Тернопільська	6419	358	0,056	0,438	0,061	2,110
Харківська	57665	2288	0,040	0,65	0,197	1,981
Херсонська	9766	198	0,020	0,638	0,298	1,772
Хмельницька	17987	330	0,018	0,497	0,188	1,504
Черкаська	20502	421	0,021	0,725	0,100	2,362
Чернівецька	10482	161	0,015	0,164	0,056	0,651
Чернігівська	18410	379	0,021	0,738	0,140	1,524
М. Київ	55415	2066	0,037	0,488	0,166	5,529

Примітка: складено та розраховано за даними табл.Д.4.

Таблиця Д.6

Виробничо-господарська компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (стандартизовані показники)

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори								Вихідні індикатори
	Масштаб			Здатність до відтворення				Зведений показник	
	Вартість основних засобів	Вартість введених в дію нових основних засобів	Інтегральний показник	Коефіцієнт оновлення основних засобів	Коефіцієнт зносу основних засобів	Коефіцієнт інтенсивності оновлення	Інтегральний показник		Коефіцієнт ефективності основних засобів
Вінницька	0,918	0,873	0,895	0,583	0,760	0,866	0,727	0,806	0,528
Волинська	0,953	0,920	0,936	0,537	0,691	0,738	0,649	0,780	0,670
Дніпропетровська	0,115	0,000	0,003	0,694	0,752	0,598	0,678	0,045	0,729
Донецька	0,000	0,008	0,001	0,731	0,765	0,000	0,038	0,006	0,849
Житомирська	0,939	0,774	0,853	0,000	0,636	0,932	0,039	0,182	0,663
Закарпатська	0,967	0,936	0,951	0,481	0,703	0,734	0,628	0,773	0,668
Запорізька	0,563	0,698	0,627	0,815	0,774	0,164	0,469	0,543	0,754
Івано-Франківська	0,904	0,781	0,840	0,389	0,717	0,928	0,637	0,732	0,713
Київська	0,879	0,790	0,833	0,537	0,634	0,808	0,650	0,736	0,516
Кіровоградська	0,948	0,935	0,942	0,667	0,729	0,440	0,598	0,751	0,640
Луганська	0,767	0,583	0,669	0,519	0,667	0,441	0,534	0,598	0,919
Львівська	0,870	0,742	0,804	0,472	0,724	0,856	0,664	0,731	0,643
Миколаївська	0,867	0,755	0,809	0,500	0,733	0,857	0,680	0,742	0,791
Одеська	0,897	0,696	0,790	0,213	0,671	0,854	0,496	0,626	0,587
Полтавська	0,718	0,421	0,550	0,444	0,770	0,444	0,533	0,542	0,687
Рівненська	0,891	0,843	0,867	0,611	0,685	0,869	0,714	0,787	0,804
Сумська	0,933	0,906	0,919	0,620	0,720	0,785	0,705	0,805	0,563
Тернопільська	0,972	0,946	0,959	0,481	0,626	0,836	0,631	0,778	0,618
Харківська	0,747	0,654	0,699	0,630	0,748	0,474	0,607	0,651	0,642
Херсонська	0,957	0,970	0,964	0,815	0,743	0,203	0,497	0,692	0,680
Хмельницька	0,921	0,950	0,935	0,833	0,670	0,497	0,652	0,781	0,728
Черкаська	0,910	0,936	0,923	0,806	0,774	0,733	0,770	0,843	0,573
Чернівецька	0,954	0,976	0,965	0,861	0,000	0,850	0,042	0,201	0,882
Чернігівська	0,919	0,943	0,931	0,806	0,778	0,626	0,732	0,826	0,724
М. Київ	0,757	0,688	0,721	0,657	0,664	0,556	0,624	0,671	0,000

Примітка: розраховано за даними додатка Д (табл.Д.5).

Таблиця Д.7

Фінансово-інвестиційна компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (показники)

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори		Вихідні індикатори
	Частка підприємств, які одержали прибуток, %	Частка капітальних інвестицій у промисловість у загальному обсязі, %	Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств, %
Вінницька	72,5	31,7	5,5
Волинська	71,3	44,9	6,4
Дніпропетровська	72,9	58,1	2,2
Донецька	64,9	59,8	-6,8
Житомирська	70,2	33,7	0,0
Закарпатська	73,7	22,8	0,2
Запорізька	76,5	62,1	9,5
Івано-Франківська	78,9	21,3	2,0
Київська	72,0	39,7	2,0
Кіровоградська	75,8	18,5	-32,3
Луганська	64,5	59,4	-24,2
Львівська	73,8	27,3	1,1
Миколаївська	71,1	15,0	-0,3
Одеська	73,2	17,6	-1,7
Полтавська	70,8	42,8	5,4
Рівненська	70,2	43,1	-15,1
Сумська	70,4	26,4	6,5
Тернопільська	74,7	14,9	3,3
Харківська	74,5	30,3	4,7
Херсонська	68,0	24,5	-1,9
Хмельницька	73,1	17,2	-5,5
Черкаська	73,5	20,8	-3,2
Чернівецька	74,0	9,2	2,9
Чернігівська	73,7	27,2	1,4
М. Київ	71,8	23,8	6,0

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Таблиця Д.8

Фінансово-інвестиційна компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (стандартизовані показники)

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори			Вихідні індикатори
	Частка підприємств, які одержали прибуток	Частка капітальних інвестицій у промисловість	Інтегральний показник	Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств
Вінницька	0,081	0,490	0,199	0,421
Волинська	0,096	0,277	0,163	0,326
Дніпропетровська	0,076	0,064	0,070	0,768
Донецька	0,177	0,037	0,081	1,716
Житомирська	0,110	0,457	0,225	1,000
Закарпатська	0,066	0,633	0,204	0,979
Запорізька	0,030	0,000	0,002	0,000
Івано-Франківська	0,000	0,657	0,008	0,789
Київська	0,087	0,361	0,178	0,789
Кіровоградська	0,039	0,702	0,166	4,400
Луганська	0,183	0,043	0,089	3,547
Львівська	0,065	0,560	0,190	0,884
Миколаївська	0,099	0,758	0,274	1,032
Одеська	0,072	0,717	0,228	1,179
Полтавська	0,103	0,311	0,179	0,432
Рівненська	0,110	0,306	0,184	2,589
Сумська	0,108	0,575	0,249	0,316
Тернопільська	0,053	0,760	0,201	0,653
Харківська	0,056	0,512	0,169	0,505
Херсонська	0,138	0,605	0,289	1,200
Хмельницька	0,074	0,723	0,231	1,579
Черкаська	0,068	0,665	0,213	1,337
Чернівецька	0,062	0,852	0,230	0,695
Чернігівська	0,066	0,562	0,192	0,853
М. Київ	0,090	0,617	0,236	0,368

Примітка: розраховано за даними додатка Д (табл.Д.7).

Таблиця Д.9

**Інноваційна компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (статистичні дані)**

Адміністративно-територіальні одиниці	Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, %	Частка підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, %	Частка підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, %	Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію за межі України, %	Обсяг витрат на інноваційну діяльність, млн.грн	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн
Вінницька	14,7	8,8	6,5	35,0	575,3	192,4
Волинська	11,5	3,8	5,8	28,6	65,3	383,6
Дніпропетровська	13,0	5,8	4,3	44,1	7568,9	1145,5
Донецька	11,7	4,6	2,9	41,7	827,6	4591,8
Житомирська	15,5	6,1	8,8	33,3	32,6	372,3
Закарпатська	10,1	4,3	5,1	87,5	22,5	583,2
Запорізька	20,9	15,0	8,5	45,2	321,0	3162,3
Івано-Франківська	21,6	8,8	11,2	21,4	92,2	242,0
Київська	13,3	5,2	8,2	30,0	144,8	618,8
Кіровоградська	24,8	11,9	7,9	23,8	127,7	354,7
Луганська	11,3	3,8	6,3	20,0	24,3	373,2
Львівська	19,3	8,2	13,3	38,6	277,8	1193,9
Миколаївська	31,2	11,8	9,7	16,7	291,6	71,2
Одеська	19,4	7,0	8,6	31,8	49,7	544,4
Полтавська	16,2	10,3	5,4	50,0	128,5	1938,5
Рівненська	10,6	4,1	6,5	33,3	6,9	67,3
Сумська	19,8	12,9	7,8	52,4	162,3	1751,9
Тернопільська	17,4	9,8	10,9	21,4	14,6	249,3
Харківська	28,6	10,8	16,4	42,4	667,0	2742,4
Херсонська	20,7	13,0	10,9	53,3	70,1	175,4
Хмельницька	12,3	7,5	5,5	31,3	66,7	127,1
Черкаська	17,2	11,0	8,3	36,4	53,5	289,7
Чернівецька	17,0	11,3	9,4	25,0	18,8	100,0
Чернігівська	13,3	8,8	6,2	30,8	35,0	95,9
М. Київ	17,3	12,7	8,7	34,4	2169,0	1683,3

Примітка: складено на підставі джерела: Статистичний збірник “Промисловість України у 2011-2015 роках”, 2016.

Таблиця Д.10

**Інноваційна компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (показники)**

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори				Вихідні індикатори
	Масштаб		Інноваційна активність		
	Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, %	Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію за межі України, %	Частка підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, %	Частка підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції, %	Коефіцієнт ефективності інновацій
Вінницька	14,7	35,0	6,5	8,8	0,334
Волинська	11,5	28,6	5,8	3,8	5,874
Дніпропетровська	13,0	44,1	4,3	5,8	0,151
Донецька	11,7	41,7	2,9	4,6	5,548
Житомирська	15,5	33,3	8,8	6,1	11,420
Закарпатська	10,1	87,5	5,1	4,3	25,920
Запорізька	20,9	45,2	8,5	15,0	9,851
Івано-Франківська	21,6	21,4	11,2	8,8	2,625
Київська	13,3	30,0	8,2	5,2	4,273
Кіровоградська	24,8	23,8	7,9	11,9	2,778
Луганська	11,3	20,0	6,3	3,8	15,358
Львівська	19,3	38,6	13,3	8,2	4,298
Миколаївська	31,2	16,7	9,7	11,8	0,244
Одеська	19,4	31,8	8,6	7,0	10,954
Полтавська	16,2	50,0	5,4	10,3	15,086
Рівненська	10,6	33,3	6,5	4,1	9,754
Сумська	19,8	52,4	7,8	12,9	10,794
Тернопільська	17,4	21,4	10,9	9,8	17,075
Харківська	28,6	42,4	16,4	10,8	4,112
Херсонська	20,7	53,3	10,9	13,0	2,502
Хмельницька	12,3	31,3	5,5	7,5	1,906
Черкаська	17,2	36,4	8,3	11,0	5,415
Чернівецька	17,0	25,0	9,4	11,3	5,319
Чернігівська	13,3	30,8	6,2	8,8	2,740
М. Київ	17,3	34,4	8,7	12,7	0,776

Примітка: складено та розраховано за даними табл. Д.9.

Таблиця Д.11

Інноваційна компонента промислового потенціалу
в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (стандартизовані показники)

Адміністративно-територіальні одиниці	Вхідні індикатори							Вихідні індикатори
	Масштаб			Інноваційна активність			Зведений показник	Коефіцієнт ефективності інновацій
	Частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України	Інтегральний показник	Частка підприємств, що впроваджували інноваційні процеси	Частка підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції	Інтегральний показник		
Вінницька	0,529	0,600	0,563	0,604	0,413	0,499	0,530	0,987
Волинська	0,631	0,673	0,652	0,646	0,747	0,695	0,673	0,773
Дніпропетровська	0,583	0,496	0,538	0,738	0,613	0,673	0,601	0,994
Донецька	0,625	0,523	0,572	0,823	0,693	0,755	0,657	0,786
Житомирська	0,503	0,619	0,558	0,463	0,593	0,524	0,541	0,559
Закарпатська	0,676	0,000	0,008	0,689	0,713	0,701	0,076	0,000
Запорізька	0,330	0,483	0,399	0,482	0,000	0,007	0,053	0,620
Івано-Франківська	0,308	0,755	0,482	0,317	0,413	0,362	0,418	0,899
Київська	0,574	0,657	0,614	0,500	0,653	0,571	0,592	0,835
Кіровоградська	0,205	0,728	0,386	0,518	0,207	0,327	0,356	0,893
Луганська	0,638	0,771	0,701	0,616	0,747	0,678	0,690	0,407
Львівська	0,381	0,559	0,461	0,189	0,453	0,293	0,367	0,834
Миколаївська	0,000	0,809	0,009	0,409	0,213	0,295	0,052	0,991
Одеська	0,378	0,637	0,491	0,476	0,533	0,504	0,497	0,577
Полтавська	0,481	0,429	0,454	0,671	0,313	0,458	0,456	0,418
Рівненська	0,660	0,619	0,639	0,604	0,727	0,663	0,651	0,624
Сумська	0,365	0,401	0,383	0,524	0,140	0,271	0,322	0,584
Тернопільська	0,442	0,755	0,578	0,335	0,347	0,341	0,444	0,341
Харківська	0,083	0,515	0,207	0,000	0,280	0,005	0,033	0,841
Херсонська	0,337	0,391	0,363	0,335	0,133	0,211	0,277	0,903
Хмельницька	0,606	0,642	0,624	0,665	0,500	0,577	0,600	0,926
Черкаська	0,449	0,584	0,512	0,494	0,267	0,363	0,431	0,791
Чернівецька	0,455	0,714	0,570	0,427	0,247	0,325	0,430	0,795
Чернігівська	0,574	0,648	0,610	0,622	0,413	0,507	0,556	0,894
М. Київ	0,446	0,607	0,520	0,470	0,153	0,268	0,374	0,970

Примітка: розраховано за даними додатка Д (табл.Д.10).

Додаток. Е
Таблиця Е.1

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Розвиток наукового потенціалу”

Роки	Показники					
	Частка дослідників у чисельності економічно активного населення працездатного віку, %	Питома вага докторів економічних наук у чисельності економічно активного населення працездатного віку, %	Питома вага кандидатів економічних наук у чисельності економічно активного населення працездатного віку, %	Питома вага прикладних досліджень у загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт, %	Питома вага обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП, %	Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки, од. на 100000 населення
2000	0,571	0,049	0,278	22,07	1,16	3,01
2001	0,542	0,051	0,290	13,40	1,11	3,02
2002	0,520	0,053	0,303	13,76	1,11	3,05
2003	5,085	0,055	0,312	12,95	1,24	3,10
2004	0,518	0,056	0,320	13,95	1,19	3,16
2005	0,515	0,059	0,333	14,71	1,09	3,19
2006	0,488	0,061	0,350	15,72	0,98	3,09
2007	4,699	0,062	0,360	16,90	0,93	3,01
2008	0,455	0,065	0,376	18,10	0,90	2,97
2009	0,455	0,068	0,399	16,32	0,95	2,90
2010	0,443	0,071	0,415	16,39	0,90	2,83
2011	0,420	0,074	0,420	18,04	0,79	2,74
2012	0,402	0,076	0,432	18,29	0,80	2,65
2013	0,380	0,080	0,440	17,72	0,80	2,51
2014	0,365	0,085	0,453	17,44	0,69	2,20
2015	0,367	-	-	18,01	0,64	2,28

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Продовження табл.Е.1

Роки	Стандартизовані показники						Інтегральний показник розвитку наукового потенціалу
	Частка дослідників у чисельності економічно активного населення працездатного віку	Питома вага докторів економічних наук у чисельності економічно активного населення працездатного віку	Питома вага кандидатів економічних наук у чисельності економічно активного населення працездатного віку	Питома вага прикладних досліджень у загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт	Питома вага обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП	Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки	
2000	0,888	0,424	0,386	0,000	0,065	0,056	0,061
2001	0,893	0,400	0,360	0,393	0,105	0,053	0,256
2002	0,898	0,376	0,331	0,377	0,105	0,044	0,241
2003	0,000	0,353	0,311	0,413	0,000	0,028	0,015
2004	0,898	0,341	0,294	0,368	0,040	0,009	0,152
2005	0,899	0,306	0,265	0,333	0,121	0,000	0,082
2006	0,904	0,282	0,227	0,288	0,210	0,031	0,219
2007	0,076	0,271	0,205	0,234	0,250	0,056	0,155
2008	0,911	0,235	0,170	0,180	0,274	0,069	0,223
2009	0,911	0,200	0,119	0,261	0,234	0,091	0,222
2010	0,913	0,165	0,084	0,257	0,274	0,113	0,216
2011	0,917	0,129	0,073	0,183	0,363	0,141	0,208
2012	0,921	0,106	0,046	0,171	0,355	0,169	0,190
2013	0,925	0,059	0,029	0,197	0,355	0,213	0,169
2014	0,928	0,000	0,000	0,210	0,444	0,310	0,025
2015	0,928	-	-	0,184	0,484	0,285	0,392

Таблиця Е.2

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Розвиток освітнього потенціалу”

Роки	Показники					Стандартизовані величини					Інтегральний показник розвитку освітнього потенціалу
	Випущено каліфі-кованих робітників, осіб на 100000 населення	Частка студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у чисельності населення, %	Випущено фахівців з ВНЗ III-IV рівнів акредитації, осіб на 100000 населення	Кількість аспірантів, осіб на 100000 населення	Кількість докторантів, осіб на 100000 населення	Випущено каліфі-кованих робітників на 100000 населення	Частка студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у чисельності населення	Випущено фахівців з ВНЗ III-IV рівнів акредитації на 100000 населення	Кількість аспірантів на 100000 населення	Кількість докторантів в на 100000 населення	
2000	539,76	3,931	632,82	49,07	2,24	0,124	0,351	0,463	0,347	0,463	0,318
2001	569,87	4,334	729,1	51,69	2,38	0,076	0,284	0,381	0,312	0,429	0,256
2002	582,78	4,705	859,73	55,94	2,52	0,055	0,223	0,270	0,255	0,396	0,202
2003	574,12	5,095	658,7	59,19	2,65	0,069	0,159	0,441	0,212	0,365	0,206
2004	595,1	5,428	781,98	62,71	2,76	0,035	0,104	0,336	0,165	0,338	0,147
2005	606,17	5,752	874,77	66,19	2,90	0,017	0,050	0,258	0,119	0,305	0,096
2006	616,46	5,961	998,09	69,25	3,02	0,000	0,016	0,153	0,078	0,276	0,022
2007	611,2	6,056	1083,05	71,48	3,16	0,009	0,000	0,081	0,048	0,242	0,015
2008	581,38	5,983	1137,09	73,57	3,15	0,057	0,012	0,035	0,020	0,245	0,041
2009	518,81	5,655	1178,28	75,10	3,38	0,158	0,066	0,000	0,000	0,189	0,007
2010	538,26	5,442	1152,67	74,39	3,55	0,127	0,101	0,022	0,009	0,149	0,052
2011	524,48	5,069	1137,43	73,48	3,96	0,149	0,163	0,035	0,022	0,050	0,062
2012	442,88	4,774	1063,03	68,99	4,01	0,282	0,212	0,098	0,081	0,038	0,113
2013	498,98	4,524	889,95	60,64	3,86	0,191	0,253	0,245	0,193	0,074	0,176
2014	400,65	3,734	823,31	62,71	4,01	0,350	0,383	0,301	0,165	0,038	0,191
2015	384,35	3,754	742,38	60,48	4,17	0,377	0,380	0,370	0,195	0,000	0,064

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Таблиця Е.3

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Розвиток споживчого потенціалу”

Роки	Показники							Частка населення із середньодушовими еквівалентними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму, %	
	Темпи зростання (спаду) номінальної заробітної плати, % до попереднього року	Темпи зростання (спаду) реальної заробітної плати, % до попереднього року	Середньомісячна номінальна заробітна плата, дол. США	Темпи зростання (спаду) доходів населення, % до попереднього року	Доходи населення у розрахунку на одну особу, дол. США	Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %		грошовими	загальними
2000	129,6	99,1	42,3	131,2	478,6	125,8	94,6	87,4	
2001	135,2	119,3	57,9	122,7	601,2	106,1	91,1	83,7	
2002	121	118,2	70,6	117,1	717,1	99,4	87,3	80,5	
2003	122,8	115,2	86,6	116,5	842,6	108,2	77,7	67,3	
2004	127,5	123,8	110,9	127,2	1082,5	112,3	61,8	50,0	
2005	136,7	120,3	157,3	139,1	1574,1	110,3	64,0	28,4	
2006	129,2	118,3	206,1	123,8	1992,0	111,6	49,7	21,4	
2007	129,7	112,5	267,5	132,0	2646,0	116,6	21,0	12,7	
2008	133,7	106,3	342,9	137,4	3462,0	122,3	11,6	7,1	
2009	105,5	90,8	244,6	105,8	2487,5	112,3	11,1	5,8	
2010	120	110,2	282,1	117,1	3018,6	109,1	15,6	8,8	
2011	117,6	108,7	330,5	108,0	3429,8	104,6	13,7	7,8	
2012	114,9	114,4	378,7	113,9	3998,0	99,8	14,1	9,1	
2013	107,9	108,2	408,5	106,2	4253,4	100,5	13,4	8,4	
2014	106,0	93,5	292,8	98,9	2835,5	124,9	14,3	8,6	
2015	120,5	79,8	192,0	113,4	1851,1	148,5	11,1	6,4	

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Продовження табл. Е.3

Роки	Стандартизовані величини								
	Темпи зростання (спаду) номінальної заробітної плати, % до попереднього року	Темпи зростання (спаду) реальної заробітної плати, % до попереднього року	Середньомісячна номінальна заробітна плата, дол. США	Темпи зростання (спаду) доходів населення, % до попереднього року	Доходи населення у розрахунку на одну особу, дол. США	Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %	Частка населення із середньодушовими еквівалентними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму, %		Інтегральний показник розвитку споживчого потенціалу
							грошовими	загальними	
2000	0,052	0,200	0,897	0,057	0,887	0,153	0,883	0,934	0,296
2001	0,011	0,036	0,858	0,118	0,859	0,286	0,878	0,931	0,231
2002	0,115	0,045	0,827	0,158	0,831	0,331	0,873	0,928	0,333
2003	0,102	0,069	0,788	0,162	0,802	0,271	0,857	0,914	0,334
2004	0,067	0,000	0,728	0,086	0,746	0,244	0,820	0,884	0,124
2005	0,000	0,028	0,615	0,000	0,630	0,257	0,827	0,796	0,046
2006	0,055	0,044	0,495	0,110	0,532	0,248	0,777	0,729	0,237
2007	0,051	0,091	0,345	0,051	0,378	0,215	0,471	0,543	0,190
2008	0,022	0,141	0,161	0,012	0,186	0,176	0,043	0,183	0,079
2009	0,228	0,267	0,401	0,239	0,415	0,244	0,000	0,000	0,039
2010	0,122	0,110	0,309	0,158	0,290	0,265	0,288	0,341	0,217
2011	0,140	0,122	0,191	0,224	0,194	0,296	0,190	0,256	0,194
2012	0,159	0,076	0,073	0,181	0,060	0,328	0,213	0,363	0,149
2013	0,211	0,126	0,000	0,237	0,000	0,323	0,172	0,310	0,032
2014	0,225	0,245	0,283	0,289	0,333	0,159	0,224	0,326	0,254
2015	0,119	0,355	0,530	0,185	0,565	0,000	0,000	0,094	0,110

Таблиця. Е.4

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Макроекономічна стабільність”

Роки	Показники					Стандартизовані величини					Інтегральний показник макроекономічної стабільності
	Середній офіційний курс національної грошової одиниці до долара США, грн (за 100 доларів США)	Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу, дол. США	Темпи зростання (спаду) валового внутрішнього продукту в розрахунку на одну особу, % до попереднього року	Темпи зростання (спаду) податкових надходжень, %	Темпи зростання (спаду) обсягу кредитів, наданих банками, %	Середній офіційний курс національної грошової одиниці до долара США,	Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу	Темпи зростання (спаду) валового внутрішнього продукту в розрахунку на одну особу	Темпи зростання (спаду) податкових надходжень	Темпи зростання (спаду) обсягу кредитів, наданих банками	
2000	544,02	631,6	106,7	-	-	0,072	0,849	0,056	-	-	0,150
2001	537,21	780,9	111,1	117,2	145,0	0,060	0,814	0,017	0,778	0,167	0,161
2002	532,66	879,5	106,3	123,6	148,2	0,052	0,790	0,059	0,765	0,149	0,194
2003	533,27	1048,4	110,5	119,7	161,4	0,053	0,750	0,022	0,773	0,073	0,138
2004	531,92	1367,3	113,0	116,3	130,6	0,051	0,674	0,000	0,779	0,250	0,058
2005	512,47	1828,8	103,5	155,3	161,9	0,015	0,563	0,084	0,705	0,070	0,128
2006	505,00	2303,0	108,1	128,2	171,0	0,000	0,450	0,043	0,757	0,018	0,030
2007	505,00	3068,5	108,6	128,2	174,1	0,000	0,267	0,039	0,757	0,000	0,010
2008	526,72	3898,5	102,6	140,9	172,0	0,041	0,069	0,092	0,733	0,012	0,075
2009	779,12	2545,4	85,6	19,6	98,5	0,352	0,392	0,242	0,963	0,434	0,426
2010	796,20	3068,2	104,5	527,0	101,3	0,366	0,267	0,075	0,000	0,418	0,050
2011	798,90	3695,0	105,8	142,8	109,4	0,368	0,118	0,064	0,729	0,372	0,237
2012	799,10	4004,8	100,4	107,7	101,7	0,368	0,044	0,112	0,796	0,416	0,226
2013	799,30	4187,8	100,3	98,2	111,7	0,368	0,000	0,112	0,814	0,358	0,066
2014	1187,67	3067,8	93,5	103,8	112,1	0,575	0,267	0,173	0,803	0,356	0,377
2015	2184,47	2124,7	90,6	177,4	96,2	0,769	0,493	0,198	0,663	0,447	0,467

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Таблиця Е.5

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Розвиток бізнес-середовища”

Роки	Показники							
	Питома вага підприємств, що одержали прибуток, % до загальної кількості	Рентабельність (збитковість) операційної діяльності підприємств, %	Темп зростання (спаду) кількості суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ), %	Кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення, од.	Кількість найманих працівників на малих підприємствах, % до кількості найманих працівників підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) малими підприємствами, % до обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) по економіці в цілому	Індекс обсягів роздрібного товарообороту підприємств (у порівнянних цінах), % до попереднього року	Темпи зростання (спаду) обсягу експорту товарів і послуг, %
2000	62,30	2,7	-	44	15,1	8,1	108,1	118,8
2001	61,80	4,5	106,5	48	17,1	7,1	113,7	109,7
2002	61,20	4,2	105,2	53	18,9	6,7	115	111,1
2003	62,90	4,3	104,9	57	20,9	6,6	120,5	124,1
2004	65,20	6,4	104,3	60	20,2	5,3	121,9	139,0
2005	65,80	7	104,6	63	19,6	5,5	123,4	106,3
2006	66,50	6,6	105,8	66	23,5	18,8	126,4	113,7
2007	67,50	6,8	104,7	70	23,7	18,1	129,5	127,2
2008	62,80	3,9	103,5	79	24,3	16,3	117,3	134,9
2009	60,10	3,3	102,4	83	25,2	16,6	79,1	62,6
2010	59,00	4,8	102,9	78	26,1	16,9	110,1	128,1
2011	65,10	5,9	102,3	77	26,1	15,2	113,2	130,1
2012	64,50	5,0	101,4	76	25,7	16,0	112,3	100,3
2013	65,90	3,9	102,3	82	26,0	16,6	106,1	92,7
2014	66,30	-3,9	97,0	75	25,6	16,9	90,0	85,7
2015	73,70	1,0	87,1	67	24,5	18,2	80,2	73,0

Продовження табл. Е.5

Роки	Стандартизовані величини								
	Питома вага підприємств, що одержали прибуток, у % до загальної кількості	Рентабельність (збитковість) операційної діяльності підприємств, у %	Темп зростання (спаду) кількості суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ), %	Кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення, од.	Кількість найманих працівників на малих підприємствах, % до кількості найманих працівників підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) малими підприємствами, % до обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) по економіці в цілому	Індекс обсягів роздрібного товарообороту підприємств (у порівнянних цінах), % до попереднього року	Темпи зростання (спаду) обсягу експорту товарів і послуг, %	Інтегральний показник розвитку бізнес-середовища
2000	0,155	0,614	-	0,470	0,421	0,569	0,165	0,145	0,307
2001	0,161	0,357	0,000	0,422	0,345	0,622	0,122	0,211	0,104
2002	0,170	0,400	0,012	0,361	0,276	0,644	0,112	0,201	0,182
2003	0,147	0,386	0,015	0,313	0,199	0,649	0,069	0,107	0,150
2004	0,115	0,086	0,021	0,277	0,226	0,718	0,059	0,000	0,052
2005	0,107	0,000	0,018	0,241	0,249	0,707	0,047	0,235	0,055
2006	0,098	0,057	0,007	0,205	0,100	0,000	0,024	0,182	0,027
2007	0,084	0,029	0,017	0,157	0,092	0,037	0,000	0,085	0,026
2008	0,148	0,443	0,028	0,048	0,069	0,133	0,094	0,029	0,083
2009	0,185	0,529	0,038	0,000	0,034	0,117	0,389	0,550	0,065
2010	0,199	0,314	0,034	0,060	0,000	0,101	0,150	0,078	0,044
2011	0,117	0,157	0,039	0,072	0,000	0,191	0,126	0,064	0,041
2012	0,125	0,286	0,048	0,084	0,015	0,149	0,133	0,278	0,102
2013	0,106	0,443	0,039	0,012	0,004	0,117	0,181	0,333	0,070
2014	0,100	1,557	0,089	0,096	0,019	0,101	0,305	0,383	0,153
2015	0,000	0,857	0,182	0,193	0,061	0,032	0,381	0,475	0,076

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Таблиця Е.6

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Інвестиційна активність”

Роки	Показники			Стандартизовані величини			Інтегральний показник інвестиційної активності
	Капітальні інвестиції на одну особу, дол. США	Індекси капітальних інвестицій, % до попереднього року	Приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США	Капітальні інвестиції на одну особу у фактичних цінах, дол. США	Індекси капітальних інвестицій, % до попереднього року	Приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США	
2000	87,8	-	594	0,921	-	0,940	0,931
2001	124,0	138,1	769	0,889	0,076	0,922	0,397
2002	180,4	142,8	698	0,838	0,045	0,930	0,327
2003	234,0	128,6	1411	0,790	0,140	0,858	0,456
2004	352,6	149,1	1711	0,683	0,003	0,827	0,115
2005	458,8	124,5	7533	0,588	0,167	0,239	0,287
2006	628,6	134,0	5737	0,436	0,104	0,421	0,267
2007	945,3	149,5	9 218	0,151	0,000	0,069	0,010
2008	1113,9	122,2	9 903	0,000	0,183	0,000	0,001
2009	536,5	70,9	4654	0,518	0,526	0,530	0,525
2010	521,4	98,0	5684	0,532	0,344	0,426	0,427
2011	716,6	118,8	4556	0,357	0,205	0,540	0,341
2012	809,3	108,5	4963	0,273	0,274	0,499	0,334
2013	739,3	88,9	1760	0,336	0,405	0,822	0,482
2014	431,0	75,9	-11140	0,613	0,492	2,125	0,862
2015	293,0	98,3	-2373,4	0,737	0,342	1,240	0,679

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Таблиця Е.7

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Розвиток ринку праці”

Роки	Показники				Стандартизовані величини				Інтегральний показник розвитку ринку праці
	Темпи зростання (спаду) кількості зайнятих, %	Темпи зростання (спаду) чисельності безробітних, %	Ріень зайнятості населення працездатного віку, % до населення відповідної вікової групи	Коефіцієнт обороту робочої сили по прийому, % до середньооблікової кількості штатних працівників	Темпи зростання (спаду) кількості зайнятих, %	Темпи зростання (спаду) чисельності безробітних, %	Ріень зайнятості населення працездатного віку, % до населення відповідної вікової групи	Коефіцієнт обороту робочої сили по прийому, % до середньооблікової кількості штатних працівників	
2000	101,1	101,6	64,5	20,0	0,008	0,173	0,042	0,327	0,066
2001	99,0	92,4	64,1	22,1	0,028	0,091	0,048	0,256	0,075
2002	100,6	87,2	64,4	23,7	0,013	0,037	0,043	0,202	0,045
2003	100,4	93,8	64,5	25,3	0,015	0,104	0,042	0,148	0,056
2004	100,7	95,0	64,6	27,1	0,012	0,116	0,040	0,088	0,047
2005	101,9	84,0	65,4	27,4	0,000	0,000	0,028	0,077	0,002
2006	100,2	94,6	65,9	28,2	0,017	0,112	0,021	0,051	0,038
2007	100,8	93,6	66,7	29,7	0,011	0,103	0,009	0,000	0,006
2008	100,3	100,5	67,3	28,3	0,016	0,164	0,000	0,047	0,011
2009	96,3	137,5	64,7	22,5	0,055	0,389	0,039	0,242	0,119
2010	100,4	91,2	65,5	25,0	0,015	0,079	0,027	0,158	0,047
2011	100,3	97,0	66,3	28,3	0,016	0,134	0,015	0,047	0,035
2012	100,1	95,6	66,9	26,1	0,018	0,121	0,006	0,121	0,035
2013	100,2	95,1	67,3	26,6	0,017	0,117	0,000	0,104	0,012
2014	93,6	122,3	64,5	22,8	0,081	0,313	0,042	0,232	0,125
2015	91,0	89,6	64,7	24,0	0,107	0,062	0,039	0,192	0,084

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Таблиця Е.8

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Розвиток інфраструктури”

Роки	Показники						
	Введення в експлуатацію загальної площі житла, кв. м на 1000 населення	Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів на 10000 населення, осіб	Кількість бірж, од. на 1000 населення	Кількість ринків з продажу споживчих товарів на кінець року, од. на 1000 населення	Темпи зростання (спаду) обсягів перевезення вантажів усіма видами транспорту, %	Перевезення вантажів усіма видами транспорту, млрд.т	Кількість загально-освітніх навчальних закладів од. на 100000 населення
2000	113	198,4	0,686	5,086	99,5	1,5	44,91
2001	123	203,4	0,734	5,550	103,3	1,6	45,17
2002	127	205,0	0,830	5,908	98,6	1,6	45,19
2003	135	206,8	0,900	6,022	106,2	1,7	45,21
2004	160	209,6	0,974	6,024	104,7	1,7	45,36
2005	167	211,7	0,928	6,104	104,3	1,8	45,26
2006	185	214,8	0,955	6,158	103,7	1,9	45,17
2007	221	214,7	0,988	6,076	106,3	2,0	45,02
2008	228	214,8	1,039	6,006	99,1	2,0	44,42
2009	140	218,3	1,049	5,983	82,4	1,6	43,99
2010	204	217,7	1,110	6,000	108,7	1,8	43,30
2011	207	219,8	1,173	5,894	106,8	1,9	43,03
2012	237	225,4	1,232	5,801	98,2	1,9	42,29
2013	232	229,2	1,260	5,727	99,1	1,8	38,64
2014	227	213,4	1,290	4,792	90,1	1,6	38,08
2015	259	214,2	1,293	4,971	90,8	1,5	39,37

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Продовження табл. Е.8

Роки	Стандартизовані величини							Інтегральний показник розвитку інфраструктури
	Введення в експлуатацію загальної площі житла на 1000 населення	Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів на 10000 населення	Кількість бірж, на 1000 населення	Кількість ринків з продажу споживчих товарів на кінець року на 1000 населення	Темпи зростання (спаду) обсягів перевезення вантажів усіма видами транспорту	Перевезення вантажів усіма видами транспорту	Кількість загально-освітніх навчальних закладів на 100000 населення	
2000	0,564	0,134	0,469	0,174	0,085	0,250	0,010	0,126
2001	0,525	0,113	0,432	0,099	0,050	0,200	0,004	0,092
2002	0,510	0,106	0,358	0,041	0,093	0,200	0,004	0,078
2003	0,479	0,098	0,304	0,022	0,023	0,150	0,003	0,032
2004	0,382	0,086	0,247	0,022	0,037	0,150	0,000	0,037
2005	0,355	0,076	0,282	0,009	0,040	0,100	0,002	0,042
2006	0,286	0,063	0,261	0,000	0,046	0,050	0,004	0,024
2007	0,147	0,063	0,236	0,013	0,022	0,000	0,007	0,018
2008	0,120	0,063	0,196	0,025	0,088	0,000	0,021	0,016
2009	0,459	0,048	0,189	0,028	0,242	0,200	0,030	0,097
2010	0,212	0,050	0,142	0,026	0,000	0,100	0,045	0,035
2011	0,201	0,041	0,093	0,043	0,017	0,050	0,051	0,056
2012	0,085	0,017	0,047	0,058	0,097	0,050	0,068	0,057
2013	0,104	0,000	0,026	0,070	0,088	0,100	0,148	0,037
2014	0,124	0,069	0,002	0,222	0,171	0,200	0,160	0,102
2015	0,000	0,065	0,000	0,193	0,165	0,250	0,132	0,031

Таблиця. Е.9

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Демографічна ситуація”

Роки	Показники							
	Природний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	Міграційний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	Середня очікувана тривалість життя, років	Кількість живонароджених, осіб на 10000 населення	Кількість померлих, осіб на 10000 населення	Кількість зареєстрованих шлюбів, од. на 10000 населення	Темпи зростання (спаду) чисельності постійного населення, %	Кількість уперше зреєстрованих випадків захворювань, од. на 10000 населення
2000	-373,0	-133,6	67,72	77,91	153,37	55,53	99,1	6771,4
2001	-369,5	-152,2	67,89	76,96	152,48	63,28	99,1	6784,5
2002	-364,2	-33,8	68,32	80,63	155,79	65,46	99,1	6651,9
2003	-356,8	-24,2	68,24	85,12	159,45	77,29	99,2	6788,0
2004	-334,0	-7,6	68,22	89,73	159,86	58,42	99,3	6839,8
2005	-355,9	4,6	67,96	90,12	165,39	70,24	99,3	6961,0
2006	-297,7	14,2	68,10	98,10	161,54	75,65	99,4	6869,9
2007	-290,2	16,8	68,25	101,34	163,55	89,27	99,4	7033,2
2008	-243,9	14,9	68,27	110,11	162,70	69,44	99,5	7001,3
2009	-194,2	13,4	69,29	111,07	153,15	68,96	99,6	7158,5
2010	-200,5	16,1	70,44	108,28	151,91	66,55	99,6	7197,1
2011	-162,0	17,1	71,02	109,79	145,18	77,74	99,7	7073,4
2012	-142,4	61,8	71,15	114,10	145,31	60,99	99,8	6828,7
2013	-158,7	31,9	71,37	110,57	145,41	66,78	99,7	6810,5
2014	-166,4	22,6	71,37	102,56	139,19	64,94	99,7	5917,5
2015	-183,0	14,2	71,38	95,93	138,55	69,65	94,5	6240,3

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Продовження табл. Е.9

Роки	Стандартизовані величини								Інтегральний показник демографічної ситуації
	Природний приріст, скорочення (-) населення	Міграційний приріст, скорочення (-) населення	Середня очікувана тривалість життя	Кількість живонароджених на 10000 населення	Кількість померлих на 10000 населення	Кількість зареєстрованих шлюбів на 10000 населення	Темпи зростання (спаду) чисельності постійного населення	Кількість уперше зреєстрованих захворювань на 10000 населення	
2000	0,618	3,162	0,051	0,317	0,097	0,378	0,007	0,126	0,178
2001	0,615	3,463	0,049	0,326	0,091	0,291	0,007	0,128	0,173
2002	0,609	1,547	0,043	0,293	0,111	0,267	0,007	0,110	0,151
2003	0,601	1,392	0,044	0,254	0,131	0,134	0,006	0,128	0,137
2004	0,574	1,123	0,044	0,214	0,133	0,346	0,005	0,135	0,144
2005	0,600	0,926	0,048	0,210	0,162	0,213	0,005	0,150	0,140
2006	0,522	0,770	0,046	0,140	0,142	0,153	0,004	0,139	0,115
2007	0,509	0,728	0,044	0,112	0,153	0,000	0,004	0,159	0,045
2008	0,416	0,759	0,044	0,035	0,148	0,222	0,003	0,155	0,096
2009	0,267	0,783	0,029	0,027	0,095	0,228	0,002	0,173	0,077
2010	0,290	0,739	0,013	0,051	0,088	0,255	0,002	0,178	0,076
2011	0,121	0,723	0,005	0,038	0,046	0,129	0,001	0,163	0,045
2012	0,000	0,000	0,003	0,000	0,047	0,317	0,000	0,133	0,002
2013	0,103	0,484	0,000	0,031	0,047	0,252	0,001	0,131	0,028
2014	0,144	0,634	0,000	0,101	0,005	0,273	0,001	0,000	0,011
2015	0,222	0,770	0,000	0,159	0,000	0,220	0,053	0,052	0,025

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Таблиця. Е.10

Вихідні дані для розрахунку індикатора “Екологічна стабільність”

Роки	Показники				Стандартизовані величини				Інтегральний показник екологічної стабільності
	Скидання неочищених забруднених вод, млн. куб. м	Викиди діоксину сірки на одну особу, кг/особу	Викиди оксидів азоту на одну особу, кг/особу	Утворення відходів, 1000 т / рік	Скидання неочищених забруднених вод, млн. куб. м	Викиди діоксину сірки на одну особу, кг/особу	Викиди оксидів азоту на одну особу, кг/особу	Утворення відходів, 1000 т / рік	
2000	758	20,0	9,0	184192,4	0,769	0,000	0,000	0,012	0,003
2001	746	20,4	9,3	181963,7	0,765	0,020	0,032	0,000	0,015
2002	782	21,4	9,0	203551,9	0,776	0,065	0,000	0,106	0,027
2003	804	21,9	10,0	194221,4	0,782	0,087	0,100	0,063	0,144
2004	758	20,8	9,9	214631,3	0,769	0,038	0,091	0,152	0,142
2005	896	24,1	11,1	231189,5	0,805	0,170	0,189	0,213	0,273
2006	1427	28,8	11,0	288745,6	0,877	0,306	0,182	0,370	0,366
2007	1506	28,9	13,8	354703,0	0,884	0,308	0,348	0,487	0,463
2008	616	28,5	13,9	278252,5	0,716	0,298	0,353	0,346	0,402
2009	270	27,4	12,2	246381,7	0,352	0,270	0,262	0,261	0,284
2010	312	26,9	13,2	425914,2	0,439	0,257	0,318	0,573	0,379
2011	309	29,8	14,5	447641,2	0,434	0,329	0,379	0,594	0,423
2012	292	31,4	13,9	450726,8	0,401	0,363	0,353	0,596	0,418
2013	265	31,1	13,9	448117,6	0,340	0,357	0,353	0,594	0,399
2014	175	27,0	12,6	355000,4	0,000	0,259	0,286	0,487	0,044
2015	184	20,0	10,6	312267,6	0,049	0,000	0,151	0,417	0,024

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України, 2017.

Додаток Ж
Таблиця Ж.1

Вихідні дані для регресійного аналізу залежності рівня ефективності інновацій від соціально-економічних та екологічних чинників за 2000-2015 рр.

Рік	Рівень ефективності інновацій (y)	Розвитку наукового потенціалу (x ₁)	Розвитку освітнього потенціалу (x ₂)	Розвитку споживчого потенціалу (x ₃)	Макроекономічної стабільності (x ₄)	Інвестиційної активності (x ₆)	Розвитку ринку праці (x ₇)	Розвитку інфраструктури (x ₈)	Демографічної ситуації (x ₉)	Екологічної ситуації (x ₁₀)
2000	0,123	0,061	0,318	0,296	0,150	0,931	0,066	0,126	0,178	0,003
2001	0,185	0,256	0,256	0,231	0,161	0,397	0,075	0,092	0,173	0,015
2002	0,161	0,241	0,202	0,333	0,194	0,327	0,045	0,078	0,151	0,027
2003	0,315	0,015	0,206	0,334	0,138	0,456	0,056	0,032	0,137	0,144
2004	0,256	0,152	0,147	0,124	0,058	0,115	0,047	0,037	0,144	0,142
2005	0,007	0,082	0,096	0,046	0,128	0,287	0,002	0,042	0,140	0,273
2006	0,408	0,219	0,022	0,237	0,030	0,267	0,038	0,024	0,115	0,366
2007	0,336	0,155	0,015	0,190	0,010	0,010	0,006	0,018	0,045	0,463
2008	0,325	0,223	0,041	0,079	0,075	0,001	0,011	0,016	0,096	0,402
2009	0,289	0,222	0,007	0,039	0,426	0,525	0,119	0,097	0,077	0,284
2010	0,246	0,216	0,052	0,217	0,050	0,427	0,047	0,035	0,076	0,379
2011	0,155	0,208	0,062	0,194	0,237	0,341	0,035	0,056	0,045	0,423
2012	0,173	0,190	0,113	0,149	0,226	0,334	0,035	0,057	0,002	0,418
2013	0,221	0,169	0,176	0,032	0,066	0,482	0,012	0,037	0,028	0,399
2014	0,269	0,025	0,191	0,254	0,377	0,862	0,125	0,102	0,011	0,044
2015	0,005	0,392	0,064	0,110	0,467	0,679	0,084	0,031	0,025	0,024

Примітка: розраховано за даними відкритої статистичної бази Державної служби статистики України та складено за даними додатка Е

Таблиця Ж.2

Результати регресійного аналізу

<i>Regression Statistics</i>							
Multiple R	0,919010259						
R Square	0,844579857						
Adjusted R Square	0,533739571						
Standard Error	0,07684942						
Observations	16						
ANOVA							
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>	<i>Fcritm</i>	
Regression	10	0,160466583	0,016046658	2,717086218	0,140720378	2,59	
Residual	5	0,029529167	0,005905833				
Total	15	0,18999575					
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	0,101	0,251939875	0,402214273	0,704144381	-0,546298252	0,748965879	0,748965879
Розвиток наукового потенціалу (x1)	-0,187	0,267223466	-0,701206797	0,514457132	-0,874298699	0,499540877	0,499540877
Розвиток освітнього потенціалу (x2)	0,308	0,601479424	0,511916604	0,63051026	-1,238244778	1,854059386	1,854059386
Розвиток споживчого потенціалу(x3)	0,228	0,252488417	0,90270989	0,408061566	-0,421118348	0,876965931	0,876965931
Макроекономічна стабільність (x4)	-0,582	0,367079492	-1,585451929	0,173720216	-1,525594761	0,361620985	0,361620985
Інвестиційна активність (x6)	-0,226	0,147430134	-1,535092268	0,185352642	-0,605300084	0,152662366	0,152662366
Розвиток ринку праці(x7)	4,747	1,348015425	3,521742661	0,016887707	1,282179465	8,212547398	8,212547398
Розвитку інфраструктури(x8)	-1,277	1,368996139	-0,932513278	0,393875731	-4,795723685	2,24250953	2,24250953
Демографічної ситуації(x9)	0,104	0,703789478	0,147967498	0,888150443	-1,70501048	1,913286416	1,913286416
Екологічної ситуації(x10)	0,513	0,37783484	1,358949948	0,232248336	-0,45779674	1,484714011	1,484714011

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1.1. Монографії

1. Станасюк, Н.С., 2018. Розвиток промислового потенціалу: економічне оцінювання, просторові аспекти, державне управління. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 300 с.

2. Станасюк, Н.С. та Кузьмін, О.Є., 2016. Державне управління розвитком промислового потенціалу (теоретико-методологічні засади). В: В.В. Прохорова, ред. *Стійкий розвиток в умовах соціально-орієнтованої економіки*. Харків: Смугаста типографія. С. 127-135. *(Особистий внесок автора: сформовано концептуальний базис державного управління розвитком промислового потенціалу із виділенням основних складових елементів із врахуванням ієрархічних рівнів управління та обґрунтуванням організаційних основ)*.

3. Станасюк, Н.С. та Кузьмін, О.Є., 2016. Фактори розвитку промислового потенціалу (концепція, місце і роль). В: В.А. Ткаченко, ред. *Инновационный менеджмент сложных социально-экономических систем*. Днепропетровск: ДУАН; Монолит. С. 300-310. *(Особистий внесок автора: сформовано факторну концепцію розвитку промислового потенціалу, що передбачає досягнення гармонійного розвитку в трьохвимірній системі координат: “ресурси – людина – простір”)*.

4. Станасюк, Н.С., 2016. Концептуальні засади державного управління формуванням і розвитком промислового потенціалу (європейський досвід та можливості його використання в Україні). В: Авт. кол. Львович И.Я., Орлов Н.М., Преображенский А.П. и др. *Научные ответы на вызовы современности: менеджмент, юриспруденция*. Одесса: КУПРИЕНКО СВ. С.118-129.

1.2. Публікації в наукових фахових виданнях України

5. *Stanasiuk, N., Shpak, N., and Hlushko, O., 2017. Tools for interpretation of economic information for a management of development of industrial potential.² *Науковий вісник Полісся*. 4 (12), ч. 2, с. 117-124. (Особистий внесок автора: виокремлено інструменти управління процесом розвитку промислового потенціалу). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Web of Science (Thomson Reuters), EBSCO, Urichsweb Global Serials Directory, Crossref, Google Scholar, PИЦ, Index Copernicus, Українська науково-освітня мережа УРАН, ResearchBib, BASE, WorldCat*).

6. *Stanasyuk, N., Kuzmin, O., and Olichovskaya, M., 2017. Application of cluster approach to the development of industrial potential: innovative policy and management support. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 1 (4), p.41-48. (Особистий внесок автора: виділено основні переваги застосування кластерного підходу до розвитку промислового потенціалу та запропоновано напрями державної підтримки щодо формування сприятливих умов для створення промислових кластерів). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща)*).

7. *Станасюк, Н.С. та Кузьмін О.Є., 2017. Оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу та формування стратегій його нарощування (галузевий аспект). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 14, с. 168–172. (Особистий внесок автора: проведено оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу за видами промислової діяльності та запропоновано стратегії нарощування промислового потенціалу). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus (Польща)*).

8. *Станасюк, Н.С., 2017. Модернізація галузевої структури промислового потенціалу. *Економіка та суспільство*, [online] 11, Режим

* Видання також входить до наукометричних баз даних.

доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua> [Дата звернення 24 квітня 2018].
(*Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)*).

9. Станасюк, Н.С., 2017. Стратегічні орієнтири державного управління розвитком промислового потенціалу в Україні. *Науково-практичний журнал “Причорноморські економічні студії”*, 17, с. 66–70.

10. Станасюк, Н.С., 2017. Чинники формування сприятливого інноваційного середовища для розвитку промислового потенціалу в Україні. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”* Серія: “Менеджмент та підприємництво: етапи становлення та проблеми розвитку”, 875, с. 356–364.

11. Станасюк, Н.С., 2017. Визначення індикаторів оцінювання промислового потенціалу переробної промисловості. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”* Серія: “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку”, 862, с. 247–253.

12. *Stanasyuk, N.S., 2016. Structural Development of Industrial Potential of Ukraine. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (1), p. 57–61. (*Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща)*).

13. *Станасюк, Н.С., 2016. Інтегральне оцінювання розвитку промислового потенціалу регіонів. *Економічний простір*, 115, с. 91–98 (*Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Google Scholar*).

14. *Stanasyuk, N., 2016. Formation of Mechanism of the Industrial Potential Developmant State Administration. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 3 (2), p. 77–82. (*Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus*

* Видання також входить до наукометричних баз даних.

(Польща).

15. Станасюк, Н.С., 2016. Економетричне моделювання розвитку інноваційної складової промислового потенціалу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, [online] 3, Режим доступу: <http://easterneurope-ebm.in.ua> [Дата звернення 20 квітня 2018].

16. *Станасюк, Н.С. та Глушко, О.В., 2016. Генеза понятійно-категорійного апарату дослідження промислового потенціалу. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. Серія: економічна*, 26 (2), с.109-115. (Особистий внесок автора: уточнено понятійно-термінологічний апарат дослідження промислового потенціалу із врахуванням таких базових понять як “ресурси”, “можливість”, “система” та “результат”).(Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus (Польща)*, *WorldCat*).

17. Станасюк, Н.С., 2016. Промисловий потенціал та тенденції його розвитку в Україні. *Вісник Одеського національного університету. Серія: економічна*, 8 (50). с.46-49.

18. Станасюк, Н.С., 2016. Аналізування факторів впливу на розвиток промислового потенціалу. *Глобальні та національні проблеми економіки*, [online] 12. Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua> [Дата звернення 20 квітня 2018].

19. Станасюк, Н.С., 2016. Умови розвитку промислового потенціалу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*, [online] 13. Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua> [Дата звернення 20 квітня 2018].

20. Станасюк, Н.С., 2016. Методологічні аспекти оцінювання промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія “Проблеми економіки та управління”, 847, с. 261–267.

21. Stanasyuk N., 2016. Integrated evaluation of national industrial potential. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*.

* Видання також входить до наукометричних баз даних.

Серія “Логістика”, 848, с. 82–88.

22. Станасюк, Н.С., 2016. Формування промислових кластерів як перспективний напрям розвитку промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “*Менеджмент та підприємництво: етапи становлення та проблеми розвитку*”, 851, с. 110–117.

23. Станасюк, Н.С., 2016. Методичний підхід до оцінювання рівня розвитку промислового потенціалу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “*Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*”, 858, с. 59–66.

24. Станасюк, Н.С. та Грицай, О.І., 2014. Розвиток системи облікового забезпечення процесу управління витратами на інновації промислового підприємства. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Серія економічна*, 24.11, с. 293-299. (Особистий внесок автора: сформовано інформаційне забезпечення процесу управління інноваціями).

25. Станасюк, Н.С. та Марущак, О.Я., 2010. Аналіз маркетингового потенціалу підприємства в контексті стратегічного підходу. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. Серія економічна*, 20.7, с. 225-228. (Особистий внесок автора: визначено основні стратегічного аналізу маркетингового потенціалу).

26. Станасюк, Н.С. та Угольков, Є.О., 2010. Концептуальні основи стратегічного аналізу. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. Серія економічна*, 20.4, с. 268-272. (Особистий внесок автора: узагальнено концептуальні підходи до трактування економічної сутності потенціалу та визначено його елементно-структурні складові як об’єкта стратегічного аналізу).

27. Станасюк, Н.С., 2009. Аналіз стратегічного планування місцевого розвитку. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*.

Серія: “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”, 647, с. 212-217.

1.3. Публікації в наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

28. Stanasiuk, N., Kuzmin, O. and Shpak, N., 2017. Innovation Clusters as an Important Factor Providing Industrial Potential. *Econtechmod*, 6 (1), p.71-80. (*Особистий внесок автора: Побудовано концептуальну модель формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів, проведено дослідження просторової концентрації інтелектуальної та інноваційної складових промислового потенціалу, розвинуто типологію промислових кластерів*). (*Міжнародна представленість та індексація журналу: BazTech, Index Copernicus (Польща)*).

29. Станасюк, Н.С., 2016 Структурування промислового потенціалу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 1 (117), с.101-104. (*Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)*).

30. Станасюк Н.С., 2016. Ресурсна структура промислового потенціалу. *Научные труды SWorld*, 8(1), с.14-18. (*Міжнародна представленість та індексація журналу: Російський індекс наукового цитування (Росія)*).

1.4. Опубліковані праці апробаційного характеру

31. Станасюк, Н.С., 2017. Індикатори оцінювання виробничо-господарської складової промислового потенціалу. В: *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: XIII науково-практична конференція*. Львів, Україна, 27 - 31 Березень 2017. Львів: Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету “Львівська політехніка”.

32. Станасюк, Н.С., 2017. Удосконалення нормативно-правового забезпечення державного управління розвитком промислового потенціалу на

засадах державно-приватного партнерства. В: *Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни: Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 26-27 травень 2017. Львів: Львівська економічна фундація.

33. Станасюк, Н.С., 2017. Пріоритетні напрями організації співпраці держава-університети-промисловість. В: *Сучасний фундамент розвитку національної економіки: Міжнародна науково-практична конференція*. Київ, Україна, 2-3 червень 2017. Київ: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського.

34. Станасюк, Н.С., 2017. Формування інноваційної атмосфери в регіонах України. В: *Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: International Conference*. Kielce, Poland, 27 January 2017. Kielce: Baltija Publishing.

35. Станасюк, Н.С., 2017. Державне регулювання інноваційного розвитку промислового потенціалу з позиції кластерного підходу. В: *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки: IV Міжнародна науково-практична конференція*. Львів, Україна, 18–19 травень 2017. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

36. Станасюк, Н.С., 2017. Соціально-трудова складова промислового потенціалу України. В: *Economy and Society: A Modern Foundation For Human Development. II International Scientific Conference*. Leipzig, Germany, 23 June 2017. Leipzig: Baltija Publishing.

37. Станасюк, Н.С., 2016. Аналізування принципів формування і розвитку промислового потенціалу. В: *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: XII Науково-практична конференція*. Львів, Україна, 4 - 8 Квітень 2016. Львів: Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету “Львівська політехніка”.

38. Станасюк, Н.С. та Оліховська, М.В., 2016. Державне управління розвитком промислового потенціалу: європейський досвід України. В: *Управління економічними процесами на макро- і макрорівні: проблеми та перспективи вирішення. II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених.* Львів, 14 -15 квітень 2016. Львів: НУ “Львівська політехніка”. (Особистий внесок автора: обґрунтовано можливості застосування європейського досвіду державного управління розвитком промислового потенціалу в умовах України).

39. Станасюк, Н.С., 2016. Оцінювання інноваційного потенціалу як невід’ємної складової промислового потенціалу. В: Управління інноваційним процесом в Україні: економічні, соціальні та політичні трансформації: VI Міжнародна науково-практична конференція. Львів, Україна, 19-21 травень 2016. Львів: НУ “Львівська політехніка”.

40. Станасюк Н.С., 2016. Показники оцінювання розвитку промислового потенціалу. В: *Інновації та трансфер технологій: VII науково-практична конференція.* Дніпропетровськ, Україна, 25-27 травень 2016. Дніпропетровськ: НГУ.

41. Станасюк Н.С., 2016. Дослідження категорії “розвиток промислового потенціалу”. В: *Перспективи розвитку національної економіки. III Міжнародна науково-практична конференція.* Запоріжжя, Україна, 9-10 вересень 2016. Запоріжжя: ГО “СІЕУ”.

42. Станасюк, Н.С., 2016. Інноваційний розвиток промислового потенціалу. В: *Економічний механізм управління інноваціями: методологія, теорія та практика: Міжнародна науково-практична конференція.* Львів, Україна, 16-17 вересень. 2016. Львів: Львівська економічна фундація.

43. Станасюк, Н.С., 2016. Концепція комплексного економічного оцінювання розвитку промислового потенціалу. В: *Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку держави та регіонів: Міжнародна*

науково-практична конференція. Дніпро, Україна, 16-17 вересень 2016. Дніпро: НО "Перспектива".

44. Станасюк, Н.С., 2016. Визначення основних факторів впливу на розвиток промислового потенціалу. *Фінанси, банківництво, страхування: Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених. Львів, Україна, 22-23 вересень 2016. Львів: Видавництво Львівської політехніки.*

45. Станасюк, Н.С., 2016. Прогнозування факторів розвитку промислового потенціалу. В: *Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники. Міжнародна науково-практична конференція. Одеса, Україна, 23-24 вересень 2016. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова.*

46. Станасюк, Н.С., 2016. Вплив структурних змін на розвиток промислового потенціалу. *Маркетинг та логістика в системі менеджменту: XI Міжнародна науково-практична конференція. Львів, Україна, 3-5 листопад 2016. Львів: Видавництво Львівської політехніки.*

47. Stanasyuk, N. and Gryniv, T., 2015. Podejście koncepcyjne do zarządzania kosztami przedsiębiorstwa. В: *Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie: Międzynarodowa konferencja naukowa. Lublin, Polska, 21-22 maja 2015. Lublin: Uniwersytet Marii Curie -Skłodowskiej. (Особистий внесок автора: обґрунтовано концептуальні підходи до управління витратами підприємств).*

48. Станасюк, Н.С. та Біжок, А.І., 2014. Управління економікою держави в умовах євроінтеграції. В: *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених. Львів, Україна, 11-12 квітень 2014. Львів: НУ "Львівська політехніка".(Особистий внесок автора: проаналізовано можливості інтеграції України у ЄС).*

49. Станасюк, Н.С., 2011. Дослідження основних концепцій стратегічного управління. В: *Облік, контроль і аналіз в управлінні*

підприємницькою діяльністю. VII Міжнародна науково-практична конференція. Черкаси, Україна, 18-20 травень 2011. Черкаси: Черкаський державний технологічний університет.

50. Станасюк, Н.С., 2009. Підвищення ролі громадськості в проведенні стратегічного планування у містах. В: *Наукові дослідження – теорія та експеримент, 2009. V Міжнародна науково-практична конференція. Полтава, Україна, 18-20 травень 2009. Полтава: “ІнтерГрафіка”*

51. Станасюк, Н.С., 2006. Методичні основи реформування адміністративно-територіального устрою. В: *Земельні відносини і просторовий розвиток: Міжнародна науково-практична конференція. Київ, Україна, 13-14 квітень 2006. Київ: РВПС України НАН України.*

Таблиця 3.1

АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№з/п	Типи конференцій	Назви конференцій	Місце і дата проведення	Тип участі
1	2	3	4	5
1	XIII науково-практична конференція	Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні	Львів, 27 - 31 березня 2017р.	очна
2	Міжнародна науково-практична конференція	Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни	Львів, 26-27 травня 2017р.	очна
3	Міжнародна науково-практична конференція	Сучасний фундамент розвитку національної економіки	Київ, 2-3 червня 2017р.	заочна
4	International Conferece	Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies	Kielce, 27 January 2017.	заочна
5	IV Міжнародна науково-практична конференція.	Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки	Львів, 18-19 травня 2017р.	очна
6	II International Scientific Conference	Economy and Society: A Modern Foundation For Human Developmant.	Leipzig, 23 June 2017.	заочна
7	XII Науково-практична конференція.	Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні:	Львів, 4 - 8 квітня 2016 р.	очна
8	II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених	Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення	Львів, 14 -15 квітня 2016 р.	заочна
9	VI Міжнародна науково-практична конференція	Управління інноваційним процесом в Україні: економічні, соціальні та політичні трансформації	Львів, 19-21 травня 2016 р.	очна
10	VII науково-практична конференція	Інновації та трансфер технологій	Дніпропетровськ, 25-27 травня 2016р.	очна
11	III Міжнародна науково-практична конференція	Перспективи розвитку національної економіки	Запоріжжя, 9-10 вересня 2016р.	заочна
12	Міжнародна науково-практична конференція	Економічний механізм управління інноваціями	Львів, 16-17 вересня 2016 р.	очна

Продовження табл.3.1

1	2	3	4	5
13	Міжнародна науково-практична конференція	Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку держави та регіонів	Дніпро, 16-17 вересня 2016 р.	заочна
14	Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених	Фінанси, банківництво, страхування	Львів, 22-23 вересня 2016 р.	очна
15	Міжнародна науково-практична конференція	Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники	Одеса, 23-24 вересня 2016 р.	заочна
16	XI Міжнародна науково-практична конференція	Маркетинг та логістика в системі менеджменту	Львів, 3-5 листопада 2016 р.	очна
17	Międzynarodowa konferencja naukowa	Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie	Lublin, 21-22 maja 2015 r.	заочна
18	Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених	Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення	Львів, 11-12 квітня 2014 р.	заочна
19	VII Міжнародна науково-практична конференція	Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю	Черкаси, 18-20 травня 2011р.	заочна
20	V Міжнародна науково-практична конференція	Наукові дослідження – теорія та експеримент, 2009	Полтава, 18-20 травня 2009 р.	заочна
21	Міжнародна науково-практична конференція	Земельні відносини і просторовий розвиток	Київ, 13-14 квітня 2006 р.	заочна

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань промислової політики та підприємництва

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-95, факс: 255-39-41

№ 04-30/14-192 / 104611

"14" травня 2018 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Станасюк Наталії Степанівни на тему:
«Економічне оцінювання та державне управління розвитком промислового
потенціалу»

В Комітеті Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва проаналізовано дисертаційне дослідження Станасюк Н.С. на тему «Економічне оцінювання та державне управління розвитком промислового потенціалу».

Заслуговує уваги обґрунтування автора щодо запропонованих рекомендацій про збалансований розвиток промислового потенціалу в умовах становлення інноваційної моделі розвитку, формування сприятливого інноваційного середовища в державі для інтенсифікації інноваційної активності промислових підприємств та методичні рекомендації щодо формування інтелектуально-інноваційних промислових кластерів з метою налагодження ефективної взаємодії між наукою, освітою та суб'єктами господарювання, які були використані у Комітеті при опрацюванні законопроектів щодо створення сприятливих умов для активізації діяльності технологічних та індустріальних парків в Україні.

Голова Комітету,
к.е.н.

Віктор ГАЛАСЮК

1448000

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ
(Мінекономрозвитку)

вул. М. Грушевського 12/2 м. Київ 01008 тел. 253-93-94, факс 253-63-71
Web: <http://www.me.gov.ua> , e-mail: meconomy@me.gov.ua , код згідно з ЄДРПОУ 37508596

№ _____

На № _____ від _____

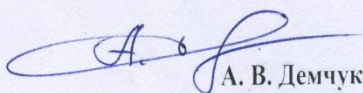
**Довідка про впровадження
основних результатів дисертаційного дослідження
к.е.н., доцента Станасюк Н. С.
у практичну діяльність
Департаменту залучення інвестицій
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України**

Департаментом залучення інвестицій Міністерства економічного розвитку і торгівлі України були розглянуті результати дисертаційного дослідження к.е.н., доцента Станасюк Наталії Степанівни.

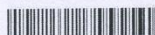
За результатами обговорення, положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи к.е.н., доцента Станасюк Наталії Степанівни в частині теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку промислового потенціалу, уточнення та розширення системи показників для моніторингу розвитку його соціально-трудої, виробничо-господарської, фінансово-інвестиційної та інноваційної компонент та обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку в умовах становлення інноваційної моделі економіки будуть використовуватись при розробці методичних рекомендації щодо порядку розроблення регіональних проектів, моніторингу та звітності про їх виконання та ряду конкретних проектів інвестиційного спрямування.

Апробація результатів дисертаційного дослідження продовжується в зв'язку з необхідністю внесення змін і коректив в плани і прогнози розвитку регіонів, виходячи з коректив механізму державного регулювання та стимулювання соціально-економічного розвитку для виконання пріоритетних завдань Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.

Директор департаменту залучення інвестицій
Др. екон. наук

А. В. Демчук

M2 Мінекономрозвитку
Вих. № 3903-06/44103-07 від 09.10.2018 12:07:33

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
 Державна установа
 «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
 імені М. І. Долішнього
 Національної академії наук України»

Козельницька, 4, Львів-26, 79026, тел. (032) 270-71-68, факс (032) 270-70-58; e-mail: irr@mail.lviv.ua

№ 2/1071 від " 01 " 10 2018 р.
 На № _____ від " ____ " _____ 2018 р.

Голові Спеціалізованої вченої ради

Д 35.052.03

НУ «Львівська політехніка»,
 д.е.н., проф. *О.С. Кузьміна*
 м. Львів, вул. Ст. Бандери, 12

ДОВІДКА

**про використання наукових результатів дисертаційної роботи
 Станасюк Н.С. «Економічне оцінювання та державне управління
 розвитком промислового потенціалу»**

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України» інформує, що результати наукового дослідження *Станасюк Наталії Степанівни* було використано при виконанні науково-дослідної теми відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону (№ДР 0116U004032 «Механізм регулювання міграції населення в умовах трансформації регіональних ринків праці»). При цьому, до потреб аналізу трансформації регіональних ринків праці було адаптовано запропоновані методологічні положення з комплексного економічного оцінювання стану та рівня розвитку соціально-трудової компоненти промислового потенціалу, які базуються на визначенні відповідних інтегральних показників рівнів її розвитку (відтворювального та реалізованого потенціалів) в галузевому розрізі та в просторовому аспекті, що мають наукову новизну та вагому практичну цінність.

Пропозиції та рекомендації, надані автором, є також складовою розробки низки методичних та експертно-аналітичних матеріалів Інституту у сфері соціально-економічної та міграційної політики.

Директор Інституту
 д.е.н., проф.

Кравців В.С.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету

“Львівська політехніка”

Чухрай Н.І.

2018 р.

Акт

про використання результатів дисертаційної роботи
Станасюк Наталії Степанівни, представленої на здобуття
наукового ступеня доктора економічних наук, при виконанні науково-дослідних
робіт кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
та кафедри менеджменту персоналу та адміністрування
Національного університету “Львівська політехніка” за темою:
“Економічне оцінювання та державне управління розвитком промислового потенціалу”

Комісія у складі голови – начальника НДЧ, к.т.н., доц. Жук Л.В. та членів:
заступника завідувача кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва з наукової
роботи Бали О.І., завідувача відділу науково-організаційного супроводу наукових
досліджень Лазько Г.В. та заступника начальника планово-фінансового відділу Чулой
Т.М. цим актом підтверджують, що результати дисертаційної роботи здобувача Станасюк
Н.С. використані при виконанні науково-дослідних робіт кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва Національного університету “Львівська політехніка” за
темами “Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку національного господарства та
його суб’єктів в умовах дослідження моделі глобалізації” (ММП-11, № держреєстрації
0115U006723), “Розвиток міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації та
євроінтеграції” (ММП-13, № держреєстрації 0117U001462) та кафедри менеджменту
персоналу та адміністрування за темою “Прогнозування впливу креативної економіки на
молодіжний ринок праці” (МПА-2, № держреєстрації 0118U000411).

Зокрема, Станасюк Н.С. проведено: економетричне моделювання формування
сприятливого інноваційного середовища для переведення промислового потенціалу на
інноваційну основу розвитку (ММП-11); досліджено європейський досвід державного
управління формування та розвитком промислового потенціалу та можливості його
використання в Україні (ММП-13); запропоновано методологічний підхід до
комплексного оцінювання соціально-трудоваї компоненти промислового потенціалу в
контексті формування стратегії соціальної відповідальності (МПА-2).

Голова комісії:

Начальник НДЧ,

к. т. н., доц.

Л.В. Жук

Члени комісії:

Заст. зав. каф. ММП з наукової роботи,

к.е.н., доц.

О.І. Бала

Зав. відділу науково-організаційного супроводу
наукових досліджень, к.т.н.

Г.В. Лазько

Заст. нач. ПФВ

Т.М. Чулой

Станасюк Н.С. виконала роботу за темою № 0118U000411
Керівник теми Косишук Ю.М. Чухрай

УКРАЇНА
 ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
 ЄДРПОУ 38557560, 79008, м. Львів, вул. В. Винниченка, 18 тел. 261-21-55, факс 235-60-80
 E-mail: gue@loda.gov.ua

05.05.2018 № 1-10-1157 На № _____ Від _____

ДОВІДКА

**про використання науково-практичних розробок та
 рекомендацій к.е.н., доцента Станасюк Н.С.
 департаментом економічної політики
 Львівської обласної державної адміністрації**

Департамент економічної політики Львівської обласної державної адміністрації, виконуючи Стратегію розвитку Львівської області на період до 2020 року, розроблену у контексті Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, використовує при управлінні економічним розвитком Львівської області результати наукових досліджень Станасюк Н.С., зокрема:

методичні рекомендації із:

- розширення та уточнення системи показників оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу в галузевому та просторовому аспектах;
- впровадження заходів щодо структурно-технологічної трансформації промислового потенціалу в умовах становлення інноваційної моделі розвитку;

моделі:

- управління збалансованим розвитком промислового потенціалу за вхідними та вихідними індикаторами, що відповідно відображають його відтворювальну здатність та економічну доцільність використання;
- залежності між факторами формування сприятливого інноваційного середовища та результативними показниками інноваційного розвитку промислового потенціалу.

Запропоновані Станасюк Н.С. методичні рекомендації і моделі були використані при формуванні Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2018 рік, а також для моніторингу її виконання. У результаті застосування авторських розробок були вдосконалені методологічні та практичні заходи переходу Львівської області до інноваційної моделі розвитку.

Директор департаменту

Р.С. Филипів

01251

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, тел. (380-32) 237-49-93, 258-27-58, факс: (380-32) 258-26-80
 ел. пошта: coffice@lpnu.ua, інтернет: www.lp.edu.ua

07.05.2018 № 67-01-830

на № _____

До спеціалізованої вченої ради Д 35.052.03
 Національного університету «Львівська політехніка»

Довідка

про використання у навчальному процесі результатів
 дисертаційної роботи Станасюк Наталії Степанівни на тему:
 «Економічне оцінювання та державне управління розвитком промислового потенціалу»

Основні положення та результати дисертаційної роботи Станасюк Наталії Степанівни, представленої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук були впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються під час викладання дисциплін «Глобальна економіка», «Економіка зарубіжних країн» для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»; «Адміністрування державно-приватного партнерства у бізнесі» спеціалізації «Бізнес-адміністрування», «Системний аналіз та прийняття інноваційних рішень» спеціалізації «Управління інноваційною діяльністю», «Accounting and auditing» для студентів спеціальності 073 «Менеджмент».

Зокрема, у навчальному процесі використовуються запропоновані Станасюк Н.С. методичний підхід до комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу за вхідними та вихідними індикатори розвитку; концептуальна модель формування інтелектуально-інноваційних кластерів, що передбачає налагодження взаємодії між закладами освіти, науковими установами та промисловими підприємствами на засадах державно-приватного партнерства; середовищний підхід до управління розвитком промислового потенціалу із застосуванням апарату економетричного моделювання для виявлення факторів формування сприятливого інноваційного середовища в державі.

Проректор
 з науково-педагогічної роботи
 канд. тех. наук, доцент

Давидчак О.Р.

Виконавець: Кузьмін О.Є.
 тел. 258 22 10

№ _____ на № _____ від _____

№ 055 від 23.10.2017р.

Довідка
про використання результатів дисертаційного дослідження
к.е.н., доцента Станасюк Н.С.

Пропозиції та рекомендації, які отримані у процесі дисертаційного дослідження к.е.н., доцентом Станасюк Наталією Степанівною в частині економічного оцінювання промислового потенціалу та його окремих складових, застосовуються у практичній діяльності ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод».

Розроблений к.е.н., доцентом Станасюк Н.С. методологічний підхід до оцінювання ефективності структурного розвитку промислового потенціалу, а також рекомендації, що базуються на одержаних результатах, використані при розробленні комплексу заходів спрямованих на підвищення ефективності господарської діяльності ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод».

Директор з економічних,
 соціальних питань та збуту

Ю.С. Прудіус

Вих..№ 31/1 від 26 03. 2018 р.

Голові
 Спеціалізованої вченої ради
 Проф.. Кузьміну О.Є.

Довідка
про використання результатів та окремих пропозицій Станасюк Н.С.,
поданих в дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук
на тему: “Економічне оцінювання та державне управління розвитком
промислового потенціалу”
за спеціальністю 08.00.03. – Економіка та управління національним господарством

Товариством з обмеженою відповідальністю «Вентсервіс» були розглянуті науково-практичні результати досліджень к.е.н., доц. Станасюк Наталії Степанівни на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03. – Економіка та управління національним господарством.

Відповідно до стратегії розвитку Товариством з обмеженою відповідальністю «Вентсервіс» у його господарській діяльності використовуються науково-практичні рекомендації щодо:

- застосування індикаторів та показників для проведення комплексного оцінювання стану промислового потенціалу та прийняття відповідних управлінських рішень спрямованих на його збалансований розвиток;
- переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку, створення сприятливих умов для запровадження науково-практичних розробок у промислове виробництво.

Запропоновані Станасюк Н.С. науково-практичні рекомендації були враховані при коригуванні Програми розвитку Товариством з обмеженою відповідальністю «Вентсервіс».

Директор
 ТОВ «Вентсервіс»

Анцупов С.М.

ТзОВ «Фармацевтична фабрика»

76007, м. Івано-Франківськ, вул. Б. Хмельницького, 94 тел/факс-(0342) 77-11-18
р/р 26006500044234 в ПАТ „Креді Агріколь Банк” м. Івано-Франківськ МФО 300614

код 01977524

Довідка *вих. № 1-25-05 від 22.01.2018 р.*

про використання результатів дисертаційного дослідження
к.е.н., доцента Станасюк Н.С.

Пропозиції та рекомендації, які отримані у процесі дисертаційного дослідження щодо розроблення методологічних засад оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу, застосовуються у практичній діяльності ТОВ «Фармацевтична-Фабрика» м. Івано-Франківськ.

Розроблені к.е.н., доцентом Станасюк Н.С. підхід до комплексного оцінювання стану та рівня розвитку промислового потенціалу, а також рекомендації, що базуються на результатах економетричного моделювання для виявлення факторного впливу на ефективність функціонування інноваційної компоненти промислового потенціалу, використані при розробленні першочергових заходів спрямованих на підвищення ефективності господарської діяльності ТзОВ «Франківської фармацевтичної фабрики», а реалізація практичних рекомендацій сприятиме отриманню соціально-економічного ефекту та переведенню підприємства на інноваційну основу розвитку.

Комерційний директор
ТОВ «Фармацевтична-Фабрика»

Грибик А.І.

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«СЕРВІС» ПАТ «СТРИЙСЬКИЙ ЗАВОД КПО»**

82400, Україна, Львівська обл
м. Стрий, вул. Промислова 4
Тел. (032245)5-70-45
050-534-27-73

р/р 2600301438188 ПВБВ №10013/0188
Філія ЛОУ АТ «Ощадбанк» МФО 35796
ПНН 398690313114
Код ЄРДПОУ: 39869038

№ 17-55 від 23.02.2018 р.

**ДОВІДКА
ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Видана Станасюк Н.С. на підтвердження того, що результати її дисертаційного дослідження, а саме запропонований методологічний підхід до комплексного економічного оцінювання промислового потенціалу за вхідними та вихідними індикаторами, де першу групу формують показники, що відображають кількісні та якісні параметри ресурсів, а другу – результативність та ефективність їх використання використано для моніторингу господарської діяльності ТзОВ «Сервіс» ПАТ «Стрийський завод КПО». Це сприяло більш ефективному управлінню розвитком промислового потенціалу підприємства та своєчасному виявленню небажаних відхилень, а також було враховано при визначенні перспективних напрямів економічного розвитку.

Н.М. Тимчишин

**Товариство з обмеженою відповідальністю
«Торгово-виробнича фірма «Ніка»**

м. Львів, вул. Городоцька, 357
тел./факс (032) 242-20-62
ЄДРПОУ 40597147
e-mail: nika.Matviy@gmail.com

5712-7165 *big* № _____
25. 12. 2017 р.

Голові
спеціалізованої вченої ради
проф. Кузьміну О.Є.

**Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
к.е.н., доц. Станасюк Н.С.**

Основні положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження к.е.н., доц., докторанта кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» Станасюк Наталії Степанівни на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук в частині методологічного забезпечення розвитку промислового потенціалу та обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку були використані в ТЗОВ «Торгово-виробнича фірма «Ніка».

Апробація положень дисертаційної роботи Станасюк Н.С. продовжується при формуванні перспективних напрямів розвитку підприємства.

Директор ТОВ
«Торгово-виробнича фірма «Ніка»

Марець М.В.

www.favoryt.lviv.ua Україна, 79035, вул. Зелена 238. тел/факс (032)242-07-39, 245-29-71, 245-29-72

ППФ "Фаворит АМ"

e-mail: favoryt-am@ukr.net

АТ "УкрСиббанк"
Р/р 26000391307400
МФО 351005
ЄДРПОУ 32282533

№ 02/04-1
02.04.2018р.

Голові спеціалізованої вченої ради
проф. Кузьміну О.Є.

Довідка

**про використання результатів та окремих пропозицій Станасюк Н.С.,
поданих в дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук
на тему: "Економічне оцінювання та державне управління розвитком
промислового потенціалу"
за спеціальністю 08.00.03. – Економіка та управління національним
господарством**

Приватним підприємством Фірмою "Фаворит АМ" були розглянуті науково-практичні результати досліджень к.е.н., доц. Станасюк Наталії Степанівни на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03. – Економіка та управління національним господарством.

Відповідно до стратегії розвитку Приватного Підприємства Фірми "Фаворит АМ" у його господарській діяльності використовуються науково-практичні рекомендації щодо:

- застосовування індикаторів та показників для проведення комплексного оцінювання стану промислового потенціалу та прийняття відповідних управлінських рішень спрямованих на його збалансований розвиток;
- переведення промислового потенціалу на інноваційну основу розвитку, створення сприятливих умов для запровадження науково-практичних розробок у промислове виробництво.

Запропоновані Станасюк Н.С. науково-практичні рекомендації були враховані при коригуванні Програми розвитку Приватного підприємства Фірми "Фаворит АМ".

Генеральний директор

Л.М.Кравець